Gray

FR. THOMÆ MARIÆ MAMACHII

ORDINIS PRÆDICATORUM
THEOLOGI CASANATENSIS

EPISTOLARUM
A D
JUSTINUM FEBRONIUM
JURISCONSULTUM

De ratione regendæ Christianæ Reipublicæ, deque legitima Romani Pontificis Poteſtate.

ROMÆ MDCCLXXVI.

EX TYPOGRAPHIA SALVIONI.
Superiorum Permiſſu.

EPISTOLÆ PRIMÆ

Quæ Præfationis loco habenda est

ARGUMENTUM.

*I. R*Oganti Febronio, ut ne quid in se minus bona fide, aut asperius scribatur, Mamachius morem se gesturum promittit. II. Monet, omnem deinceps sibi de ratione gerendæ Christianæ reipublicæ quæstionem fore. III. Numquam se in id certamen fuisse venturum confirmat, si Febronius, Gallis se perpetuo assentiri prædicans, vera diceret: Sed contra rem esse. Nam Febronium multa probare, quæ notanda merito sint, quæque ab Ecclesiis Galliarum non erroris modo, sed etiam hæreseos arguantur. IV. Censet, Febronium ipsum, ni quandoque ab Gallis dissideret (ne specie quidem conciliandorum, cum Catholicis Protestantium) quidquam fuisse scripturum. V. Eumdem, ait, neque fuisse recte conciliatoris functum munere; neque ordine (ut his de rebus disserentem decebat) egisse. VI.* Ani-

Animadvertit, ſcriptoribus eum plerumque fidere, non minus Monarchis, quam Eccleſiæ inimicis; ipſoſque, jamdiu ab Sede Apoſtolica reprobatos, auctores ſequi. VII. Explicat, quæ potuerint eſſe Febronianæ ſcribendi rationis cauſſæ, demonſtratque, quam hæ ſint infeſtæ Regnis, plenæque periculorum. VIII. Concludit, ab Orthodoxis omnibus, tuendi etiam civilis imperii cauſſa, contra Febronium, ſuſcipi defenſionem Eccleſiaſtici regiminis oportere. IX. De quo quidem regimine, quæ ſequentibus Epiſtolis ſit comprehenſurus, paucis exponit.

EPISTOLA I.

JUSTINO FEBRONIO

JURISCONSULTO.

THOMAS MAMACHIUS

S. D.

Haud æqua Febronium petere videri: Roganti tamen ut in se agatur christiane, Mamachius se non solum bona fide, sed moderate etiam adeo scripturum pollicetur, ut nihil sit dicturus, in quo sit species ulla, suspicioque injuriæ.

I. INTELLEXI ex Præfatione priore tua, petere Te majorem in modum ab iis, qui Te ipsum *refellere* instituerint, ut *id faciant christiane*. (1) Obsecro te Febroni, cura, ut caveas, ne qui ista legerint, egisse te aliquando non *christiane* putent; vererique propterea te, ne ab oppugnatore ullo tuo (qui par pari referendum censeat) minus item *christiane* exagitere. Nosti, quid ferat illustris S. Augustini de suspiciosis locus (2). *Hoc*, inquit ille, *proclivius homo suspicatur in alio, quod sentit in se ipso*. Quare metuit

 ple-

(1) Febron. Præfat. in I. volum. operis sui pag. 42. Edit. Ballioni an. 1763. „ Qui ex privatis, inquit, ad me refellendum se accingent, eos obtestor, ut id faciant christiane „.

(2) S. Augustin. in Psalm. CXVIII. n. IV. pag. 981. Edit. Antuerp. an. 1700.

plerumque qui læsit, ne quibus modis, quaque licentia usus in alios fuerit, alii perinde in ipsum utantur; neve experiendo intelligat, exitu in se confirmatum Evangelicum ῥητὸν illud: *in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis* (1). Sed hoc, quam ad te pertineat, tute cogita. Illud nunc ex te quæram, ecquid tibi velis adverbio isto *christiane*? Nam id si rogas, ut ne dicta tua aut vitiem, aut detruncem, aut secus efferam, quam tuorum scriptorum series, nexusque postulet; equidem sic tibi confirmo, atque recipio, etsi non hac tu fide contra nos disputans egeris (qua de re sane post videro); me tamen esse perpetuo, in te confutando, sancte, integreque acturum. Sin autem id velis tibi, ut ne quid in te scribatur acerbius; hoc primum (si quid usquam in orthodoxum Dogma, vel in Ecclesiam peccasti) scito, Patres in oppugnatores veritatis (2); Paulum in Elymasium (3); Christum ipsum in Pharisæos, Scribasque invectos (4) fuisse acriter; nec esse Christianorum quemquam tam indignum hoc nomine, quin confiteatur, egisse

(1) Evang. Matth. c. VII. v. 2.
(2) Vide Opus inscriptum: Del Diritto libero della Chiesa. Tom. III. Part. I. Introduz. n. XXIII. seqq. pag. 53. seqq.
(3) Act. Apostolor. c. XIII. v. 6. seqq.
(4) Matth. c. XII. v. 34. 39. & alibi sæpissime.

ſe eos *chriſtiane* . Deinde qua tu confidentia tractari te leniter petas ab iis , quorum non modo univerſe vitam , atque mores ; ſed doctrinam etiam totis voluminibus tam licenter concideris ? Tu ſcriptores quarumque gentium (1) , qui (uti quidem ſibi perſuaſerant) adſerendæ veritatis cauſſa , operam tuendis , vindicandiſque Sedis Apoſtolicæ juribus dediſſent , velut *rabulas* (2) *adulatores* (3) , pecuniæ cupidos (4) , inanium traditionum patronos , atque cuſtodes perpetuo inſectare (5) . Tu , qui injuriam tibi conflari , ſi minus de te bene quiſquam exiſtimet , clamitas ; tu , inquam , ſic facta , ſcripta , dicta quæque noſtra rapere non dubitas in pejorem partem , ut agere nos (commodi noſtri gratia) minus *aperte* , *minuſque ſincere* (6) *cæco* nos, eoque *maligno zelo* cieri : (7) *ſtudia poliți-*

(1) Etiam Germanos . Itaque Colonienſes Theologos „ magnæ inſcitiæ arguit. Tom. II. pag.5. & Svevicam gentem univerſam ruſticitatis . tom. eod. pag. 157.

(2) Tom. IV. pag. 63.

(3) Præfat. Tom. I. Edit. Bullionii an. 1763. pag. 6. & Tomi ejuſd. pag. 588. & 625. & T. 2. p. 474. §. v. Edit. Francofurt. & Lipſ. an. 1770. ſexcentiſque aliis in locis .

(4) Præf. Tom. I. Præf. pag. II. & pag. 83. Tom. II. pag. 474. & 556. ſeq.

(5) Præf. T. I. pag. 7. & alibi . Sed quanti Traditiones Romanæ Eccleſiæ Patres fecerint , poſt a nobis opportunè demonſtrandum erit .

(6) Tom. I. pag. 445. n. 8.

(7) Tom. I. pag. 541. num. I. „ Cæcus , inquit , & malignus „ zelus fautorum Romanæ curiæ ingenuos aſſertores libertatis „ confundit „ .

litica (1), *ineptas fabulas* (2), *superstitionem* (3) quæstum præterea nostrum colere (4): clam in aliena jura invadere (5): *scandalorum* (6), turbarum, schismatum auctores esse (7): dubias, easdemque vanas, opiniones statuere loco Christianorum dogmatum (8), criminere. Tu, quasi unus omnium maxime sapias, ea nos consectari prædicas, quæ *merito exosum ævum, obstetricante ignorantia, & superstitione adjecit, & in deterius mutavit* (9). Tu eos demum spiritus, eamque licentiam sumpsisti tibi, ut (ni quibuscum ipsi tibi conveniat), non Curiæ, non Legatis, non Episcopis, non Cardinalibus, non Regibus, non Pontificibus Maximis, etsi, omnium consensione, doctissimis, atque sanctissimis, non Ec-

---

(1) T. II. pag. 123. n. IV. q. 261. & pag. 476. 561. & p. 577.

(2) Tom. I. pag. 601. „ Parum „ (inquit, aliquot Principes carpens) „ abest, ut aliqui Christianorum Principum præ certis dispositionibus sess. IV. & V. Concilii Constantiensis triumphare sinant ineptissimas fabulas Emanuelis Schelestratii &c.

(3) Tom. I. pag. 540. §. VII. Ultramontani, inquit, cultum superstitiosum Papæ reddentes, ei sive ut privatis suis commodis studeant, sive errore, & præjudiciis abrepti, tribuunt prærogativas, quas Jesus Christus, & sancta ejus Ecclesia ei non dederunt „. & pag. 470. n. 5. & p. 562. n. 2.

(4) Tom. II. pag. 474.

(5) Tom. I. pag. 550.

(6) Tom. I. pag. 436. seq. & 483. „ Quis, inquit, Ecclesiasticæ disciplinæ vel modicum gnarus ex his novitatibus pro parte Romanorum, oppositionibus ex parte corporis Pastorum, indeque natis contentionibus, & SCANDALIS, non percipit gravem, & quasi substantialem alterationem in Ecclesiastica Hierarchia &c? „

(7) Tom. I. pag. 543. num. 7. & T. II. pag. 123. seq. 132. 336. seq. & 476.

(8) Tom. I. pag. 605. & T. II. p. 362. 360.

(9) Tom. I. pag. 470. n. 5. & pag. 538. §. VI.

Ecclesiæ ipsi Romanæ parcendum arbitrere. Nam de Curia, quid loquar, quam *audacem, ac præsumtuosam* (1), quare ei esse fortiter resistendum (2); *dura cervice* (3); ipso schismate culpandam, ac detestandam magis (4), vociferaris? *Principiis* quoque eam confidere tam *intolerandis*, ut vi excindenda funditus videantur (5)? *Passus* deducere *juri sacro* infestos, & inimicos (6)? Conventus, seu Synodos Provinciales perturbare, atque impedire (7) pergere? Conari artibus, ne quæ OEcumenicæ habeantur (8)? Fovere ignorantiam (9)? Tueri, latiusque producere superstitionem (10)? *Genio* ipsam esse propriæ reformationis *Osore* (11)? Indefessis moliminibus id eniti, ac laborare, *ut graviora reformationis capita ad directionem, nutumque suum revocentur*? Pertrahere ad se omnia (12); lædere *libertatem*; *dero-*

(1) Tom. II. pag.614. n. XVIII. (2) Ibid.
(3) Tom.II. pag.151. Confer ibid. veluti plaustris vecta onera injuriarum.
(4) Tom.III. pag. 214. „ Curiam, inquit, Romanam esse „ causam horrendi Schismatis; proinde ipso Schismate culpan„ dam, & detestandam magis. „
(5) Tom.I. pag. 167. seq. §. XI.
(6) Tom. I. pag. 559. seq. Tom. I. §.I. „ Semper invigilan„ dum, & caute attendendum ad omnes Romanæ Curiæ passus ve„ ro juri sacro contrarios &c.
(7) T.II. pag.261. & pag. 409. & pag.550. aliisque in locis.
(8) Tom. I. pag. 412. n. 6. & 569. n. I. sequentisque aliis in locis.
(9) Tom, I. pag.412. n.6. 470. n.5. & 538. seqq. & pag. 560. §. VI. (10) Dom. I. pag.470. n.5. & pag.538.
(11) T.I. pag.413. n.7.
(12) T.I. pag. 219. & pag. 370. seq. n. 10. & pag. 401. n. I. & 559. §. I.

derogareque laudabilibus consuetudinibus (1) *Ecclesiarum* ; *nundinari sacra ex usu Clavium* ; obstare , ut ne id agant Episcopi , idque *exerceant* , quod ipsis competat *Divino jure* (2) ; illigari crimine immanium *usurpationum* (3) ; *fanatismo* patrocinari (4) ; *despotismum* inducere (5) ; ream esse *abusuum* ; & (6) conflatorum , conflandorumque deinceps schismatum (7) ; originem , fontem , causam dissidiorum , malorumque omnium , quæ officiant , quin Protestantes , Græci , ceterique heterodoxi , atque schismatici ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ revertantur (8) ? Quin etiam loca omnia malevolorum hominum , qui invecti acriter in Romanam ipsam curiam fuissent , plena criminationum , quam potuisti diligentissime collecta , in quinque ipsa tua volumina convexisti (9) ; ne quid forte tibi excidisse videretur , quod reliquum ad injuriam esse posset . Quid ? si eo demum progressus es , ut hæreseos illam , etsi non for-

(1) Tom. 1. pag. 395.
(2) Ibid.
(3) T. 1. pag. 559. & pag. 559. 572. & T. II. pag. 102. & p. 444. &c. (4) T. 1. pag. 538. (5) Præfat. in 2. Tom.
(6) Ibid. (7) T. 1. p. 542. & T. 2. p. 132. 330. 555. &c.
(8) Vide Tom. 1. pag. 435. seq., & pag. 543. seqq. & pag. 329. seq. Tom. II. pag. 124. n. v. & quæ passim totis ipsis quinque Voluminibus Febronianis continentur .
(9) Si omnia hæc describenda essent , integra ipsa quinque volumina esse huc transferenda viderentur . Interea vide Tom. 1. pag. 292. seq. 300. seq. 329. 377. 379. seqq. 384. seqq. 393. 402. seq. 460. seqq. 471. 501. seq. 503. 506. 511. &c.

formalis (1); insimularis; *vae* (2) ipsi dixeris; nihilque studii, operæ, laboris, industriæ, molitionum omiseris (3) quibus populum Christianum, Sacrorum Antistites, Monarchas denique orthodoxos in eam concitares, quam eamdem nunc, atque olim Ecclesiam Romanam esse animadverteras.

Jam Legatos Apostolicæ Sedis, meministi, opinor, ut *noxios regnis*, dixeris (4); ut adversos juri Episcoporum (5), ut *voragines litigantium* (6), *ut subtilium artium* studiosos (7) ut *totos quantos occupatos aut strepitu appellatarum ad se litium, aut negotiationibus politicis, explorationibus, & relationibus ad curiam faciendis, aut persequendis iis, qui rationabile, & ratiocinans obsequium duntaxat* Pontifici Maxim. *deferunt &c.* (8).

De Episcopis Italiæ hoc dicam breve; nam omnia in eos abs te jacta improperia per-

(1) Tom. I. pag. 428. ubi etiam haud recte interpretatur Natalis Alexandri locum, qua de re disputabimus alibi opportunius.

(2) Tom. I. pag. 426. n. 2.

(3) Fide ipsam publica persæpe abuti, ut invisam omnibus possit reddere, scribit pag. 140. Tom. II. Incorrigibilem præterea credi: ibid. pag. 260. Caussam item Schismatis adhuc perdurantis esse. 256. seq. Confer etiam quæ notat, ut Principes Christianos contra Curiam conciter T. I. pag. 605. &c.

(4) Tom. I. pag. 577. 580. seqq. 587. 590. 605. &c. & Tom. II. pag. 324. seqq. &c. Tom. I. pag. 156. & 174. seq. & Tom. II. pag. 557. provincias per avaros legatos depauperatas dicit.

(5) Tom. II. pag. 113.

(6) Tom. I. pag. 114.

(7) Tom. II. pag. 557.

(8) Tom. II. pag. 551. Tom. II. pag. 580.

perſequi longum eſſet. Ipſos tu (canoniſtam ſequutus non diſſimilem omnino tui) cupidos ducis dignitatum Romanæ Eccleſiæ, reos ambitus, intentos artibus, quibus impetrare poſſint, ut *Legationes* ipſis, *Nunciaturæ*, *Cardinalatus* decernantur (1), quos cum *Epiſcopatibus conjungant*; ignaros *Divini juris*; ita demum comparatos animis, ut contra divinam Epiſcoporum inſtitutionem & certarint olim (2), & nunc item certare, ſi occaſio tulerit, non recuſent.

Age vero in Cardinales ecquid non jeciſti maledictorum; alienis quidem verbis, ut magna obloquendi, *honeſtaque*, quod ſcribis (3), *libertate* aliorum, tegeres non minorem, neque minus *honeſtam* tuam; utque ne ſolus ampliſſimum Ordinem vocaſſe in invidiam viderere (4)? *Ex ſortis infimæ clericatu in hanc eos elationem perveniſſe*, Clemangio aſſenſus, ſcribis: Id autem eis *olim fuiſſe negotii, ut efferendis mortuis, ſepulturæque mandandis inſervirent*: *Nunc phylacteria ſua in tantum ipſos dilataſſe, ut non modo Epiſcopos, quos Epiſcopellos ſolent paſſim vocare*, ſed Patriarchas etiam, Primateſque *deſpiciant*. Avidos ipſos eſſe pecuniæ. Itaque id eos eniti, atque contendere, ut ingen-

(1) Tom. II. pag. 380.
(2) Tom. I. pag. 451. n. 3.
(3) Tom. II. pag. 564.
(4) Tom. I. pag. 511. ſeq.

gentem ſibi vim beneficiorum parent non *Secularium* ſolum, verum etiam *Regularium*, ac ſi una ipſi *Seculares* eſſent, ac *Regulares*. Non pati eos, ut integra ſit libertas Pontifici agendi, cogitandive ſecus atque ipſi *a multo tempore practicaverint* (1). Quo in genere accuſationum quam parum inſit, non dicam, elegantiarum, nam noſtra parvi id quidem intereſſe noſti, ſed gravis moderationis, ac veritatis nemo tam eſt imperitus Romanarum (hujuſce temporis præſertim) rerum, quin plane videat. Qua de re quidem alias.

Fac modo ſuccurrat tibi, quæ tua fuerit ſcribendi in Cardinalium eorumdem Sacras Congregationes licentia. Nimirum hæc te docuiſſe fatebere: *Congregationem Concilii* nihil agere ordine (2): duci eam præjudicatis opinionibus Curiæ (3): ejuſque Synodi Decreta violare, cujus ſe dicit *interpretem* (4). Quid? Illam, quæ *Propagandæ fidei* cauſſa inſtituta eſt, quamque hæreticis *non im-*

(1) Tom. I. pag. 556. quo loco „ abſit, inquit, ut quæ „ hactenus expoſuimus, tot, tantaque Chriſtianæ libertatis impe- „ dimenta, ea omnia, & ſingula Romanis Pontificibus impute- „ mus. Poſt quam idea Status Monarchici ſpiritum Curiæ infe- „ liciter occupavit; vix, aut nullatenus liberum eſt, etiam mo- „ deratiſsimis Pontificibus cogitare, aut ſolum agere ſecus, at- „ que a multo tempore CARDINALES, miniſtri, omnes denique „ Urbis Congregationes, Collegia, & Dicaſteria cogitaverunt, & „ conſtanter practicaverunt „. Confer & Tom. II. pag. 524.

(2) Tom. I. pag. 240. n. 7. & pag. 633. ſeq. §. VIII.

(3) Tom. I. pag. 240. n. 7. & pag. 633. ſeq. §. VIII.

(4) Ibid.

immerito suspectam somniare (1), annon ita carpis, quasi ipsa nolit *serio, optatoque cum fructu laborari*; propterea quod de *exorbitante* (2), ut ais, *Romani Pontificis potestate* dijudicanti, atque imperanti tibi non pareat? De Congregatione autem Indicis ecquis te umquam est loquutus contemptius? *Ejus omnia* non diligenti investigatione veri, non dignitate, non sententiis judicum gravissimorum, quales esse oporteat eos, a quibus sit de doctrina, & moribus statuendum; sed versutia (3), unoque *arbitratu quatuor, vel quinque Regularium* disponi (4), clamas; quorum & *importuna sit impudentia*, & pateant *mirificæ ad Ecclesiastica munera obrependi artes* (5). Itaque illius Congregationis *Indicem Librorum prohibitorum maxima cum invidia comportatum, atque consutum* (6), vetere calumnia restituta, conquestus es: ut inde conficeres, Indicem ipsum nihili pendi debere, in quem, conscius noxæ tuæ, plane prospiceres, opus tuum brevi esse reiicendum

(1) Tom. II. pag. 556.
(2) Tom. I. pag. 620. §. XI.
(3) Tom. II. pag. 182.
(4) Tom. I. pag. 563. n. 5. „ Non ignoratur, inquit, qua„ liter negotia in Congregatione Indicis Romæ gerantur, ubi „ pro arbitrio quatuor, vel quinque Regularium omnia dispo„ nuntur „. Carpit inde Regulas præfixas Indici Librorum Prohibitorum, ipsumque Indicem.
(5) Tom. I. pag. 564. & 566.
(6) Ibid. & Tom. II. pag. 565. &c.

dum (1). Jam reliquas Congregationes ita contemnis, ut *Spiritu* omnes *monarchici status occupatas* obstare, doceas, quin Pontifex agat secus atque *paradoxa* Curiæ, *monstra* opinionum, *ac portenta ferant* (2).

Nihilo æquior fuisti Regibus. Nam hos item *emolumenta propria* consectari scribis (3); Sustinere etiam *propter studia, compendiaque sua exorbitantes Romanorum prætensiones* (4); *officere denique Rebuspublicis privati sui commodi* causa (5). Itaque etsi aliud simulans, at aperte tamen (Roussæum Monarchomachum imitatus) ipsis denuncias (6), *Re-*

---

(1) Longius progreditur Tom. 2. pag. 26. seqq. Quin etiam sic scribit Tom. III. pag. 182. „ Tantum abest, inquit, ut librorum Expurgandorum ratio, qualis nunc Romæ practicatur, fini, „ atque proposito, propter quod instituta est, serviat, cum potius VEHEMENTER NOCEAT, atque Curiæ Romanæ artes, „ & studia suspecta reddat. Quasi vero Ecclesia, & religio Catholica istis HUMANIS VERSUTIIS propugnari deberet. Etenim statim atque aliquis pius, & catholicus de moribus ecclesiæ regendis quidquam lucubrat, libri ejus censura inuruntur &c. „ Confer etiam Tom. IV. pag. 14.

(2) Vide Tom. I. pag. 556. §. X. Paradoxa vero, monstraque eamdem curiam consectari Præf. T. 2. & pag. 554. & Tom. III. pag. 160. & alibi haud raro scribit.

(3) Tom. I. pag. 579. quo loco de Ludovico XIV. Christianissimo Galliarum Rege, & de Stanislao Poloniæ, Lotharingiæque, deque aliis Monarchis scribens. „ Magnates iidem, inquit, „ nisi de ipsorum EMOLUMENTO ageretur, ne umbram quidem juris in temporalia Ecclesiarum suorum Regnorum Romano Pontifici concederent. NUNC, UT PROPRIIS COMMODIS VELIFICENT, TALIA INDULTA PETUNT &c.

(4) Tom. I. pag. 577. „ Habemus, inquit, experientia „ compertum a secularibus quandoque Potestatibus PROPTER „ SUA STUDIA, ET COMPENDIA EXORBITANTES ROMANORUM PRÆTENSIONES SUSTINERI.

(5) In hanc rem affert ibid. locum Livii ajentis: „ privata „ commoda semper officiunt, officientque rebus publicis.

(6) Tom. II. pag. 553. Potestas Principis; . . „ inquit, „ TAMQUAM AB ARBITRIO POPULORUM DEPENDENS, „ MU-

Regnorum ſtatum, tamquam a populorum arbitrio dependentem, mutari, luxari, atque adſtringi poſſe; idque *principii innoxii, ſolidique* loco habendum pronuncias; moneſque eos, qui contra putaverint, homunciones tibi e trivio futuros.

Quid de Pontificibus Romanis dicam? Equidem in eos vix quemquam fuiſſe te aliquando impotentius invectum video. Nam generatim eoſdem Pontifices perſtringens, artibus ipſos *politicis* (propterea quod legibus canonum cœpiſſent, ac porro numquam deſiiſſent ſolvere eos, qui ad ſe, *diſpenſationum*, quas vocant, cauſa confugerent) ad tantam potentiam perveniſſe (1), narras: technis præterea, offuciiſque ſuſtinere illos *vel minimas ſuæ auctoritatis partes*, in quarum ipſos poſſeſſionem commenticium jus Decretalium falſarum immiſerit (2): abuſiones iiſdem PROBARI; quare non *multum fiduciæ* ponendum *in ſolo Papa*, *& particulari ejus Romana Eccleſia* (3): juſte *timeri* a Proteſtantibus, *ne Pontifex, ſi Provincia quæpiam Catholica facta ſit, ſuas prætenſiones, & gra-*

„ MUTARI, LUXARI, ATQUE ITA MULTIS MODIS A
„ SUA ORIGINARIA INSTITUTIONE, & PRIMA SAN-
„ CTIONE PRAGMATICA DISCEDERE POTEST . . . EX
„ ÆQUE SOLIDIS, AC INNOXIIS PRINCIPIIS CORONIS
„ PERICULA PARARI, QUIS SOMNIABIT, NISI FOR-
„ TE ALIQUIS DE TRIVIO MONACHUS.

(1) Tom. 1. pag. 156. n. 6.

(2) Tom. 1. pag. 173. n. 2.

(3) Tom. 1. pag. 396. ſeq. n. 3.

& grave Imperium Ultramontanum in eam explicet (1). *Papam simonias* pati, earumque pretia inter se, Prælatosque dividere (2). *Reprimi* a Pontificibus *voces Sanctorum virorum Spiritu Ecclesiæ animatorum* (3). Invasores eosdem Hierarchas esse, usurpatoresque juris Episcoporum (4). Uti eos præterea *moliminibus*, atque *machinationibus* consuesse (5). *Rationes quæsisse*, quibus jus inane suum *colorare possent* (6). *Consilia in mandata, directorium in imperium mutasse* (7). *Primariam eos caussam* fuisse *immanium defectionum sec. xvi. factarum abusu Pontificiæ auctoritatis suæ* (8). *Clancularios invasores, eversoresque juris sacri* eosdem esse (9). *Sponsam Christi lutulento cœno mersam linquere* (10). *Immolasse ambitioni* suæ aliorum *libertatem* (11). *Horrere illos generalia concilia, idque propter unicum metum* reformationis (12): *Excessum* potestatis *ab ipsis exercitæ Schismati tam orientali, quam occidentali* occasionem dedisse (13). Merito

(1) Tom. II. pag. 30.
(2) Tom. I. pag. 529. n. 6.
(3) Tom. I. pag. 412. n. 6.
(4) Tom. I. pag. 528. & pag. 539. n. 2.
(5) Tom. I. pag. 367. n. I. & pag. 407. & 408. & 572. n. I.
(6) Tom. I. 204. n. 2.
(7) Tom. I. pag. 153.
(8) Tom. I. pag. 379.
(9) Tom. I. pag. 550.
(10) Tom. I. pag. 436.
(11) Tom. I. pag. 538. seq.
(12) Tom. I. pag. 569. n. I.
(13) Tom. II. pag. 554.

cos argui non *levitatis* modo (1) posse; *sed prætensionum etiam omni contemtu dignarum* (2), *& usurpationum incompetentis auctoritatis* (3). *Chimæras* ab iisdem ali (4). *Velificari* ipsos Monarchiæ suæ (5), fovereque *multas extra sanam doctrinam parergas a spiritu curialitatis, politiæ, atque astutiæ humanæ, & dominatus universalis magis, quam religionis sinceræ inventas*; eaque re fieri, ut osores Christianæ religionis, *parergas* ejusmodi *cum factis, gestis, attentatis comparent; dumque vident, primo Ecclesiæ Ministerio rem esse potius pro auro, pompa, dilatandoque Papæ Regno, quam pro humili Dei cultu, ægre inducantur, ut credant tale ministerium animo credere, quæ fidelis homo in simplicitate debet credere &c.* (6). Sed omnia complecti, quæ universe in Pontifices Maximos emisisti jacula contumeliarum (7), prolixum profecto, idemque plenum

(1) Tom. II. pag. 61.
(2) Tom. II. pag. 400.
(3) Tom. II. pag. 286. & 290.
(4) Tom. II. pag. 491.
(5) Tom. II. pag. 485. n. III.
(6) Confer Tom. II. pag. 121. n. IV.
(7) „Intolerabiles abusus, durissimasque consequentias, „ ex sacri Pontificis despotismi„ (quasi vero is sibi despotismum arroget) „ principiis inlatas in disciplinam Ecclesiasticam, in „ particulares Ecclesias, & in privatos defluere„ pag. 573. Tom. I. n. 4. Febronius clamat. Addit: Potestate, qualem Pontifex exercet, integras nationes, & populos gravari; immo etiam Ecclesiam Universalem, ipsamque misere Sanctam Religionem gemere. „ Ea re subtrahendam Pontifici obedientiam ad tempus docet, „ postquam, inquit, molliora exhausta sunt „. Præclaram hic no-

num moleſtiæ opus eſſet. Itaque hos mittam.

Vide nunc quos demum aculeos, quam acres, qua vi, qua incitatione in Pontificum eorumdem non paucos ſingulatim erexeris, quos etiam appellare ſuis nominibus non verere. Benedictum XIV. ſeculi noſtri decus *vendicativum* (1) auſus es dicere, quo impetu animi, tute videris; at veritate certe, & æquitate omnino nulla. Quin etiam in invidiam adductum, aſſertorem opinionum dixiſti, quas ille ne commemorarit quidem (2). *Monſtra* denique illum aluiſſe doctrinarum, ſcripſiſti, *quæ Catholicam Eccleſiam intus languidam, foris contemptibilem, atque odioſam reddunt* (3). Longum eſt iter ad ceteros.

nobis Apoſtolicæ Sedi, ſeu Centro unitatis conciliandorum Proteſtantium raticnem affert. Multo his etiam graviora peccat. Verum ea commemorabuntur, refellenturque a nobis; ſed tempore.

(1) Quod Benedictus XIV. Antiſtiti cuidam Germano Breve eligibilitatis negarit, hinc eum notaturus Febronius „ vendicativos eſſe Romanos „ ſcribit pag. 571. Tom. II. Idem, inviſum eumdem Pontificem reddere conatur T. I. pag. 176. Quid? ſi quodam Brevi ſuo pervertiſſe illum diſciplinam, neſcio cujus Diœceſeos, criminetur. T. I. pag. 561.

(2) Tom. II. pag. 124. n. VI. & Tom. I. pag. 466. Benedictum ipſum Febronius (poteſtatem cum pactis, conventiſque confundens) accuſat, quaſi tantus Pontifex „ inſignes inconvenientias „ foverit.

(3) Tom. II. pag. 122. „ Perſpectas, inquit, habent (increduli) malas praxes, cum quibus certitudo de interna practicantium fide, ac religione non conſiſtit. E. G. eas, quæ FORMAM Sacri REGIMINIS A CHRISTO, & APOSTOLIS INSTITUTAM EVERTUNT, CERTISSIME ALIORUM jura INVADERE DOCENT: canones totius mundi reverentia firmatos VILIPENDI FACIUNT: coronas ET SCEPTRA REGUM PAPÆ SUBIICIUNT, ATQUE PER HÆC DOCTRINARUM MONSTRA CATHO- „ LI-

ros . Illud unum , quod in omnes eorum cadit , attingam breviter . De Innocentio III. de Gregorio IX. de Innocentio IV. Alexandro IV. Clemente IV. Eugenio IV. acturus tu quidem, non excusatione utendum, non parcendum ipsis (ut a multis solet , temporum saltem conditionis , atque infelicitatis nomine) ; non deprecandæ malevolentiæ causa, æqui consulendum , putas ; sed infamiam sempiternam eis inurendam ratus, sic in Successores Petri universos irruens ordire = ,, Accipe nunc Da- ,, naum insidias, & crimine ab uno (*Quid* ,, *a tantis ?*) Disce omnes ,, . (1)

Cavisses saltem, ne quem Sanctorum maledictis fixisse viderere . At contra factum abs te est : quam licenter, judicent sapientes; sed metuo, ut qui horum aliqua erga sanctos tangantur pietate, multo etiam te gravius arguant. Nam S. Pium Quintum, & B. Benedictum XI. (2) singulari morum innocentia, miraque vitæ sanctitate conspicuos Pontifices jura sacrorum Antistitum pervertisse narras, quasi uni omnium tibi facta divi-

---

,, LICAM Ecclesiam INTUS LANGUIDAM, FORIS CON- ,, TEMPTIBILEM, ATQUE ODIOSAM REDDUNT. TA- ,, LES autem UNIFORMES DOCTRINAS .. IPSIUS BE- ,, NED. XIV... GENVINAS CURIÆ SENTENTIAS esse, .. ,, nemo æquus prudensque negabit ,, .

(1) Tom. II. pag. 352.

(2) Ex his , ait , fuisse ,, impetrata privilegia juri com- ,, muni contraria, & juribus Episcoporum adversa ,, ut suis ipsi Monachis rem gratam facerent ,, . Tom. I. pag. 454. n. 6.

divinitus finium juris dijudicandorum, figendorumque poteſtas eſſet: & in Ss. Gregorium I., Gelaſium I. Leonem I. Cæleſtinum I. Bonifacium I. Innocentium I. Stephanum I. incurrere audes, ac ſi *altius* illi, quam dignitas ipſorum, auctoritaſque ferret, *ſeſe extulerint* CUM DEPRESSIONE INFERIORUM (1). Quid? ſi Gregorium, ac Leonem ſanctitate, & doctrina Magnos *ut auctores magnorum in Eccleſia molimi-num* (2) inſectere? Rurſus Gregorium ipſum (*ignorantia ejus ſeculi, depravatione, morum, & educationis, corruptione diſciplinæ Eccleſiaſticæ, defectuque juſtæ criſis*) invaſiſſe in *Epiſcoporum jura*, (3) etſi nulla ratione, at immemor tamen eorum, quæ priore volumine dixeras (4), fidenter quidem in volumine ſecundo ſcribis, nihil tam verens, quam ne dubitare de re aliqua videare. Jam ab Leone, ſtatuis, actum fuiſ-

(1) Hos enim Pontifices nominaturus Febronius pag. 520. Tom. I. §. II. „ Ante falſas Decretales, inquit, Pontificia „ auctoritas ægre intra fines ſuos continebatur, ſic ferente „ humanæ conditione infirmitatis, quæ a magna ſublimitate ſæpe „ augetur, & ſuperiori poteſtati plerumque incitamenta ad- „ dit ad ſe altius efferendam cum depreſsione inferiorum. „ Eo jam ævo inventi ſunt, qui ROMANAM SEDEM de „ ſtudio augendæ poteſtatis ſuæ incuſarent „. Cujuſmodi hæc ſint, quam plena invidiæ, quamque veritate vacua, alio loco nobis demonſtrandum erit.

(2) Tom. II. pag. 420. n. III.

(3) Tom. II. pag. 295.

(4) Tom. I. pag. 121. quo loco „ perverſe, inquit, Religioſus foret, qui aliter, ac Sedes Apoſtolica per Sanctum „ Gregorium, aut ſentiret, aut ſcriberet „. Ita Febronius, modo hoc, modo aliud ſcribens, uti ſe poſsit tegere, ſeſe implicat.

ſe aliquando , ut a *non competenti judice*, *illegaliter*, (1) *non juſte*, (2) *opprimendique* Arelatenſis Antiſtitis cauſſa (3) : Cæleſtinum ceu *uſurpatorem* (4) vexas : nec minore licentia in carpendo Innocentio (5) utere. In Stephanum , fac tibi veniat in mentem , quæ intorſeris jacula criminationum. Hominem tenacem traditionis , inimicum novarum rerum , contra errorem pro veritate certantem , non modo *minus prudentem* affirmas fuiſſe , minuſque *moderatum* , quam fuerit Cyprianus ; (6) ſed etiam *prudenter judicatum*, addis , fuiſſe *repre-*

---

(1) Tom. I. pag. 214. n. I. quo etiam loco Leonem Magnum traducens : „ Leo, inquit , diſciplinam continua ſerie cuſto„ ditam (quæ Sanctorum etiam virorum infirmitas eſt) PRÆ„ TERGRESSUS, ſuæque Sedis amplitudini PLUS ÆQUO „ STUDENS, in hoc negotio , vel ab ipſorum etiam ſardi„ cenſium Canonum , quorum maxime auctoritati incum„ bebat, Sanctione receſsit. Denique cernens hoc incœptum „ ſuum NOVUM eſſe, & ſententiam ſuam, nullam in Gallia „ vim habituram , pro ea, qua apud Auguſtum tum Romæ „ præſentem , pollebat auctoritate , a Valentiniano III. re„ ſcriptum impetravit „. Quam hæc ſit violenciæ, & non competentis , ut ibid. ait , judicii inanis accuſatio , oſtendam alibi , dum tempus monuerit.

(2) Tom. III. pag. 154. Rurſum Tom. I. pag. 521. Leoni invidiam conflans, eum ut mordeat, Romanos mordet , quos „ ÆGRE AUDISSE, ait, illos, qui bona licet mente , de „ EXCESSU POTESTATIS LOQUEBANTUR. Mirum pro„ pterea non fuiſſe, ſi avari ſuperſtitioſique homines, falſorum „ documentorum adinventione poſtmodum HIS EXCESSIBUS „ colorem quæſierint „. At veretur mox (pag. 522.) ne a Catholicis ob vexatum Pontificem optimum, atque ſanctiſsimum accuſetur. Itaque ſeſe ut excuſet , præſidium a Caſaubono Calviniano homine petit, cujus huc demum ſententia omnis revolvitur: Leonem bona quidem fide, ſineque bono in aliena jura invaſiſſe . Videat , quam hæc ſe digna ſit excuſatio.

(3) Tom. III. pag. 154.

(4) Tom. III. pag. 26.

(5) Tom. I. pag. 153. 154.

(6) Tom. I. pag. 357. ſeqq. Vide & pag. 351.

reprehensibilem (1), *quasi auctoritate sua abusus esset*; (2) *præcipitanter tulisset* sententiam; (3) sibique imperium arrogasset (4), quod quidem imperium *nervosius* repulsum a Firmiliano, Cyprianoque fuerit. Nam tentasse *primis jam tum seculis, animadvertis, Romanos Pontifices fimbrias suas in detrimentum, ac diminutionem auctoritatis Episcoporum extendere* (5). Itaque statuis, ni deinceps finibus abs te constitutis se continuerint, commovenda in eos esse Regna (6); *subtrahendam ipsis obedientiam*, vim inferendam (7). Quod si schisma hinc oriatur, id esse non cuiquam alteri, sed iisdem Pontificibus tribuendum (8), mones. Ac de his quidem satis me dixisse arbitror. Nam si omnia, quæ in eos conjecisti vellem persequi, quinque ipsa volumina tua pene integra mihi describenda essent.

Restat de *Sede* Apostolica. Quid? In eam, quam ab *Sedentibus* (9) distinguen-

 dam

(1) Tom. II. pag. 258. (2) Ibid. & T. I. pag. 351. seq.
(3) Tom. I. pag. 357. n. 4.
(4) Tom. III. pag. 24.
(5) Tom. II. pag. 295. n. 4.
(6) Confer Tom. I. pag. 580. seqq. pag. 604. seq. &c. &c. Sed de his alibi copiosius.
(7) Tom. I. pag. 572. seqq. & 577. In Indice autem sic rem proponit: „ Subtractio obedientiæ est unum ex legitimis „ mediis reducendi Papam. Verum hac de re alias opportune Confer Tom. II. p. 517. seq. Egregium sane „ reunionis „ (quam ab se curari Febronius gloriatur,) Protestantium cum Apostolica Sede documentum, ab ea te, ut ipsi alios conjungas, disjungere!
(8) Tom. II. pag. 583. seqq. I. pag. 423. &c. & 540. n. 2. & 7.
(9) Tom. I. pag. 588. & Tom. II. pag. 577.

dam jubes, egiſſe ne te, dices; remiſſius? At quam candide? Næ iſtud egregium temperantiæ, moderationiſque animi, atque præclarum argumentum eſt: eam (cui æquum te præbuiſſe dicas) quaſi pravas doctrinas *renovarit*, *ſacrarit*, *canonizarit* (1), traducere, atque ita inſequi minis, ut ejus hoſtium (qui ipſam *coercendam* eſſe affirmarint)(2)verbis velut oraculis abuti non vereare. Age vero, hominis ne tibi videtur eſſe, a maledicto ſibi, atque ab injuria temperantis, Eccleſiam Romanam, (in qua eſt Apoſtolica Sedes) *onuſtam ſordibus, maculiſque conſperſam* dicere (3)? *Evangelio* præterea eam uti *Romano* (4), quaſi aliud Evangelium colat? *Sentimentis* etiam duci ipſam, *quæ dum durant, centrum unitatis non ma-*

---

(1) Tom. II. pag. 350. „ At eaſdem doctrinas, inquit, „ SEDES APOTOLICA, NON SOLUM RENOVAVIT, SED „ SACRAVIT ETIAM, ET UT ITA LOQUAR, CANONI- „ ZAVIT.

(2) Tom. I. pag. 577. n. 1. „ Tempus eſſe coercendi Apoſto- „ licam Sedem, ne tantum in Germania poſsit „. Hæc Febronius probans recitat.

(3) Tom. III. pag. 211. „ Vera, inquit, manebit ECCLE- „ SIA ROMANA, utcumque extrinſecis „ (quaſi vero extrinſecum quidpiam ſint errores, pravæque doctrinæ monſtra, quæ ipſi Febronius tot locis adtribuere audet) „ ABU- „ SIBUS, ET SORDIBUS ONUSTA; ſed tot GRAVIBUS „ MACULIS CONSPERSA, non tam facile in ſui ample- „ xum trahet eos, qui foris ſunt „.

(4) Eant viri illi. Tom. IV. P. I. pag. 217. & prædicent „ EVANGELIUM ſuum Romanum. Non indignentur quæſo, „ huic expreſsioni. Quod enim tam verum eſt, ut ejus con- „ trarium ne probabile quidem ſit, hoc prope ad certitudi- „ nem Evangelicam accedit „. Cur autem „ Romanum „ iridens diceret, ſi non eſſe, neve probari Romanæ Eccleſiæ putaret?

manifestent; quæque efficiant, ut *Romanus Pontifex cum suis uti fautores, & confirmatores hæreseos ab insignibus Ecclesiis habeantur?* Pontificem Romanæ Ecclesiæ, suosque neque veritatem nosse, neque velle discere? Ecclesiamque Romanam ipsam aliqua ex parte a bonis esse deserendam (1)? Quid? Si longius progressus, Tridentinam Synodum OEcumenicam, etsi non verbo, re tamen in genere doctrinæ; in disciplina vero & re, & verbo neges fuisse liberam (2)? Falsis ipsam monumentis nixam profiteare (3)? Nec dignam, adjungas, esse, quæ *pro sustinendo in Ecclesia Monarchico statu (si in quoquam huic favere videatur) ejusque sequelis, allegari possit; indeque* statuas, *dubitandum esse nemini, quin Tridentina placita, quoad*

---

(1) Tom. III. pag. 36. „ Hæc sufficiant de temporario im„pedimento centri unitatis „ (quasi vero tempus ullum sit, quo Sedes Apostolica CENTRUM ESSE UNITATIS IMPEDIATUR), „ quod a materia, & ab occasione Schismatis „ ponitur. Sed quid? si VIRI SANCTI, SI INTEGRÆ, „ EAEQUE INSIGNES ECCLESIÆ ROMANUM PONTIFI„CEM CUM SUIS PRO FAUTORIBUS, ET CONFIRMA„TORIBUS HÆRESEOS HABEANT, QUI VERITATEM „ NEQUE NORUNT, NEQUE DISCERE AMANT? An „ tunc aduc, & quousque HÆC ROMANORUM SENTI„MENTA DURANT, VIRTUS CENTRI IN ILLIS MANI„FESTABITUR „? Sed erit hac item de re aptus, atque opportunus differendi locus. „ Tom. II. pag. 543. Quis bonus, „ inquit, ROMANAM ECCLESIAM, verius CURIAM, hac „ in parte NON DESERAT. „ CURIAM adjungit, ut liberius possit lædere.

(2) Tom. I. pag. 44. quo loco Legatos Pontificis Cardinales VERSUTOS, probro appellat, & pag. 373. seq. In indice vero Tomi ejusdem: plenam libertatem in Synodo Episcoporum circa materiam politico disciplinarem fuisse negat: concedit tamen circa dogma; qua de re alias.

(3) Tom. eodem pag. 43., & 204. seq.

quoad hoc (quod quidem ad doctrinam pertinet) *a subsequuturis Generalibus Synodis emendari* queant (1)?

Jam quæ de Ecclesia per universum terrarum orbem diffusa scripsisti, expendam equidem, sed opportune, ac tempori. Illud interea memoria repetas vehementer velim: assensum te fuisse Hugoni Grotio ajenti, exprobrari Ecclesiæ ROMANO-CATHOLICÆ *adoptionem* INUTILIUM, ATQUE SUPERFLUARUM doctrinarum, aliqua ratione posse: addidisseque, *inter hæc superflua illud nunc* te *esse oppugnaturum, quod ceteris omnibus intolerabilius est, debellarique omnino debet* (2).

Hæc autem tam multa, tamque noxia (nolo enim gravius dicere) criminationum tela abs te aut primum excogitata, aut ex variis Scriptorum quorumdam libris (in quibus non tam crebra dispersim invenirentur) collecta simul, atque in Curiam, in Legatos, in Sacrorum Antistites, in Cardinales, in Reges, in Pontifices Maximos, in Sedem Apostolicam, in Ecclesiam Romanam, in Tridentinam Synodum, in Cœtum universum Catholicorum jactata; hæc, inquam,

(1) Ibid. pag. 533. Concludimus, inquit, ne ipsum quidem Tridentinum Concilium pro sustinendo in Ecclesia Monarchico statu, (si forte in quoquam huic favere videretur) ejusque sequelis allegari posse. Quare NEMO dubitet: TRIDENTINA PLACITA, QUOAD HOC A SUBSECUTURIS GENERALIBUS SYNODIS EMENDARI POSSE „. At hac item de re alias.

(2) Tom. 1. pag. 63. seq.

quam, ſiquis Orthodoxus, hoc eſt obſequens, & parens, ut debet, Regi, & Cathedram colens Principis Apoſtolorum in Voluminibus quinque tuis deprehenderit, legerit, conſiderarit; ab eo ne tu petas, ſibi ut temperet, quin in te ipſum invadat acerbius?

At charitatis habenda eſt ratio. Novi. Sed cavendum eſt etiam, atque etiam tibi, ne quis non æqua te petere arbitretur, qui id a nobis exigas, quod ipſe noſtrum nemini concedendum putes. Quamquam tu ex me extorquebis numquam, ut a Sanctis Patribus fuiſſe habitam caritatis rationem negem, quos plane intelligam, Domus Dei, veritatiſque ſtudio permotos, in eos, qui tuis iſtis acuminibus paria dixiſſent, multo vehementius invectos fuiſſe, quam ipſe pati poſſe videare. Non ſum neſcius, hortari te nos, ut Auguſtinum in Manichæos, in Donatiſtas, inque Pelagianos diſputantem imitemur (1). Sed, amo te Febroni, non

(1) Tom. II. pag. 157. „ Caritatis habenda eſt ratio. Caritas autem in corde puro patiens eſt, benigna eſt, non „ irritatur, non æmulatur, non agit perperam, utque addit „ Auguſtinus libro contra litteras Petiliani Cap. XXIX. n. 31. „ ſine ſuperbia de veritate præſumit, ſine ſævitia pro veritate certat „. Hæc magnus ille non veritatis minus, quam „ caritatis Doctor & ſcripto, & opera monſtravit. Etenim „ in ſuis adverſus Manichæos, Pelagianos, & Donatiſtas „ conflictationibus id ſemper diligentiſsime cavit, ne quemquam illorum injuriis, aut conviciis læderet, atque exaſperaret. Qui SECUS ſcribendo, & diſputando FECERIT, IS PROFECTO NEC VERITATEM PRÆCIPUE „ ſibi CORDI ESSE, NEC CARITATEM SECTARI SE „ OSTENDIT „.

non faciam. Indocilis namque aliquando tibi, quam molestus videri malo. Ferres enim graviter, mihi crede, si contorquere in te vellem, quæ in unum Julianum Eclanensem Pelagii Sectatorem [quid enim in ceteros dicam?] Augustinus studio incensus veritatis, stilo incitato, ac vibranti, scripsit. Nam hominem exagitans merito suo: *Tales*, inquit, *inveni libros tuos, cum legerem; quales præsumpseram esse, antequam legerem* (1). *Cæcus oblatras* (2), *ac nimium cæcus es* (3). *Ostendam meos esse* [Patres], *quos tu in me tanto nequius, quanto astutius criminaris* (4). *Nusquam sic apparuit dolus tuus, & per scientiam damnata conscientia* (5). *Novelli, atque perversi dogmatis assertor es* (6). *Dolemus insanum, cum videmus sensum perdidisse Christianum* (7). *Aut calumniaris, aut nescis quid loquaris, & ideo aut mendax, aut temerarius ista loqueris* (8). *Legi apertissime tua falsiloquia sine tua irrisione, vel potius detestatione non possunt* (9). *Calumniose, frontose, verbose . . fœda acumina improbæ conten-*

(1) Lib. I. Operis Imperfecti Contra Julianum Cap. XVII. pag. 662. Tom. X. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700.
(2) Ibid. Cap. XLVIII. pag. 670. lit. E.
(3) Ibid. Cap. LI. pag. 673. lit. A.
(4) Ibid. Cap. LII. pag. 673. lit. D.
(5) Lib. eod. Cap. LXVIII. pag. 683. lit. A.
(6) Cap. XXII. pag. 663. lit. G.
(7) Ibid. pag. 664. lit. A.
(8) Ibid. Cap. XLII. pag. 668. lit. A.
(9) Ibid.

tentionis evelle (1). *Contumelioso ore traducianos* (2) *nos vocas; sed non est mirum, quod novi haeretici catholicis, a quibus exeunt, novum nomen imponunt* (3). *Convicia .. fronte impudentissima, &c. lingua procacissima jacularis* (4). *Istis ne* [Sanctis viris] *luminibus civitatis Dei, mente tenebrosissima, fronte impudentissima, lingua procacissima audes crimen objicere* (5)? *Si emeres ista convicia, prodigum te dicerem. Gratis tibi adjacent. Cur non eis fruaris quibus maledicum animum pascis* (6)? *In te agnosce stultitiam, in te impudentiam, in te impietatem non veterem sane, sed novam* (7). *Quousque gravis es corde? Quousque diligis vanitatem, & quaeris mendacium, quo vestra haeresis fulciatur* (8)? *Quando ista diceres, si cogitares sana mente, quod dicis?* (9) *Nonne ante dixi, nihil te esse dicturum, homo nihil loquendo loquacissime? Nihil ergo dixisti, & nonnisi ad quosdam decipiendos, quosdam fatigandos lectores, tacere noluisti* (10). *Non expavescis, quod*

(1) Lib. II. Cap. CCVIII. pag. 771. lit. D.
(2) Lib. I. Cap. V. pag. 660. lit. C.
(3) Febronius nos Infallibilistas, & Monarchistas irridens vocat Tom. II. pag. 132. Qui etiam ibid. nos ipsos in novatoribus numerat.
(4) Ibid. Cap. IX. pag. 660. lit. E.
(5) Ibid. pag. 674. A.
(6) Ibid. Cap. LVIII. pag. 676. lit. E.
(7) Lib. I. Cap. LXXXVI. pag. 692. lit. E.
(8) Lib. I. Cap. LIV. pag. 675. C.
(9) Ibid. Cap. XCVII. pag. 697. D.
(10) Lib. II. Cap. XLVIII. pag. 728. E.

quod scriptum est, neque maledici Regnum Dei possidebunt? Neque enim tam fœda convicia nihil te adjuvantia nisi maledicendi libidine loquereris (1). *Unde fieri potest, ut homo, qui conaris Apostolica verba pervertere, possis loqui, nisi perverse* (2)? Hæreticos *tu adjuvas* (3). *Quid ista loqueris? Quid est, quod tibi obstrepit loquacissima vanitas, ne intret in aures tuas manifestissima veritas* (4)? O *te deceptorem spiritu hæretico plenum* (5)! *Quæris, ut impleantur vani libri tui; & non quæris, ut corrigantur perversi sensus tui* (6). Hæccine tu, si quisquam in te jaceret, paterere? Atqui eplurimis perpauca essent, si attingere partem etiam eorum exiguam vellem, quæ, non in tam multos, quam nominasti, hæreticos; sed in unum, ut ante animadverti, Julianum ex ZELO profecta sunt Magni Augustini, cujus quidem Sancti Doctoris discipulos, atque imitatores *caritatis*, dum in te scribimus, esse nos cuperes. Sed vide, quam sim moderatus, facilis, atque etiam liberalis tecum. Nam hoc tibi polliceor, ac defero, ita me esse temperaturum orationem perpetuo meam, nihil ut in ea offendisse usquam te conquerare,

(1) Ibid. Cap. LVIII. pag. 731. E.
(2) Lib. II. Cap. cv. pag. 742. F.
(3) Cap. cx. pag. 744.
(4) Cap. cxiv. pag. 745. D.
(5) Cap. cxxxii. pag. 751. A.
(6) Lib. III. Cap. I. pag. 788.

rare, cui non injuria modo, sed ne species quidem inesse, aut suspicio injuriæ videatur. Ne dubita. Id re tu ipsa experiere. Verum ea lege meam tibi adstringo fidem, ut, dum tibi parco, dum nil in te scribo, quod non sit personæ, ac dignitatis; rem quamque suo indicem nomine, & quem inclita Gallorum natio, gentesque Catholicæ ceteræ; quem Patres; quem Synodi; quem, uno verbo, Ecclesiæ orthodoxæ ubique terrarum omnes *errorem* judicent esse, *errorem*; quam *hæresim*, *haeresim* appellem. Tenes, quæ mea futura continenter sit in refellendo opere tuo, quam remissa, quam facilis, quamque, (ut ipse optas) *Christiana* oratio.

De Regimine visibilis Ecclesiæ omnem sibi, ait quæstionem fore, quod quidem Regimen evertisse Febronius videtur.

II. Nunc ad rem. Jam nostra erit omnis de *Regimine visibilis Ecclesiae* quæstio. Non te fugit opinor, multos esse, qui id abs te Regimen vel everti funditus, vel extenuari miserandum in modum, ut pene evanescat, arbitrentur. Ac tu quidem, uti proximis litteris demonstrabitur, eodem de Regimine modo hoc, modo aliud ajens, sic uteris circuitione, ut plane verear, ne illa jamdiu de te nata non tollatur, sed duplicetur opinio. Cujus certe opinionis declinandæ caussa, nihil tibi commodius, aptiusque putasti fore, quam ut confugisse ad Ecclesiæ Gallicanæ præsidium videre; nullamque rem probasse te umquam di-

ceres, quæ non illi maxime, ejusque doctrinæ præcipuis defensoribus probaretur (1).

Numquam id se cum Febronio certamen fuisse initurum, testatur, si Febronius Gallis se perpetuo assentiri affirmans, veradiceret. At contra rem esse. Febronium enim multa probare, quæ notanda merito sint, quæque ab Ecclesia Gallicana erroris, aut hæreseos arguantur.

III. Id si verum esset; testor, me commissurum fuisse numquam, ut in id certamen, aut sponte ipse mea, aut cujusquam hortatu venirem; non quo nullis de rebus diffidens sit nostra a Gallorum sententia, qui quidem agunt unitate Ecclesiæ, paceque servata; sed quo de rebus iisdem ab innumeris prope Theologis nostris scriptum jam solide, ampliterque sit, ut operam, si quam interponere velim, supervacaneam prospiciam futuram. Verum cum protractos abs Te fines, quos sibi Galli constituissent; commotam, inlatamque disturbationem pacis; proposita uti dogmata fidei ea capita doctrinæ, quæ Inclitæ illius Gentis Episcopi disciplinæ (2), suarumve privatarum opinionum, non dogmatum fidei loco ducerent; quum, inquam, non modo hæc abs te tentata, commota, divulgata viderem; sed etiam quæ-

(1) Febr. Præf. T.I. & T.IV. P. I. Cap.I. num.III. & alibi.

(2) Cœtus Cleri Gallic. Epist. ad Episcopos Regni Kal. Jul. an. 1682. data. Tom. I. Actor. Cleri ejusd. p. 4. Edit. Paris. an. 1716. „ Ne, inquit fortassis (Pseudo-Reformati) inde sumant „ occasionem sibi . . blandiendi spe inanis futuræ inter nosmet „ dissociationis, quod exorta sint Romanam inter, & Gallicanam „ Ecclesiam nonnulla dissidia; censuimus admonendos, primum „ NON DE FIDEI DOCTRINA, quæ una, eademque semper „ fuit utrobique; non de morum instituto . . . verum de al„ ternantis pro tempore disciplinæ rationibus aliquot nos cum „ Ministris Summi Pont. salva pace contendere „. De opinionibus, confer Petrum de Marca Archiep. Paris. Observat. in Thes. Claromontanas, quarum extat insignis locus in n. XII. Append. Tractatus inscripti De suprema Rom. P. auctor. T. I. Bossuetius Lib. XV. Hist. des Variat. §. CLXV. p. 382. T. III. Edit. de

quædam mutuo e Protestantibus Pufendorfio, Grotio &c. accepta ; multa tuo arbitratu adjuncta intelligerem, quæ tam componi cum orthodoxo dogmate nequirent, ut summa non Gallorum modo, sed omnium etiam gentium Catholicarum consensione pro erroribus, aut pro hæresibus ducerentur ; desiderandum non putavi laborem meum, quo, tecum certans, & litarem sanctæ Religioni ; & Catholicis nostris, qui id a nobis expetere viderentur, cumulate, ut poteram, satisfacerem. Quo quidem labore ita fungar, ut nil certum affirmem esse, quod sensu orthodoxorum omnium certum non sit; nil refellam, quod non a Catholico dogmate plane dissideat.

IV. Age, vero ad te ut redeam, si eadem tua, atque Gallorum perpetuo fuisset ratio, ne-

Febronium, nisi quandoque saltem ab Gallis dissideret, ne specie qui-

C

de Argentin. 1738. de Rescripto Pontificis ad Legatos, ut ne quid ab Synodo Tridentina de potestate Successoris Petri præsertim, definiretur, nisi quod „ plairoit unanimement à „ tous les Peres : „ Regle admirable, inquit, pour separer le „ CERTAIN d'AVEC le DOUTEUX. D'où il est aussi ar- „ rivé que le Cardinal du Perron, quoique zelé défenseur „ des interets de la Cour de Rome, a declaré au Roi d'An- „ gleterre, que le differend de l'autorité du Pape, soit par „ le regard spirituel au respect des Conciles Ecuméniques, „ soit par le regard temporel &c. n' est point un differend „ des choses, qui soient tenües pour articles de foi, ni qui „ soient inserés, & exigees en la Confession de foi; ni qui puisse „ empêcher S. M. d' entrer dans l' Eglise, lors qu' elle sera „ d'accord des autres points. §. CLXVI. On voit par là que „ les doctrines qui ne sont pas appüiées sur une tradition „ constante, & perpetuelle, ne peuvent prendre racine dans „ l' Eglise, puis qu'elles ne sont point partie de la Confes- „ sion de foi ; que ceux même qui les enseignent, les en- „ seignent comme leur doctrine particuliere, & non pas „ comme la doctrine de l' Eglise Catholique „ .

dem conciliandorum Catholicis Protestantium, fuisse scripturum, animadvertit.

neque umquam ab Gallicanæ Ecclesiæ doctrina recedendum tibi esse existimasses; quæ demum te caussæ impulissent, ut onus istud scribendi susciperes? Nam si qui sunt, qui hoc in genere, sua opus esse opera judicent, hi quidem certe ea, de quibus agere instituerint, aut tenebris adhuc involuta jacere; aut nondum expolita satis, atque illustrata putant. Quid? Adeo ne te doctiorem, eruditiorem, eloquentiorem non Launoyo solum, Natali Alexandro, Flevrio; sed etiam Bossuetio esse arbitrare, ut, quæ is in lucem hominum produxit, si minus emendari abs te, at declarari saltem, ornari, atque vi majore proponi, inque eos, qui contra sentiant, vibrari confidas posse? Cuinam, id si credis, te speres persuasurum? Scio causari te; symbolamque, quam poteras, dedisse, dicere, conciliandæ Protestantium conjunctionis cum Catholicis caussa.

Miror te commenticio Febronii nomine latebras quærentem tanti ipsum te posse pendere, ut tibi polliceare, quod ille idem Bossuetius, etsi insigni doctrinæ, eruditionisque laude excellens; etsi tot editis libris celebris; etsi tam illustris Ecclesiæ nomine, qualem esse Gallicanam scimus; etsi inito demum, pacis caussa, cum Protestantibus commercio litterarum; permissisque rebus omnibus, quas ipse permitti catholice posse

posse arbitraretur; impetrare tamen nequiverit. Quod si tu eadem atque ille scripsisse, adeoque actum te egisse confiteare; quid est, rogo, quod speres, incendi Protestantes ad pacem Febronianis operibus posse, Bossuetianis non posse? At sunt, inquis, consectaria quædam. Ne nos, quæso, verbis ludificere. Quis enim credat, quæ Protestantibus concedenda sint, quæque perspicue ex doctrina Bossuetii sequantur, vidisse Febronium; Bossuetium contra tanto ingenio hominem, tanta artis dialecticæ facultate, tanta rerum peritia, non vidisse? Cur non palam eloqueris, quod res est: scilicet nisi plura, [invitis Bossuetio, Flevrio, Gallis omnibus] permittenda Protestantibus judicasses; numquam fuisse te in animum inducturum, ut scriberes? Atque ejus quidem generis permulta permisisse te, proximis, ceterisque nostris, quæ post sequentur, litteris plane perficiam. Atenim Sectarum Protestantium cum Ecclesia Catholica *reunio* [sic enim ais, idque sæpissime] debet esse cuique Christiano vehementer curæ: Fateor: modo ne quid concedatur, quod Catholicum dogma aut labefactet, aut pervertat. Sed quam vereor, Febroni, ne tua ista tam crebra *reunionis* jactatio suspecta plerisque omnibus esse possit. Meministi, credo, Marcum An-

tonium de Dominis Spalatenſem apoſtatam , etſi conjunctionem ſe Proteſtantium cum Orthodoxis conciliaturum gloriaretur ; tamen , non ſublatis ſectis aliorum (quæ exortæ jamdudum fuerant) molitum fuiſſe , atque inducere curaſſe ſuam . Sic autem ille loquitur , ut ejus tu non ſententias modo , ſed verba etiam interdum deſcripſiſſe, atque in opus iſtud tuum tranſtuliſſe videare (1) ,, . Scio, *inquit*) me arduum hujus fortis
,, Mulieris [Eccleſiæ] perfecte delineandæ
,, negotium ſuſcepiſſe . In quo , ut permul-
,, tos annos laboraverim , fecit exitiale diſ-
,, ſidium , quod inter noſtram Romanam
,, Eccleſiam , & Græcam , ac Orientalem ,
,, jam inveteratum cernebam . Odium quo-
,, que capitale , ac bellum , quod in ipſo
,, Occidente inter nos , & alias nobiliſſi-
,, mas CHRISTI ECCLESIAS tamdiu ardet
,, implacabile , perpetuos in me, atque acres
,, fovet igniculos , tum cognoſcendi ab in-
,, ti-

(1) Nil proinde mirum , ſi in Præfat. Tom. I. Febronius conſcius ſibi , quibus e fontibus doctrinam hauſerit , ut tamen ab ſe invidiam averteret , quam alioqui veritate niti oſtendemus , prævertendum accuſationi putaverit ; confidenterque eos , qui objecturi eſſent adheſiſſe ipſum M. Ant. de Dominis , arguerit calumniæ crimine : ,, Exaggerentes, inquit , latens venenum calumniæ neutiquam deerunt. Paulus Sarpi , Marcus
,, Antonius de Dominis , Edmundus Richerius , & ſi qui alii
,, erga Sedem Apoſtolicam malevoli revixiſſe dicentur ,, Memini , hæc me legiſſe apud Joſephum Lib. Antiquitatum Judaicarum XI. Cap. VIII. ,, Si quis apud Hieroſolymitas alicujus
,, criminis reus eſſet actus , ad Sichimitas (Samaritanos) trans-
,, fugiebat , dicens , ſibi inſtructam fuiſſe calumniam . ,,

„ tima ipſa mali radice, quænam ſit tan-
„ tæ diſſenſionis, ac fœdiſſimorum ſchiſ-
„ matum cauſſa; tum etiam aliquid pro
„ viribus conandi, ut ſaltem aperiam,
„ quo pacto poſſint pernicioſiſſimæ hæ di-
„ viſiones aboleri, tolli ſchiſmata, ac fi-
„ des, & religio, Eccleſiæque omnes Chri-
„ ſti ſanguine redemptæ, fundatæ; ac ſta-
„ bilitæ ad primævam reduci concordiam,
„ perfectamque in caritate unionem. Ex
„ his enim diſſenſionibus, & Regnum Chri-
„ ſti ſpirituale impeditur, & regna tem-
„ poralia turbantur, civiliſque pax, & hu-
„ mana tranquillitas propter Eccleſiaſtica
„ hæc diſſidia, vehementer periclitantur,
„ ſimultates inſurgunt, vacillat obedien-
„ tia, defectiones ſollicitantur, excitantur
„ bella, ſceptrorum ac diadematum inva-
„ ſiones, atque rapinas vafra potentium
„ ingenia meditantur ... Hæc mea mens,
„ teſte Domino, ſincera, & pura; hic ſco-
„ pus eſt totius hujus operis, & laboris,
„ ut ſi fieri poſſit, ſublato tanto ſchiſma-
„ te, extincto immortali odio, ſedatis bel-
„ lis, diſſidiiſque compoſitis, unum, &
„ idem ſentiamus, & dicamus omnes, ne
„ amplius inconſutilis Chriſti tunica, ſan-
„ cta ipſius Eccleſia ſcindatur, & lacere-
„ tur ... Utinam Spiritus ſanctus corda
„ veſtra Fratrum meorum Catholicæ Ec-

 „ cle-

„ clesiæ Coepiscoporum moveat ad idem
„ mecum considerandum , & ad eumdem
„ finem , quem mihi solum proposui , in-
„ defesse laborandum , ut veritatis via ,
„ quæ Christus est , inventa , . . . omnes
„ Christi oviculas per devia , & abrupta
„ aberrantes ab imminenti præcipitio in
„ tuta , ac læta pascua revocemus . Plu-
„ ribus hic mihi jam agendum non est ,
„ ut pius , & Catholicus Lector magna ani-
„ mi sinceritate totum opus perlegens (1) ,
„ reipsa potius agnoscat , me candide & sin-
„ cere cupere , & conari in re tam gra-
„ vi differere ; quam ut fucatis dictis meis..
„ sibi initio a me verba tantum dari suspi-
„ cetur . Oro . . ut ne quisquam de me an-
„ te sermonis consummationem per litte-
„ rarum exordia existimet judicandum .
„ Iniquum est enim , nisi comperta usque
„ ad finem ratione dictorum , præjudica-
„ tam sententiam ex initiis , quorum adhuc
„ caussa ignoretur , afferre ; cum non de in-
„ choatis ad cognoscendum , sed de abso-
„ lutis ad cognitionem sit judicandum . .
„ Exa-

---

(1) Febronius item in Præf. T.1. „ Nolite , inquit , me ju-
„ dicare ante tempus; prius totam compagem operis legite, ite-
„ rum , atque iterum „. Legi equidem iterum , atque iterum ,
contuli cum Patribus cumque Conciliis . Qualem autem ejus-
modi compagem deprehenderim , quam a majorum doctrina
discrepantem , quam similem reipublicæ Marci Antonii de Do-
minis , aperiam , quum opportunitas locorum , temporumque
monuerit .

„ Exactam ego celeberrimorum quorum-
„ que Sacræ Theologiæ Collegiorum tru-
„ tinam non defugio; imo cupio, & exo-
„ pto.. Hoc etiam ab ipso Sanctissimo Ro-
„ mano Pontifice humillimis precibus con-
„ tendo, ut hanc operis mei editionem
„ non solum non impediat, quo minus ad
„ sedulum, quod cupio, virorum docto-
„ rum examen perveniat, sed etiam ut ac-
„ curatam omnium prudentium lectorum
„ censuram subeat, ipse imprimis, quan-
„ tum in sua sanctitate est, satagat, at-
„ que urgeat. Quod si impedierit, to-
„ tumque opus, de more, igni addixe-
„ rit, aut ex Ecclesiis sibi subditis ex-
„ terminari curaverit, non potest Orbis
„ Christianus non advertere, & agnosce-
„ re, ipsum non ratione, sed vi suas TUE-
„ RI VELLE USURPATIONES, Ecclesiamque
„ falsitatibus OPPRESSAM DETINERE, adeo-
„ que caussæ suæ diffisum, cum clypeum
„ nullum haberet, loricam nullam, nul-
„ lum adversus tela intorta honestum mu-
„ nimentum, ignava declinatione, immo
„ fuga uti turpissima, ac sedulo cavere,
„ non quidem ne vincatur, sed ne victus
„ suis appareat asseclis, a quorum con-
„ spectu propterea & tela nostra, & vul-
„ nera sua abscondit. Et si Pater Beatissi-
„ mus hinc plane viderit, posse ex aliqua

 „ sui

„ ſui EXORBITANTIS Papatus voluntaria ,
„ ſed in primis neceſſaria remiſſione bo-
„ num illud omnium Chriſti Eccleſiarum
„ UNIENDARUM DESIDERATISSIMUM promove-
„ ri, planeque obtineri ; quidni poſtpoſi-
„ tis humanis omnibus conſiliis, ſerio ani-
„ mum adjiciat ad hanc ECCLESIÆ REFOR-
„ MATIONEM &c?.. Huic incepto ſi.. velit
„ obnixe incumbere, ſuis diebus opus fa-
„ ciet, quod ipſius Pontificatum reddet po-
„ ſteritati admirandum „. Jam ante dixe-
rat : „ Deum immortalem teſtem.. advoco,
„ me non gloriolæ cupiditate delinitum, non
„ novitatis ſtudio addictum . . pravam ex
„ ingenio meo regulam huic erigendæ ma-
„ chinæ confinxiſſe ; ſed antiquiſſimam, re-
„ ctiſſimam, DEO hominibuſque PROBATAM
„ ſequutum eſſe, hoc eſt ſolius Divinæ
„ Scripturæ, Sanctorumque noſtrorum Pa-
„ trum, priſcorum Conciliorum, & Sacrorum
„ Canonum rectiſſimis lineis innixum molem
„ hanc totam ædificaſſe „ (1). Confer hæc,
Febroni, cum iis, quæ de ſtudio, ac labore,
quem te unionis (ut verbo quidem polli-
cere) perficiendæ (2) Proteſtantium cum
Ca-

(1) Præf. in Tom. I. pag. mihi VIII. ſeqq. Edit. Londin. an. 1617.

(2) Febron. in Præf. in I. Tom. „ Scilicet, inquit, om-
„ nia mea vota, & conatus illuc tendunt, ut ceſſet aliquan-
„ do fatalis illa diviſio, quæ duobus ſeculis, & ultra SCIN-
„ DIT ECCLESIAM „ (quaſi vero ad Eccleſiam Proteſtan-
tes

Catholicis gratia; ut autem est revera, vel funditus, vel pene delendi Primatus Romani Pontificis, caussa, suscepisse testare in Præfatione priore tua: Confer item minas Apostatæ illius cum iis, quas tute (1) quinque ipsis tuis voluminibus comple-

---

tes spectent, Græcique Schismatici de quibus item Febronius agit) Pergit porro „ Quidquid arbitrentur, & dicant „ MINUS PERSPICACES, Romanæ Sedis dignitatem „ magis ex Regulis humanæ ambitionis, quam ex vera ejus „ indole existimantes; genuina ejus majestas (vel ipsis id „ agnoscentibus, & profitentibus Romanis Pontificibus) consi- „ stit non in diminutione, sed in conservatione jurium Episco- „ palium, & privilegiorum omnium Ecclesiarum. Non dubi- „ to, quin futuri sint, qui mihi temere objiciant, a me Pon- „ tificiam auctoritatem repudiari. Ego sane potestatem nullam „ rejicio, quæ ad utilitates Ecclesiæ, ad coedificationem tem- „ pli, hoc est ad compactionem membrorum corporisque „ Christi conjunctionem pertinere videatur... Hic nemini „ suum, quodque vero jure competit, tollitur; superfluum, „ & USURPATUM abrogavi, amore pacis, & justitiæ. Non „ ipsam Pontificiam potestatem, sed excessivum ejus usum „ moderandum, & ad NORMAM GENUINORUM CANO- „ NUM temperandum esse sustinetur... Ego ex PATRUM „ DICTIS, & CONCILIORUM ACTIS „ loquar „ ad optatam „ illam, ac Deo PLACITAM ECCLESIARUM UNIO- „ NEM &c. „

(1) Sic enim Febronius in ead. Præf. ad Clem. XIII. Scribit. „ Cavebis.. ut.. ne magnum illud sacræ reformationis, „ ac reunionis meritum tuis relinquatur in Petri Cathedra suc- „ cessoribus... Si mollia non juvant, succedent aspera... „ Durius sane foret, nec sanctæ Sedi adeo honorificum, si Se- „ culares potestates, auctoritate sibi.. desuper data uti debe- „ rent ad tollendos illos, de quibus querimur, excessus. „ Vide itaque annon expediat, ut conveniente tuæ auctori- „ tatis moderatione, & usurpatorum spontanea dimissione „ tantum opprobrium prævenias. Noli fidem adhibere adula- „ toribus, qui dicunt, tuum, & successorum imperium sem- „ per substiturum &c. „ His respondent, quæ Marcus Antonius de Dominis Præfatione illa sua comprehendit. „ Submittit inde Febronius opus suum judicio Ecclesiæ, sanctæque Sedi in primis, quod item fecerat Marcus Antonius; sed mox ut vidit proscriptum opus idem fuisse Romæ, non minus acriter in Censores suos invectus est, quam Apostata ille Spalatensis Pontificem incesserit, ubi prospexit libros suos Pontificis ejusdem jussu damnandos fore. Videantur Febronii Tomus 1. cap. VI. §. IX. n. 5.

plexus es : Confer denique cetera , atque una confidera , num ovum possit esse ovo similius . Age vero , ecquid magnus ille promissor, qui (ut tu ipse modo) Scripturas, qui Patres, qui veteres Synodos, qui genuinos Canones jactabat , ecquid , inquam , intulerit utilitatis ? Unum ille aliquem pervertit fortasse ; reduxit certe ad ovile Christi prorsus neminem . Quid tu ? Annos jam præterisse nosti omnino novem , quo ex tempore *Liber singularis* tuus *de Statu Ecclesiæ* emissus in hominum lucem fuit . Hoc novennio quot numeras Protestantium , qui abjecta Lutherana, Calvinianave superstitione, ad Catholica sacra , qualia abs te proponuntur , accesserint ? Commovisti tu for-

---

n. 5. pag. 359. & quæ idem tradit Tom. 1I. pag. 566. de Pontifice , qui sibi forte succensebat, & pag. 610. seq. „ de Romana Censura , & Tom.11I. pag.248. seq. &c. „ Sed ut Marcus Antonius de Dominis Ecclesiæ Romanæ suum opus subdens , adjunxit , Theologorum se exactam trutinam præterea velle , in primis autem Sorbonicorum (Ibid. in Præf.) ; ita Febronius „ sanius præterea judicium postulat prudentum , & doctorum „ virorum. „ Tom.1.pag.359.„ Simile quidpiam fecisse Melanthonem Lutheranum Bossuetius narrat lib. v. Variation. n. xxvIII. pag. 210. Tom. 1I. Edit. Argent. an. 1738. Nam post ubi Melanthon idem dixit „ me subjicio judicio Ecclesiæ „ addidit „ hoc „ est , probis hominibus, & doctis „. Animadvertit autem Bossuetius eodem id recidere , atque subjectionem evertere velle , quam promiserat . Nam proborum , doctorumque nominibus eos designari, voluit quos id sentire, quod ipse, sentiebat , nosset „ J' „ avoue, inquit, que ce, c'est a dire, detruisoit tout &c. On voit „ bien quelle sommission est celle , où sous le nom des gens de „ bien & de gens doctes on ne connoit dans le fond , que „ qui l' on veut „ . Quamquam vero ad judicium Sorbonæ provocavit Marcus , damnatus tamen ab ea merito fuit , ut suo nobis loco demonstrandum erit . Expecto ejus Facultatis judicium de Febronio . Quale futurum sit , conjici poterit , si Marci Antonii scripta diligentius cum Febronianis conferantur . Sed hac de re alias .

forte aliquos, ut Catholiciſmum deſererent; ut amplecterentur autem Catholiciſmum, ne ita quidem ut abs te deſcribitur, quod ſciam, omnino nullos. Cur non potius Vallemburgicos Fratres deceſſores tuos viros clariſſimos, atque ornatiſſimos imitatus es, qui cum ſecus ac tu, nihil afferendum putarint, quod Sedi Apoſtolicæ minus probari poſſe intelligerent; tum vi orationis, pondereque argumentorum, multos Proteſtantes induxerint, ut errare deſinerent, redirentque ad Eccleſiæ Catholicæ unitatem? At fato quodam infeſto, atque inimico tibi eveniſſe contendes, ut nihil adhuc profeceris. Quid? actum ne, dices, fuiſſe culpa Principum Catholicorum, qui non auſcultarint edicenti tibi, quique *exorbitantes Romanorum prætenſiones* fovere pergant, privati ſui commodi cauſſa? Hoc quivis etiam poſſet dicere, qui grave quidlibet in Eccleſiam, aut in rem civilem publicam moliretur. Neque hinc te longe abeſſe video. Nam, ut demonſtratum eſt, de Regibus tu quoque interdum obloqueris. Quamquam revocas te plerunque, quod forte vereare, ne diuturna eſſe iſta non poſſit obtrectandi impunitas. Itaque ſæpe retinendarum *uſurpationum*, quod objicis, crimen, quantum quantum Romanis, aliiſque Italis haud ſane multis adſignandum putas. Quare cum tibi, neſcio

quo

quo jure aſſumſiſſes, probaſſe te Gentibus quibuſque Catholicis (demptis Romanis) quæ ſcripſeras; tum ita placuiſti tibi, ut *librum* tum, quem *mirabilem* vocas, *librum miniſtrorum*, *librum Prælatorum in Conciliis*, *formidandum Romæ*, *gratum Nationibus*, *librum veritatis*, *& juſtitiæ* eſſe gloriarere (1) Age vero, ſi *nationibus* perſuaſiſti, *vera*, *& juſta* eſſe, quæ *libro* iſto tuo comprehenderas (qua in re tamen egregie te falli poſt item efficiam) ecquid obſtitit, rogo, quin Proteſtantes (Romanis, aliiſque illis Italis, paucis quidem certe, neglectis) cum multitudine ingenti Catholicorum ſocietatem conjungerent? An plus virium ineſſe paucis, quam adeo multis concedes? Novi ego te. Quidvis patiere potius, quam ut id faſſus umquam fuiſſe videare. Si ſummo igitur ſtudio, ac labore tuo, facta cum noſtris non eſt, quam tu tertio quoque verbo jactabas, *reunio*, non omnium Proteſtantium modo, ſed ne aliquorum quidem; quid reſtat, niſi ut tandem aliquando confiteare, vel diſſenſionum cauſſam eam non eſſe, quam tu ignarus rerum, præcipuam eſſe cauſſam putaras; teque proinde de ſpe componendæ ea ratione pacis dejectum eſſe: vel ſi gnarus tu forte fueras, ſpecie tamen *reunionis*, te aut incendere magis

(1) Febron. in Append. II. ad I. Tom. Edit. Venetæ pag. 154. & pag. 162. ſeq.

gis magisque voluisse discordiam, novumque genus (quod non credo) sectæ inducere curasse, tot concessis abs te rebus, quæ ab Orthodoxo viro concedendæ non viderentur; aut (quod quidem magis credo) tentasse, quid in Romanos posses, a quibus jamdiu alieniore animo fuisses.

Febronium, ait, neque fuisse recte conciliatoris functum munere: neque egisse ordine, ut his de rebus differentem decebat.

V. Dices, opinor, transigi aliter, atque tu feceris, cum Protestantibus nequire: te vero, qui conciliatoris fungi voluеris munere (1), id ipsis dandum existimasse, quod & licere putaveris, & conferre ad conjungendam rursum cum iisdem societatem posse videretur. Licueritne, post expendam. Nunc attende, qualis tu fueris ejus *reunionis* conciliator, quam tantopere tibi esse, affirmas, cordi. Quæro, Ecclesiæ ne Romanæ (quam *centrum* esse *unitatis* Catholicæ profiteris) *unire rursum* Protestantes velis; an Romanam Ecclesiam Protestantibus? Romanæ, inquis, Ecclesiæ. Recte sane. Non enim *unitati* Ecclesiæ Catholicæ quemquam restitues, quem non una *centro unitatis* conjunxeris. Quam namque eorum *unionem* fingas, qui non petant; sed aversentur, fugiantque *unitatis* centrum? Nisi forte *unitatem* non *unitatem* velis, quod est repugnans, & nugatorium. Jam vero quo

(1) Tom. II. Febron. pag. 132.

quo demum modo Proteſtantes concilies, conjungaſque ei Eccleſiæ, cui non modo nihil des laudi, negeſque auctoritatem, ac prærogativas, quas ab Apoſtolorum temporibus in ipſa agnoverit omnium cœtuum orthodoxorum conſenſio (1); ſed perpetuam etiam infamiam inurere conere? Quam enim tentatæ uſurpationis jam uſque a ſecundo nominis Chriſtiani ſeculo (2), quam ſuperſtitionis, quam ſimoniæ ream conſtituis; quam jamdiu contra agere criminaris, atque Chriſti Servatoris inſtituta ferant; quam hæreſibus faventem ab illuſtribus Eccleſiis exiſtimari ſcribis; quam dominatum, deſpotiſmum, monarchiam orbis terrarum anhelare; quam demum artibus, fucis, moliminibus, machinationibus, dolis ſuas opes amplificare, & res quaslibet ad ſe pertrahere curaſſe; labefactaſſe genuinos canones, horumque loco ſpurios, jurique ſacro inimicos in rem Chriſtianam publicam invexiſſe; coarctaſſe, inque ſummas angu-

(1) Hac de re ſequentibus Epiſtolis diligenter agam.

(2) Febr. Tom. I. pag. 520. ſeq. „ Ante falſas Decretales, „ inquit, Pontificia auctoritas ægre intra ſuos fines continebatur.. Eo jam ævo inventi ſunt, qui ROMANAM SEDEM „ de STUDIO AUGENDÆ poteſtatis ſuæ incuſarent „ (falſum id quidem) „ .. Talium augumentorum haud pauca ſive attentata, ſive in effectum redacta hoc ipſo Tractatu exhibemus „ ex ſeculo II. in Victore. Cap. IX. §. 7. n. 2. pag. 589. Seculo III. in Stephano Cap. VI. §. IX. &c. Pluribus allis in locis hoc idem agit, qua de re quoque poſt videro, ut de ceteris etiam criminationibus quas in Romanam Eccleſiam, inque Pontifices Maximos idem jacere non veretur; quamquam de his plura me ſupra adnotaſſe, meminerim.

angustias redegisse auctoritatem Episcopis a Christo datam; sponsam Christi lutulento coeno mersam reliquisse; miscuisse, turbasse, pervertisse omnia, libere, tu quidem idque passim quaque pagina tuorum quinque voluminum prædicas; quam, inquam, Ecclesiam sic insectare, cum ea ne, Febroni, confidas, Protestantes inituros societatem? Non perduces tu, mihi crede, ad unitatem eos, quos tam vehementi, atroci, plena probri oratione contra centrum incitas unitatis. Delige judices tuo arbitratu, catholicos, hæreticos, quos voles denique; præsenti pignore confirmo, eorum neminem tam æquum tibi, tamque Romanis iniquum fore, qui non ultro statuat: non conciliatoris functum esse officio te; sed adversarii, Protestantes, ne lædere desinant, neu se in fidem Ecclesiæ Catholicæ permittant, deterrentis. *Ecclesia*, inquam, *Catholicæ*; nam coetus est usquam orthodoxorum omnino nullus, qui in Ecclesia Catholica quemquam esse eorum credat, qui juncti Cathedræ Petri non sint, hoc est unitatis centro, præter quod aliud ullum divinitus constitutum ne fingere quidem liceat. Tu vero, qui in id *centrum unitatis* divinitus constitutum tam acerbe invehere, dum partes agere te jactas *mediatoris*, seu conciliatoris, sic habeto: *falsos, fallacesque mediatores*

esse,

esse, Augustino teste (1), *illos, qui a provectu animorum nos avocare, atque avertere moliantur, neque viam præbeant ad Deum; sed ne via teneatur, impediunt*.

Quid? Si etiam non desint, qui averti abs te potius ad hæreticos suspicentur unitatis centrum; quam dari operam, ut hæretici ad unitatis Catholicæ centrum redeant? Ita nempe tergiversari te, atque sic agere videri, ajunt, ut vereantur, ne non te pudeat sentire, quod pudeat dicere. Nisi enim ita esset, non cavisses profecto, ne quid abs te in Protestantium dogmata dictum vehementius videretur; immo cavisses, ne quisquam te ipsorum laudare religionem, atque doctrinam putaret; dum eos commendans, Pontificem, ejusque Ecclesiam Romanam conviciis onerares (2), minusque curandam præciperes (3). Jam de Walchio, quem Lutheranis partibus studere constat, quibus demum verbis, quam blandis, quanta laude ejus studiorum, atque utinam non etiam religionis, lo-

(1) S. August. „ lib. IX. de Civit. Dei Cap. XVIII. pag. 173. Tom. VII. Oper. Edit. Antuerp. an. 1700.

(2) Vide pag. hujusce volum. 16. seq.

(3) Non enim esse, ais „ multum fiduciæ ponendum in solo „ Papa, & particulari ejus Romana Ecclesia „ Ac „ de materia fidei satis egimus (addis). Hic videmus .. mores minus „ laudabiles CIRCA RES SACRAS vigere in Romana Curia, „ IDQUE A SECULIS; nec TOLERARI solum, sed AB „ IPSOMET PONTIFICE, cujus NOMINE, & AUCTORITATE TALIA EXERCENTUR, PROBARI &c. „

loquutus es ? „ Cum ipſe , *inquis*, EVANGE-
„ LICAM RELIGIONEM profiteatur , eamque in
„ celebri Univerſitate CUM LAUDE DOCEAT „
(1) . *Evangelicam* ne quiſquam eam *religionem* vocet , quam eſſe *antievangelicam*, ſeu repugnantem orthodoxo dogmati , atque adeo hæreticam arbitretur ? Quæ autem, te auctore , laus eſſe poterit ejus ſtudiorum , a quo errorem contra orthodoxum dogma propugnari , docerique credas ? Diſcrepare te quidem , catholicoſque ceteros multis de rebus a Proteſtantibus , adjungis , ſed quanta blandiloquentia ? Ita omnia circumſpicis , atque metire, ut ne quis eorumdem Proteſtantium cenſuram abs te ſuis erratis inuſtam conqueri poſſe videatur. Numquam illis opinionum *monſtra* &c. numquam *parergas extra ſanam doctrinam*,&c. numquam aliud quidquam earum criminationum exprobras ; quas tamen plena manu in Eccleſiam Romanam , inque Pontifices Maximos ſoles effundere . Quid autem illud eſt , quo te proripis , ut invidiam vites diviſionis? Jungi aliquos , doces , poſſe Apoſtolicæ Petri Cathedræ , hoc eſt *unitatis centro*, tametſi nulla ſit eis aliquandiu cum eodem centro communionis ſacrorum conſociatio. Nam quod huic juncti communione non ſint , id contingere poſſe arbi-

 tra-

(1) Tom. III. pag. 313.

traris, vel doctrinæ, qua ab Ecclesia Romana dissideant, vel alterius rei caussa. In vitio autem non eos, sed ipsam esse, quæ eosdem (contra atque ipsa statuat, credatque) docentes, aut statuentes vel improbet, vel non audiat: quasi vero qui sic agant, judices sint divinitus constituti controversiarum de religione, ac moribus; neque *omnes, qui sunt undique fideles ad Ecclesiam Romanam propter potentiorem*, vel *potiorem principalitatem* (1); sed Ecclesiam Romanam ad tuos illos *convenire necesse sit*, ac si his, non illi, institutione Christi, insit *potentior*, vel *potior principalitas*. Quam hæc longe a Patrum, Ecclesiarumque omnium (Gallicanæ in primis, cujus te dicis patrocinio, præsidioque confidere) sententia distent, in his ego Epistolis demonstrabo, ubi quæ iisdem de rebus variis in locis tui Operis docuisti, accurate descripsero. Nunc, quod ad institutum maxime pertinet, illud attendas diligenter, velim, quam nequeant diverticula ista tua, flexionesque cum Conciliatoris componi munere. Quo namque modo ei tu *centro unitatis* quemquam concilies, in quod, disputando, neges competere notionem *centri*? Quemadmodum autem non ne-

(1) Vide S.Irenæum, lib. Adversus Hæreses III. Cap.III. Edit. Venetæ an. 1734. pag. 175. seq.

neges, notionem *centri unitatis* cadere in eam Ecclesiam, a qua (perrupto vinculo, quo ipsi illigabare, communionis) fas tibi esse defendas, aliquamdiu, immo satis diu temet disjungere? Satis, inquam, diu; nam (1) a seculo IX. ad hæc usque tempora doctrinas eam probare, ac sequi audere, animadvertis, quæ contra Christi instituta sint, centrique in ea *virtutem non manifestent* (2). Quod si nihilominus (ut alicubi certe dicis, qua de re alias) conjunctum te illi affirmes esse, etsi te ab ipsa disjunxeris; profecto *junctum te, non junctum centro*, idque tibi *centrum, non centrum* esse fabere, quod pugnans est. At *animo* te *junctum*, inquies, sat scio, quamvis junctus ei non sis aliquandiu exteriore consortio sacrorum. Provide, obsecro Febroni, tibi, ne id facere videare, quod seditiosi cives solent, qui cum arma in Patriam ferant, tum jactant, incendi sese, flagrareque amore Patriæ. Quem autem animum, quem amorem, quam conjunctionem voluntatis ei profiteare, cum qua pugnes acriter, quamque vituperes, mordeas, insectere ac si indigna sit non ratione solum, sed etiam centri nomine? Jam de militanti Eccle-

 sia

(1) Hoc sæpe dicit Febronius. Sed hac de re agam alio loco opportune, ac diligentius.

(2) Vide supra pag. 25. not. 1.

ſia noſter omnis eſt ſermo, quam Eccleſiam Catholici quique confitemur eſſe *viſibilem*. Ad eam vero te pertinere quis cenſeat; immo quis ad eam te ipſum minime pertinere non credat, a qua te palam ſejunctum cernat ratione ſacrorum? Sejunctum autem ab eadem te palam fore, qui demum neges, ſi ab illius tu Sedis communione conſpicue te ſegreges, ex qua in cœtus omnes Catholicorum *venerandæ communionis jura dimanant* (1); quæque habetur (ut perpetua fert per Apoſtolos, perque Patres ad nos uſque perlata traditio) ab Eccleſiis Catholicis omnibus *matricis*, *radicis*, (2), ac *centri* loco, a quo ſi avellare, areſcere *ſpiritu* te, atque interire opor-

---

(1) Vide Synodi Aquilejen. Epiſtolam ad Auguſtos, apud S. Ambroſium Epiſt. xi. n. 4. pag. 811. Tom. III. opp. Edit. Pariſ. an. 1690. „ Totius orbis Romani Caput Romanam Eccle- „ ſiam, . . . ne turbari ſinat, obſecranda fuit Clementia ve- „ ſtra; inde enim in OMNES VENERANDÆ COMMUNIO- „ NIS JURA DIMANANT. Idem Ambroſius lib. 1. de Exceſs. Fratris ſui Satyri nu. 47. pag. 1127. laudi dat ipſi Satyro, quod „ evocarit ad ſe Epiſcopum, percontatuſque ex eo fue- „ rit, utrumnam cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt cum Ro- „ mana Eccleſia conveniret? „ Addit Ambroſius: Et forte ad „ id locorum „ (quo Satyrus pervenerat,) „ in ſchiſmate re- „ ginnis illius Eccleſia erat. Lucifer enim ſe a noſtra tunc tem- „ poris communione diviſerat; & quamquam (Lucifer) pro fide „ exulaſſet, & fidei ſuæ reliquiſſet hæredes, NON PUTAVIT „ TAMEN (Satyrus) FIDEM ESSE IN SCHISMATE. Nam „ etſi fidem erga Deum tenerent; TAMEN ERGA DEI EC- „ CLESIAM NON TENEBANT; CUJUS PATIEBANTUR „ VELUTI QUOSDAM ARTUS DIVIDI; & membra lace- „ rari. Etenim cum propter Eccleſiam Chriſtus paſſus ſit; & „ Chriſti corpus Eccleſia ſit; non videtur ab iis exhiberi Chri- „ ſto fides, a quibus Chriſti . . . corpus diſtrahitur „.

(2) Conſule S. Cyprian. Epiſt. LIX. al. LV. ad Cornel. pag. 136. & lib. de Unit. Eccl. pag. 108. ſeqq. Edit. Oxon. an. 1682.

oporteat? Quod si perstas, ac manere nihilosecius te animo junctum centro Ecclesiasticæ unitatis pugnes, etsi aliquamdiu, immo satis diu disjunctus ab ipso sis ratione sacrorum; quid ages (Conciliatorem te pacis, atque unionis Protestantium cum Ecclesia Catholica jactitans) nisi ut Protestantes sibi hoc summum persuadeant, satis tuto se dici animo conjunctos Ecclesiæ Romanæ posse, tametsi doctrinæ caussa disjuncti ab ea conspicue maneant, quamdiu ipsa in tot *monstrosis* opinionibus (1) colendis, tuendisque perstet: utque simul constituant, fas esse sibi, perpetuo ab eadem recedere? Quo enim pacto ei se conjungant, quam prospiciant, numquam, quod semel probaverit (2), abjecturam; quamque probare dogmata noverint, quæ (te auctore) virtutem *centri unitatis non manifestent* (3) propter pravitatem? Hoc modo si Protestantes, tuis documentis freti, Catholicos se fore polliceantur, ecquid demum tu consequere, nisi, ut restituendæ pacis specie. schisma inferas sempiternum? An satis, dices, esse, ut illi ceteris Ecclesiis Catholicis adhæreant, omissa Romana? Qui tandem? Ceteræ ne Catholicæ Ecclesiæ a cen-

 tro

(1) Vide Febronii verba pag. 19. seq. hujus vol. not. 3.
(2) Confer Præfat. Febronii in Tom. 1. pag. mihi 18.
(3) Lege, quæ scripsimus pag. 25. hujus vol. not. 1.

tro se *unitatis* avellant, cui junctæ sunt, & unde in omnes venerandæ communionis jura dimanant; ut cum Protestantibus, si modo possint, coeant in communionis societatem? Næ tu egregius nobis eris Conciliator, qui ut incertam pacem Protestantium cum cœtibus Catholicis plerisque conjungas; certam studeas, eamque constantem, Christique sententia nixam coetuum eorumdem Catholicorum cum Ecclesia Romana conjunctionem divellere? Id vero tu quibus indiciis, quave conjectura ductus speres ab iisdem Ecclesiis, quæ non religione, non dogmate, non disciplinæ ratione ulla impediri se, & verbo, & re ipsa ostendunt, quin jungi perpetuo Sedi Apostolicæ debeant?

Nam si qua re impediri se crederent, non committerent profecto, ut eidem Romanæ Sedi tam arcte, quam sunt revera, nexæ, copulatæque viderentur, & essent. Jungi enim ei contra atque fas ipsæ sibi esse arbitrentur, nemo (nisi injurius cœtibus universis Catholicorum) dicet. Non enim dicet, nisi cœtus eosdem non sinceritate, non fide, non conscientia agere; sed simulatione, sed prævaricatione, sed perfidia, ac scelere proditæ veritatis per summam injuriam judicet. Quod si sunt aliquæ Ecclesiarum, & hæ

quis

quidem magnæ, ac nobiles, quæ de articulis quibusdam doctrinæ secus atque nos sentiant; tamen ita institutæ, comparatæque sunt, ut sententias de articulis iisdem suas dogmatum fidei loco non habeant; neve constanti majorum, perpetuaque traditione confirmari putent; sed in privatis suis opinionibus numerari oportere confiteantur. Id vero Jacobi Benigni Bossuetii Meldensium olim Antistitis adversus hæreticos disputantis testimonio supra (1) demonstratum est; quem tu hominem de summo, quem hoc præsertim in genere apud suos cives occupat, existimationis gradu, etiamsi conere, numquam dejeceris. Contra, illæ ipsæ Ecclesiæ, ita ut Catholicæ reliquæ, Sedem Apostolicam institutione, jussuque Christi centrum unitatis esse, cum quo perpetuo servanda sit communionis sacrorum consociatio, fide divina tenendum, atque confitendum, docent. Collige rursum Febroni, te, ac serio tecum considera, prudentem ne, ac sequestrum pacis se præbeat is, qui existimet, extorqueri ab Ecclesiis iisdem posse, ut conjunctioni cum Apostolica Petri Cathedra, unitatique, quam certissimo dogmate nixam credant, præferant opiniones privatas suas; neque id modo existimet, sed horte-

 tur

(1) Pag. hujus Volum. 33. in not.

tur etiam ipſas, ut privatis illis opinionibus geri, adminiſtrarique rem Chriſtianam faciant; ac ſi Pontifex renuat, vim ei inferri curent; ſi perſtet, unitatem inſtitutione Chriſti conſiſtentem, ſcindant; propterea quod hanc planiorem tu eſſe cenſeas Proteſtantium Catholicæ Eccleſiæ conciliandorum viam; etſi iſta *conciliatio*, optari quidem, quam voles cupide, poſſit; ſperari autem, mortalis cujuſquam, opera, ut plane proſpicio, non poſſit. Patere Febroni, ut bona tua venia, aperte dicam, quod ſentio. Equidem metuo, ne pleriſque omnibus, non prudentis id certe, neque ſtudioſi pacis, conciliatoris vero multo minus; ſed perturbatoris videatur eſſe, novas diviſiones in Chriſtianam rempublicam inducere molientis. Jam a Proteſtantibus quid expectes, qui *reunionem*, quam tantopere inculcas, non modo non cupiant, neque indicium dent illius amplectendæ ullum; ſed eam plane ſe etiam averſari vociferentur, niſi injecta deteſtatione plurium dogmatum orthodoxorum, qua non Proteſtantes Catholici; ſed Catholici Proteſtantes fiant? Neges ne? Sed qua demum fide, cum ex Valchii, ex Bardtii, ex aliorum Proteſtantium in tuum opus animadverſionibus intellexeris, quam illi longe ab ea, etiam *reunione*, quam tanta in ipſos facil-

cilitate, atque indulgentia proponis, distent? Qua de re quidem alias. Verumtamen, fac non tam distent. Quid? Curanda ne tanto Ecclesiæ Catholicæ damno ista *reunio* est, ut tollendæ veteris caussa, nova sit conflanda divisio? Profecto nisi malo bonum curare velle id est; quid sit, ne suspicari quidem possumus. Divisionem enim Ecclesiarum ingens esse malum, quis dubitet, nisi qui aut Patres, Traditionem, Scripturas (1) pendat omnino nihili, aut in summa

(1) S. Augustinus Libro II. Contra Epistolam Parmeniani cap. XI. pag. 28. Tom. IX. Edit. opp. Antuerp. an. 1700. post ubi Scripturarum testimoniis egit, tum ita scribit: „ Hæc „ de Scripturis Sanctis documenta proferimus, ut appareat fa„ cile NON ESSE QUIDQUAM GRAVIUS SACRILEGIO „ SCHISMATIS (schisma autem divisio est) QUIA PRÆCI„ DENDÆ UNITATIS NULLA EST JUSTA NECESSI„ TAS „. Et lib. III. cap. V. n. 28. pag. 50. „ Inconcussum, „ firmumque teneamus, nullos bonos ab ea se posse dividere, „ id est nullos bonos, etiamsi cognitos sibi malos patiantur, „ ubicumque versentur, propter eos se a longe positis, & incogni„ tis bonis temerario schismatis sacrilegio separare ... non hoc „ potuisse facere, nisi aut SUPERBIÆ TUMORE FURIOSOS, „ AUT INVIDENTIÆ LIVORE VESANOS, aut seculari „ commoditate corruptos, aut carnali timore perversos. Qui„ bus omnibus caussis efficitur, ut vel boni FALSIS CRIMI„ NIBUS INFAMENTUR; vel TEMERE DE BONIS FAL„ SA CREDANTUR, VEL ETIAM MALI, QUI PRO U„ NITATIS VINCULO TOLERATI NIHIL OBSUNT BO„ NIS, DISRUPTA BONORUM PACE PERVERSISSIME „ FUGIANTUR. „ Et lib. I. de Baptismo contra Donatistas, cap. XI. n. 16. pag. 59. „ Audimus Johannem dicentem, qui „ odit fratrem suum in tenebris est usque adhuc. NULLI AU„ TEM SCHISMATA FACERENT, SI FRATERNO ODIO „ NON EXCÆCARENTUR... ANNON EST IN SCHISMA„ TE ODIUM FRATERNUM? QUIS HOC DIXERIT, „ CUM ET ORIGO, & pertinacia schismatis NULLA SIT „ ALIA, NISI ODIUM FRATRIS? Vide etiam librum III. contra Cresconium cap. XXXV. n. 39. pag. 309. & librum de Unitate Ecclesiæ contra Donatistas cap. XI. n. 28. pag. 241. quo loco inquit: „ Nec Catholicis Episcopis consentiendum est, sicubi forte falluntur, ut contra Canonicas Dei Scripturas ali„ quid

ma rerum Christianarum ignoratione versetur? A qua vero Sede, quam ob caussam reliquas disjungi fas esse interdum, doces? A Romana scilicet, quæ (ut traditione divina, quod sæpe animadverti, constat) centrum unitatis Catholicæ a Christo est constituta: neque ab Apostolica Sede solum., sed ab Ecclesiis etiam sane multis, quæ certe quidvis malent perpeti, quam ut ab ea divelli se umquam ferant. Te utar judice, Febroni. Tu, cui tam est, ut scribis, tranquillitas San-

---

„ quid sentiant. Sed SI CVSTODITO UNITATIS, & CARI-
„ TATIS VINCULO in hoc incidunt, fiet in eis quod Aposto-
„ lus ait: & si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis reve-
„ labit. Jam vero istæ divinæ voces de universa Ecclesia ita
„ manifestæ sunt, ut contra eas, NISI HÆRETICI ANI-
„ MOSA PERVERSITATE, & CÆCO FURORE LATRARE
„ NON POSSINT. Confer præterea Epistolam LIII. ad Generosum n. 2. & 3. pag. 91. Tom. II. quo loco agitur adversus Donatistas de successione Episcoporum Romanæ Sedis: & Psalmum contra Donatistas Tom. VIII. pag. 4. seq. ubi Sedes Apostolica, successioque Pontificum radix, & petra appellatur, a qua se discindere liceat omnino nemini. Nam sic habet: „ Sci-
„ tis catholica quid sit, & quid sit præcisum a vite. Si qui sunt
„ inter vos cauti, veniant, vivant in radice. Antequam nimis are-
„ scant, jam liberentur ab igne.. Quid illi prodest forma, si non
„ vivit in radice? Venite fratres, si vultis, inseramini in vite.
„ Dolor est, cum vos videmus, præcisos ita jacere. Numerate
„ Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo Patrum,
„ quis cui successit, videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt
„ superbæ inferorum portæ „. Quid? Ab radiee se quisquam licite disjungat, petramque impune deserat? At animo, inquis, junctus ero, non externa communione. Immo contra faciendum Augustinus monet, si bonus esses, atque in malos ageres. Lib. II. contra Epistolam Parmeniani cap. XVIII. pag. 34. „ Se-
„ parantur interim corde, (seu detestatione malefactorum),
„ ne forte cum id FACERE PER SEDITIONEM SCHISMA-
„ TIS VOLUNT, PRIUS A BONIS SPIRITUALITER,
„ QUAM A MALIS CORPORALITER SEPARENTUR „.
Quo item spectat quod scribit ibid. Cap. VIII. pag. 22. At Augustino, inquies assentior Vol. 1. cap. VIII. §. VII. n. 13. pag. 548. atque confirmo „ scindendæ unionis nullam dari justam ex-
„ cusationem „. Id vero si fatere, cur reipsa divisionem inducere conare?

Sanctæ Matris Ecclesiæ publica cordi, tu, inquam, statuito, digna ne sit tua ista docendi ratio homine, qui fungi se glorietur mediatoris, sequestrique inter Christianos pacis munere? Quid enim? Pacem ne ab eo curari dices; qui radios a centro, ab radice ramos, a *visibili capite* (qualem esse Romanæ Ecclesiæ Antistitem sæpe, etsi tecum luctans fateris) membra divellere conetur; idque ut consequi possit (vitiorum Romanæ Curiæ, reditusque Protestantium ad Catholica sacra obtentu) licere prædicet? Id vero tu, si talis haberi, qualem te profitere, velis, numquam dices. De caussa nihil attinet disputare. Nullam enim esse & libri eorum, quos præsidio tibi sperabas fore, prorsus evincunt; & omnium cœtuum catholicorum cum eadem Romana Sede reipsa demonstrat conjunctio. Quæ vero hactenus caussa non fuit, ea ut deinceps divisionis sit caussa, cui tandem persuadebis, nisi ei qui male sit in Ecclesiam animatus; nihilque optet magis, quam perturbationem pacis, divisionemque reliquorum cœtuum Christianorum ab Ecclesia principe?

At enim non perpetuo, inquies; sed ad tempus Ecclesias reliquas a Romana, quoad hæc resipuerit, dividi vellem (1). Quasi vero

(1) Vide, quæ scribis Febronius T. I. Cap. VI. §. 111. n. 6. pag. 301.

vero ulla ſit fere facta diviſio , quam non *ad tempus* , ſpecie alicujus boni , ejus auctores ab ſe factam defenderent. Mihi certe non ſit veriſimile , Luciferum Calaritanum , qui ſchiſma , zeli domus Dei (ut ſibi falſo perſuaſerat) ratione induxiſſet , diviſionem inducere voluiſſe perennem . Qui enim perennem voluiſſet eam , cujus non ignorabat eſſe temporariam cauſſam (1) ? Nec deſunt , qui ad unitatem ipſum tandem revertiſſe ferant (2) . Sed Patres (qui, ſi revertiſſet , amplexi fuiſſent reſipiſcentem) ita hominem ob pacem turbatam , inlatamque diviſionem ſunt averſati , ut non modo accuſarent , ſed etiam exſecrarentur (3) . Nam diſcidium ipſum per ſe in vitio eſſe , majores noſtri judicaverunt

---

pag. 301. & multo clarius Cap. IX. §. IV. n. 3. pag. 573. & §. V. n. 1. p. 577. Ac l. c. §. IV. hoc proponit: ,, Annon, poſtquam mollio- ,, ra exhauſta ſunt, remedium TEMPORARIÆ SUBTRACTIO- ,, NIS ,, (ſubſtractionis vocabulo diviſionem intelligit, ut ex textu conſtat) ,, quod alias in communibus Eccleſiæ neceſsitatibus ,, cum fructu ,, (falſum id quidem) ,, uſurpatum eſt, etiam ad tol- ,, lenda hæc mala, utiliter adhiberi queat ,, ? Sed hac de re alibi copioſe , accuratius , atque opportunius diſſeram .

(1) Cauſſa indicatur a S. Auguſtino Epiſt. CLXXXV. al. L. n. 7. pag. 503. Tom. II. Edit. Antuerp. an. 1700. Eccleſia , ,, inquit ,, multitudinibus per ſchiſmata , & hæreſes pereun- ,, tibus ſubvenire conſuevit . Hoc diſplicuit Lucifero , quia fa- ,, ctum eſt in eis ſuſcipiendis , atque ſanandis , qui veneno pe- ,, rierant Ariano ; & CUI DISPLICUIT , IN TENEBRAS CE- ,, CIDIT SCHISMATIS , AMISSO LUMINE CARITATIS. ,, Paria tamen ſchiſmata probat Febronius Tom. III. pag. 35. ſeq.

(2) Confer Tillemontium Tom. VII. Monum. Hiſt. Eccl. in vita Luciferi Artic. VI.

(3) Vide locum S. Ambroſii, quem pag. 52. hujus vol. not. 1. deſcripſimus .

runt (1); quod non eximatur e numero graviſſimorum ſcelerum brevitate temporis, etſi perniciofius ſæviat diuturnitate. Quare tu, qui aliarum Eccleſiarum ſi minus omnes, at plures ſaltem diſcindi a Romana ad tempus velles, idque integrum ipſis eſſe pronuncias, non ſecus agere pleriſque videbere, atque ageret is, qui perpetuo, exempli gratia, latrocinari nefas; ad tempus fas eſſe ſtatueret: cum, judicio Patrum non minus, immo plus multo ſit in eo genere diviſionis, quam ſit in latrocinio ſceleris.

Quid autem iſtud eſt ad tempus? Annon intelligis, ſi cauſſa diſcidii perpetua ſit, perpetuum item eſſe diſcidium oportere? Age vero, ecqua in primis, te judice, erit ejus diſcidii cauſſa? Sententia, inquies, Romanorum de articulis aliquot non diſciplinæ modo; ſed etiam inſtitutorum, atque doctrinæ. Quid? Sperare ne te, dices, fore, ut Romani iiſdem de articulis mutent aliquando ſententiam? Non dices profecto, niſi velis, ut magna & tecum

(1) Confer Auguſtini ſupra deſcripta loca. Vide etiam proxime indicatum Ambroſii teſtimonium. Mitto nunc aliorum perplura, quæ poſt adducam. Interea conſule, quæ idem Auguſtinus de ſervata pace a Cypriano ſcribit, deque graviſſimo ſcelere, quod Cyprianus idem perpetraſſet, ſi pacem violaſſet, ſeſeque a Pontificis Stephani &c. communione ſeparaſſet. Lib. I. de Baptiſmo contra Donatiſtas n. 28. pag. 63. Tom. IX. & lib. II. n. 6. pag. 67. & lib. III. n. 26. pag. 80. & lib. IV. n. 12. pag. 86. ſeq. & lib. V. num. 36. p. 106.

cum ſit, & cum re ipſa luctatio. De re, poſt videro; quamquam perſpicue palam eſt, quæ ſit, fueritque ſemper in re præſertim doctrinæ Eccleſiæ Romanæ firmitas, atque conſtantia. De te non eſt opus multis ut agam. Nam etſi exprobrans; hoc tamen, quod ſatis eſt, quodque veteris adagii jactas nomine, conceſſiſti: *citius clavam Herculi abſtuleris, quam Romanis ſua prætenſa jura* (1). Quod ſi de reliquis, multo certe magis de iis juribus intellexeris, quorum ſit cum re doctrinæ arctiſſima colligatio. Non ergo ſperandum (te etiam non negante) erit, ut ſententiam Romani mutent: Perpetuam igitur, metuas neceſſe eſt, fore diſcidii, quod machinatus es, cauſſam. Itaque non temporaria, ut videris velle; ſed perpetua revera eſſet, ſi inferretur, quam certe aliquando inferendam proponis, diviſio.

At inſignes, doctrina viros auctores te ſequi mones. Ego vero, niſi qui Scripturæ, Patrumve teſtimoniis ſententiam mihi nervoſe, efficienterque probarit ſuam, auctorem hoc in genere omni ſequar prorſus neminem. Quotus autem quiſque Scriptorum, quorum patrocinio gloriare, fuit, qui Sacrorum Bibliorum, Patrumve

(1) In Præf. ad 1. Tomum.

tueri se auctoritate posset; aut qui, contra potius, Bibliorum Sacrorum, Patrumve auctoritate refelli facile non posset? Nullus sane, quemadmodum alio loco sic efficiam, ut omnem tibi tergiversandi intercludam viam. Quos tu porro Doctores, non veteres, sed plane novos duces sequeris? Scilicet eos, qui fere omnes non idem plane atque tu (quod item alibi opportunius demonstrabo), quique non pacis, sed schismatum, dissensionisve tempore in Romanos Pontifices concitati scripsissent. Quid? Prudens ne quisquam ab iratis adversariis testimonium petat, qui præsertim secus etiam atque ipse suspicetur, ac velit, scripserint? Cur non audis Bossuetium pacis tempore pro catholica veritate (ducibus non S. Bernardo solum, sed Cardinali etiam Alliacensi) adversus Protestantes pugnantem? Quum enim ipsi Protestantes (1) „ sanam doctrinam subsistere „ ne-

---

(1) Bossuet lib. I. Histor. Variation. Protest. n. IV. pag. 5. Tom. II. Opp. Edit. Argentin an. 1733. Sic habet: „ Luther. .. „ écrivoit a Melancthon, : que la bonne doctrine ne pouvoit „ subsister tant que l' autorité du Pape seroit conservée „ Hoc idem fere Febronius statuit. Est enim ex ejus sententiis plane consequens, sanam doctrinam de Regimine in primis Ecclesiæ, deque Canonum observatione &c. non posse consistere, quamdiu Pontificis ea, quam in ipso Ecclesia Romana agnoscit, maneat auctoritas: Itaque „ negari ei obedientiam „ posse, ac licere, hoc est discindi ab eo; nam huc tandem „ subtractio illa obedientiæ „ quam jactat revolvitur, ut ex T. I. Cap. IX. §. IV. num. 3. & 4. pag. 572. seq. exque pluribus aliis ejus locis constat, quæ post afferam. Interea confer, quæ idem

,, nequire , *dicerent* , usquedum Pontificis ,, conservata esset auctoritas ,, tum Bossuetius probans Alliacensis dictum ; contra , ,, *inquit* , is Cardinalis censebat : *Dum* ,, *manet schisma* ; *quoniam membra sejun-* ,, *gentur a suo capite* ; *carere ipsa œco-* ,, *nomo Apostolico* , *ac directore* ,, . Proptereaque ,, dum Papa non sit , quem to- ,, ta agnoscat Ecclesia ne sperandum qui- ,, dem esse , ut recte institui reformatio (*di-* ,, *sciplinæ*) possit ,, . *Disciplinæ* , inquam . Nam dogmatis , seu doctrinæ *reformationem* expectari , aut jure peti posse , Bossuetius ani-

idem scribit loco proxime indicato , & cap. eod. §.IX. n.6. pag. 614. seq. Adjungit mox Bossuetius: ,, au contraire (le Cardinal ,, Pierre d'Ailly) estimoit que durant le schisme les membres ,, de l' Eglise etant séparés de leur chef, & n' y aiant point d' ,, œconome & de directeur Apostolique, c'est -a-dire n'y aiant ,, point de Pape que toute l' Eglise reconnût, il ne falloit pas ,, espérer que la réformation se peut bien faire ,, . Quod si dum manet schisma , Apostolico œconomo , atque directore Ecclesiæ membra earent , quo tandem modo non carebunt , dum maneat Febronio probata divisio ? Pergit Bossuetius : ,, Ainsi l' un ,, (Luther) faisoit dependre la réformation de la destruction de ,, la Papaute ,, (ut Febronius ab destructione auctoritatis, quam in Pontifice agnoscit Roma ,, : & l' autre du parfait retablissement de cette autorite Sainte que Jesus-Christ avoit etablie ,, pour entretenir l' unité parmi ses membres , ET TENIR ,, TOUT DANS LE DEVOIR - Il avoit done de deux sortes ,, d' esprits , qui demandoient la reformation : les uns vraiment ,, pacifiques, & vrais enfans de l'Eglise , en deploroient les maux ,, sans aigreur , en proposoient avec respect la reformation , ,, dont aussi ils tolleroient humblement le delei ; & LOIN DE ,, LA VOULOIR PROCURER PAR LA RUPTURÆ, ils re- ,, gardoient au contraire la rupture comme le comble de tous les ,, maux : au milieu des abus ils admiroient la divine providence ,, qui savoit , selon ses promesses, conserver la foi de l' Eglise : & ,, si on sembloit leur refuser la reformation des moeurs ; sans s' ,, aigrir , & sans s'emporter , ils s'estimoient assez heureux de ,, ce que rien ne les empecoit de la faire parfaitement en eux-mê- ,, mes . C' etoit - la les forts de l'Eglise , dont nulle tentation ne ,, peuvoit ebranler la foi , ne les atracher de l' unité ,, .

animadverterat, omnino nullam. Pergit, idem scribere : „ Ita alter horum nempe „ (*Lutherus*) a Pontificatus eversione ; al- „ ter (scilicet *Alliacensis*) a perfecta sanctæ „ hujus auctoritatis stabilitate, seu firmitate „ reformationem pendere judicavit : quam „ (auctoritatem) Jesus Christus, caussa „ confirmandæ inter membra unitatis, om- „ niumque in officio continendorum, consti- „ tuit. Genera igitur erant hominum *re-* „ *formationem* petentium omnino duo : „ unum eorum, qui cum pacifici, verique „ Ecclesiæ essent filii, deplorantes mala „ sine acerbitate, proponebant sane reve- „ renter *reformationem*, cujus dilationem „ demisso animo tolerabant ; tamque lon- „ ge aberant, ut eam fractione pacis com- „ parandam vellent ; ut contra, DISCI- „ DIUM VELUTI CUMULUM MALORUM OMNIUM „ CONSIDERARENT. Admirabantur provi- „ dentiam Dei, quæ novit conservare, „ uti promiserat, in mediis abusionibus Ec- „ clesiæ suæ fidem. Quod si renui sibi vide- „ bant, quam expeterent, communem *refor-* „ *mationem*, non acerbe ferebant, neve im- „ petu se iræ impelli patiebantur ; hoc se „ satis felices rati, quod nihil esset impe- „ dimento, quin perfecte ipsi se ad virtu- „ tis, sanctiorisque disciplinæ normam com- „ ponerent. Hi fortes erant Ecclesiæ, quo-

„ rum concutere fidem, quosque ab unita-
„ te sejungere, nulla tentatio potuit „. Mane, Febroni, revoca animum ad eorum memoriam, quæ scripsisti; circumspice omnia; considera etiam, atque etiam; tum judex esto ipse tui, tecumque statue, curaris ne, ut in his tu *fortibus* Ecclesiæ, pacis, unitatisque studiosis numerarere. Cuperem equidem. Sed ignosce, obsecro: dolens dico: multa sunt, quæ conturbent, ut contra fecisse videare. Meminit deinceps Bossuetius *Pseudo-Reformatorum* (1), qui furoris, acerbitatisque pleni, atque abusionibus permoti, quas vigere in Ecclesia, præcipue autem in hujus ministris cernerent; ratique, inter eosdem .. abusus, quod promissum divinitus erat, consistere, non posset, .. inflati superbia, indeque debilitati, cessere tentationi, quæ ipsos induxit, ut odio haberent Cathedram in eorum odium, qui præsiderent; & perinde ac si hominum ma-

(1) Ibid. „ Mais il y avoit outre cela des esprits superbes
„ pleins de chagrin & d' aigreur, qui frappés des desordres qu'
„ il voioient regner dans l' Eglise & principalement parmi ses
„ ministres, ne croyoient pas que les promesses de son eternel-
„ le durée pussent subsister parmi ces abus: au lieu que le fils
„ de Dieu avoit enseigné a respecter la Chaire de Moise, mal-
„ gré les mauvaises oeuvres des Docteurs & des Pharisiens
„ assis dessus; ceux-ci devenus superbes, & par la devenus
„ foibles, succomboient a la tentation qu'y porte a hair la chai-
„ re en haine de ceux, qui y president; & comme si la mali-
„ ce des hommes pouvoit aneantir l' oeuvre de Dieu, l' aver-
„ sion qu' ils avoient concûe pour les Docteurs, leur faisoien
„ haïr tout ensemble & la doctrine qu' ils enseignoieut, &
„ l' autorité qu' ils avoient recue de Dieu pour enseigner „.

malitia opus Dei in nihilum poſſet redigere ; odium , quo in doctores flagrabant , ita in omnia ſimul extenderunt, ut Doctorum eorumdem & doctrinam , quam proponebant ; & auctoritatem , quam divinitus ad docendum acceperant , averſarentur . Hæc te meditari , Febroni , vellem , dijudicareque , digna ne eſſe poſſent iis, qui munus ab ſe fuiſſe ſuſceptum conciliatorum pacis , christianæque animorum conjunctionis contenderent ? Animadvertit præterea Boſſuetius (1) , eos ipſos , qui reſtituendæ veteris diſciplinæ ſpecie novum doctrinæ genus invehere conſtituerant ; ſtudioſe , quæ a Scriptoribus Eccleſiaſticis contra abuſus , & vitia non populi modo , ſed etiam Cleri dicta fuerant , collegiſſe ; eoque id conſilio feciſſe , ut ſacrorum Antiſtitum , Romanique præſertim Pontificis auctoritatem everterent ; atque hunc ſane fuiſſe ſcopum , quo nova reformatio , Luthero duce , & architecto , tendebat . Cognoſce nunc , mi Februni , partem ne horum , an omnia tentaris ,

 ver-

(1) Ibid. §. 11. pag. 4. „ Pour autoriſer cette reformation „ pretendue on a ramaſſé avec ſoin ce que les auteurs Eccleſiaſtiques on dit contre les deſordres & du Peuple , & du Clergé meme . Mais c' eſt une illuſion manifeſte , puiſque de tant „ de paſſages qu' on allegue , il n'y en a pas un ſeul, où ces Docteurs aient ſeulement ſongé a changer la foi de l'Egliſe a corriger ſon culte . . a renverſer l' autorité de ſes Prelats &c. „ principalement celle du Pape , QUI ETOIT LE BUT OU' „ TENDOIT TOUTE CETTE NOUVELLE REFORMATION , DONT LUTHER étoit l' Architecte „ .

verbo quidem ut *absolutam*, quod scribis, *Monarchiam*; re autem vera (quod post liquebit) ut omnem pene Pontificis Maximi auctoritatem tolleres? Alterútrum enim concedas, necesse est. Nam si opus tuum animo soluto, atque quieto relegeris, agereque fide bona, uti sane confido, velis, vix (quin fortasse etiam ne vix quidem) horum te quidquam prætermisisse fatebere. Id vero alterutrum, quo tu modo speres, fuisse te Bossuetio probaturum, si ipsum pacis tempore contra Protestantes pro Ecclesiæ Catholicæ unitate scribentem, (uti debebas) consuluisses, a quo plane perspicis, homines, qui tale quidpiam tentassent, eorum haberi loco, qui *furoris*, *acerbitatis*, atque etiam *superbiæ pleni* essent, odissentque *Cathedram in eorum odium, qui Cathedræ præsiderent*?

At esse tibi in promptu exempla, dicis, multorum, quibus licuit olim sese a Pontificum Romanorum communione sejungere (1). Cujusmodi ista sint, non ignoro. Atque fuisse quidem aliquos, qui se a Romana Ecclesia disjunxissent, assentior; his autem licuisse, ut se disjungerent, id vero vehementer nego. Ecquis enim Catholicus fas Afris, Illyriisque fuisse putet,

(1) Confer Febron. Vol. I. pag. 589. seq. & vol. III. pag. 34. seqq.

a communione ſe Apoſtolicæ Sedis abſcindere , damnatorum a Vigilio trium Capitulorum cauſſa , quæ item Capitula Synodus Oecumenica quinta damnaverit ? Quo te rapi pateris, Febroni ? Conſilium ne diviſionis a gentibus illis inconſideratiſſima temeritate inſtructum , atque ſuſceptum , quod Majores noſtri (Romanæ Eccleſiæ , ac Synodo quintæ Oecumenicæ aſſenſi) averſati ſunt, quod Afri ipſi poſt paulo abjecerunt , quodque deinceps in Iſtrienſibus , aliiſque paucis ſchiſmatis nomine , omnis eſt deteſtata poſteritas ; id ne tu (novo captandæ libertatis , paciſque conciliandæ genere , quod ne fando quidem umquam eſt auditum) licuiſſe, tam fidenter dicere non verere ? Quale tandem , rogo , iſtud eſt pacis , atque libertatis genus , quod conſequi, niſi vi , diſſenſione , diſcidioque non poſſis ? Verum de hoc exempliſque ceteris, quibus utere, fuſius equidem agam, ſed tempori. Interea conſuli Natalem Alexandrum (1), & Noriſium (2) volo. Nam quod maxime nunc ad rem attinet , illud plane eſt, ut ex iis , quæ hactenus diſputata ſunt , pateat, talem eſſe perſeverare

 te,

(1) Hiſt. Eccl. Sec.VI. Cap.III. Art.1. §.1. ſeq. & Diſſert. IV. Prop. 1. et §. 1. ſeq.
(2) Diſſert. de Synod. V. Cap. IX. ſeqq.

te , qualem , ut vidimus , præbere te ipſum cœperas , conciliatorem .

Ac tuam , Febroni, ut ſæpe alias , ita nunc libens appello fidem . Age , oro te , ſine fuco , & fallacia , aperte , candide , germano more . Eloquere , componendæ ne , an potius diſturbandæ pacis Eccleſiaſticæ cauſſas nectere , tuo judicio , perſtet is , qui diſcidium ſuggerat voce temporarium , re autem vera perenne ; atque ad id facinus (ſiquidem opportunum aliquando exiſtimetur molimini , & fini ſuo) mortales inſtigaturus , ſcrutetur , colligat diligenter , confertimque in ſuum opus inferre pergat periochas omnes , verba , ſyllabas etiam quorumvis hominum doctorum , indoctorum , æquorum , iniquorum , amicorum , hoſtium &c. quibus ne ſuſpicantibus quidem aliquid inde oriturum mali , aut zelo minus prudenti incenſis , aut ſpecie reſtituendæ veteris diſciplinæ permotis , aut ira , offenſione , commotione animi quapiam , vel malevolentia , odiove incitatis quidquam excidiſſet , quod vel ipſum per ſe , vel raptum in pejorem partem , ciere turbas , conducereque ad diviſionem conflandam poſſe videatur ? Non ignoras tu quidem , eum , qui dictis , exempliſque majorum (ſive falſa ſint , ſive contra) diligentiſſime conquiſitis, fidenterque propoſitis,

con-

concitare optimates, ac plebem in caput, moderatoresve rei civilis publicæ conetur, censeri non tranquillitatis publicæ curatorem; sed seditiosorum civium, hostiumque patriæ numero oportere. Tale quidpiam molitum esse in Ecclesiam te; reque vera Theologos, Episcopos, Reges, (ad quos omnes tua est prior abs te ipso data Præfatio) cœtus denique orthodoxos omnes in centrum catholicæ unitatis Romanam Cathedram, inque eos qui ipsi adhærerent, incendere curasse; id inquam fecisse te, qua confidentia, quæso, inficiere, quum (uti jam indicavi, utque post multis, planeque efficiam) non modo dicta veterum, sed exempla etiam tuo isto opere comprehenderis, quæ tamen tibi esse præsidio nequeant, quod pars, etsi clarorum virorum sit, ad rem nihilominus tuam non conferat; pars edita fuerit iniquitate, ac scelere schismaticorum? Quid superest igitur, nisi uti vel detestere, ac mutes factum; vel, ut (si perstes, quod certe non patiar) plerique omnes apte in te, ut in Ecclesiæ turbatorem, cadere arbitrentur, quod apud Ciceronem *in Lucullo* Catulus contorsit in turbatores philosophiæ. (1) Atque is: *mihi*, inquit, *videmini.. facere idem, quod* SEDITIOSI CIVES *solent, cum*

 ali-

(1) Cap. V. pag. 11. seq. Tom. II. Opp. Edit. Genev. an. 1743.

aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, ut eorum ipsi similes esse videantur. Repetunt jam a Publio Valerio, qui exactis Regibus primo anno Consul fuit: commemorant reliquos, qui leges populares de provocationibus tulerint, cum Consules essent: tum ad hos notiores C. Flaminium, qui legem agrariam aliquot annis ante secundum punicum bellum tribunus plebis tulerit, invito Senatu, & postea bis Consul factus sit. Lucium Cassium, Q. Pompejum illi quidem, etiam P. Africanum referre in eumdem numerum solent. Duos vero sapientissimos, & clarissimos Fratres P. Crassum, & P. Scævolam, ajunt, Tiberio Gracco auctores legum fuisse, alterum quidem, ut videmus, palam; alterum, ut suspicamur, obscurius. Addunt etiam C. Marium, & de hoc quidem nihil mentiuntur. Horum nominibus tot virorum, atque tantorum expositis, eorum se institutum sequi dicunt. Similiter vos, cum perturbare, ut illi rempublicam, sic philosophiam (ego vero *Ecclesiam* dicam,) *velitis, Empedoclem* (sed ego *Polycratem, Cyprianum, Meletium, Flavianum, Bernardum, Cusanum, Gersonem &c.* commemorabo) *profertis &c.*

Vidi, quam parum feliciter officio sis functus conciliatoris: restat, ut videam, fuerisne in methodo, quam tibi præstitueras,

ras, ſervanda felicior. Jam hoc tibi de doctrina propoſitum, ſcribis eſſe, nihil ut ſtatuas, aut conſectere, quod non Scripturarum auctoritate, Traditioneque (1) Majorum ſtabile, ratum, fixumque ſit. Sed etſi re non expleveris, quod verbo te facturum profitere, perinde tamen ac ſi explevisſes, provocas (2) confidenter ad Vincentii Lirinenſis veteris, graviſſimique Scriptoris inſignem de Traditione locum. Verum qui ita proponit ſibi, atque ita provocat, is ſcilicet, ſi ſuſceptæ cauſſæ confidat, & conſtans (ut ſapientem decet) in propoſito maneat, ordineque (uti par eſt) velit agere; non unius, alteriuſve ſcri-

---

(1) In Præf. ad 1. Tomum ſic Febronius ad Pontificem Max. Clementem XIII. ſcribit, qua moderatione animi, quaque reverentia ipſe viderit, ſed certe non vere. „ Quid reſpondebimus tu & ego brevi ante tribunal ejus, quod omni politica conſideratione ſuperius eſt, comparituri, ſi ſtationem noſtram deſeruerimus: ego, cui EX PATRUM DICTIS, ET CONCILIORUM ACTIS loquendi, qualecumque talentum datum eſt, tacendo; tu, in cujus manibus ſacra auctoritas poſita eſt, non operando conformiter TRADITIONI AD NOS PER EOSDEM PATRES, ET SYNODOS FIDELITER TRANSMISSÆ &c? „ Paulo ante dixerat: „ Judica me (ſic te conjuro Pater Sancte) me, inquam, & hanc cauſſam noſtram, ſeu potius Eccleſiæ . . in verbo S. Stephani Papæ, & Martyris: NIHIL INNOVETUR, NISI QUOD TRADITUM EST, ET VIDE, SI TOTO HOC TRACTATU, VERAS, AN APOCRYPHAS TRADITIONES SEQUUTUS SUM. Confer NOVA, AC VETERA, & appende animo non præoccupato quæ de juſto, æquo, & bono ſtatueram „ Confer quæ etiam idem de ſe, ſuiſque ſententiis, quæ ad regimen Eccleſiæ ſpectant, traditione, ut ſibi blanditur, firmatis docet Tom. I. cap. 1. §. 1. num. 2. pag. 3. ſeq. Edit. Bullon. an. 1763. Mitto cetera ejus hac de re dicta; ne longior ſim, quam oporteat.

(2) Febron. Tom. I. cap. I. §. I. n. 2. & 3. pag. 3. ſeq. aliiſque in locis.

ſcriptoris ſolum , hujuſque non tam antiqui auctoritate nitatur , oportet ; ſed altius repetat , neceſſe eſt ; productiſque illuſtribus monumentis oſtendat , quid a Chriſto de re , quæ in quæſtione verſetur , Apoſtoli ; ab Apoſtolis Majores quique noſtri ; a Majoribus cœtus Catholicorum univ erſeac-ceperint , perſeveranterque ad illud uſque tempus ſervarint , quo primum eadem de re ſit exorta contentio , ut hinc deſcendi ad poſteriorem ætatem , pernoſcique poſſit , quæ pars contendentium doctrinæ divinitus traditæ inſiſtat , quæ refragetur . Quo magis colendus tibi is ordo fuit , cum non Synodi modo , ac Patres , ſed ille etiam ipſe Lirinenſis (1) , cujus teſtimonio uteris ;

---

(1) Vincentius Lirin. Commonitor. Cap. XXXVIII. „ Sed „ dicet aliquis ; ſi divinis eloquiis , ſententiis , promiſsionibus „ & diabolus , & diſcipuli ejus utuntur , quorum alii ſunt pſeudo-Apoſtoli , alii pſeudo - Prophetæ , & pſeudo-Magiſtri , & „ omnes ex toto hæretici , quid facient Catholici homines , & „ Matris Eccleſiæ filii ? Quomodo in Scripturis ſanctis veritatem a falſitate diſcernent ? Hoc ſcilicet facere magnopere „ curabunt , quod in principio Commonitorii iſtius SANCTOS „ ET DOCTOS VIROS nobis tradidiſſe ſcripſimus , ut divinum canonem , ſecundum univerſalis Eccleſiæ traditiones , & „ juxta CATHOLICI DOGMATIS REGULAS interpretentur. „ In qua item Catholica , & Apoſtolica Eccleſia ſequantur neceſſe eſt UNIVERSITATEM , ANTIQUITATEM , CONSENSIONEM : & ſi quando PARS CONTRA UNIVERSITATEM , NOVITAS CONTRA VETUSTATEM , UNIUS , „ VEL PAUCORUM ERRANTIUM DISSENSIO CONTRA „ OMNIUM , VEL CERTE MULTO PLURIUM CATHOLICORUM CONSENSIONEM REBELLAVERIT , PRÆFERANT PARTIS CORRUPTIONI UNIVERSITATIS INTEGRITATEM , in qua eadem univerſitate , novitatis profanitati ANTIQUITATIS RELIGIONEM , itemque in IPSA „ VETVSTATE unius, ſive PAUCISSIMORUM temeritati pri-

„ mum

ris; & recentiore memoria Launoyus (1), quem tanti abs te pendi video, in pari genere controversiarum, & coluerint ipsi, & aliis colendum præscripserint. At contra abs te perpetuo fieri, nemo est, quin, tua legens, plane intelligat. Etenim ne tum quidem, cum tibi convenit cum Gallis, ad Patrum consensionem confugis, nisi perraro; qua vero diligentia, suis locis opportune expendero. Quid? Si interdum, quod ipsos tibi palam adversari intelligas, minus esse audiendos putes, ac si de auctoritate Romani Pontificis differentes, mul-

---

„ mum OMNIUM GENERALIA, si QUA SUNT, UNIVERSALIS CONCILII DECRETA PRÆPONANT: tunc deinde, si id minus est, sequantur quod proximum est, MULTORUM, ATQUE MAGNORUM CONSENTIENTES SIBI SENTENTIAS MAGISTRORUM. Quibus, adjuvante Domino, FIDELITER, SOBRIE, SOLLICITE OBSERVATIS, non magna difficultate noxios quosque exurgentium hæreticorum deprehendemus errores. „ Confer, quæ sequuntur. Vide etiam cap. VIII. seqq.

(1) Johan. Launoyus Præscript. de Concept. I. Tom. I. Opp. Edit. Colon. Allobrog. an. 1731. pag. 10. seq. „ Quæstio quælibet ad Christianam Religionem pertinens explicanda, & solvenda est ex Scriptura sacra, & Traditione Ecclesiæ Catholicæ, quæ Traditio constat Sanctorum Patrum verbis, & Conciliorum per succedentia sibi secula AD ILLUD TEMPUS USQUE, cum definitio fertur, AUT FERRI DEBET, & Præscript. III. pag. 11. Ne detur errori locus, necessaria est præscriptio superior, cujus necessitas ducitur ea via, ac ratione, quam iniit Concilium Florentinum in definiendis quæstionibus illis, quæ Ecclesiam Græcam, ac Latinam in varias partes distrahebant. In eo Concilio statutum est, Scriptorum auctoritatem respuendam, qui a Nicolai I. Romani Episcopi, ac Photii Constantinopolitani Patriarchæ temporibus floruerant. Ea enim ætate schisma ortum est. Ita relinquendi sunt Scriptores illi, qui a seculo XIII. (immo XIV.) vixere, quo tempore „ orta controversia est, de qua Launoyus ibid. loquitur.

multo ſint longius (1) progreſſi, quam pati veritas poſſe videatur? Qua de re (modo ne latius proferre Romani Primatus fines, quos tuo arbitratu conſtitueris, cogare) non æque curas, ſi tecum ipſe pugnans, a Lirinenſi (2), cui plurimum alias

---

(1) Confer, quæ DE AMPULLATIS PATRUM ELOCUTIONIBUS Febronius diſputat Tom. 1. §. VIII. pag. 157. ſeqq. Multo eſt intolerabilius, quod idem dicit pag. 295. Tom. II. aſſenſus Græcis, quos exitus oſtendit, quam male in Catholicam Eccleſiam, inque Sedem Apoſtolicam in primis animati eſſent; quorumque HISTORIAM UNIONIS NON VERÆ deſcribit ipſorum ſymmyſta Syropulus. Eſt id autem Febronianum dictum hujuſmodi: „ Facilius fuit tum ipſis Pontificibus „ de ſupremo ſuo munere, TUM SANCTIS PATRIBUS, & Tra„ ctatoribus Eccleſiaſticis de eodem (munere) ſcribere cum „ quadam ABUNDANTIA, & EXCESSU. At RECTE DI„ XERUNT GRÆCI in Concilio Florentino, NON EX HO„ RUM DICTIS, AC SCRIPTIS, ſed e Canonibus Concilio„ rum fines auctoritatis Papalis metiendos eſſe „. Quaſi vero Concilia a Patribus non acceperint; omniaque Conciliis contineantur, & hæc plerumque non deſint, adeo ut, quod animadvertit l. c. Lirinenſis, confugiendum non ſit „ ad multorum, „ atque magnorum conſentientes ſibi ſententias magiſtrorum „.

(2) Vincentius Lirinenſis ibid. cap. XXXIX. ſeq. „ Cum „ primum mali cujuſque erroris putredo erumpere cœperit, .. „ ſtatim interpretando canoni MAJORUM SENTENTIÆ CON„ GREGANDÆ SUNT, QUIBUS ILLUD, QUODCUMQUE „ EXURGET, NOVITIUM, IDEOQUE PROFANUM, ET „ AESQUE ULLA AMBAGE PRODATUR, ET SINE UL„ LA RETRACTATIONE DAMNETUR. Sed eorum dum„ taxat Patrum ſententiæ conferendæ ſunt, qui in fide, & com„ munione Catholica ſancte, ſapienter, conſtanter viventes, „ docentes, & permanentes, vel mori in Chriſto fideliter, vel „ occidi pro Chriſto feliciter meruerunt. Quibus tamen hac „ lege credendum eſt, ut quidquid vel omnes, vel plures uno, „ eodemque ſenſu manifeſte, frequenter, perſeveranter, ve„ lut quodam conſentiente ſibi magiſtrorum conſilio, acci„ piendo, tenendo, tradendo firmaverint, id PRO INDUBI„ TATO, CERTO, RATOQUE HABEATUR: quidquid ve„ ro, quamvis ille Sanctus, & Doctus, quamvis Epiſcopus, „ quamvis Confeſſor, & Martyr præter omnes, aut etiam con„ tra omnes ſenſerit, id inter proprias, & privatas opiniuncu„ las a communis, & publicæ, ac generalis ſententiæ auctori„ tate ſecretum ſit; ne cum ſummo æternæ ſalutis periculo, ju„ xta ſacrilegam hæreticorum, & ſchiſmaticorum conſuetudi„ nem

alias tribuis; atque a Boſſuetio (1), quem perpetuo ſequi te gloriare, diſſideas. Quin etiam ſi quando veterum Eccleſiæ Doctorum patrocinio aut confidis, aut ſimulas fidere; non ſeriem cujuſque ſeculi continuam affers teſtimoniorum, ex qua perſpici poſſit, quid eorum poſtulet de re, quæ in diſceptationem vocetur, conſenſio; ſed, ut deinceps oſtendam, *apophthégmata*, ſeu *enunciata* ipſorum aliqua expiſcaré, in quibus de re eadem ſint loquuti obſcurius; ut auctoritate illorum texiſſe te, ac non *primus*, *neque ſolus* novi quidpiam commoviſſe, exiſtimere. Quo quidem ſive inſtituti, ſive incogitantiæ genere,

„ nem univerſalis dogmatis antiqua veritate dimiſſa, unius hominis novitium ſectemur errorem. Quorum Beatorum Patrum ſanctum, catholicumque conſenſum, ne quis ſibi temere contemnendum forte arbitretur, ait in prima ad Corinthios Apoſtolus: & quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos.. tertio Doctores, qui Tractatores nunc appellantur.. HOS ERGO IN ECCLESIA DEI divinitus per tempora, & loca DISPENSATOS, QUISQUIS IN SENSU CATHOLICI DOGMATIS UNUM ALIQUID IN CHRISTO SENTIENTES CONTEMPSERIT, NON HOMINEM CONTEMNIT, SED DEUM, a quorum veridica unitate ne quis diſcrepet, impenſius obteſtatur idem Apoſtolus „ &c.

(1) Boſſuet Expoſit. de la Doctr. de l'Egliſe §. XXI. Tom. 1. opp. Edit. Argentin. ſeu Venetæ an. 1736. pag. 114. „ Le Fils de Dieu ayant voulu que ſon Egliſe fût une, & ſolidement bâtie ſur l'unité, a établi & inſtitué la primauté de Saint Pierre pour l'entretenir & la cimenter. C'eſt pourquoi nous reconnoiſſons cette meme Primauté dans les ſucceſſeurs du Prince des Apôtres, auxquels on doit pour cette raiſon la SOMMISSION, & L'OBEISSANCE que les Saints Conciles, ET LES SAINTS PERES ONT TOUJOURS ENSEIGNEE A' TOUS LES FIDELLES. „

re, vide, rogo, ne longe a certiſſima regula Lirinenſis (1) deflexeris.

Age vero, demtis Paragraphis illis operis univerſi tui non paucis quidem certe, in quibus aut duorum, trium, paulove plurium Patrum ad ſummum, nonnulla deſcribis, vel attingis loca; aut (quod quidem fit abs te rarius) ſeriem quamdam accuratiorem, copioſioremque teſtimoniorum nectere conare; demptis, inquam, iis Paragraphis, in ceteris item multis quæ tandem, (tum etiam, cum ab Gallis non diſſides) continenter eſt confirmandorum tuorum dogmatum ratio? Gerſones nobis, Cuſanos, Magorenſes, Almainos, Majores, horumque ſimiles alios nominas, quorum aliqui ſchiſmatis tempore, reliqui poſt reſtitutam pacem, omnes poſt ortas controverſias vixere, ad eamque ſive ſcholam; ſive factionem tamquam ad ſaxum adhæſere, ad quam vel caſu quodam, vel præjudicata opinio-

(1) Vincentius Lirin. Commonitor. Cap. XI. eorum detestatur „ fraudulentiam, qui . . captant plerumque veteris cu„ juſpiam viri ſcripta paulo involutius edita, quæ pro ipſa ſui „ obſcuritate dogmati ſuo quaſi congruant, ut illud neſcio quid, „ quodcumque proferunt, neque, primi, neque ſoli ſentire vi„ deantur. Quorum (inquit) ego nequitiam duplici odio di„ gnam judico, vel eo quod venenum propinare aliis non perti„ meſcunt; vel eo etiam, quod ſancti cujuſque viri memoriam, „ tamquam ſopitos jam cineres profana manu ventilant, & quæ „ ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant, ſe„ quentes omnino veſtigia auctoris ſui Cham, qui nuditatem „ venerandi Noe non modo operire neglexit; verum quoque „ irridendam ceteris enunciavit „.

opinione quasi tempestate delati essent. His vero auctoritatem conciliaturus, ecquid non tribuisti laudum, cum tamen ceteros, qui adversis partibus studuissent, etsi omnium consensione doctissimos, non modo non laudares, sed etiam interdum deprimeres? *Gravissimos* illos quidem tuos, sapientissimos (1), inclitos (2), doctissimos (3), clarissimos (4), auctores *probatissimorum operum* (5) appellas; quum contra Alvarum Pelagium pium certe, atque, ut ea ætas ferebat, eruditum Antistitem, aliosque qui nobiscum sentirent, singulari ceteroquin existimatione doctrinæ, peritia Christianæ antiquitatis, ac virtute excellentes viros ceu *summos adulatores Papæ juxta combibitas falsas Decretales* (6); leves adeo, ut multa magnifice pollicerentur, nihil explerent (7); *aridos*; *satores* inanis *systematis* (8) insectere; tumque solum ipsos digne re vocabulo *doctissimorum*, cum aliquid statuunt, quod speres tibi subsidio futurum. Quamquam quod illos tu ornes laudibus; hos aut negligas, aut vituperes, non

(1) Tom. 1. pag. 173. aliisque permultis in locis, quos ne indicare quidem vacat.
(2) Tom. 1. pag. 322.
(3) Tom. 1. pag. 217. 605. &c. &c.
(4) Tom. 1. pag. 327. &c. &c.
(5) Tom. 1. in Præf.
(6) Tom. 1. pag. 397.
(7) Tom. 1. pag. 218. &c. &c.
(8) Ibid.

non laboro . Nam certo ſcio , prudentem quemque , ac recte utentem ratione ſua , non quos tu commendes probaturum ; ſed quos , legendo , inveſtigando , experiundo , vera dicere , atque conſona doctrinis Patrum compererit. Quid enim rogo . Dignum ne quiſquam putet , homine ſoluto , ac libero , qui nulla ejuſmodi affectione , ſtudio , impetu feratur , ut antequam judicare poſſit , certa quædam ipſi ſit tuenda ſententia ; dignum ne , inquam , iſtiuſmodi homine libero , ac ſoluto putet , una eorum Doctorum auctoritate quæſtiones dirimendas credere , qui poſt natas eaſdem quæſtiones vixerint , quique partium ſtudio aut fuerint revera , aut fuiſſe incitati , abreptique exiſtimentur ? Quid tu ageres , ſi SS. Thomam Aquinatem , Bonaventuram , Raymundum Peñafortium , Alvarum Pelagium &c. qui ante ; vel Turrecrematam , S. Antoninum , Auguſtinum Triumphum , Jacobatium , Cajetanum , Corteſium , Canum , ſexcentoſque alios , qui poſt ſchiſma , exortaſque de poteſtate Romani Pontificis altercationes claruerunt , ſuſceperuntque prærogativarum , ac privilegiorum Apoſtolicæ Sedis defenſionem , tibi opponerem ; horumque teſtimoniis , pugnarem , quidquid hoc de genere eſt litium expediri , decidi , finiri denique oportere ?

An,

Annon respuendam eorum auctoritatem diceres, quod aut Scholasticorum studiis implicati; aut decepti Isidorianis mercibus; aut præjudicatis opinionibus ducti partes sequuti sint Romanorum: quare provocandum ad Patres, atque Doctores esse, qui ante nonum seculum floruerunt? Quæ tibi igitur caussa obstitit, quin cogitaris fore, ut Gersones, Cusanos, Zabarellas, Magorenses, Tostatos, Almainos, Majores, horumque similes jactanti tibi, tale nos quidpiam regereremus? Ac multo quidem æquius; cum neque Zabarellæ, Cusani, Gersonis, si qua fuit, in scribendo temperantia, eruditio, virtus conferenda sit cum moderatione, doctrina, sanctitate Raymundi, Bonaventuræ, Thomæ; neque Almaini calumnia cum Turrecrematæ, Cani, Cortesii verecundia. Quid enim? Scholasticæ ne disciplinæ studiis deditos fuisse Gersones, Almainos, Majores neges, quibus, constat, neminem fere fuisse *Scholasticiorem*? Quam vero fuisse hos censes a præjudicatis opinionibus liberos, quas tanto impetu, concitationeque animi sustinere conati sint, ut non disputare interdum, sed furere videantur? De mercibus Isidorianis mox agam. Expedi modo, cur ab his ipsis Scriptoribus patronis tuis interdum dissideas? Nam video quædam ab iisdem con-

 stitu-

ſtitui ita prorſus, ut communis noſtra fert ratio, quæ tamen tibi minime probentur. Nihil dices, niſi Iſidorianas tibi Epiſtolas (extremo octavo, vel nono ſeculo, veterum, Sanctorumque Romanæ Eccleſiæ Pontificum nominibus falſo inſcriptas, atque editas) non placere; quibus Epiſtolarum monſtris territi illi ipſi patroni tui aliquando fuerint; propterea quod plerique tum adhuc monſtrorum eorumdem trepidarent metu. Idem de Bernardo Sanctiſſimo Clarevallenſi Abbate expoſtulas, ne ſine ratione ab eo ſæpe deſciviſſe videare. Sed quotum quemque tam eſſe inconſiderantem, atque inconſultum cenſes, ut induci ſeſe ad credendum patiatur, ſpectris Iſidorianarum terreri potuiſſe eos qui invecti vehementer in tot capita doctrinæ fuerint, quæ iiſdem Epiſtolis continerentur? Ac ne in cogitationem quidem cadit, ut qui vim cujuſquam in rebus aliquot unice metuat; is vim eamdem in reliquis non pertimeſcat. Non ergo Iſidorianarum inanis auctoritas, ut ipſe putas, ſed longe alia fuit cauſſa, cur Cuſanus, Gerſon, alii ſententiis quibuſdam tuis faverint, quibuſdam non item. Atque ut quibuſdam faverent, fecit gentium aliquarum, ſchiſmatis tempore in primis, adverſus Doctorum ſuperioris ætatis (1) communem perſuaſionem

(1) Fatetur hoc Gerſonius in ſuo Tractatu de Poteſtate Eccleſiaſti-

nem commotio. Cur autem quibusdam non faverint; nisi tam patens Ecclesiæ doctrina, tantaque unanimitas, conspiratioque fuit, ut religioni ipsis esset ab ea vel latum, ut ajunt, unguem recedere; quæ fuerit caussa, fingere poteris fortasse, affirmare certe non poteris. Quid igitur? Adduci ne quemquam bene institutum, ac pru-

 den-

---

siastica Consider. XII. Tom. I. Opp. pag. 247. Edit. Antuerp. an. 1706. quo loco de Papæ definiendi controversias fidei &c. potestate scribit hoc modo: „ Fallor, si non ANTE CELEBRATIONEM HUJUS SACROSANCTÆ CONSTANTIENSIS Synodi „ sic OCCUPAVERAT MENTES PLURIMORUM litteralium „ magis, quam litteratorum ISTA TRADITIO, ut oppositorum „ dogmatizator FUISSET DE HÆRETICA PRAVITATE vel „ NOTATUS, VEL DAMNATUS. Hujus rei signum accipe: „ quia post declarationem ex Theologiæ principiis luce clariorem, & quod urgentius est, post determinationem, & practicationem ejusdem Sanctæ Synodi, inveniuntur, qui talia PALAM ASSERERE non paveant. Tam RADICATUM, & ut „ cancer serpens; tam medullitus imbibitum fuit hoc PRISCÆ „ adulationis virus „. Ita ille superiores Christianos orthodoxos omnes „ litterales, non litteratos „ probio vocat, ut eorum elevet, eludatque auctoritatem. Fuit hæc in Novatorum levitate perversitas, ut tardos, imperitosque vocarent Catholicos, eorumque dogmata popularia esse dicerent, quo uni ipsi sapere, veritatemque sectari viderentur. Confer S. Augustinum lib. I. de Peccator. Meritis, & Remiss. cap. IX. n. 10. pag. 5. Tom. X. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700. & lib. II. Oper. Imperf. contra Julian. n. I. pag. 715. & n. III. & IV. pag. 717. & n. XXXVI. p. 725. & lib. VI. num. III. pag. 950. &c. Interea manet, Gersonio confitente, Majorum, multitudinisque Christianæ firma consensio; quam ex locis indicatis, quanti Augustinus fecerit, quisque intelliget. Quid? Si PRISCAM eamdem doctrinam agnoscat Gersonius? Quod si adulationem appellat, fuit id quoque perfugium Romane Sedis inimicorum. Pergit tamen doctrinam eamdem, etiam post Synodi Constantiensis (tunc illegitimæ) decreta, fuisse tam penitus in animis hominum radicatam dicere, ut contraria erroris ab iisdem condemnaretur. Tantum inest virtutis traditioni, ut ne vi quidem ex mentibus orthodoxorum evelli potuerit. Sed hac de re tum copiosius agam, cum Launoii, aliorumque loca, quibus Febronius T. I. pag. 216. confidit, expendendi occasio sese obtulerit opportunior.

dentem arbitrare posse, ut probet, quæ Cusanus, Gerson &c. contra Majorum communem sententiam scripsere; improbet vero, quæ ex iisdem, ut confiterentur, extorserit constans, atque conspicua Veterum doctrina, summaque Ecclesiæ orthodoxæ consensio?

Quid? Si multa eorum video tacitum prætermisse te, quæ iidem Cusanus, Gerson &c. secus, atque tu statuas, docuere? Verum etsi non mala id fide contigerit, sed incogitantia fortasse tua; cave tamen, ne qui sint, qui, quod oscitans feceris, fecisse te judicent studiose, eoque consilio, ut ne qua re gravi ii viderentur repugnare tibi, quorum te præsidiis egregie munitum duceres. Fac tamen nihil nobis favens Gerson, Cusanus &c. docuerint; (falsum id quidem, sed fac habeatur verum) eos ne ego orthodoxus morer, qui neglecta sæpe dijudicandæ orthodoxæ veritatis nota, non id afferant, quod Sacrorum Bibliorum sit, Patrumque auctoritate firmatum; immo id afferant interdum, quod aperte cum Sacris Bibliis, cum Traditione Majorum, cumque communi sensu Ecclesiæ catholicæ universæ pugnet?

Scriptoribus fidit Febronius non minus regibus, quam Ecclesiæ inimicis; ipsosque jamdiu ab Ec-

VI. Nam (ut cetera prætermittam, de quibus erit deinceps opportunior differendi locus) illa ne opinionum monstra, quæ ipsi infesta, atque inimica non minus Re-

Regibus, quam Ecclesiæ, aluerunt, vi ne Scripturæ, Patrumve consistere; an non plane Scripturæ, Patrumque auctoritate repelli, exterminarique censes? Jam de Regibus, quid Gersonius sibi velit, cujus tamen tu *probatissima* vocas *opera*, paucis accipe: „ Error est, *inquit*, dicere, terre„ num Principem in nullo suis subditis, „ dominio durante, obligari. Quin secun„ dum jus Divinum, & naturalem æquita„ tem, & verum dominii finem, quemad„ modum subditi debent fidem, subsidium, „ & servitium Domino; sic etiam Domi„ nus subditis suis fidem debet, & pro„ tectionem; & si eos manifeste, & cum „ obstinatione in injuria, & de facto pro„ sequatur Princeps, TUNC REGULA HÆC „ NATURALIS: VIM VI REPELLERE LICET: LO„ CUM HABET; ET ID SENECÆ IN TRAGEDIIS: „ NULLA DEO GRATIOR VICTIMA, QUAM TY„ RANNUS.„ (1). De Almaino vero quid dicam? qui (2) ab societate, seu a republica

clesia Romana damnatos auctores interdum sequitur.

(1) Gerson. In Decem Considerationibus Principibus & Dominis utilib. &c. Considerat VII. pag.624. Edit. ejusd. Tom.IV.

(2) Almainus lib. de Auctorit. Eccl. Quæst. in Vesperis habita fol.63. Tom.II. Opp. Moralium Edit. Claud. Chevallon, Ægidii de Gourmont. „ Non potest renunciare communitas „ potestati, quam habet super suum Principem ab ea constitu„ tum, qua scilicet potestate eum, si non in ædificationem, sed „ destructionem regat, DEPONERE potest, cum talis potestas sit „ naturalis, & istius sententiæ est Glossa XXIII. q. III. cap. „ Ostendit, ubi dicit: Populus habet jurisdictionem, licet di„ cat

blica non modo deponi posse Regem minus recte suo munere fungentem docet; sed etiam puniri sic oportere, ut par noxæ pœna sit? Nam societatem spoliare sese potestate, qua in SUUM PRINCIPEM pollet, non posse; ulcisci autem contra, quod improbe factum a Principe ipso fuerit, jure posse. Quare natura Monarchiam *pure regalem*, nullo casu admittendam esse, qua unus omnibus

---

„ cat lex, quod eam transtulit in Imperatorem. Nam si civi-
„ tas, vel populus non haberet jurisdictionem, quare punire-
„ tur propter delictum judicis? XXIII. quæstione II. cap.
„ Dominus, ubi dicit: sic genus, & civitas petenda est, quæ vel
„ VINDICARE neglexerit, quod a suis improbe factum est, vel
„ reddere, quod per injurias ablatum. Non enim punienda foret
„ civitas, nisi jurisdictionem haberet ad COMPELLENDUM.
„ Et iterum sequitur, quod non est DABILIS in quocumque ca-
„ su naturaliter Monarchia PURE REGALIS, capiendo Monar-
„ chiam pure Regalem, prout visus est capere quidam istis die-
„ bus, quando unicus præest, & nullis subest„. Sic ille de Rege.
Et de suprema Potestate Laica quæst. III. fol. XXXVIII. Propo-
sit. II. „ Licet damnato injuste isto modo IMPETERE PRINCI-
„ PEM, ET REBELLARE, si possit, ita quod posset vincere vi
„ sua. Patet unicuique vim vi repellere licet; & hoc quando in-
„ fertur vis injuste; sed in illo casu infertur vis injuste; ergo in
„ illo casu licet vim vi repellere, & OCCIDERE CUM MO-
„ DERAMINE INCULPATÆ TUTELÆ: & hoc expressæ ha-
„ betur Ecclesiastici Capite XXIV. Erue eos, qui ducuntur ad
„ mortem, & ad interitum, & liberare non cesses: & loquitur de
„ illis, qui ducuntur injuste ad interitum: & arguitur sic: qui-
„ libet tenetur se magis diligere, & liberare, quam quemcum-
„ que proximum: sed sic est, quod quando proximus injuste
„ ducitur ad mortem, quilibet tenetur liberare, si possit,
„ etiam per violentiam. Ergo a fortiori, si possit ipse, illam vim
„ repellere debet, IMMO AD HOC TENETUR. Et ibid.
„ Cap. VII. pag. 42. „ Regulariter ille principatus Regalis in
„ casu non esset optimus, immo MUTANDUS in Aristocraticum,
„ vel Democraticum. Patet, in casu, quo PRINCIPANS ES-
„ SET TYRANNUS, vel quando plures aspirarent ad principan-
„ dum... Puta quod unus principetur, casualiter potest esse
„ falsa (propositio) puta si ille unicus ad tyranizandum aspi-
„ raret, & declinaret, tunc optimus principatus, non esset sim-
„ pliciter omnium optimus, immo multis esset nocivus &c. „

nibus præſit; ſubſit nemini. Rurſum, injuſte damnato licere *impetere Principem, & rebellare ſi poſſit, ita quod poſſit vincere vi ſua*. Perſpicuum enim eſſe, *vim vi repellere licere*. Poſtremo, mutandum principatum in Ariſtocraticum, Democraticumve ſtatuit, ſi modo is, qui Principatum obtinet, regat, modereturque rempublicam contra atque recta ratio gubernandi ferat, declinareque in tyrannidem videatur.

Neque his mitiores Johannes Major, (1) & Carolus Molinæus (2) fuerunt, quos tu duces, atque magiſtros ſequi conſueſti. At horum, inquis, ſanguinariis doctrinis, vel quæ concitare populos ad ſeditionem poſſint, nullo modo prorſus aſſentior. Ita ne vero? Cur ergo *probatiſſima* opera eorum vocas, quos noveris in tam ſævas, tamque crudeles ſententias incidiſſe; contra vero Romanam Eccleſiam, etſi has reprobet, tamen, quaſi monſtris opinionum delectetur, adeo inſectare, ut nihil *in ea fiducia ponendum* doceas? Quid? An *ſanguinaria* illa portenta dogmatum reprobata eſſe ab Sede Apoſtolica, Romanaque proinde Eccleſia neges, ut fidenter (conflandæ invidiæ

 cauſ-

(1) Johan. Major. in Evangel. Matthæi pag. LXII. verſa. Edit. an. 1418.

(2) De Monarchia Francor. pag. 603. T. IV. Edit. an. 1612.

caussa) negavit is , (1) quem tu laudas plerumque, & quo auctore persæpe utere? Miror equidem , vos qui circumspexisse omnia gloriamini , non vidisse, quod in Bullario Romano sit , omnibusque propterea ante oculos versetur . Inspice , quæso te , in *Bullarii* ejusdem Tomum V. Part IV. pag. 170. Editionis Romanæ an. 1754. Cognosces sic fuisse a Paulo V. Pontifice Maximo 24. Januarii an. 1615. constitutum : ,,
,, Cura Dominici Gregis per abundantiam
,, divinæ gratiæ humilitati nostræ commis-
,, sa inquirere nos semper, & his præci-
,, pue calamitosis , temporibus invigilare
,, cogit , ut pastorali sollicitudine diaboli-
,, cæ versutiæ conatus destruantur ; & ii
,, maxime, quibus sub ipso boni, seu lici-
,, ti operis titulo incautos fallit ; vel eos,
,, qui sunt intrinsecus lupi rapaces, ovium
,, vestimentis prætexit, SALUTEMQUE PRINCI-
,, PUM , unde publica tranquillitas pendet
,, in discrimen vocare molitur. Adversus,
,, quam rerum perniciem, etsi Ecclesiasti-
,, cis Decretis satis provisum est ; tamen
,, quoniam temporum conditio, & rei gra-
,, vi-

(1) Recens auctor opusculi inscripti: Dottrina della Chiesa intorno alla Suprema autorità de'Re. Edit. Venetæ an.1768. Epist. Dedicator. pag. 2. ,, Il Decreto , inquit , del Santo Concilio ,, di Costanza , col quale viene tal dottrina (del Tirannicidio) ,, come eretica condannata , NON E' STATO CONFERMATO ,, NE' DA MARTINO V. NE' DA EUGENIO IV. NE' DA ,, VERUN ALTRO ROMANO PONTEFICE ,, .

„ vitas postulant, nostraque in Catholicos
„ Principes paterna caritas requirit, ut
„ quorum salutem sinceris desideramus af-
„ fectibus, & a Domino incessanter ex-
„ poscimus, eorum securitatis, quantum
„ in domino possumus, consulamus, am-
„ plius providendum duximus. Itaque
„ ut eorum nefarium, & execrandum sce-
„ lus, qui impias manus Principum Per-
„ sonis admovere, aut contra eorum salu-
„ tem quomodolibet attentare diabolica
„ præsumtione non verentur, ab Ecclesia
„ Catholica, quantum ex alto conceditur,
„ ablegetur; & omnis aditus fraudibus,
„ & vesanis erroribus præcludatur, Con-
„ cilii Constantiensis declarationem, decre-
„ tum, ac definitionem circa doctrinam de
„ nece tyranni editam tenoris hujusmodi:
„ *Præcipua sollicitudine volens hæc sacrosan-*
„ *cta Synodus ad extirpationem errorum, &*
„ *hæresum in diversis mundi partibus invale-*
„ *scentium providere, sicut tenetur, & ad*
„ *hoc collecta est; nuper accepit quod nonnul-*
„ *læ assertiones erroneæ in fide, & bonis mo-*
„ *ribus, ac multipliciter scandalosæ, totiusf-*
„ *que reipublicæ statum, & ordinem subver-*
„ *tere molientes dogmatizatæ sunt; inter quas*
„ *hæc assertio delata est*: quilibet tyrannus
„ potest, & debet licite, & meritorie oc-
„ cidi per quemcunque vassallum suum,
„ vel

,, vel ſubditum, etiam per clancularias in-
,, ſidias, & ſubtiles blanditias, vel adula-
,, tiones, non obſtante quocumque præſtito
,, juramento, ſeu confœderatione factis cum
,, eo, non expectata ſententia, vel mandato
,, Judicis cujuſcumqne. *Adverſus hunc errorem*
,, *ſatagens hæc Sancta Synodus inſurgere, &*
,, *ipſum funditus tollere, præhabita delibera-*
,, *tione matura, declarat, decernit, & definit,*
,, *hujuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide,*
,, *& in moribus, ipſamque tamquam hæreti-*
,, *cam, ſcandaloſam, & ad fraudes, dece-*
,, *ptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias*
,, *dantem, reprobat & condemnat. Declarat*
,, *inſuper decernit, & definit, quod pertina-*
,, *citer doctrinam hanc pernicioſiſſimam aſſe-*
,, *rentes ſunt hæretici, & tamquam tales*
,, *juxta canonicas ſanctiones puniendi:* Nos
,, matura deliberatione præhabita, hac
,, noſtra perpetua Conſtitutione Apoſtoli-
,, ca auctoritate innovamus, & quatenus
,, opus ſit, approbamus, & confirmamus. Si
,, quis autem diabolico auſu contrarium
,, attentare præſumpſerit, eo ipſo anathe-
,, mate innodatus exiſtat. Volumus autem
,, ut hæc noſtra Conſtitutio ad valvas Ba-
,, ſilicæ Principis Apoſtolorum, & in acie
,, Campi Floræ Urbis affixa, ita omnes af-
,, ficiat, ac ſi unicuique perſonaliter inti-
,, mata fuiſſet. Datum Romæ apud San-
,, ctam

„ ctam Mariam Majorem ſub annulo Piſca-
„ toris die 24. Januarii 1615. Pontificatus no-
„ ſtri anno X. „ Quid ais? Satis ne id eſt?

Sunt vero mihi alia generis ejuſdem in promtu, quæ lubens mitto, ne tibi ſim prolixitate moleſtior. Quin etiam, niſi me coegiſſetis, hoc quoque ipſum, quo uno contentus ero, brevitatis gratia vel præteriiſſem omnino, vel certe non integrum attuliſſem. Atque ex hoc ſcilicet uno, quo nihil, ut cernis, expeti poteſt apertius, plane intelliges, quid, quam ob cauſſam, contra quos Decreta Sedis Apoſtolicæ, doctrinæque Romanorum ferant. Et hos tamen (quod ante vidimus) injuria, idque ſæpe, laceſſere non verere, quos etiam *Curialiſtas* vocas probri nomine; cum ſeditioſorum, ſanguinariorumque dogmatum patronos ſummis laudibus efferas in cælum. Scio non eo irruiſſe in Romanos, dicturum te, quo iidem ſalva, tuta, pacata Regna; Regumque prætioſæ vitæ, atque incolumitati proſpectum velint; neque ipſum te Gerſones, Almainos &c. laudibus eo cumulaſſe, quo contra ſenſerint. Verumtamen ſi qui tibi vituperandi, exagitandique umquam fuere; non ii fuerint neceſſe eſt, qui deteſtarentur; ſed ii quidem certe, qui pernicioſa, atque immania opinionum monſtra in hominum ſocietatem inducere conati

ti essent. At longe te secus fecisse, perspicue palam est. Curandum vero est, omnique studio providendum tibi, ne quis isto maxime capite hos abs Te postremos laudatos putet. Nam etsi istud quidquid est *sanguinarii* aversari te scribis; sic tamen agis quandoque, vt ea probes, quibus seditiones concitari, creariqve Regnis, ac Regibus pericula posse videantur. Cognosce tua ne omnis hæc sit oratio: *Potestas Principis, seu forma, ac status Regnorum mundi . . . tamquam ab arbitrio populorum dependens, mutari, luxari, adstringi, atque ita multis modis a sua originaria institutione, & prima sanctione pragmatica discedere potest.* Si oculos in voluminis secundi tui paginam 553. conjeceris, istam sententiam agnosces profecto tuam. Ad arbitrium autem populorum jus, & auctoritatem Regum, Regnorumve formam, atque statum conferre, ecquid rogo est, nisi rerum summam iis permittere in potestatem, qui inconstantia, volubilitateque sua, sic plane seditiosorum civium (qui interdum non desunt) astu, dolisque incendi, atque commoveri possint, ut grave sibi, ac durum imperium caussati, ratique, aut immutato Rege, aut sublato Regno, novaque gerendæ reipublicæ ratione inlata, feliciores sese, beatioresque fore; turbas cieant, rebellent, ac ipsum etiam in

in Regem jus persequentem suum, perduelliumque impetum frangere conantem ut in hostem publicum invadant, eaque exempla edant immanitatis, quæ dudum Majores nostri a populis tua ista opinione ductis, incitatisque edita luxere?

Confer veterum, novorumque Scriptorum libros. Fatebere, mihi crede, rebus iis, quæ populorum arbitrio consistant, vix quidquam esse incertius. Ita sunt pleni exemplorum, levitatis, atque inconstantiæ popularis. Nihil opus est multis hoc longius facere. Uno utar Tertulliani e *Libello ad Scapulam* illustri loco: (1) *Iidem ipsi*, inquit, *qui per genios Cæsarum in pridie usque juraverant; qui pro salu-*

(1) Cap. 1I. & Apologetici cap. XXXV. „ Ipsos Quirites, „ ipsamque vernaculam septem collium plebem convenio, an „ alicui Cæsari suo parcat . . . Jam si pectoribus ad translucen- „ dum quamdam specularem materiam natura obduxisset, cu- „ jus non præcordia insculpta apparerent NOVI, AC NO- „ VI CÆSARUS SCENAM congiario dividundo præsiden- „ tis? etiam illa hora, qua adclamant: De nostris annis tibi „ juppiter augeat annos . . . Sed VULGUS, inquis . . Plane „ ceteri ordines pro auctoritate religioh ex fide. Nihil HO- „ STICUM DE IPSO SENATU, DE EQUITE, DE CA- „ STRIS, DE PALATIIS IPSIS SPIRAT. UNDE CASSII, „ & NIGRI, & ALBINI? UNDE, QUI INTER DUAS „ LAURUS OBSIDENT CÆSAREM? UNDE QUI FAUCI- „ BUS EJUS EXPRIMENDIS PALESTRICAM EXERCENT? „ UNDE QUI ARMATI PALATIUM IRRUMPUNT, OM- „ NIBUS SIGERIIS, ATQUE PARTHENIIS AUDACIO- „ RES &c. „ Horum sunt similia, quæ idem Tertullianus persequitur in 1. ad Nationes libro Cap. XVII. Nollem in Febronium (qui in populorum arbitrio principatum constituit; inque ejus Sectatores, qui cum ipso simul eos laudant, a quibus constat impotentius actum de Regibus) illud Tertulliani e cap. XLVI. Apologetici caderet: „ Plerique etiam (Philosophi) „ in PRINCIPES LATRANT, sustinentibus vobis; & facilius „ statuis, & salariis remunerantur &c. „

ſalute eorum hoſtias & fecerant , & voverant .. hoſtes eorum ſunt reperti . Chriſtianus nullius eſt hoſtis , ne dum Imperatoris , QUEM , SCIENS A DEO SUO CONSTITUI , *neceſſe eſt , ut & ipſum* DILIGAT , ET REVEREATUR , ET HONORET , ET SALVUM VELIT CUM TOTO ROMANO IMPERIO .

At hæc nihil te movent , Febroni . Quare poſteaquam conſtituiſti , poteſtatem Principis ex *populorum arbitrio pendere* , pergis ſcribere : *Ex æque ſolidis , ac innoxiis his principiis Regum coronis pericula parari , quis ſomniabit , niſi forte aliquis de trivio Monachus ?* Id quivis turbarum , ſeditionumve ſator (ſimplicitatem prætexens) opponet iis, quos vereri ſciat , ne quid ex ſuis dictis , ſcriptis , factiſve in rempublicam redundet damni . Quid ? E trivio ne Monachum fuiſſe Meldenſium Antiſtitem Jacobum Benignum Boſſuetium ſtatues , qui (1) Proteſtantes tua iſta ſententia nixos ad arma veniſſe ; intuliſſe quibuſdam Re-

(1) Defenſe de l'Hiſtoire des Variations contre la Reponſe de M. Baſnage &c. n.XLIII. „ Les Proteſtans ſe defendirent „ par MAXIMES autant que par armes , & publierent en „ 1550. le livre qui avoit pour titre : Du Droit des Magiſtrats „ ſur leurs ſujets, où ils ſoutiennent à peu pres la meme doctrine „ que le Miniſtre LANGUET ſous le nom de Junius Brutus , „ que BUCANAN , que DAVID PARE', que les AUTRES „ PROTESTANS , & depuis M. JURIEU ont établie , c' eſt-a- „ dire, celle qui donne AUX PEUPLES SUJETS UN EMPI- „ RE SOUVERAIN SUR LEURS PRINCES LEGITIMES „ auſsi - tôt qu'ils croiront avoir raiſon de les appeller tyrans. „

Regibus bellum ; totque ſtrages edidiſſe animadvertit ? Nam Bucananum , Languetum , Davidem Paræum , peſteſque ceteras generis ejuſdem , quibus theologis , atque incentoribus conjuratum eſt , hoc maxime fretos narrat fuiſſe doctrinæ capite : *ſubjectos populos imperio tum ſtatim ſupremo in legitimos Principes potiri , cum iidem populi ratione ſe credunt Principes ipſos appellare tyrannos* poſſe . Qua quidem doctrina eo eſt opinio tua deterior , quo illi tunc ſolum imperium ſupremum populis conceſſerint ; tu ſemper : quum nullis aut juris , aut temporis finibus populi arbitrium coarctaris , quin ab eo *Principum poteſtas, Regnorumque forma, atque ſtatus dependat.* Scilicet illud idem tueris dogma , in quo Jurieus acer in primis perduellionis Proteſtantium defenſor nefarii ſui , ac Regnis , Rebuſque publicis pernicioſi Syſtematis arcem locat . Quo enim modo poteſtatem Regum a populorum arbitrio pendere ſtatues , niſi una in populorum arbitrio ſummum ineſſe principatum , vel in hoc ſummam demum poteſtatem revolvi confiteare ? Quid namque clarius , quam poteſtatem , a qua alia quæpiam pendeat , majorem ea poteſtate eſſe , quæ pendeat ? Pendet autem , te auctore , poteſtas Regum a populorum arbitrii poteſtate . Erit igitur poteſtate Regum

po-

poteſtas arbitrii populorum major. Jam vero ſi harum duarum poteſtatum alterutra ſuprema eſt; aut ejuſmodi, in quam altera demum revolvatur; ea ſane te judice erit, quam dederis eſſe majorem. Erit ergo poteſtas arbitrii populorum ſuprema, in eamve demum recidet poteſtas Regum. Atqui hoc illud monſtri Jurieanæ opinionis eſt (1), quod Boſſuetius horruit, quodque idem animadvertit, non modo & ſæviiſſe olim, & eſſe deinceps ſæviturum in Regna, niſi opprimatur; ſed anarchiam (2), etiam inlaturum.

At quoniam id nobis ſumpſimus argumentum, attende, quo ſerpat. Itaque ineſt, ut quidem fateri cogeris, ineſt, inquam, ſummus principatus arbitrio populorum eminentiore gradu. Nam poteſtas ejus a quo pendet poteſtas Regum, oportet ut ſit poteſtate Regum ſublimior. Quod ſi principatum non exercet is, a quo poteſtas pendet Regum, & cui ſublimior proinde prin-

---

(1) Boſſuetius V. Avertiſſement ſur les lettres de M. Jurieu: n. XXXVI. pag. 272. Tom. IV. opp. Edit. Argentin. ſeu Venetæ an. 1738. „ Il ſe vante (M. Jurieu) de pouvoir montrer, qu' en toutes ſortes de gouvernements le peuple eſt le „ principal ſouverain, ou plutôt le ſeul ſouverain en dernier „ reſſort; puiſque la ſouveraineté y demeure toujours non-ſeu„ lement comme dans la ſource, mais encore comme dans le „ premier & principal ſujet où elle reſide „. Confer Boſſuetium eumdem ibid. n. XL. ſeqq.

(2) Vide Boſſuetium ibid. n. XLIX. quo loco demonſtrat, poni ab Jurieo ſummum principatum in Anarchia.

principatus inest; manet tamen, ut origo sit principatus, primumque *subjectum*, quod vocant, in quo idem situs sit principatus. Age vero si in eo omnium maxime principatus hæret; quid impediet, obsecro, quominus; Reges (quos secus agere atque ipse agi oportere arbitretur) in jus vocet, bello persequatur, exturbet e throno, puniat, privet filios, posterosque eorum jure successionis, novamque importet reipublicæ gerendæ formam (1)? Ex his autem, quæ tam manifesto per sese nexa, tamque colligata cum tua ista (quam innoxiam tamen prædicas) doctrina sunt, nihil ut esse possit conjunctius; ecquis non videat, quot, quam magnæ, quam exitiales turbæ, sedi-

 tio-

(1) Jurieu Lettre XVI. nu. VI. pag. 123. & apud Bossuetium loco indicato n. XLIX. pag. 294. „ Le peuple possede la „ souveraineté & la possede dans un degré plus eminent. Car „ celui qui communique, doit posseder ce qu' il communique „ d' une maniere plus parfaite; & quoi-qu' un peuple qui a fait „ un Souverain ne puisse plus exercer la souveraineté par lui-„ meme, c' est pourtant la souveraineté du peuple qui est exer-„ cée par le Souverain, & l' exercice de la souveraineté qui se „ fait par un seul, n' empeche pas que la souveraineté ne soit „ dans le peuple comme dans sa source, & même comme dans „ son premier sujet „. Addit Bossuetius: „ Voila LES PRIN-„ CIPES, qu' il pose dans la XVI. lettre, & il en CONCLUT „ dans les deux suivantes, que le peuple peut exercer sa souve-„ raineté en certains cas, même sur les Souverains, les juger, „ leur faire la guerre, les priver de leurs couronnes, changer „ l' ordre de la succession, & même la forme du gouverne-„ ment „. Nimirum hoc illud Febronianum est: POTESTATEM PRINCIPIS, SEU FORMAM, ET STATUM REGNORUM MUNDI:. TAMQUAM AB ARBITRIO POPULORUM DEPENDENTEM, MUTARI, LUXARI, ADSTRINGI, ATQUE ITA MULTIS MODIS E SUA ORIGINARIA INSTITUTIONE, ET PRIMA SANCTIONE PRAGMATICA DISCEDERE POSSE.

tiones, ſtrages oriri; quæque inde permanare in regna poſſint graviores etiam partes incommodorum? Quam vero in hæc vehementer, quemadmodum par erat, invectus fuerit Boſſuetius; utque hiſce ipſis perturbationem, confuſionemque ſummam in res quaſque publicas induci demonſtrarit (1), ex ejus *Monito in Jurieum Quinto* cognoſci, perſpicique poteſt. Et Boſſuetium nihilominus auctorem, ac ducem (2) te ſequi, fidenter ſcribis; etſi eumdem de rebus maximis egregie adverſus perduellionum patronos diſputantem deſeras; eorumque, qui ab ipſo exagitati jure, expugnatique ſint, quod caput eſt doctrinæ probes, & confectere.

Jam *arbitrium* illud *populorum*, a quo *dependere*, mutarique poſſe *Principum poteſtatem*, *Regnorumque formam, ac ſtatum* doces; id, inquam, *arbitrium* neceſſe ne eſt, ut ratione

---

(1) Confer Boſſuetium ibid. pag. 297. ſeqq. quo loco poſt ubi incommoda, quæ ex ſyſtemate Jurieano ſequuntur, deſcripſit: „ Voilà donc, inquit, le Souverain de M. Jurieu : c'eſt dans „ l'anarchie la plus forte ; c'eſt-a-dire, la multitude & le „ grand nombre contre le petit : Voila le peuple qu'il fait le „ maitre & le ſouverain au-deſſus de tous les Rois & de tou„ te puiſſance légitime : voilà celui qu'il appelle le tuteur & le „ defenſeur naturel de la veritable Religion„ (Febronius: tutorem ſe eſſe, ſcribit, adſertorem, defenſoremque Eccleſiæ Catholicæ jurium) „ voilà celui, en un mot, qui, ſelon lui, n'a pas beſoin „ d'avoir raiſon pour valider ſes actes.. Que le lecteur ſe „ ſouvienne de cette RARE POLITIQUE : LA SUITE en „ découvrira les abſurdites &c. „ Vide & num. LIII. ſeqq. pag. 303. ſeqq.

(2) Hoc paſsim Febronius gloriatur nomine, atque eo etiam in loco T. II. pag. 553. in quo tam impetit, ut vidimus, poteſtatem Regum.

ne ducatur, an contra? Si contra, quo tu modo neges, *pericula inde parari Regibus*? Quid enim non turbulenti, non temerarii, non periculosi expectes ab iis, qui impetu quodam, non ratione ferantur? Sin ratione; quæ tandem ista erit tam gravis ratio? Ea ne, qua & Gersonem, & Seditiosos quosque cives fuisse abusos accepimus, quæque huc demum recidit: conspirari, insurgi, animadverti etiam in Regem jure posse, qui officiat reipublicæ sive privati sui commodi, sive cujusvis alterius rei caussa? Hanc unam dices, opinor. Non enim succurrit, quam fingere possis aliam. Age vero; difficile ne putas futurum, caussas populis obtendere, cur a Principe offici reipublicæ arbitrentur? Mirum, si eam de aliis opinionem conceperis, ut arduum ipsis fore censeas, quod noveris perfacile fuisse tibi. Nec enim eorum te cepit oblivio, quæ in Reges aliquos contorsisti pag. 577. seqq. Voluminis primi tui, cum de Ludovico XV. Gallorum, deque Stanislao Polonorum Monarchis diceres. Studere eos mones *emolumentis* suis, eaque re *exorbitantes sustinere Romanorum prætensiones*; idque ipsos facere *velificandi* suis *propriis* commodis gratia (1); cum

 ante

(1) Tom. I. pag. 578. seq. Febronius scribit hoc modo: „Evenit „ etiam HAUD raro (quod dolendum) ut & ipsæ SECULA- „ RES

ante jam animdvertiſſes, eos Principes, qui ſuis privatis commodis ſtudeant, *rebus publicis ſemper officere* (1). Sexcenta generis ejuſdem levibus populis (qui præſertim gravari ſeſe, premique ſomnient) venire in mentem poſſunt. Ecquid igitur erit reliqui, niſi ut ab iis, qui ſic exiſtiment, denuncietur Regi, finem ut faciat *officiendi reipublicæ*, fovendi *exorbitantes* aliorum *prætenſiones*, aut aliud quidvis agendi *privati ſui commodi cauſſa*; memineritque, *poteſtatem ſuam* (ut tua fert opinio) *a populorum arbitrio pendere*; ac ſi nihilominus Rex idem incœptis perſtet, mulctetur imperio, *arbitrio-*

„ RES POTESTATES in ſuſtinenda PER EXCESSUM Pontificia auctoritate SIBIMET PRÆSIDIUM QUÆRANT, ET „ INVENIANT. Dabimus hujus rei quædam exempla recentiora. (Pag.579.) An.1740. obtinuit REX GALLIÆ PRO SE, „ & Succeſſoribus ſuis, ad interim vero pro Socero ſuo Stanislao Poloniæ Rege a Clem. Papa XII. indultum providendi „ per viam commendæ omnibus Abbatiis &c. „ Ortas inde narrat contentiones; tum „ repoſuit, inquit, Miniſterium Stanislai . . . revixiſſe PRÆTENSIONEM, & jus anterius ſummæ Sedis, hocque jus ex ceſsione, & translatione nunc inveniri, & reſpective exerceri PER ALTEFATOS REGES „ POLONIÆ, ET GALLIÆ. Non ſunt incognita Brevia Apoſtolica recentiora, & antiqua a REGIBUS, AC PRINCIPIBUS obtenta ad collectandum Clerum ſive in decima, ſive in „ alia redituum parte. Iidem Magnates, niſi de IPSORUM „ EMOLUMENTO AGERETUR, ne umbram juris in temporalia Eccleſiarum ſuorum Regnorum Romano Pontifici concederent. NUNC, UT PROPRIIS COMMODIS VELIFICENT, talia indulta petunt, obtinent, & executioni tradunt „.

(1) Ibid.p.577.„ Ad hunc finem obtinendum, oportet privata, „ ſingulorum commoda ſeponi, ne & hic eveniat, quod dixit Livius: „ PRIVATA commoda SEMPER officere, OFFICIENTQUE REBUS PUBLICIS „ Habemus autem & experientia „ compertum a SECULARIBUS quandoque POTESTATIBUS, „ PROPTER SUA STUDIA, ET COMPENDIA EXORBITANTES ROMANORUM PRÆTENSIONES SUSTINERI.

trioque populorum vel Rex alius in ejus inauguretur locum, vel (quod etiam per te licet) *Regni ſtatus*, ſeu *forma* mutetur? Jam ne vides, Febroni, quo tendant, & in quæ detrimenta, quam in perniciem, quod in exitium Regnorum tandem evadere poſſint iſta, quæ tibi fidens *innoxia* prædicas eſſe *principia* (1)? Et Miniſtros tamen Principum Chriſtianorum, genteſque humaniores, Gallicam in primis, tibi præſidio putas fore. Equidem (bona venia me audies) nihil, ajo, mihi videri minus. Quamquam enim Majeſtas Regum tueatur ipſa ſe, ſummorumque virorum ea ſit ratio, ut paria tuis iſtis de Regio, jure ac poteſtate pronunciata, non tam refellenda, quam merito negligenda (2) judicent; ea tamen, hoc præſertim tempore, ne diuturna impunitate noceant, boni quique cives non patientur; neque committent, ut quæ majores noſtri in Bucanano, in Paræo, in Jurieo, horumque ſimilibus deteſtati ſunt;

 hæc

(1) Boſſuetius ibid. n.XLIX. pag. 295. hæc principia in Jurieum ſcribens deteſtatur, indeque quid ſit conſequens, oſtendit: „ Tout ce, inquit, où il veut venir par ſes principes, c'eſt „ que le peuple peut faire la loi à ſon Souverain en certains cas; „ juſque à lui declarer la guerre, le priver de ſa couronne, „ changer la SUCCESSION, ET même le gouvernement &c. „

(2) Boſſuet. l.c. n. XLIX. pag. 293. „ Pour les frivoles rai„ ſonnemens dont ſe ſervent les ſpeculatifs pour régler le droit „ des Puiſſances qui gouvernent l'univers, leur propre Majeſté „ les en défend; & il n'y auroit qu'à mepriſer ces vains poli„ tiques qui ſans connoiſſance du monde ou des affaires publi„ ques, penſent pouvoir aſſujettir les trônes des Rois aux loix qu'„ ils dreſſent parmi leurs livres. „

hæc ipsi modo in isto opere tuo non indigne tulisse videantur.

Hoc, inquam, præsertim tempore, Febroni. Non enim es nescius, quid nunc cogitent, quid parent, quid enitantur, atque elaborent; quantum impudentia in dies, opibus, factione, & quam ingenti Ecclesiæ, rerumque civilium publicarum damno augeantur; quam sint male animati in Reges, quos per summum scelus, *oppressores* appellant *humanitatis* (1); quam in Reges ipsos dolo, fraude, calumnia genus humanum inflammare, concitareque studeant ii pseudophilosophi, qui non sapientiæ (qua certe funditus carent) sed temeritatis, audaciæ, furoris (quo impotenti adversus quamlibet potestatem, Divinam etiam agitantur) *Spiritus* sese *fortes* arroganter vocant.

Iidem suis artibus freti, Monarchias Europæ diu duraturas negant (2). Eas vero expu-

(1) Auctor scelestissimi Operis gallice inscripti: Systême de la Nature: „ nihil se in societate videre (ait), quam debilium, „ igrorantium, corruptorum hominum colluviem, qui se ad „ pedes abjiciant ipsos decipientium Sacerdotum; & Principum „ eosdem opprimentium „. Vide Libellum a Clero Gallicano oblatum Christianissimo Regi an. 1770. adversus idem opus De Naturæ Systemate. Auctori perniciosi ejusdem Operis consonant, quæ scripta ab ejus similibus sunt, hoc est a Rousseau in Contractu Sociali pag. 5. 11. &c.. Ab Anonymis Scriptoribus „ de l' [illegible] fiatique tolerant pag. 99. 106. „ & du Militaire, Philosophe pag. 51. Ab Encyclopedici Dictionarii Auctoribus, Artic. „ Auctorité „. A consarcinatore operis inscripti „ Belisaire, „ A Voltærio, & a Scriptore italo opusculi „ delle Virtù, e de' Premj, „ ut a multis aliis de quibus longum est scribere.

(2) Roussæus in Æmilio lib. III. pag. 54. Tom. I. P. II. Edit.

expugnaturi, Ecclesiam primum adoriuntur (1). Hac enim salva, plane intelligunt, circumveniri populum, perverti, concitari in Principem non posse. Nam ipsam, (cui, secundum Deum, nihil est salute Regum, publica tranquillitate, stabilitateque Regnorum potius) (2) prece, sacrificiis, opera, diligentiaque sua Regibus

---

Edit. Paris. an.1762. sic habet: „ Je tiens pour impossible que „ les grandes Monarchies de l' Europe aient encore long-tems „ à durer. Toutes ont brillé, & tout état qui brille est sur son „ declin. J'ai de mon opinion des raisons plus particulieres, „ que cette maxime; mais il n'est pas à propos de les dire, & „ chacun ne les voit, que trop „.

(1) Confer Cleri Gallicani Libellum ad Christianissimum Regem an. 1770. adversus impium Librum inscriptum „ Systema naturæ „. Eodem, atque Systematis ejusdem Auctoris flagitia opinionum, spectant Roussæi monstra proposita in scelesto opere, cujus hæc est inscriptio: Contract. Social. pag.346. & impia cogitata Auctoris Operis illius, quod inscribitur: le Christia- „ nisme devoile: Hos jure insectantur Scriptores Libelli „ de „ l' Antiquite justifiee, editi Amstelod. an. 1766. & „ Del Di- „ ritto Libero della Chiesa &c. Tom. III. P. II. pag. 40. & pag. 56. seq. & pag. 58. seq.

(2) Quam cari semper fuerint, sintque Ecclesiæ Reges, quamque sit huic eorum salus, tranquillitas, atque imperium cordi, perspicitur ex Scriptura, & Traditione, a qua Ecclesia eadem numquam recedit. Quod ad Scripturam attinet, consulenda est Epistola Pauli ad Romanos cap. XIII. v. 1. seq. & ad Timoth. I. cap. II. vers. 2. Adeundi, quod ad Traditionem spectat S. Polycarpus Johannis Apostoli Auditor Act. Martyrii n. XI. T. II. Apostolicor. PP. pag. 199. Edit. Amstelod. an. 1724. S. Justinus Martyr. II. seculi Scriptor Apolog. I. n. XVII. Athenagoras Justino fere æqualis Legatione pro Christianis n. XXXVII. Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autolycum n. XI. Et qui seculo III. vixere, ut Tertullianus Apologetici cap. XXX. & XXXI. & XXXIX. S. Acathius Martyr Act. Martyr. apud Ruinartium p. 129. Edit. Veron. Origenes lib. VIII. contra Celsum num. LXXXIII. IV. sec. Sanctus Ambrosius, Sermone contra Auxentium: n. 36. pag.926. T.III. Opp. Edit. Venetæ an.1751. Mitto ceteros, ne longus sim, quorum tamen loca indicata a nobis fuere Tom. III. de Costumi de' Primitivi Cristiani cap. IV. pag. 246. edit. Rom. an. 1754. Vide etiam il Diritto libero della Chiesa T. II. P. II. pag. 40. seqq.

bus iisdem semper (nisi opprimatur) præsidio (1) futuram. Id autem operæ, studii, laboris Ecclesiam in eo potissimum ponere, ut populo persuadeat, *sublimiores potestates divinitus* τεταγμένας ORDINATAS esse (2); quare non solum coli (3), & honorari, sed amari etiam (4) Reges, atque ipsis *omnem animam* subjici, dictoque audientem esse oportere (5). Populum vero, ea Magistra

---

(1) Confer testimonia Tertulliani, Acathii, Origenis supra indicata; & Pontificum Romanorum loca, quæ late descripta sunt in vol. III. del Diritto libero della Chiesa pag. 41. seqq. Hinc Colbertus vir celebris, Regique Christianissimo Ludovico XIV. a Secretis, in suo Testamento Politico, cap. VIII. pag. 434. Edit. Hagen. an. 1693. „ L' Eglise, inquit, ne permet point, „ que les sujets manquent à l' obeissance qu' on doit à son Prin- „ ce pour quelque raison que ce puisse être : ainsi un Prince ne „ doit jamais permettre, qu'on manque au respect qu' on doit à „ l' Eglise „. Quid? Si Montesquieus osor ceteroqui Ecclesiasticæ jurisdictionis, in eo Opere, quod inscripsit : de Spiritu legum lib. XXVIII. cap. XLI. pag. 258. in hanc sententiam scripserit? „ La Jurisdiction Ecclesiastique ,... contribua .. à „ donner des forces à la jurisdiction Royale.

(2) Vide locum Apostoli ex Epist. ad Rom. cap. XIII. v. 1. seqq. S. Polycarpum l. supra indicato; Tertullianum Scorpiaces Cap. XIII. S. Joh. Chrysostomum Homil. XXIII. in Epistolam ad Rom. n. 1I. pag. 688. Tom. IX. Opp. Edit. Paris. an. 1731. & quæ ex aliis Traditionis monumentis attulimus lib. III. de' Costumi de' Primitivi Cristiani Cap. IV. num. 1I. seqq. pag. 246. quæque ex Epistolis Romanorum Pontificum translata fuerunt in Opus inscriptum : del Diritto libero della Chiesa &c. Tom. III. P. 1I. pag. 41. seqq.

(3) S. Polycarpus loco indicato : „ Edocti sumus, inquit, „ Principatibus & Potestatibus ordinatis a Deo honorem tribue- „ re „ Hoc idem ceteri Patres affirmant, ut ostendi T. 1I. cap. IV. n. 1I. seqq. de' Costumi de' Primitivi Cristiani. Vide & T. III. P. 1I. del Diritto Libero della Chiesa pag. 41. seqq:

(4) Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Autolycum num. XI. Tertull. in eo Apologetici loco quem descripsi supra pag. 93. seq. hujus vol. S. Acathius Martyr loco supra indicato. Vide Pontificum Romanor. testimonia descripta Tom. III. P. 1I. del Diritto Libero della Chiesa pag. 41. seqq.

(5) Patrum, Pontificumque hac de re testimonia leguntur pag. 41.

ſtra (quam *firmamentum* eſſe, atque *columnam veritatis* (1) credat) hiſce præceptis, inſtitutiſque abundantem, non modo de fide deceſſurum numquam, ſed etiam ſanctæ partes ſequuturum Regias, ac pro Regis incolumitate, dignitate, imperio nullum, ne mortis quidem, periculum eſſe detrectaturum (2). Igitur iidem illi pſeudophiloſophi viam, qua populus tranſverſus agi, nova moliri, commoveri in Regem poſſit, (niſi infirmata, labefactata, everſa (3) Eccleſia) nullam ſibi patere vident. Infirmandæ autem, labefactandæ, evertendæ Eccleſiæ eam unam rationem faciliorem, expeditioremque fore arbitrantur, quam Phariſæi, atque Sadducæi inierant, qui Chriſtum nemini infeſtum, ac ſua cuique tribuentem (4) Cæſaris nihilominus inimicum dixere (5); cum ta-

---

pag. 41. ſeqq. Tomi ejuſd. III. P. II. del Diritto libero della Chieſa. Id vero ægre fert hoſtis Regum, & Religionis Rouſſæus Contract. Social. pag. 351. ſeqq.

(1) Vide Epiſt. Apoſtoli ad Timoth. I. Cap. III. v. 13.

(2) Hinc in ſceleſto, impioque opere quod inſcribitur: Syſteme de la Nature, populus Eccleſiæ hac in re præſertim obtemperans, debilis probro appellatur, imperitus, corruptus. Vide libellum a Clero Gallicano an. 1770. oblatum Chriſtianiſsimo Regi adverſus idem SYSTEMA.

(3) Niſi enim ita eſſet, cur impii tanto in ſpiritalem poteſtatem odio ferrentur, concitareque in eam Principes ſtuderent; uti quidem conantur Rouſſæus in Contractu Sociali pag. 346. aliique, quos nunc recenſere non vacat?

(4) Conſtat id ex Evangelio ſecundum Matthæum Cap. XXII. v. 20.

(5) Vide Joh. Chryſoſt. Homil. LXIV. al LXIII. in Johannem num. III. pag. 387. Tom. VIII. S. Leonem Magnum Serm. LIX. qui eſt X. De Paſsione Domini cap. 1. p. 166. Edit. Roman. an. 1753.

tamen ipsi omnium maxime acerrimi ; immanes, capitales Cæsaris hostes essent (1). Hoc idem, sciunt, Epicureos deinde, Cynicos, aliosque, qui Philosophi dicerentur, in Christi sectatores fuisse ausos (2), deterruisseque Ethnicam plebem, ne his fideret, a quibus certe impia Epicuri, ejusque similium, ac perniciosa Rebuspublicis dogmata invicte oppugnabantur; confirmabaturque sancta, Regnisque salutaris a Christo Servatore

---

(1) Id de Pharisæis fatetur Josephus Judæus lib. XVII. Antiquit. Judaicarum Cap. 1I. pag. 830. Edit. an. 1726. S. Johannes Chrysostomus Homilia LXIV. al LXIII. in Johan. n. 1I. p. 387. T. VIII. Pharisæorum, Sadducæorumque dictum illud : si „ dimittimus eum (Christum) sic, omnes credent in eum, & ve„ nient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem „ . detestans, atque refellens „ . Cur quæso ? inquit. Num (Christus) „ defectionem docebat ? Nonne jubebat tributum dare Cæsa„ ri ? .. Hæc dicebant (Pharisæi) non metuentes, sed invi„ dentes.. Erant enim illius gesta procul omni suspicione.. Nam „ qui optimum institutum docebat, & Principibus parere jube„ bat, non affectabat, sed propulsabat tyrannidem . . . Verum „ ipsi defectionem docebant, secus ille „ .

(2) Fecit hoc Celsus Epicureus, qui eo nomine etiam Christianos est insectatus, quasi minus bene in Cæsarem animati essent. Confer Origenem libro VIII. Contra Celsum num. LXIII. LXV. LXXIII. Sævierat item in Christianos, eosque multorum esse criminum reos dixerat Crescens Cynicus, ut constat ex S. Justini Martyris Apolog. 1I. n. 11I. Hoc idem ausi plerique alii sunt, qui cum hostes essent Imperatorum, in quos aperte debacchari non verebantur; tum philosophos sese nominabant, ut modo eo se in primis jactant nomine ii, qui tamen nihil forte minus, quam philosophiam norunt; quique contra præcepta, atque instituta philosophiæ hominibus, Deoque ipsi bellum per summam impietatem indixerunt. Consule Tertullianum Apologetici Cap. XLVI. quo loco, post ubi philosophos ejus generis, inimicos Cæsarum ostendit esse; tum „ mimice, inquit, philosophi affectant „ veritatem, & affectando corrumpunt, ut qui gloriam captent ... „ Adeo quid dissimile Philosophus, & Christianus, famæ, nego„ tiator, & salutis; verborum & factorum operator . . inter„ polator erroris, & integrator veritatis ; furator ejus, & cu„ stos . „

tore constabilita religio. Itaque factio illa pseudophilosophorum hoc primum sibi sumendum arbitrata, Ecclesiam, ejusque Præsides in summam invidiam, odiumque vocat. Inimicos, ait, hos esse civilis imperii. Jura comminisci, atque arrogare ipsos sibi, quibuscum nequeat jus, auctoritasque Regum consistere. Id hos item contendere, ut sibi omnia subigant. Superstitione non solum illigatos eosdem esse, sed mortales etiam ceteros opprimere conari. In summa quoque ingenia intolerandam ipsos tyrannidem exercere. Sævire porro, si modo queant, in quemvis hominem, qui de ipsorum doctrina aut dubitet, aut secus, atque ipsi velint, sentiendum putet; sin minus queant, ejus libros in concione comburi jubere, aut saltem proscribere. Ea re fieri, ut, libertate cogitandi, dijudicandique sublata; multi rebus maximis, generique hominum salutaribus vel investigandis; vel si investigando eas compererint, expromendis, divulgandisque deterreantur; quippe cum pœnam effugere ne dubitatio quidem possit (1). Ita Præsidum eo-

(1) Pleni sunt Atheorum, Deistarum, Antichristianorumque libri ejusmodi conquestionum. Confer, quæ adversus librum: du Systeme de la Nature: Clerus Gallicanus ad Regem scripsit an.1770. & Instructionem Cleri ejusdem „ De damnis, & periculis Incredulitatis „ pag. 95. seqq. Edit. Rom. an. 1772: Impiis autem, qui in Ecclesiam, Ministrosque sacrorum debacchati sunt, vix quisquam fuit Auctore operis: du Christianisme devoilé; impotentior.

eorumdem Ecclesiæ *conjunctionem cum Regibus nonnisi fœdus contra virtutem, & contra genus humanum esse* (1). Igitur dandam esse operam, ne hi pergant lædere, neve quid horum deinceps fraude, atque artibus Respublica detrimenti capiat. Coerceri eos; tolli jus ipsorum commenticium; subigi laicæ potestati quiquid ipsis potestatis, etiam docendi; inest; integram cuique de doctrina cogitandi, constituendique libertatem permitti oportere.

Hæ factionis Pseudophilosophicæ conquestiones, hi tam nefarii conatus eo pertinent, ut auctoritate, jure magisterio Ecclesiæ sublatis, aut labefactis, plebs alio sese transferat, eosque sibi Doctores quærat, qui cum in summa opinionum pravitate versentur, tum se ostentent, quasi ipsi *vera illa*, quod ajunt, *perpauca* videant, quæ unice utilia sint, quorumque numeri augendi gratia Roussæus (2) princeps ejus sectæ phi-

---

(1) Vide libellum a Clero Gallicano oblatum Regi an. 1770. adversus opus du Systeme de la Nature.

(2) Auctor Opusculi inscripti delle virtù, e de' Premj §. VII. pag. 28. Edit. Mutinensis an. 1768. „ Quel cittadino, inquit, „ di Ginevra, che va rammingo per questo globo per avere sacrificato i suoi talenti, e la sua libertà ad accrescere il numero delle poche verità utili, che circolano fra gli uomini „. Quæ autem hæ sint veritates, quas Idem jactat, intelligi ex libello ipso poterit: Nempe §. IV. pag. 20. „ Che la distinzione degli ordini fu inventata per premiare i virtuosi, e si è poi CONTINUATA NE' LORO DISCENDENTI COLLA CREDENZA, CHE NON DEGENERASSERO DA' PROGENITORI „: & „ La esperienza tutto dì ci dimostra, che i TITOLI, E DIGNITA', GLI ONORI, „ E TUTTI I VANTAGGJ DI SPLENDORE meritati dagli „ avi

philosophorum nullum aut vitæ, aut salutis, aut libertatis, aut fortunarum, periculum recusarit. Iis autem magistris, quid plebs ipsa non audebit in Reges? Nam est hæc item ejus generis Magistrorum doctrinæ præceptio: Nullam Regi inesse, nisi quam ei populus crediderit, seu in fidem permiserit, potestatem. Proinde populo id quidquid est potestatis librare, temperare, restrin-

---

„ avi, SERVONO ALLA POSTERITA' DI SCUDO A' LO-
„ RO VIZJ .. Dovrebbe l'Europa USCIRE D' ILLUSIONE,
„ e non permettere, che le virtù SUPPOSTE TOLGANO LA
„ MERCEDE ALLE VIRTU' REALI „ Videsne ut propositio latissime pateat, omnesque dignitates complectatur, adeoque ne Regiam quidem excludat? Et §. VII. pag. 34. Sic, ad seditionem concitans plebem, rusticum nescio quem inducit adprobans loquentem: „ Tutti nasciamo eguali. Dovremmo
„ dunque tutti partecipare EGUALMENTE DELLE ISTES-
„ SE FELICITA'.. Quanto è della nostra migliore la condi-
„ zion de' selvaggi? Non hanno essi, come noi a temere le
„ imposizioni .. Non è la vita loro precaria, e DIPENDENTE
„ DALL' ALTRUI ORGOGLIO „. Addit idem: „ Il do-
„ minio quiritario, e bonitario sono TUTTE PAROLE MI-
„ STERIOSE INVENTATE DALL' USURPAZIONE, E
„ RESE RISPETTABILI DALLE FORZE „. Multa generis ejusdem persequitur, quæ legi poterunt, in III. Vol. Operis inscripti: Del Diritto libero della Chiesa &c. P. II. pag. 70. seqq. Ferendum multo minus modo est, quod idem Auctor opusculi delle virtù e de' Premi, §. XII. adjungit: agens de Regibus:
„ Per l'AMMINISTRAZIONE „ (inquit, quasi vero nihil eis amplius præter administrationem competat) „ noi dobbiamo
„ ad essi la soggezione, e l' obbedienza: MA IN VERUN
„ CONTO NON E' LORO DOVUTA LA STIMA, E L' AF-
„ FEZIONE, CHE NON FU MESSA NEL COMUNE DEPO-
„ SITO „. Hoccine quisquam Orthodoxus ferat? Næ istud DEPOSITUM falsorum philosophorum inane, odioque dignum est! Videsne ut deneget Regibus, quod ipsis jure competat. Quæ autem damna in rempublicam redundabunt, si subditi amorem Principi negent? Quod etiam spectant, quæ Becaria complexus est Opusculo illo suo „ De' delitti, e delle pene „ pag. 4. Edit. an. 1764. & pag. 5. seqq. & pag. 21. & 65. Mitto ceteros ne longior sim, quam oporteat „.

restringere jus esse. Qua ex re illud item & constat per sese, & ipsi affirmant, & Clerus Gallicanus eos execratus demonstrat plane esse consequens: retineri a populo; non vero esse translatam potestatem, majestatemque in Regem. Itaque non hujus esse imperium, sed multitudinis, cujus is vices, partesve agat; quam solum exhibeat, seu repræsentet; cujusque uno imperet nomine. Cogi ipsum propterea a populo jure posse, si secus ac idem populus censeat, Rempublicam gesserit; cogi, inquam posse, ut quam ad rem, quibusque modis potestate sit usus, rationem reddat. Neque vero id solum, sed etiam ut de imperio, dignitateque decedat, id si populus ipse ad salutem, utilitatemve publicam interesse putet. Post ubi hæc docuere; tum ab Regibus privata sua commoda quæri, opprimi nationes, tyrannidem occupari ajunt: quod quidem si populis persuaserint, non dubitant fore, ut populi ipsi vindicandi, quod sibi finxerint, juris, adserendæque libertatis caussa, conspirent, irruantque in Regem (1).

VII. Nunc

(1) Auctorem Operis inscripti „ Systeme de la Nature „ exagitans Clerus Gallicanus in eo Libello, quem an. 1770. obtulit Christianissimo Regi, scribit hoc modo. Utimur autem ejus Libelli accurata versione italica: „ Egli (l' empio Autor del Sistema „ della

Explicatur, quæ esse potuerint Febronianæ scribendi rationis caussæ; demonstraturque, quam ejus opus sit infestum Ecclesiæ, ac Regnis, quamque plena periculorum.

VII. Nunc ad te redeo: Non is sum, Febroni, qui junxisse te cum ista hominum colluvie, arbitrer, sectæ societatem. Immo contra, tam esse ab illa te animo alieno, certo scio, uti, me judice, qui gravi se crimine illigare nolit, is non modo quid-

---

„ della Natura) non vede nella società, che un vile adunamen„ to di uomini FIEVOLI, IGNORANTI, E CORROTTI „ prostrati D' AVANTI A' PRETI, che gl' INGANNANO; „ e a' PRINCIPI, CHE GLI OPPRIMONO. Egli non vede „ ne' CAPI DELLE NAZIONI, CHE DE' MALVAGI, E „ DEGLI USURPATORI, I quali le Sacrificano ALLE FOL„ LI LORO PASSIONI; E I QUALI NON SI ARROGANO „ IL FASTOSO TITOLO DI RAPPRESENTANTI DI DIO, „ CHE PER ESERCITARE SU DI ESSE più impunemente „ IL PIU INGIUSTO, E ODIOSO DISPOTISMO. Egli non ve„ de nella unione del SACERDOZIO, e della POTENZA SO„ VRANA, CHE UNA LEGA FATTA CONTRO LA VIR„ TU', E CONTRO IL GENERE UMANO. Insegna egli al„ le nazioni, che I RE NON HANNO, NE' POSSONO AVE„ RE SU DI ESSE ALTRA AUTORITA', CHE QUELLA, „ CH' E' AD ESSE PIACIUTO DI CONFIDAR LORO. „ CH' ELLE HANNO IL DIRITTO DI PONDERARLA, „ DI MODERARLA, DI RISTRINGERLA, DI DOMAN„ DARNE LORO CONTO, E ANCHE DI SPOGLIARNE„ LI, S' ELLE LO GIUDICANO CONVENIENTE A' CO„ MUNI LORO INTERESSI. EGLI LE INVITA A FARE „ CON CORAGGIO USO DI QUESTI PRETESI LORO DI„ RITTI; E LE AVVISA, CHE NON VI SARA' PER ES„ SE VERA FELICITA', SE NON SE ALLORA, QUANDO „ AVRANNO MESSI DE' LIMITI AL POTERE DE' LORO „ PRINCIPI, E GLI AVRANNO OBBLIGATI, A NON „ ESSERE, CHE I RAPPRESENTANTI DEL POPOLO, E „ DELLA VOLONTA' DI ESSE GLI ESECUTORI. L' A„ NARCHIA, E LA INDIPENDENZA SONO L' ABISSO, „ IN CUI L' EMPIETA' CERCA DI PRECIPITARE LE „ NAZIONI. „ Nihilo sanior Scriptore, du Systeme della Natura, est is, qui opusculum edidit inscriptum: LA CHIESA, E LA REPUBBLICA DENTRO I LORO LIMIITI. Ediz. an. 1768. pag. 32. „ Venendo, inquit, alla sovrana potestà degli uomi„ ni, allontanate da voi, o Principi, o Supreme Potestà, quei „ politici, che vi spacciano per dogma, che venga a voi imme„ diatamente da Dio; perchè sono mentitori. Non li credete, „ perchè vi adulano. Essi vi diranno, che la stessa Sacra Scrit„ tura dichiara, che ognuno deve essere soggetto alle sovrane „ Po-

quidquam de te ipso tale non credere debeat, sed ne suspicari quidem. Verum etsi constans hæc de te sit mea, firma, certaque ratio; dolens tamen, mihi crede, intelligo, multa te quinque ipsis tuis voluminibus comprehendisse, quæ eo per sese vergant; eoque, si proposita (, quod Deus avertat) atque probata populis sint, evasura demum videantur, quo eadem secta cuperet. Nam de Ecclesia sic agis, ut omne ipsi regimen ademisse videare. Atque, ut ordine acturus, ab ejus visibili capite ordiar, cogita, obsecro te, mi Febroni, ecquid de Pontifice Romano statueris. Hujus tu, cui ne attributam quidem *capitis Ecclesiæ* appellationem velles; hujus tu, inquam, Primatum stabilem certe divino jure; etsi modo hoc, modo illud ajens, tecumque luctans

---

„ potestà, perchè sono stabilite da Dio; MA IO RISPONDERO'
„ ciò, che risponde UN RINOMATO FILOSOFO, gran difensore del diritropolitico. (En quem opponat. Vattelum, arbitror. Quem virum, Deus immortalis!)„ Essere vero, che ogni potenza
„ viene da Dio„ (Sed vide quid addat, si Potestas quidquam agat, quod subditis grave videatur.)„ MA SE UNO MI ASSALE CON
„ UNA PISTOLA AL PETTO, PERCHE' IO GLI DIA IL
„ MIO DANARO, SON IO OBBLIGATO IN COSCIENZA
„ A DARGLI LA BORSA, QUANDO IO POSSA SOT-
„ TRARLA. E PURE LA PISTOLA, CH' EGLI HA IN MA-
„ NO, è una POTENZA „. Pag. 35. „ RISEDENDO, inquit,
„ originalmente NEL POPOLO LA SOVRANITA', ed essen-
„ do questa CONFIDATA A UN SOLO PERCHE' la eserciti
„ per la conservazione dell' ordine, e per il ben comune &c. „
Vide quæ pag. 39. præscribit, de populis, quandonam commoveri, conspirareque in Regem possint, qui ipsos in suam potestatem redegerit. Quam hæc sint plena iniquitatis, & spiritus seditionis, quisque intelligit.

ctans tergiversere; interdum tamen aperte (contra atque catholicum dogma postulet) in angustias compingis solius *Ordinis*, *Directorii* (1) ac *Formæ*: qua de re ut tibi cum Schismaticis Græcis, Protestantibusque conveniat, alio loco opportune videro. Quod si alicubi eumdem Primatum, quemadmodum *Ordinis*, *Formæ*, *Directorii*, ita *Auctoritatis* affirmas esse; id tamen auctoritatis genus non solum negas cum vera, *propriaque jurisdictione* consistere; sed etiam sic extenuas, ut voce ipsum concedas, re autem ipsa inficiere. Ecquam enim ei relinques auctoritatem, quo non solum invito congregari, non Præside celebrari, non confirmante

(1) Febronius Tom. I. Cap. I. §. II. n. 6. pag. 12. „ rite, inquit, infertur etiam ex hoc loco Matthæi elucescere, & „ probari, Primatum Petri; SED TALEM, QUI FINES „ DIRECTORII, & FORMÆ NON EGREDIATUR „ Expeti ne quidquam potest apertius? Novi, Febronium ibid. Cap. II. §. IV. n. 11. pag. 85. scribere: „ Inter hos NUDI DI„ RECTORII FINES, JURA PRIMATUS NON SUBSISTUNT. „ EXIGIT AMPLIUS ALIQUID CONSERVATIO UNITA„ TIS IN ECCLESIA NON SEMPER IN CONCILIIS CON„ GREGATA, QUAM PRO PRINCIPIO, & FUNDAMEN„ TO PRIMATUS PONIMUS „. Sed hæc, cum superioribus ejus verbis pugnant. Pugnantia vero, quæ sunt, (veluti animadversum a Bossuetio est (qua de re alias) pugnantia, inquam, quæ sunt, non excusationem habent, sed errorem potius manifestant. Atque illud plane constat, nullum fere fuisse studiosum novorum dogmatum de Religione, qui non se luctatione sententiarum, ac pugna tegere sit conatus. Verum ad ingenium paulo post redit Febronius, & Cap. III. §. VII. pag. 153. ac Cap. V. §. IV. pag. 242. queritur „ apertam esse viam „ ad mutandum consilia in mandata, DIRECTORIUM IN „ IMPERIUM „: statuitque, auctoritatem Pontificis cum Primatu necessario conjunctam DIRECTIVAM quidem esse, non PROPRIÆ JURISDICTIONIS.

mante prorsus valere Synodos Oecumenicas posse dicas; sed quo item inscio, immo repugnante, Episcopos, Metropolitas, Patriarchas eligere, constituere, atque ita electos, constitutosque retinere fas esse arbitrere? Rursum quid ei concedas in Ecclesias auctoritatis divini juris, cui divino jure ullam aut ferendarum legum; aut cogendi excommunicatione, aliisve pœnis cujusquam; aut rei alicujus reservandæ sibi; aut jubendi, ut de majoribus etiam caussis ad se referatur, aut cognoscendarum ejusmodi caussarum potestatem inesse neges? Ecquod illi porro attribues auctoritatis præcipuæ genus, quem sic exæques interdum ceteris Antistitibus, ut si quid, in re Ecclesiarum gerenda egerit, id (conquisitis undique exemplis vetustatis, quæ certe ad institutum non conferant) actum pariter ab aliis Episcopis clamites, qui primas se in Christiana Republica partes obtinere ne somniassent quidem? Postremo cum ne potiore auctoritate in Ecclesia Catholica dices excellere, cui de Ministris cœtuum orthodoxorum, de disciplina, de moribus, de doctrina proponenti, edicenti, decernenti, jubenti resistere Episcopus quisque non impune modo, sed etiam juste queat; siquidem is Episcopus vel traditioni, vel institutis Ecclesiæ privatæ suæ

con-

consentaneum putet non esse, quod Pontifex proposuerit, edixerit, decrerit, jusserit (1)? Quo vero (ut sententiis deinceps tuis evincam) quo, inquam, nisi huc demum dogmata pleraque tua revolvuntur, ac recidunt; quorum quidem tuendorum caussa, non tantum testimonia Majorum adduxisti partim vitiata, partim aliqua sui parte diminuta, partim aliorsum, atque illi voluerint, contorta; sed quasi etiam a transfugis, & ab errantibus præsidium peti satis firmum possit, ne ab exemplis quidem tibi temperasti eorum, qui aut cum Schismaticis junxissent societatem, aut decepti, errore se gravissimo illigassent?

Video, non repugnare aliquando te, quin Pontifici Maximo, uti *Primati* Ecclesiæ, *Centroque unitatis* competat quidquid auctoritatis requiritur ad servandam, confirmandam, tuendam unionem, consociationemque Catholicorum (2). At qua demum potestate in consociatione, unitateque morosos, satores contentionum, difficiles, resistentes continebit is, cui (veluti tua fert ratio) istud quidquid est, quodque memoravimus, *auctoritatis* detractum esset? Næ tu, si me audias (audies

 au-

(1) Febronius T. I. C. 1I. §. VIII. p. 104. & ibid. n. 2. pag. 105.
(2) Idem T. eodem I. Cap. 1I. §. IV. n. 2. p. 85. Verum hac de re alio loco agam opportune, sed tempori.

autem hominem, mihi crede, obſervantem in Chriſto, & amantem tui) næ tu, inquam, ſerio cavebis, ne dum Primatus auctoritatem (qua ſervanda, atque tuenda ſit unitas) verbo ponis, re tollis; verbo item ponere unitatem, re autem vera tollere videare. Cui enim te credas perſuaſurum, non impeti abs te unionem, non divelli, non tolli, cum rationem *Primatus*, *Centrique* proinde *unitatis* cadere in Romanum Antiſtitem, doceas, humano jure; quare auctoritate Eccleſiæ, adimi ei *Primatum* eumdem, atque adeo *Centri unitatis* rationem ipſam; transferrique in quemvis Epiſcopum, puta in Mediolanenſem, vel in Pariſienſem poſſe (1)? Cum item Romanum ipſum Pontificem (qui nunc *Centri unitatis*, ſeu *Primatis* Eccleſiarum habeatur loco) *uſurpatorem* tot jurium, clames, eſſe, quibus eum ſpoliandum præcipis, quibuſque ſublatis, conſtat, præſidium ei, quo Chriſtianos in unitate contineat, reliquum fore omnino nullum? Cum deni-

(1) Ibid. §. 11I. pag. 77. ſic habet: „ Sicut per rationes „ convenientiæ HUMANA AUCTORITATE ROMANÆ Urbis Antiſtiti Sacer Primatus traditus fuit; ſic & ex rationabilibus motivis, AUCTORITATE Eccleſiæ, eumdem ad alium „ Epiſcopum Ex. Gr. Mediolanenſem, Pariſienſem &c. transferri poſſe, recte ſtatuunt Scotus, Cardinalis de Cuſa, Cordubenſis, Bañez, & alii. EA ſeculo XVI. fuit CONSTANTISSIMA SENTENTIA REGNI GALLIÆ &c. „ Quam hæc ab Hiſtoriæ, Doctrinæque Catholicæ veritate diſtent, poſt demoſtrabitur.

denique in eumdem Pontificem, Romanamque Ecclesiam, ut in cpprimentem Episcopos; ut in schismatum caussam; ut intuentem *prætensiones*, atque doctrinas, quæ cum *institutione Divina* pugnent, *centrique rationem non manifestent*; ut in hostem etiam Principum, incendere Præsides quosque Ecclesiarum, Respublicas, Tetrarchas, Reges, Imperatorem conere? Hæc autem, quo spectant, rogo, nisi vel ut adjumentis (quibus salva possit esse unitas) centro unitatis, seu Primati, conspiratione, impetu, vi, detractis; & facta quibusvis Episcopis centro ipsi resistendi potestate; concitatisque Monarchis, dissolvatur tandem cœtuum Catholicorum consociatio? Vel ut (contra atque Ecclesiæ Orthodoxæ doctrina poscat) avellatur a Pontifice Romano Primatus, Centrique unitatis ratio, inque alium Episcopum transferatur? Id vero quemadmodum fieri tranquilla Ecclesia, non in factiones discissa queat, ne suspicari quidem possumus. Potestate autem Primatis, seu Capitis continendorum in officio, & in unitate membrorum sublata, unitateque subinde dirempta, atque distracta, quid restet, mi Febroni, nisi ut summa hinc oriatur impunitas sequendi unicuique quas velit partes, sentiendique quod libeat? Nihil hic est fallaciæ loci.

 Nam

Nam quod, te ut excuses, ad Ecclesiæ per orbem terrarum diffusæ, Synodive Oecumenicæ auctoritatem confugias; id quale sit, mox diligenter expendero. Interea effice, si modo possis, ut impunitate data, impotens, ac præceps non consequatur cogitandi, dijudicandi, agendi de moribus, de Republica, de Rege, de Religione libertas, effrenataque illa, quæ cum istiusmodi libertate conjungi arctissime solet licentia. Quod si nequis efficere, quin hæc sequatur, ut nequire te, si candide loqui velis, ultro fatebere; fateare item necesse est, ipsum te, qui Pontificibus Maximis detraxeris coercendæ licentiæ, Christianorumque in officio, unitateque continendorum potestatem; una cum genere isto impunitatis eam libertatem, atque licentiam, tua, si minus voluntate, at certe opera, intulisse. Quæ quidem licentia (si doctrinis tuis vis inest ulla) eo valebit, ut qui novitatis amans *litteratum* se putet esse, is arbitretur *imperio se in animos aliorum* potiri; & sibi, qui *nova e penu sua depromserit*, ceterorum *mentes subjici* oportere; non alteri cuiquam suam: quare tot se *discipulos*, ac subditos *nactum esse*, quot suorum operum lectores habeat. His fretus initiis, progredietur; eoque pertinget denique, ut Judex sedere velit & do-

ctri-

ctrinæ ſuæ, & Præpoſitorum, Judicumque Eccleſiæ, a quibus ſua ſcripta notata, inque numerum damnatorum rejecta eſſe acceperit. Hos Præpoſitos (quibus Apoſtolus parendum (1) jubet) ne quid auctoritate, ac fide poſſint, jactis criminationibus, proſcindendos, atque in invidiam, infamiam, odium vocandos ſtatuet. Itaque ſuſcepiſſe ipſos comminiſcetur patrocinium ignorantiæ: *ſervitutem imponere*: *ſævire in veræ ſapientiæ Profeſſores*: *juſtam criſim pellere* e mentibus hominum conari; dareque operam, ut cives, aut abſiſtant *bonis artibus*, aut ad eas colendas tardiores fiant. Hæc cogitare, ſcribere, divulgare, defendere integrum cuique futurum, quomodo neges; cum integrum jam eſſe judicaris tibi? Annuere te, video. Noſti enim quæ ſcripſeris. Proferrem (2) libros, ſi ne-

(1) Epiſt. ad Hebræos Cap. XIII. v. 17.

(2) Febron. Tom. II. Opuſc. Inſcripto: „ Flores Sparſi. Cap. IX. pag. 565. poſt ubi dixit: Honeſtam quamdam libertatem legendi, ſcribendique de Eccleſiaſtica poteſtate deſiderari; eamque MULTIS IN LOCIS, PRÆSERTIM ROMÆ DEFICERE animadvertit, tum: „ Incommoda, inquit, hujus SERVITUTIS, quam „ ROMA ſuis filiis imponit, comparari poſſunt illis, quæ DE- „ SCRIBIT Tacitus in VITA AGRICOLÆ Cap. II. nempe = „ Neque in ipſos modo Auctores; ſed in LIBROS quoque eorum, „ SÆVITUM, delegato Triumviris miniſterio, ut MONU- „ MENTA CLARISSIMORUM INGENIORUM in comitio, „ ac foro URERENTUR. Scilicet illo igne vocem populi Ro- „ mani, & LIBERTATEM SENATUS, & CONSCIENTIAM „ GENERIS HUMANI ABOLERI arbitrabantur, expulſis in- „ ſuper SAPIENTIÆ PROFESSORIBUS, ATQUE OMNI „ BO-

negares. Jam vero ſimilia ne horum ſint, quæ a transfuga Marco Antonio de Dominis (1), atque a pſeudophiloſophis hujuſce temporis jactantur, tute conſidera. Age autem, dum (Præpoſitorum, Romani Pontificis in primis, qui Centrum eſt unitatis, auctoritate,

---

„ BONA ARTE IN EXILIUM ACTA, ne QUID USQUAM HONESTUM OCCURRERET. Dedimus profecto „ grande patientiæ documentum: & ſicut vetus ætas vidit, „ quid ultimum in libertate eſſet, ITA NOS QUID IN „ SERUITUTE, ADEMPTO PER INQUISITIONES & „ loquendi, audiendique commercio. Memoriam quoque „ ipſam cum voce perdidiſſemus, ſi tam in noſtra poteſtate „ eſſet oblivisci, quam tacere „. Profecto acrius non eſt invectus in proſcriptiones librorum Marcus Antonius de Dominis, cujus locum pag. 33. Voluminis hujus adduximus; neque plus quidem afferunt hujus ætatis pſeudophiloſophi hoſtes totius Religionis, ut eripi libertatem, tardioresque fieri ad optima quæque gerenda multos proſcriptione librorum, incautis perſuadeant. Addit Febronius, Litteratos homines coſtituens Imperatores mentium; cum jam deprimere conatus eſſet Apoſtolicam Sedem, damnationis librorum cauſſa: „ Nunquam efficietur, ut veræ SAPIEN„ TIÆ PROFESSORES EXPELLANTUR, BONÆ ARTES „ ET CUM HIS JUSTA CRISIS MITTATUR IN EXILIUM, „ ut denique humanum ſenſum, & cum voce perdamus „ memoriam. Habebunt ſemper LITTERATI QUANDAM „ SPECIEM SUPERIORITATIS, ET IMPERII IN ALIO„ RUM ANIMOS, CUI ÆGRE RESISTITUR. VIRI in„ genio pollentes, NOVA, aptaque de ſua penu PROMEN„ TES, mentes HOMINUM SUI ÆVI, SIBI FACILE „ SUBIICIUNT. Erudita illorum Scripta beneficio typi per „ orbem ſparſa OBSCURIORUM TEMPORUM NEBULAS „ (quibus materia de Romani Primatus proprietatibus multo tem„ pore involuta fuit) ſucceſſu temporis depellunt „ Quas vero nebulas ipſe depulerit, poſt demonſtrabitur. Horum ſimilia diſcipulis ſuis quiſque Antichriſtianus poſſet dicere; ſuntque ex his revera qui dicant: evolviſſe nempe ſe nebulas temporum obſcuriorum. Sed pergam Febronii locum deſcribere =„ Tot illi NAN„ CISCUNTUR DISCIPULOS, QUOT HABENT LECTORES. TANTIS MAGISTRIS NEMO NON ASSURGIT &c. „ Ita ne vero? Equidem, cum de religione agitur, quod Scripturis, Traditioneque continetur, mihique ab Eccleſia ad credendum proponitur, ſemper, & credam, & propugnabo; nec me de Sententia ullius, aut docti, qui NOVA afferat, aut indocti oratio movebit. Hoc Catholicus quiſque faciet.

(1) Vide locum indicatum Adnotat. ſuperiore.

te, aut negata, aut contemta) judicem se quisque doctrinæ constituet; quam putas Hierarchiam, conjunctionemque Christianorum reliquam fore; vel quam inde conversionem rerum, quam confusionem, quæ dissidia, quæ schismata oritura non metuas? Quivis, mihi crede, qui aut sit fortasse, aut habeatur ab aliis, aut videatur litteratus sibi, cœtum ipse sibi constituet, totque proinde factiones, seu Pseudo-Ecclesiæ inducentur, quot numerabuntur capita (1) non judicantium recte litteratorum, sed delirantium. Jam eorum, quæ de primatus auctoritate commentus es, malorumque inde proficiscentium Synopsin, ac veluti speciem satis, opinor, accurate descriptam, atque adumbratam tenes; quæ, certe deinceps fiet sententiis, verbisque tuis expressior.

At Episcopus quisque in sua Diœcesi jurisdictione pollet. Quid hoc ad rem? An litterati illi viri tui, qui imperium se in animos aliorum obtinere putent, imperio se subdi patientur Episcoporum? Episcopi ecce in Germania multi, damnato (2) Fe-

(1) Idipsum Catholici objiciunt Protestantibus; idque a Protestantibus ipsis, ut faterentur, extorsit veritas. Confer Bossuetium „ Exposition. de la Doctrine de l' Eglise Catholique „ Num. XX. pag. 109. seq. T. I. opp. Edit. Argent. seu Venetæ an. 1736.

(2) Hoc non negant Febroniani. Nam scriptum ab iis es. „ se

Febroniano opere, caverunt, ne ejus lectione plebs ipsorum Catholica quidquam detrimenti caperet. Quid? Ullus ne fuit tuorum, qui etsi in eorum alicujus Dioecesi ageret, deterreretur ab sententia, Pastorique suo obtemperandum arbitraretur? Mirarer, si qui Antistiti Romano, eidemque Centro catholicæ unitatis, cui continendorum in officio, inque concordi doctrina populorum auctoritas insit; totque Episcopis, quibus sit cum eo fidei, sacrorumque societas, non obtemperent; obtemperarent Episcopo *Ordinario*, quem dicimus, & peculiari suo. Sed quid multis te moror? Dicam brevibus. Scilicet ut auctoritas Primatis Ecclesiæ, sic jurisdictio Episcoporum verbo ponitur a vobis, re tollitur. Quare sic agitis. Probatis, si quod ab illis præcipitur, vobis placeat; sin autem minus placeat, reprobatis; eos-

---

se in hanc sententiam video. „ Plurimi Germaniæ Episcopi „ Pontificio petito detulerunt, librumque sæpe dictum (Fe- „ bronii) prohibuerunt; suam tamen prohibitionem alii ma- „ gis, alii minus fervide urserunt. Sunt etiam eorum mul- „ ti, qui contentum libri in suis examinari Dioecesibus ne „ jusserunt quidem; sed Romanæ censuræ simpliciter inhæ- „ serunt „. Ita quidem Febronianus Scriptor, vel, ut suspicor, idem Febronius, extenuare sese putat auctoritatem Decretorum Episcopalium, quasi extorta artibus Curiæ Romanæ fuerint. Qua ex re consequutum se arbitratur, ut ne sui Decretis iisdem pareant. Huc item spectant, quæ Bibliopolæ nomine a Febronio, vel a Febroniano quopiam vulgata sunt in Veneta Editione an. 1766. Is etsi Episcopis plurimum tribuere videatur, tamen fructum genuinum Febroniano opere afferri maximum, dicit, posse, cum ingens sit in Germania, in Belgio &c. numerus Febronianorum.

eosque arguitis, ac si pseudo-politicos imitati, quod sua intersit, non, quæ sint Jesu Christi, curent; condemnatisque violatæ institutionis Divinæ crimine. Ita re judices vosmet constituitis eorum, quos verbo jurisdictione præstare scribitis. Quod si quid illi adversus vos, librosque vestros statuendum ducant, ut animadversionem vitetis, confugitis ad laicorum præsidium, (1) quibus non est a Christo data potestas pascendi gregis; hos item laicos mox accusaturi, reosque læsæ Reipublicæ acturi, ni defensionem vestri, patrociniumque susceperint: Qua de re agam paulo post diligentius.

Quid? Si jurisdictione Episcoporum, re quoque, non solum verbo, concessa; pateret nihilominus tuis, te duce, illius subterfugiendæ via? Nam quod de Romano (qui præter Episcopatum, Archiepiscopatum, Patriarchatum, Primatum Etiam obtinet) soletis dicere; hoc idem multo magis de quocumque singulari Antistite diceretis: nempe, non unius esse Episcopi de doctrina, deque communi disciplina statuere; sed adhiberi præterea oportere Ecclesiæ universæ judicium. Quo cum ventum sit, quæro ex te Febroni, cujus tu Ecclesiæ judicium requiras, sparsæ ne per uni-

(1) Hoc pacto Febronius perinde, ac si suum opus Ministris Principum probarit, ad eos provocat interdum, suumque librum, librum esse Ministrorum dicit, ut supra vidimus.

universum terrarum orbem ; an congregatæ in Synodum ? Non arbitror , te , *sparsæ* , dicturum . Quo enim modo *sparsæ* , dices , cum (contra atque Scriptura , omnis Antiquitas , Ecclesiæque ipsius universæ commune dogma non postulet solum, sed etiam flagitet) cum, inquam , Ecclesiam sparsam *potestate universaliter definiendi* (*nisi in quodam materiali , & potentiali*) carere statuas : cum neges ipsam *posse ullum exercere jurisdictionis actum , aut definire aliquid sententialiter* : cumque *infallibilitatem in definiendo eidem , ut congregatæ* solum *competere* (1) censeas ; satisque sic indices , eam , quamdiu *sparsa* sit , falli decidendo posse ? Sed hac item de re loco suo differam copiose , quum sententias tuas , verbis quibus abs te sunt expressæ , descripsero . Interea cum Ecclesia per terrarum orbem universum dispersa *omni jurisdictionis actu &c.* te judice, careat;quid restet , nisi ut ad congregatam te conferas,ne eam,quam forte metuas ab Episcopo , damnationem , feras operæ , ac doctrinæ tuæ ? Verum si standum opinione tua est , ne Congregatæ quidem prorsus *infallibilis* erit auctoritas tribuenda . Ideo namque *jurisdictionis actum ullum , definitivum judicium , seu infallibiliter*

---

(1) Febron. T. I. Cap. VI. §. VIII. pag. 333.

liter decisivum Ecclesiæ sparsæ negandum arbitrare ; quod non *satis constet de promisso Christi* ; (1) quippe cum *Ecclesiæ , idest corpori , non singulis , utcumque multis , factum intelligatur* ; & quod *docentium Communitas in Solis Episcopis non resideat* ; neque soli Episcopi Ecclesiam repraesentent ; quum Patres, per quos perlata ad nos usque Traditio est , non omnes Episcopi fuerint ; neque omnes ii , qui in Ecclesia docent , Episcopatus gradum occupent ; Jam vero si quod promissum est corpori , non constat , an ad Ecclesiam sparsam pertineat , etsi hanc corpus esse quoddam & Pau-

---

(1) Febron. Cap. VI. §. VIII. pag. 333. Tom. I. „ Quod „ ad jus , inquit , seu universaliter definiendi potestatem per„ tinet , RECTE , meo quidem judicio , statuit Gerson de „ Potest. Eccl. Consideratione IV. Opp. T. II. col. 231. Edit. „ Antuerp. scilicet = Ecclesia sparsim considerata non habet „ illam potestatem nisi in quodam materiali , & potentiali ; „ sed congregatio sua , & unitio , quæ fit in Concilio Ge„ nerali , dat quasi formam , sicut in aliis communitatibus „ exemplum dari potest =. Quocum conjungendum illud Al„ maini in Tractatu de auctoritate Ecclesiæ edito eodem „ Tom. II. Gersoniano Cap. X. col. 1004. = Ecclesia ut dis„ persa NULLUM ACTUM JURISDICTIONIS EXERCERE „ POTEST , nec ALIQUID SENTENTIALITER DEFINI„ RE , & SIC INFALLIBILITAS IN DEFINIENDO EI „ COMPETERE DEBET UT CONGREGATÆ IN CON„ CILIO = . Confer supra C. I. §. VI. Est haud dubie ex„ tra-Conciliaris illa Summi Pontificis, ac aliorum, & quidem „ plerorumque Episcoporum consensio circa fidei quæstio„ nem , aut difficultatem recens motam magni ponderis ; est „ præjudicium admodum urgens pro sanctitate doctrinæ , in „ qua illi conveniunt ; at per se numquam erit JUDICIUM „ DEFINITIVUM universalis Ecclesiæ , SEU INFALLIBI„ LITER DECISIVUM . Nimirum non satis constat de pro„ misso Christi , quippe , quod ECCLESIÆ, id est CORPO„ RI , non singulis , utcumque multis, factum intelligitur „ . Vide etiam pag. 334. n. 1.

& Paulus,(1) & Patres (2) affirmant;quo tandem modo constabit, id promissum ad Oecumenicam Synodum (propterea quod *corpus* sit) pertinere? Rursum, ad Synodum Oecumenicam non *corpus* omnium, non pars maxima convenit plebium (quæ nullæ certe conveniunt) sed ne Episcoporum quidem. Quotus autem quisque est, qui Episcopis omnibus, quamquam dispersis per terrarum orbem universum, in unam tamen sententiam conspirantibus, eum *jurisdictionis actum*, eamque *infallibilitatem decidendi* neget, quam *infallibilitatem* &c. multis tribuat congregatis, qui *definiant, decidantque*, non ante audita absentium plurimorum sententia? Postremo quinam, rogo, nisi Episcopi solum in Synodum, definiendi caussa, coeunt? Age autem, si quia Patres omnes Episcopi non fuerunt, neque Episcopatum obtinent omnes, qui in Ecclesia doceant, idcirco *communitas* in solis Episcopis sparsis non residet, iidemque Ecclesiam non *repræsentant*; quo demum modo ea resi-

(1) Epist. ad Rom. C. XII. v. 4. seq. I. ad Corinth. c. x. v. 17. & c. XII. v. 12. seqq. Ad Ephes. c. I. v. 22. seq. & Cap. IV. v. 15. 16. & cap. V. v. 29. 30. & Epist. ad Coloss. Cap. I. v. 18. & 24. &c.

(2) Tertullian. Apologetici Cap. XXXIX. & de Præscriptionib. Cap. XXII., & lib. de Virginib. Veland. cap. II. S. Hilarius lib. VIII. de Trinit. n. XXXII. pag. 966. &c. Edit. Paris. an. 1693. Mitto ceteros, quod in re satis nota non opus sit, ut sim longior.

residebit in solis Episcopis congregatis &c ? Quid ? Patres ne, docentesque, dices, non omnes Episcopos fuisse, dum de Episcopis, qui dispersi sint, agitur; omnes contra Patres, & docentes evectos esse repente in Episcopatum, dum agitur de Episcopis congregatis ? Non equidem arbitror, te dicturum. Manet ergo, ut si communitas non resideat in sparsis Episcopis, neve ab iisdem repræsentetur; non item resideat in Concilio, neve repræsentetur a congregatis Episcopis. Carebit igitur (vi sententiæ tuæ) Synodus etiam Oecumenica *jurisdictionis actu* (1) omni; auctoritateque, promisso Christi nixa, definiendi privabitur. Ac si gaudere Synodum jurisdictione, auctoritateque illa, opinio tua ferret; quo tu nexu, quaque doctrinæ constantia, homo privatus illius te judicem, Protestantium more, præberes; eique si non de disciplina solum, sed de jure etiam divino, deque dogmate decrerit, quod illustribus monumentis stabile tibi videatur, auscultandum; sin secus repugnandum arbitrarere? Meministi, credo, uti stomachans comtemtim de cura celebrandi Paschatis Dominico die, qui consequatur XIV. Lun. post æquinoctium vernum

(1) Ac Tom. quidem II. pag. 419. Synodo etiam Oecumenicæ jurisdictionem adimit, cum ejus Decreta examini non omnium jam Episcoporum, sed unius Regni, ac modificationi subjiciat.

num ſcripſeris. At humanum id inſtitutum, atque ad meram diſciplinam ſpectans eſſe dicis, ſat ſcio. Sit ſane. Verum id inſtitutum traditione ſtat Apoſtolica, vigetque apud Eccleſiam univerſam conſtanti commendatione Patrum, præſcriptoque Nicæni primi Concilii. Et violatæ nihilominus diſciplinæ canonum Spiritu Dei ab Synodis veteribus Oecumenicis conditorum, Summos Eccleſiæ Præſules arguis (quam juſte poſt demonſtravero); cum tute tam vetus Decretum, tam celebre, tam univerſe ſervatum, tanto ſtudio, cura, ſollicitudine a Sacroſancta Nicæna prima Oecumenica Synodo conditum (1) averſere; atque ita te geras, uti plus tibi, quam Præſidibus quibuſque cœtuum orthodoxorum, quam Patribus, quam latiſſime patenti Eccleſiæ Catholicæ univerſæ, quam Epiſcopis, qui in Synodum Nicænam convenerant, quam Apoſtolis tribuas; qua-

(1) Nam in ſuis „ Principiis Juris Publici Eccleſiaſtici Ca„ tholicorum ad Statum Germaniæ accommodatis. Cap. 1. de „ Sacra Scriptura n. XIV. Edit. Ulmenſis an. 1767. „ Febronius poſteaquam ſcripſit: „ Speciali Conſtitutione manſit Paſchale „ tempus luna plena poſt æquinoctium vernale die dominico „ celebrandum, de quo primis ſeculis graves pugnæ inter „ Eccleſias Orientis, & Occidentis fuerunt „ (ſed hac de re poſt accuratius differam) „ ſopitæ in Concilio 1. Nicæno &c. „ tum inquit „ quærat nonnemo, cur in re, quæ inſtituti mere „ humani eſt, tantopere colluctentur Chriſtiani? Quid lu„ na plena æquinoctialis ad rem facit? Quin Paſcha inſtar „ Nativitatis Dominicæ celebremus fixo die menſis Martii? Ad „ quid tanta varietas in calculo, temporis Eccleſiaſtici, ut mox „ citius, mox ſerius Paſcha, & Pentecoſte habeatur „?

quaſi datum divinitus tibi ſit, ut qui canones conditi Spiritu Dei fuerint; qui contra, unus omnium perſpicias, poſſisque decidere. Id quam dignum te ſit, tute dijudica. Sed detur, quod vis tibi de diſciplina. Quid? Annon Synodum Tridentinam deferendam alicubi, doces, capitum quorumdam doctrinæ cauſſa (1)? De Concilio autem Hieroſolymitano Apoſtolorum quid loquar, de quo ſic agis (2), ut verendum ſit, ne qui illud putent vocari abs te in erroris ſuſpicionem? Quod ſi ita eſſet, qua demum, te judice, auctoritate falli neſcia decidendi, definiendique Synodi gauderent, cum tu ne Apoſtolicæ quidem, quæ norma ceterarum fuit, parcendum arbitrarere? Sed fac perfeceris, Epiſcopos in Synod. Oecumenicam congregatos ea poteſtate præſtare, qua diſperſi vacent; at eo tamen, opera tua, adducta res eſt, uti jam facilem cuique viam quibuſvis Synodis impune reſiſtendi paraſſe vi-

I dea-

(1) Vidimus ſupra hujus voluminis pag. 25. ſeq. quid hac de re Febronius ſentiat. Quod ſi ſecum pugnans de diſciplina ſe agere alicubi docet, non de doctrina; hæc eum excuſare non poteſt luctatio, ut poſt demonſtrabitur.

(2) Apoſtolicæ Synodi Decretum (ut eſt in Actis Apoſtolor. Cap. XV.) hoc fuit: „ Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, „ nihil amplius imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria, „ ut abſtineatis vos ab immolatis simulacrorum, a ſanguine, „ & ſuffocato &c „. Cur NECESSARIA? Id explicaturus Febronius „ in Principiis juris Publici Eccleſiaſtici Cap. I. n. VII. „ pag. 4. „. quærit, pro lege ne DIVINA hoc propoſuerint Apoſtoli, an pro HUMANA? Si pro DIVINA, nulla IN CONTRARIUM valeret conſuetudo. Valere autem, innuit Febronius, conſuetudinem occidentalium INCONTRARIUM. Non ergo pro divina. Itaque pro HUMANA. At id ille negat ESSE CREDIBILE. Pro qua igitur? „ Veriſimile, inquit, eſt fuiſſe „ re-

deare ; Principio eas tu requiris liberas (1). Recte sane. Nam liberas item esse oportere tradiderunt Patres. Sed ipsas tu liberas fore negas, quibus Pontifex per sese, aut per Legatos adsit ita, ut pro caussis, quæ ad Se quoquo modo pertineant, finiendis agat, quemadmodum ipse judicet [2]. Qua de re tibi cum Melanthone Luthe-

,, retentum præceptum illud, quia Noachicum, & Universale ,,. Sed hoc Noachicum, ut pote ceremoniale, tam erat TYPICUM, seu FIGURATIVUM, quam erant Mosaica. TYPICA autem, illato Evangelio, tollenda erant. Verumtamen, addit Febronius: ,, concurrisse forsitan persuasionem, Sanguinis comestionem repugnare juri naturæ,,. Quorumnam erat ea FORSITAN PERSUASIO? Apostolorumne. Tacet Febronius ita, ut consentire nonnemini videri possit. Jam si Apostolorum ea persuasio fuit, illa, quæ Decreto continentur, falso existimata fuerint, oporter, NECESSARIA ab Apostolis, ipsoque Spiritu Sancto; cum falsa esset persuasio, ob quam NECESSARIA existimata essent. Existimasse vero forsitan falsum definientes Apostolos, ipsumque Spiritum Sanctum; ejusque falsæ existimationis caussa necessarium quidquam putasse, dicere, blasphemum est. Sin autem ea persuasio multorum e plebe fuit, cur sublata non est ab Apostolis veræ doctrinæ prædicatione? Immo cur potius est confirmata Decreto, quo NECESSARIA dicerentur ea, quæ ferret falsa persuasio? Legaliane Apostoli sustulissent, nihil impediente falsa multorum de iis retinendis persuasione; non sustulissent autem, immo fovissent persuasionem falsam, qua repugnare juri naturæ ducerentur, quæ juri naturæ revera non repugnarent? An consultum quisquam his Febronianis Responsis censear auctoritati Synodi Apostolicæ? Quis credat? Cur non ille Natalis Alexandri Hist. Eccl. Sec. I. Differt. X. aliorumque sequutus sententiam est, qui latum illud Decretum affirmant,,quod ita ratio, temporumque necessitas posceret, vitandi pusillorum scandali caussa?

(1) Cap. VI. §. XI. n. 4. Tom. I. pag. 368.

(2) Ibid. quo loco ,, sicut, inquit, AB OMNI ALIA ,, SYNODO, ita maxime ab illa, ad quam a SUMMI ,, PONTIFICIS DECRETO APPELLATUM est, exulare ,, debent vis, metus, & quidquid aliud plenæ libertati posset officere; ex QUO NEMO LIBENTER SE ,, SUBMITTAT DECISIONI, QUAM PRUDENTER EXI- ,, STIMAT ESSE EJUSDEM JUDICIS OPUS, A QUO PRO- ,, VOCAVIT. Neque sic præjudicabitur Papæ præsidio, ad ,, quod pertinet curare, ut servetur ordo, impediantur fa- ,, ctiones; non vero præscribere, & dictare ea, quæ colle- ,, giali judicio decidenda sunt, aut dominari, sive apertis mo- ,, dis,

Lutherano convenit aliquantum ; cum Patribus (1) nullo modo. Atque iſta quidem tua Regula conſtituta, nulla erit refractariis, novatoribuſque Synodus libera. Nulla enim certa Oecumenica Synodus aut fuit, aut (quod confidimus) erit umquam, cui non præiverit, præituruſve ſit judicio, ſententiaque ſua Romanus Pontifex non in re doctrinæ modo, ſed etiam diſciplinæ.

 Cum

„ dis, ſive obliquis viis, aut ſecretis motibus „. Et Cap. VI. §. V. pag. 305. „ Sequitur, quod, cum alinnde CERTUM SIT, OMNE CONCILIUM A DOMINATIONE PAPÆ LIBERUM ESSE DEBERE, SYNODALIA DECRETA ABSQUE ILLIUS APPROBATIONE TUM MAXIME VIGOREM OBTINEANT, quando DE IPSIUSMET PONTIFICIS PERSONA, & PRÆTENSIONIBUS AGITUR, „ aut ſane hoc caſu conſenſus, & acceptatio ei non magis libera eſſe debet, quam cuique fideli „. Hanc tu conſtituito regulam, tumque, ſi potis es, effice, quin poſtulatis ſit quorumvis Hæreticorum faciendum ſatis. Nam hi aut excludi ab judicio Synodi Oecumenicæ Pontificem petent (nullus enim fuit umquam hæreticus, qui non animo fuerit in Romanam Eccleſiam exulcerato, eamque in ſe male animatam dixerit) aut Synodum, quæ ſibi non placeat, negabunt fuiſſe liberam. Tu ipſe, quod minus contentus ſis Tridentina, liberam ipſam in re diſciplinæ non fuiſſe, adeoque emendandam pugnas. Tom. I. Cap. I. §. VIII. n. XI. pag. 44., & Cap. VI. §. XII. pag. 373. 374., & Cap. VIII. §. IV. n. V. pag. 535. ſeq. Vide etiam pag. 25. hujus voluminis. Quid? Si in re doctrinæ liberum fuiſſe idem Concilium inficiere; ao præterea Legatorum Hæreticorum Electoris Saxoniæ poſtulata, rationemque non reprehendens afferas, qui dicerent „ in Romano Pontifice multa corrigenda; „ PROINDE EUM JUDICEM ESSE NON POSSE? Tom. II. pag. 529. Longum eſt omnia perſequi. Itaque modum faciam.

(1) Longe, diſcrepans fuit Patrum de libertate Synodorum notio. Confer, quæ ſcribit, & quæ probans refert S. Athanaſius Hiſtor. Arianor ad Monachos n. XXXIII. ſeqq. pag. 363. ſeqq. Tom. I. Oper. P. I. Edit. Pariſ. an. 1698. quæque n. 36. p. 365 deſcribit, e Dialogo Liberii Papæ, qui maxime Patribus acceptus fuit. Sed de Majorum hac de re doctrina agam alio loco fuſius. Non enim eſt otium his modo de rebus differere, cum alio properem. De Melanthone ſic ſcribit Boſſuetius in V. Variationum libro n. XXVI. „ D'un côté il ſentoit le bien, que fait

„ a l'

Cum ergo judicio, sententiave præiverit; si præsideat per Se, aut per Legatos Synodo; remque sic per Se, per Legatos, vel per Episcopos adhærentes sibi definiri, constituique oportere contendat, ut ab Se ante judicata fuerat; ii, qui contra pugnent, artibus Synodum ipsam, vi, metu compulsam, non liberam; ideoque ne audiendam quidem, tua ista regula consisi, statuent. Quo pacto veteres etiam Synodos,

---

„ à l' Eglise une autorité reconnuë„ (hoc est Papæ) „: il voit „ meme qu'il y falloit parmi tant de dissensions qu'on y voioit „ naitre, une autorite principale pour y mantenir l' unité, & „ il ne pouvoit reconnoitre cette autorité que dans le Pape. „ (Qua in re multo te certe fuit, ut vides, æquior) „. „ D' autre coté, il ne vouloit pas qu' il fut JUGE dans le „ procés que LUI FAISOIENT LES Lutheriens. Ainsi il „ lui accorde l' autorite de convoquer l' Assemblée, & apres „ IL VEUT, qui IL en SOIT EXCLUS. Bizarre opinion, „ je le confesse ... S' il (Mélancton) propose des choses contra„ dictoires, c' est que l' etat de la Nouvelle Réforme ne „ permettoit rien de droit, ni de suivi. IL AVOIT RAI„ SON DE DIRE qu'il APPARTENOIT AU PAPE DE CON„ VOQUER le Concile: car QUEL AUTRE LE CONVO„ QUEROIT, SUR TOUT dans L' ETAT PRESENT „ DE LA CHRETIENTE? Y AVOIT-il UNE AUTRE PUIS„ SANCE que CELLE DU PAPE QUE TOUT LE MONDE „ reconnût? Et la lui VOULOIR ôter D' ABORD AVANT „ L' ASSEMBLEE, où l' on vouloit, disoit-on, lui faire „ son proces, N' ETOIT ce - PAS UN TROP INIQUE PRE„ JUGE, SUR TOUT ne S' AGISSANT PAS D' UN CRI„ ME PERSONNEL du PAPE; mais DE LA doctrine „ QU' IL avoit RECVE DE SES PREDECESSEURS DE„ PUIS TANT DE SIECLES, & qui lui étoit commune „ avec tous le Eveques de l' Eglise „? Lege, quæ sequuntur, planeque intelliges, Protestantes ceteros, qui Melanthoni non assentiebantur „ non prætermisisse defendere, ac „ jure quidem, Papam, si ei potestas convocandæ, formandæve Sy„ nodi permitteretur, excludi inde amplius non posse „. At de his tamen alio loco diligentius. Interea rogo Febronium, ut secum cogitet, discrepent ne hæc, quæ in Lutheranis reprobat Bossuetius ab ea, quam Febronius idem comprehendit, de Synodo, deque Papa, doctrina; an vero sit Febronii sententia Apostolicæ Sedi, hoc est Pontifici Romano iniquior.

nodos , Ephesinam in primis , Chalcedonensem , Constantinopolitanam III. Nicænam II. Constantinopolitanam IV. Nestoriani , Eutychiani , Monotheletæ , Iconoclastæ, Photiani fuisse liberas negabunt, obsequuti tibi , qui perinde alicubi negasti , liberam fuisse Tridentinam (1) . Nam judices in eis sedisse Legatos Apostolicæ Sedis, atque hos quidem, (2) quæ a Pontificibus Cælestino, Leone, Martino, Agathone &c. constituta ante summo studio fuerant, probari omni ope, totisque viribus curasse; idque adjumentis usos Episcoporum Sedi Apostolicæ adhærentium impetrasse, ex Actis ipsarum Synodorum perspici dicent ; adeoque, vim inlatam defendent ac , te duce, concludent , vi coactæ Synodo fidem, & auctoritatem adjungi non oportere.

---

(1) Vide supra pag. 131. Adnotationem nostram .

(2) Quid S. Cælestinus contra Nestorium ante Synodum Ephesinam egerit : quemadmodum Legatos suos ad eam proficiscentes diligenter , quid facto in ea opus esset , docuerit , monueritque, ut strenue dictata tuerentur sua , neque sibi a quoquam præscribi paterentur : quas ad Synodum eamdem litteras dederit : utque ei significarit, mitti ab Se Legatos , qui, quæ ipse constituerat , exsequerentur : ut Legati in Synodo Judices sederint, primasque tenuerint , quæque ipsis fuerant imperata , perfecerint : utque Synodus ipsa, JUDICASSE ITEM se valida , ac firma esse , quæ Cælestinus idem definierat ; ex Actis Synodi ejusdem Ephæsinæ , atque ex Sermone illius Pontificis habito in Concilio Rom. Tom. I. Epistolar. Romanor. Pontific. Edit. Paris. Coustantii an. 1721. pag. 1098. ex Epist. ejusd. XI. seqq. Ibid. pag. 1101. seqq. Ex Commonitorio Legatis dato ibid. pag. 1132. ex Epist. XVII. ad Synodum ibid. pag. 1155. seqq. exque litteris Synodi ad Cælestinum ibid. pag. 1163. &c. intelligi plane potest . Non secus proinde , atque Febronius de Tridentina, conqueri novi Nestoriani de Ephesina, Febronio ipso præ

re. Qua ex re illud eſt etiam Proteſtantium erratum (1) conſequens, ut, quoniam Pontifex, Legati, Epiſcopi Pontifici adhærentes pro doctrina, quam tuentur, in Synodo agent; ii ſint cogendi, ne agant, neve pergant agere; aut ſint e Synodo ipſa (quo hæc habeatur libera) repellendi. Itaque omnis dijudicandarum controverſiarum auctoritas illis, qui adverſis partibus ſtudeant, permittenda erit. Id autem ſi concedatur, quis non intelligat, nullum diſſidiorum finem (contra atque te cupere di-

---

præmonſtrante viam, quaſi non libera fuerit; ejuſque proinde Decreta emendari oportere, dicere poſſent. Quid? etiam de Chalcedonenſi Eutychiani, cum ex Epiſtolis S. Leonis, exque Actis Synodi, de quibus alio loco opportunius copioſe diſſeram, conſtet, quid ille operæ in ea celebranda &c. locarit? Quid? ſi Monotheletæ de Conſtantinopolitana III. quæ ſexta eſt Oecumenica? Quid alii de ceteris, quæ poſt congregatæ fuere, dicent? Qua item de re alibi, fuſius. Ac ſi Febronianum opus Neſtoriani, Eutychiani, Monotheletæ &c. legere potuiſſent, atque animadvertere, quæ ille contra SS. Pontifices Cæleſtinum, Leonem &c. ceu contra uſurpatores alieni juris, ceu contra elatos ſuperbiæ typho, ceu contra magnorum moliminum auctores, ſuo eſt opere complexus; ſumſiſſent inde exempla ſibi, acriuſque, quam fecerint, in eaſdem Synodos, ut in non liberas, tyrannicas &c. invecti fuiſſent.

(1) Boſſuetius in V. Lib. Variat. Eccleſiarum Proteſtanticarum num. xxv. pag. 206. Tom. II. Opp. „ A la demande du Concile „ les Proteſtans ajoûtérent qu' ils le demandoient LIBRE, „ PIEUX, & CHRETIEN. La demande eſt juſte, Melancton „ y entre. Mais DE SI BELLES PAROLES CACHOIENT „ UN GRAND ARTIFICE. Sous le nom de CONCILE LI- „ BRE on expliqua un CONCILE D' OU LE PAPE fût EX- „ CLU AVEC TOUS CEUX, QUI FAISOIENT PROFES- „ SION DE LUI ETRE SOUMIS. C' étoient LES INTERES- „ SEZ, diſoit on: Le PAPE etoit LE COUPABLE, les EUE- „ QUES ETOIENT ſes ESCLAVES. ILS NE POUVOI- „ ENT PAS être JUGES. Qui donc tiendroit le Concile? Les „ Lutheriens? De ſimples particuliers, ou de Pretres ſoulevez „ contre leurs Eveques? ... Quoi donc? Pour avoir des juges „ in-

dicas) futurum (1)? Age vero ſanus ne quiſquam, prudenſque catholicus liberam eam Synodum credat, non permotam metu, non vi debilitatam, non coactam, in qua maximo numero Antiſtites, Legati Apoſtolicæ Sedis, Caput *viſibile* Eccleſiarum ab agenda diligenter doctrinæ, diſciplinæque cauſſa deterreantur; vel e qua iidem repellantur, ut illis tantum tractandi, agendi, judicandi, definiendi libertas detur, qui tecum ſentiant? Verumtamen fac non credat vi coactam, ut tamen credendum omnino eſt; at dubitabit ſaltem. Undenam autem diſcet liberam, atque adeo œcumenicam? Ab Eccleſia, inquis, diſcet. Qua? *Sparſane*, an congregata in Synodum? Non certe a congregata, quam item infallibilem dicis *conditionate*. Nam ſi, uti pernoſcas oecumenica prior Synodus, nec ne ſit, opus erit altera; opus item erit tertia, a qua intelligas, œcumenicæ ne prior, atque ſecunda fuerint. Nam ſi oecumenica non fuit ſecunda, ejus certe auctoritate declara-

„ indifférens falloit-il appeller les Mahométans, les infidéles, „ ou que Dieu envoiat des Anges? Et n'y avoit-il qu'à accuſer tous les Magiſtrats de l'Egliſe pour leur ôter leur pouvoir, & rendre le jugement impoſsible? „

(1) Boſſuetius ibid. n. xxvii. pag. 209. „ Si on perſiſtoit à „ refuſer le Concile que le Pape avoit convoqué, Melancton „ n'eſperoit plus de remede au ſchiſme, & ce fut à cette occaſion qu'il dit les paroles que nous avons rapportees, que „ LA DISCORDE SEROIT ETERNELLE, faute d'avoir reconnu l'autorité de l'ordre ſacré &c. „

clarari œcumenica non poſſet prima; quod idem de tertia ſtatuendum eſt. Quare opus erit etiam quarta, quinta, atque ita porro; adeo ut Synodorum œcumenicarum inferri debeat infinitas; atque hæc quidem exitu tam malo, ut ulla ne revera œcumenica fuerit, perſpici nullo modo poſſit. Itaque a *ſparſa*, dices (1). Sed qua demum ratione; cum hanc ſpolia-

(1) Febronius Tom. I. Cap. VI. §. XVI. pag. 431. ubi Eccleſiæ CONGRECATÆ plurimum tribuit; tum addit: DISPARATA ENIM IN EXRCITIO NIHIL VALET. & §. VIII. n. XII. p. 345. „ Qualiter, inquit, Eccleſia in Oecumenica Synodo articulos „ fidei proponat credendos, omnes norunt. Qua id ratione fiat „ per univerſalem Eccleſiæ obſervantiam, vidimus ſupra num. „ 5. Scilicet ibi (nempe in Conciliis) definiendo, hic nempe „ in UNIVERSALI OBSERVANTIA) tradendo. In hoc ta„ men majus eſt privilegium univerſalis obſervantiæ in rebus „ fidei, quod hæc ſit ABSOLUTE infallibilis„ (Non in definiendo, ut ante dixerat, ſed in tradendo; nam infallibilitatem in definiendo ei eſſe datam, non conſtare promiſſo Chriſti, defendit) „ CONCILIUM GENERALE CONDITIONATE: ſi nempe „ Patres legitime convocati in eo ita ſe geſſerint, ut dici de„ beant repræſentaſſe totam Eccleſiam; QUOD AN ITA „ DE FACTO SIT, declarat AGNITIO SEU RECEPTIO EC„ CLESIÆ „. Et num. XIX. pag. 350. „ Hoc unum volumus: „ cum nobis multo appareat veriſimilius, A SOLIS EPISCO„ PIS EXTRA CONCILIUM totam ECCLESIAM nec conſti„ tui, NEC REPRÆSENTARI, non debere eadem JUDICIA „ UNIVERSALIA (Conciliorum) ANTE REVERA FINITA „ CENSERI, quam QUANDO DE SENTENTIA, SEU AC„ CEPTATIONE CORPORIS ECCLESIÆ SATIS CON„ STAT; ad quod determinandum, noſcendumque, iiſdem „ fere regulis, & principiis utendum eſt, quæ ex adverſario„ rum noſtrorum ſententia, apud bonos valent ad ſtatuendum de „ unanimitate, & conformitate Corporis Epiſcoporum „. Confer quæ idem perſequitur Cap. VI. §. VII. n. IV. pag. 326. Principio, mi Febroni, quid iſtud eſt: „ iiſdem fere regulis? „ Si „ IISDEM, „ ſcripſiſſes, intelligerem. Verum iſtud FERE conturbat, quin de iiſdem omnino intelligam. Nonnihil enim ſaltem aut addendum, aut adimendum, aut immutandum id FERE indicat. Quid autem addere, quid detrahere, quid immutare velis, non video. Age vero iſta ne tam involuta, tamque con-

liaris jurisdictionis actu omni, potestateque decidendi infallibili ex promisso Christi? Nullus ergo, te auctore erit jurisdictionis actus; potestas in Ecclesia de doctrina quidquam statuendi certe nulla; cum ad hasce angustias Ecclesiam ipsam & *sparsam*, & congregatam redegeris. Quid? Si etiam quodvis regimen ipsi eripueris ita, ut (Pufendorfium sequutus) Collegium eam affirmaris esse (1); qua sententia constituta, omnis demum potestas ejus, ac jurisdictio revolvetur in civilis Reipublicæ Principes? Atque hos quidem etsi carpis interdum (2); sic tamen alicubi lenire

---

contorta scribendi ratio regula, re Judice, erit restituendæ, constabiliendæque pacis? Deinde quid adversarii, quos memoras tui, in quibus est Bossuetius, sibi velint, cum de infallibili Ecclesia sparsa differunt, novi. Non enim hi solum Ecclesiæ Sparsæ infallibilem docendi, tradendive, sed etiam decidendi de doctrina attribuunt auctoritatem, ut veritas sane postulat. Quare nihil mirum, si eam de legitime habita Synodo sententiam ferre rite posse, credant. Tu autem quomodo idipsum de eadem Ecclesia sparsa dices, cum ei infallibilitatem judicium ferendi detraxeris non de re facti modo, quæ conjuncta, cum dogmate sit, cujusmodi illud est, an legitime se Patres in Synodo gesserint; sed etiam de ipso dogmate? Præterea si CONDITIONATE Concilium in re doctrinæ definienda est infallibilis auctoritatis; Ecclesia certe SPARSA NE CONDITIONATE QUIDEM, cum neges, constare ex promisso Christi, esse illi definiendi infallibilem auctoritatem datam. Quid? Quæ CONDITIONATE INFALLIBILIS erat definitio, ut ABSOLUTE INFALLIBILIS, fiat declaratione, sententique illius egeat, cujus ne CONDITIONATE QUIDEM INFALLIBILIS sit definiendi auctoritas? Nollem, mi Febroni, quisquam Terentianum illud tibi objiceret: „ Fecisti probe: Incertior sum, quam ante „. Sed elatus studio, plura dixi, quam initio constitueram. Interea satis hæc sunto. Quæ restant, rejicientur in opportuniorem locum.

(1) Vide Epistolam seq.

(2) Vide Febronium Tom. I. Cap. IX. §. V. pag. 577. & ibid. n. II. pag. 578.

nire ſtudes , conciliareque tibi , ut cum de graviſſimis Eccleſiæ rebus agitur , ad unam ipſorum auctoritatem confugias. Quare (Clero , itemque Synodo Oecumenica invitis) Conventum a Principibus iiſdem haberi ſignificas rite poſſe ; in eoque decerni , quid judicato , declarato , factove ſit opus de *viſibili Eccleſiæ capite* , deque jure ſacrorum ; quo ſane jure , ut ſæpe mones (1) , quædam de doctrina non adhuc ſatis explicate definita contineantur . Nam id juris , ac poteſtatis Principibus aſſerturus (2) , affers male inſtituti juvenis refertum ſcelere , & impietate locum (3) . Eſt vero is locus hujuſmodi : „ Vidi , quod „ Re-

(1) Quæ doctrinæ capita jure Iſidoriano comprehendi Febronius putet oſtendam ſuo loco . Interea confer , quæ ejus Tom. 1. pag. 43. & 204. ſq. & pag. 533. n. 5. ſcribit de Tridentina Synodo in re etiam doctrinæ emendanda , quaſi nixa fuerit ipſo Iſidoriano jure .

(2) Videndus Febronius Tom. 1. c. IX. §. VI. pag. 580. ſq. T. 1.

(3) Hoc eſt Æneæ Sylvii Piccolominei tunc & juvenis , & imperiti Eccleſiaſticarum rerum , & in Eugenium IV. Pontificem cæco impetu abrepti , & pacem , quæ pax vera non eſſet , quavis ratione , indigna etiam homine Chriſtiano , quærentis , Lib. 1. Epiſtola LIV. ad Gaſparem Schlichium Cancellarium Imperialem pag. 539. Editionis Operum Baſileenſis an. 1571. At is poſtmodum , ubi deferbuit æſtus , doctior factus eſt , & pacato animo rem omnem conſideravit , quantumque a recta ſemita deflexiſſet, perſpexit, atque inde reſipuit . Pontifex demum creatus, quæ perverſe ſcripſerat revocavit, atque in hanc ſententiam in ſua ad Colonienſem univerſitatem Retractatione loquutus eſt ante §. 1. pag. 842. Tom. II. Hiſtor. Pragmaticæ Sanction. Et initio Operum Æneæ Sylvii Edit. Baſileen an. 1571. „ Declinavimus & nos ab utero Matris; erravimus in invio, & non in „ via; ambulavimus in tenebris, & procul a vera luce, receſſimus. „ Nec

„ Reges ſcribunt ex copiis litterarum , „ nec deſpero, rem bene poſſe conduci , ſi „ aggredi velimus negotium . Omnibus „ enim , ut vides , diſplicet ſchiſma , „ omnes abhorrent . Viam autem ſopien- „ di hoc malum Carolus Rex Franciæ , „ niſi fallor , & tutam , & brevem oſten- „ dit , ut fiat conventus Principum, vel „ eorum Oratorum in communi aliquo „ loco, ibique una recipiatur concluſio „ per omnes . Ad hoc autem peragen- „ dum, opus eſſet rurſus ſcribere cunctis „ Regibus , Principibuſque , ut Oratores „ ſuos Argentinam , vel Conſtantiam mit- „ terent pleno mandato ſuffultos ad pacem „ Eccleſiæ pertractandam ... Hæc via „ non

„ Nec nobis tantum erravimus: alios quoque in præcipitium traxi- „ mus , & cæcis ducatum præbentes cæci , cum illis in „ foveam recidimus . Forſitan & aliquos ex vobis ſcripta „ noſtra deceperunt , & in devia deduxerunt ; quorum „ ſanguinem , ſi de manibus noſtris requiſiverit Dominus , „ non habemus quod reſpondere poſsimus ; niſi nos , ut „ homines , peccaviſſe &c. „ Confer quæ ſequuntur . . & §. IV. pag. 843. „ Dicent aliqui , cum Pontificatu hanc „ nobis opinionem adveniſſe , & cum dignitate mutatam „ eſſe ſententiam . Haud ita eſt . Longe aliter actum „ Deſcribit inde cauſſas quamobrem reſipuerit , tumque ad- dit §. VII. pag. 846. „ Quibus conſideratis , caligo tandem „ ab oculis noſtris cecidit , quæ velut aranearum tela verum „ cernere impediebat . Recognovimus errorem noſtrum . Ve- „ nimus Romam . Baſileenſe dogma rejecimus . Eugenio „ Pontifici maximo caput ſubmiſimus , & reconciliati Ec- „ cleſiæ Romanæ doctrinam ejus imbuimus , & illud Hie- „ ronymi diximus : Ego nullum primum , niſi Chriſtum „ ſequens, Beatitudini tuæ , id eſt Cathedræ Petri commu- „ nione conſocior . Super illam fundatam Eccleſiam ſcio . „ Eramuſque adhuc pene laici , quando ad Eugenii obedi- „ entiam redivimus &c. „

„ non posset impediri. NEC PAPA, NEC CONCI-
„ LIUM RENITI POSSENT, TAMQUAM ABSQUE IPSIS
„ FIERI NEQUIRET . Licet enim Principi-
„ bus secularibus convenire INVITO CLERO;
„ ET TAMEN ILLIC FIERI POSSET. Nam ille PAPA
„ INDUBITATUS ESSET , CUI OMNES PRINCIPES
„ OBEDIRENT (1). NON VIDEO CLERICOS , QUOD
„ VELINT pro ISTA , vel ILLA PARTE MAR-
„ TYRIUM FERRE . (2) OMNES HANC FIDEM
„ HABEMUS , QUAM NOSTRI PRINCIPES ,
„ QUI SI COLERENT IDOLA , & NOS COLERE-
„ MUS , & NON SOLUM PAPAM , SED ETIAM
„ CHRISTUM NEGAREMUS , SECULARI POTESTA-
„ TE URGENTE ; QUIA REFRIGUIT CARITAS ,
„ & OMNIS FIDES INTERIIT „. Quæ autem est , mi Febroni , nisi summa hæc Principibus orthodoxis , catholicæque Ecclesiæ inlata injuria est ; cum Principes eosdem ita animatos exhibeas , ac si ipsi ab se de centro legitimo Catholicæ unitatis statui oporte-
re

(1) Quasi vero indubitatus Papa fuerit Vigilius vivente Sylverio , propterea quod Justinianus Vigilio obediret , pulso Sylverio in exilium ; aut Liberius cessarit esse , Pontifex exul, quod Felicem pseudo-Pontificem agnosceret Constantius Imperator , qui solus tunc rempublicam Populi Romani universam moderabatur.

(2) Fuissent tunc etiam futuri Clerici , Laicique , qui pro Eugenio standum crederent (nam is certissimus erat Pontifex), ac pro vero capite Ecclesiæ ad mortem usque sibi pugnandum judicarent , etiamsi Principes in conventu , quem proponebat Æneas Sylvius , Felicem Pontificem agnossent ugenium respuissent . Non deserit Deus Ecclesiam suam , neque permittet umquam , ut non sint , qui pro veritate certent. Cave Febroni ne, tu contra statuens, „ludibrium „ de Ecclesia facere videare „ ut ait S. Hilar. Lib. Cont. Constantium n. 25. p. 1256. Edit. Opp. Paris, an. 1698.

re putent, non modo non judicante Clero, Oecumenicave Synodo, seu Ecclesia (nam ab Oecumenica Synodo repræsentari Ecclesiam confitere); sed etiam repugnante? Quid? Decere ne Principem orthodoxum arbitrare, impudentes, fallaces, impia scribentes (1) pati assentatores, qui fidem, religionemque suam ita fidei Principis ipsius affixam dictitent, ut paratos se ad eam deferendam testentur esse, si Princeps idem negari Christum, inducique idololatriam velit? Decori porro, juri, auctoritati Ecclesiæ consultumne a pseudopolitico illo defendes, qui misso Clero; Synodoque Oecumenica, hoc est Ecclesia, comtemta, atque exclusa, omnem de *visibili* Catholici Corporis Capite dirimendæ controversiæ potestatem transferendam, uno suo arbitratu, *censeat* in Reges?

---

(1) Quæ enim, oro, nisi hæc juvenis Æneæ detestanda assentatio est? Sed is idem deinceps in Retractatione sua 9. 1. pag. 842. sq. Tomi indicati: ,, Pudet, inquit, error; ,, poenitet male dictorum; scriptorumque vehementer ,, poenitet. Plus scripto, quam facto nocuimus. Sed quid ,, agamus? Scriptum, semel emissum volat irrevocabile ,, verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quæ in ,, multas inciderunt manus, & vulgo leguntur. Vtinam ,, latuissent, quæ sunt edita. Nam si futuro in seculo man- ,, serint, AUT IN MALIGNAS MENTES INCIDERINT, ,, AUT INCAUTAS, SCANDALUM fortasse PARIENT. ,, Qui HÆC SCRIPSIT, INQVIENT, IN BEATI TAN- ,, DEM PETRI CATHEDRA SEDIT. . ITA SCRIPSIT ,, ÆNEAS, QUI POSTEA SUMMUM PONTIFICATUM ,, ADEPTUS PIUS II. APPELLATUS EST . . Confitebi- ,, mur ingenue ingnorantias nostras, ne per ea quæ scrip- ,, simus JUVENES, error irrepat &c ,,.

ges ? Atqui ejus tu Politici Auctoris , qui sic statuat , tam pestilenti loco utere, (1) ut ne quid sine vade scripsisse videare ; Quo magis animadvertendum etiam atque etiam tibi fuerat , eum Auctorem Principibus orthodoxis odiosum fore , quos libera potestate de re tam gravi decernendi eo augeat nomine , quo *fides omnis* perierit . Nec odii solum id quidem est ; sed etiam erroris plenum. Nam errat turpiter is , qui *fidem omnem*, dicat,*interiisse* , quum certe e contra,*via*,*veritas*,& *vita*Christus (2) fidem Ecclesiæ suæ, affirmarit (dum orbis hic noster constiterit)perpetuam futuram. Verum nihil hæc obstant,quin tu,eodem illo adducto ejus auctoris loco , sic pergas scribere :
„ QUOD Principibus Ecclesiæ amantissimis
„ (quibus a Conciliis, & ab Ecclesia custo-
„ dia , et executio canonum , verorum
„ utique , non falsorum , demandata
„ est) , ET AENEAE SYLVIO VIRO (NON
„ OBSTANTE , QUOD IN SUA EPISTOLA QUI-
„ BUSDAM LIBERIORIBUS EXPRESSIONIBUS , UT
„ ERAT HOMO FERVIDI INGENII , USUS FUERIT)
„ TIARA PONTIFICIA DIGNO , APTUM VISUM
„ FUIT EXTINGUENDO SCHISMATI ; QUARE
„ non

---

(1) Vide Febronium Tom. I. pag. 580. Idem Tom. III. pag. 180. „ . Certum est , inquit , Febronium nihil sine vade afferre ; sed IDONEIS SPONSORIBUS MUNITUM INCEDERE „ .

(2) Matth. Cap. XXVII. v. 29. 20.

„ non SIT IDONEUM extirpandæ malæ radi-
„ ci, quæ gravissimo omnium schismati, hodie-
„ que perduranti ortum dedit, juri scilicet
„ Isidoriano, cujus falsitas jam aperta est, &
„ restituendo anteriori vero „ (1) ? Sed
quotum quemque eorum audisti Regum, qui
ab uno Principum seculi Conventu cognoscendum,
statuendumque de legitimo *visibili* Christianæ
reipublicæ Capite crederet, non modo
non judicante, sed etiam *invito Clero*; immo
Concilio Oecumenico repræsentante (quod
ultro concedis) universam Ecclesiam ?
Æneæ Sylvii hoc fuit erratum , non
Regum . Ac Reges profecto amantissimos
se Ecclesiæ non fuisse futuros noverant ,
si id probassent , quo a judicio
(de re , quæ permagni ad salutem ejusdem
Ecclesiæ interesset) (2) exterminarentur
Ecclesiastici judices ; & loco ejus , quam
expeterent , pacis , novæ perturbationes ,
novaque dissidia immitterentur. Quid autem
istud est , quod scribis de custodia
canonum ? An Pontifices , Synodi , uno
verbo , Ecclesia eos voluit canonum custodes ,
qui contra quosvis canones , repugnante
Clero , ac legitima Oecumenica
syno-

(1) Febron. Tom. I. pag. 581.
(2) Confer S. Hilarium lib. I. ad Constantium n. I. pag. 1218. Edit. Paris. an. 1593. Vide etiam S. Athanasii, quæ supra pag. 131. not. indicavi loca. Sed hac de re alias.

Synodo invita, de re, quæ tam conjuncta presertim cum dogmate sit, ipsi per se constituerent? Legitima, inquam Oecumenica Synodo invita; nam de ea Æneas Sylvius ibidem agit, quam & ipse tunc arbitrabatur, & tu modo pugnas fuisse legitimam. At id de invita legitima Synodo, nc Lutheranus quidem Melanthonus passus esset. Is enim de Pontificis caussa ad Synodum esse judicabat, non ad Principes (1), unitatis restituendæ caussa, referendum. Tu vero, qui Catholicum te esse profiteris, redi, quæso, in eorum memoriam, quæ quarto seculo a Patribus Athanasio, (2) Hilario. (3) Dionysio Mediolanensi, (4) Hosio Cordubensi, (5) Eusebio Vercellensi, (6) Liberio Pontifice Maximo, (7) Lucifero Ca-

(1) Confer Bossuetium Histor. Variation. Eccles. Protestantium Lib. V. n. xxv. seqq. pag. 206. seqq. Edit. ejusd. Tom. II. & n. xxvii, pag. 209. „ Si on persistoit, inquit, à refuser le „ Concile que le Pape avoit convoqué, MELANCTON n'ESPE- „ ROIT PLUS DE REMEDE AU SCHISME; & ce fut a cet- „ te occasion qu' il dit les paroles, que nous avons rapportees, „ QUE LA DISCORDE SEROIT ETERNELLE, faute d' „ avoir reconnu l' autorité de l' ordre sacré „.

(2) Vide S. Athanasium Histor. Arianor. ad Monachos n. xviii. seqq. p. 354. & seqq. T. I. P. I. Opp. Edit. Paris. an. 1698.

(3) Lib. I. ad Constantium Imperatorem n. 1. pag. 1218. Edit. Paris. an. 1698.

(4) Vide S. Athanasium Histor. Arianor. ad Monachos n. xxxiii. seq. pag. 363. seqq. Tom. I. P. I. Opp. Edit. Paris. an. 1698.

(5) Epistol. ad Constantium, apud Athanasium ibid. n.

(6) Apud Athanasium ibid. num. xxxiii. seq. pag. 363. seq.

(7) Apud Athanasium ibid, n. xxxv. pag. 364. Is de caussa Atha-

Calaritano (1), ac Paulino (2) etiam, qui decus singulare Trevirensis Ecclesiæ vestræ fuit; redi, inquam, in eorum memoriam, quæ ab his Patribus de judiciis Episcoporum objecta fuere Constantio. Fac præterea recordere, ecquid Valentinianus I. Augustus (3), ecquid S. Ambrosius (4) Antistes Mediolanensium, ecquid Turonensium Martinus,

K ecquid

Athanasii, ut recte dijudicaretur, opus dixit esse, quod quidem probant idem Athanasius, Theodoritus &c. „ ut Synodus „ procul a palatio cogeretur, ubi nec Imperator compareret, „ nec Comes accederet, nec Judex comminaretur „. Hoc fere ceteri, quos nominavi, volebant Patres, idque Canonibus præscribi affirmabant, ut Athanasii indicatum librum legenti patet.

(1) Apud Athanas. ibid. n. xxxiii. seq. pag. 363. Confer Luciferi ejusdem librum I. pro Athanasio pag. 154. Tom. IV. Bibliothecæ Patrum. Edit. Lugdunen. an. 1677.

(2) Apud Athanasium lib. indicato n. xxxiii. pag. 363. Quod autem hi de Athanasii caussa dixere, quanto dixissent magis de cognoscenda, finiendaque controversia, quæ de unitatis centro esset, ac de visibili Ecclesiæ Capite?

(3) S. Ambrosius Epistola XXI. ad Valentinianum II. Augustum n. v. pag. 910. Tom. III. Edit. Venetæ an. 1751. „ Pater tuus, inquit, Deo favente, vir maturioris ævi, dicebat: „ NON EST MEUM JUDICARE INTER EPISCOPOS. Tua „ nunc dicit clementia: ego debeo judicare. Et ille baptizatus „ in Christo inhabilem se ponderi tanti putabat judicii: Clementia tua „ (agebat Valentinianus junior impulsu Arianæ Matris) „ arrogat de fide judicium: „ nempe dignus ne Ambrosius Sacerdotio esset Mediolanensi, an alter ejus loco esset Episcopus constituendus doctrinæ caussa.

(4) Nam pergit Ambrosius ibid. n. vi. pag. 910. seqq. „ Quales autem elegerit (Clementia tua) Judices, possumus existimationi relinquere, quando eorum nomina timet prodere. „ Veniant plane, si qui sunt, ad Ecclesiam: audiant cum populo; NON UT QUISQUAM JUDEX RESIDEAT, sed ut „ unusquisque de suo affectu habeat examen &c. „ eligat, quem sequatur. Agitur de istius Ecclesiæ Sacerdote &c. & n. xii. pag. 912. „ Ipse committam, ut eligam Judices laicos...? n. xiii. „ Non tanti est AMBROSIUS, ut PROPTER SE DEJICIAT SACERDOTIUM. Non tanti est unius vita, quanti est dignitas omnium Sacerdotum, quorum de consilio ista dictavi „. Scio, quid Febronius possit opponere. Sed de hoc loco Ambrosii enodatius agam alibi.

(1), ecquid sæculo v. Augustinus Hipponensium (2), ecquid deinceps Scriptores Ecclesiastici doctrina, virtuteque illustres iisdem de rebus tradiderint; intelligesque, tua ista doctrina, Principes constitui non custodes canonum, sed eversores. Id autem hi, uti sunt cultores Religionis, atque erga Ecclesiam pietatis, pati, nisi graviter, profecto non poterunt. At de his alias. Pergam ad cetera.

De

(1) Confer Sulpicium Severum lib. II. Histor. Eccl. pag. 348. Tom. VI. Biblioth. PP. Edit. Lugdun. an. 1677. apud quem De Maximo Cæsare, qui de caussa Priscilliani agere non dubitatat, Martinus loquens: „ novum esse, & inauditum NEFAS, ait, UT „ CAUSSAM ECCLESIÆ Judex seculi judicaret „.

(2) Augustinus Epistola XLIII. ad CLXII. ad Glorium &c. Cap. VII. n. xx. pag. 73. Tom. II. De Constantino I. Augusto loquens, qui de caussa Cæciliani Carthaginiensis Episcopi, rogatu Donatistarum, post Synodum Romanam judicavit, scribens: „ Neque ausus est, inquit, Christianus Imperator se eorum „ (Donatistarum) tumultuosas, & fallaces querelas suscipere, „ ut de judicio Episcoporum, qui Romæ sederant ipse judica- „ ret „. Et paullo post: „ Atque ut eis, inquit, ipse cessit, „ ut de illa caussa post Episcopos judicaret, a SANCTIS AN- „ TISTITIBUS POSTEA VENIAM PETITURUS, dum ta- „ men (Donatistæ) quod ulterius dicerent, non haberent, si „ ejus sententiæ non obtemperarent, ad quem ipsi provocave- „ runt „. Neque Patres ceteri, ipsique Imperatores discrepant. Vide, quæ de Valentiniano I. Augusto narrat Sozomenus lib. VI. Hist. Cap. VII. pag. 209. Edit. Taurin an. 1747., & quæ Theodosius Junior ad Synodum Ephesinam scribit parte I. Actor Synodi ejusd. pag. 1346. Tom. I. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. De ceteris agam alibi. E Patribus Consule S. Johan. Chrysost. Homilia IV. in illud = Vidi Dominum n. 2. T. VI. seqq. pag. 132. seqq. Palladium in vita Chrysostomi pag. 33. Tom. XIII. Opp. Chrysost. Edit. Paris. an. 1738., & pag. 38. & quæ a Patribus Synodi III. Romanæ sub Symmacho initio fere Sec. VI. T. II. Concilior. pag. 978. seqq. Edit. an. 1714. & Synodi Palmaris an. 501. Tom. eod. pag. 969. tradita sunt. Mitto de ceteris Patribus dicere, quorum permulta sunt allata testimonia T. II. P. I. Operis del Diritto libero della Chiesa pag. 115. seqq. & pag. 159. seqq.

De Ænea Sylvio quæro, num dignum Pontificia tiara dicas ob eum etiam, quem affers, ipſius locum? Vereor enim, ne id præſe tua verba ferant. Nam eo deſcripto, atque probato loco, dignum, mox addis, pontificia tiara fuiſſe Æneam, *non obſtante, quod in ſua Epiſtola quibuſdam liberioribus expreſſionibus, ut erat homo ſervidi ingenii, uſus fuerit*. Provide, oro te, mi Febroni, ne Religionem ludos facere videare. Quid enim? Serio ne quiſquam Catholicus, *liberiores* tantum *ſervidi ingenii expreſſiones* eſſe dicat, non portenta, non flagitia erroris, & impietatis male inſtituti animi, qui hac maxime ratione, quod ſomniet *omnem interiiſſe fidem*, liberam Principibus poteſtatem decernendi de Capite Chriſtianorum *viſibili* tribuat; nihilque eorum, quæ ad credendum proponit Eccleſia de Chriſto, de uno Deo &c. tam ſanctum ducat, tamque religione munitum, quod non ipſe uno Regum arbitrio metiatur? Viam autem ab eo præmonſtratam, qui *omnem interiiſſe fidem*, quique renunciaturum *ſe Chriſto* affirmet, ſi Princeps, vi præſertim illata, velit; viam inquam, cuius hinc ducta initia ſint, aptam tollendo, Principum auctoritate, ei juri, quod jamdiu in Eccleſia, te ipſo teſte, viguerit, contineatque

capita quædam doctrinæ, quæ nondum satis esse fixa, definitioneque proinde (1) egere confiteare; eam, dico, viam ecquis ortho-

---

(1) Quid Isidoriano jure de potestate Pontificis contineatur, Tom. I. pag. 43. n. 10. & pag. 204. seq. n. 3. & pag. 478. n. 6. 533. n. 5. & alibi etiam monet Febronius. Id vero ad doctrinam pertinet, ut supra animadversum est pag. 25. hujus vol. & tute fatere Tom. I. pag. 478. num. 6. Probatum porro ostendit Febronius idem esse Tridentinæ Synodo; egereque emendatione, quæ facienda sit ab Synodis Oecumenicis, Tom. I. pag. 533. seq. n. 5. Hæc vero emendatio, qui tandem, nisi definitione fiat? Deinde, si definitum jam esset ab Oecumenica legitima Synodo, Pontificem esse subjectum Concilio, cur Tom. II. p. 529. verba adduceres Legatorum Electoris Saxoniæ petentium, ut idipsum declararetur ab Synodo Tridentina? Non enim hac fuisset declaratione opus. Rursum cur tanta contentio in Tridentina ipsa Synodo, quantam, Febroni T. I. pag. 37. seqq. fuisse narras, tantaque cura, ut doctrina de auctoritate Episcoporum &c. definiretur, si jam erat definita ut articulus fidei. Cur Andreæ Duvallii locum afferres T. I. pag. 147. negantis definitum esse, Papam aut esse, aut non esse superiorem potestate Concilio? Cur T. I. pag. 568. ubi dixisti, Concilium desiderare te liberum, cui Pontifex agnoscat, se esse subjectum, tum addidisti: „ Tali generali Synodo saltem opus erit ad determinanda ea, de quibus quæri posset, an legitimo usu, & concessione Episcoporum, ac Principum Romanæ Sedi acquisita dici debeant „? Si de his, quæ ad disciplinam, te auctore, pertinent, opus Synodo est, quanto magis de ceteris, quæ spectant ad doctrinam? Postremo, quo demum modo si definitum esset a legitima Oecumenica Synodo Concilium esse supra Papam, ut tute alicubi statuis, quo, inquam, modo Natalis Alexandri probares Tomo tuo I. pag. 428. locum, ajentis: „ Propositionem de Concilii auctoritate supra Papam, ut ipsum puniat, ac deponat, si statutis suis, ac mandatis obedire contumaciter contemserit esse dogma fidei, tota Ecclesia non convenit „? Si non convenit tota Ecclesia Catholica, & quæque pars suam doctrinam, ut constantem, ac veram tuetur; non ergo definitum dogma est: alioqui ea pars, quæ non conveniret, esset hæretica. Sin autem definitum non est, ut hæreticus habeatur, qui repugnat; opus erit definitione. Quis autem definiet; te Judice, nisi Concilium, & hoc quidem „ conditionate „: vel Reges, eorumve Ministri, consilio usi Ecclesiasticorum, ut jus (quod Isidorianum vocas, quodque statuit superiorem esse Concilio Papam) tollere juste, riteque possint? Non enim tolli juste universum potest, nisi decidatur, utra pars contendentium doctrinam Scriptura, Traditioneque constantem, teneat; nisi velis, ut qui tollere sint ausi, hi periculo se tollendæ doctrinæ divinitus revelatæ committant.

orthodoxus aptam tantæ rei gerendæ fore, nisi ludens, audeat scribere? Non ista seu via, seu ratio, Febroni, dignum tiara Pontificia Æneam Sylvium reddidit; sed agnitio, doctrina, virtus maturiore ætate parta: errorum etiam, in quos juvenis cupidus rerum novarum, imprudensve inciderat, sincera, & constans detestatio (1), cujus egregia argumenta multo ante dederat, quam Pontifex dictus esset: singularia denique in Sedem Apostolicam merita semitam ipsi ad summum illum dignitatis gradum muniverunt. Atque utinam qui errantem illum sequuti sunt; imitarentur resipiscentem. Tollerent, mihi

 cre-

(1) Vide Retractationem Æneæ Sylvii, hoc est Pii II. Pontif. Maximi locis indicatis. Confer præterea Epistolam ad Martinum Mayr, quæ XCVI. est earum, quas scripserat, cum Cardinalis creatus jam esset. In ea vero hæc leguntur: „ Numquam cælestis regni introire januam potuisse eos, qui Romanorum Pontificum auctoritatem contumaciter contemsere. „ (Audin Febroni?),, Nec HODIE illis gloriandum esse, QUI AUCTORITATE PROPRIA LEGES sibi constituunt, quibus pro suo libito Romanæ Sedis jussiones spernere possint. „ Hos ENIM CATHOLICA VERITAS, NISI RESIPUERINT ANTE OBITUM, IGNIS ÆTERNI MANCIPIO „ SINE INTERMISSIONE DEPUTAT „. Sed de hac Epistola alias. Lege sis præterea Epistolam in Cardinalatu ab eodem datam XCIX Calixti III. Pontif. Max. nomine: & CXI. ad Martinum Mayr & CXII. ad eumdem, & CXXIV. & CXLI. ad Johannem de Lisura, in qua est scriptum hoc modo: „ Labore tuo, nostroque, si licet dicere, quietem consequuta est „ Ecclesia nostris diebus apud Germanos. Faxit Deus, ne lacerari videamus, quod aliquando resarcivimus. Multa rumor affert. Nobis via salubrior esse videtur, qua Patres nostri ambulavere. Sed nova tentabuntur itinera; nova quoque pericula invenientur, nec facile sua in Diœcesi quisque Pontifex Papatum habebit, & SUNT QUI QUÆRUNT, „ & EJUS REI CAUSSA NIGRUM IN CANDIDA VERTUNT. „

crede ; publicam offenſionem ; conſulerentque Eccleſiæ , & ſaluti ſempiternæ ſuæ. De reliquis Scriptoribus , quos ſententiæ tuæ teſtes appellas, agam , cum expedienda mihi erit de ratione delendi ſchiſmatis quæſtio. Nunc de jure Jſidoriano. Nam hoc tu ſpectro terrere putas poſſe Lectores tuos , quaſi vero non vetuſtas nobis, non Patres , non Synodorum Oecumenicarum canones, ſed nothæ Epiſtolæ Iſidori ſint curæ. Quod ſane totum ſecus eſt. Nos enim id jus colimus, quod magnam partem ante iſidorum invaluerat , eſtque Traditione Majorum, Synodorumque auctoritate nixum. Id porro tibi demonſtrabo, ſed tempori. Nam inſtitutum ordinem, tibi ut ſatisfaciam , ſervaturus , ad alia modo propero. Interea quod ſcribis , jus idem ortum ſchiſmati etiamnum perduranti dediſſe, vide , quæſo, ne falſum ſit. Boſſuetius (1) certe , quo tu duce, atque Magiſtro gloriare , Boſſuetius autem ? Immo vero Proteſtantes (2) ipſi (effrenatæ libertatis , licentiæ , ac cæcæ , temerariæque cupiditatis explendæ cauſſa) id ſchiſma conflatum docent. Non eſt vero , cur his quiſquam eſſe fidem

(1) Adenndus Boſſuetius lib. V. Hiſtoriæ Variation. Eccleſiar. Proteſtanticar. n. v. pag. 185.

(2) Vide , quæ ſcribit idem n. eod. ſeq. pag. 185. ſeq.

fidem negandam putet ; Quod adjungis, juris ejusdem (perinde ac si quantum, quantum confictum Isidori fraude fuerit) *apertam falsitatem esse*, ut ejus delendi ansam Principibus seculi præbeas; plane vereor, ut a vero distet, sitque Apostolicæ Sedi, Ecclesiæque universæ injurium. Ac si *falsum* id jus tam *aperte*, quam clamas, esset; quo tu modo, nisi tecum certans, aliqua saltem eodem jure comprehensa definitione egere concederes? Non enim est opus definitione, cum de re agitur, cujus adeo sit manifesta, ut dicis, *falsitas*. Age vero si hæc *falsitas* adeo pateret, ecquod, rogo, in ejus tam manifeste falsi juris tollendi MEDIO, quod memoras, periculum erroris esset? Sic enim scribis: *attamen ne a secularibus in executione, & applicatione hujus MEDII erretur, opus est, ut Ecclesiasticorum, præcipue Episcoporum lumine* (Principes) *dirigantur*. Jam quod tu prospicis periculum errandi fore, si Princeps in ditione sua id vigere nolit, quod palam sit omnibus esse *falsum*? At ne erretur etiam, quorumnam tandem opus esse *lumine* arbitrare? *Ecclesiasticorum*, inquis, *præcipue Episcoporum*. Non ergo Episcoporum solum. Nam his *præcipue*, non omnino opus esse mones. Quare hi si desint, etsi non tam commode, at satis tamen erunt inferioris

Ordinis Sacerdotes, Diaconi etiam, Acolythi, Clerici denique ceteri, quos omnes constat esse Ecclesiasticos. Sed fac Episcopis omnino sit opus; quid Congregatis ne in Synodum Oecumenicam, quæ de jure tam late propagato delendo statuat? Nihil minus. Nam de Synodo aut Oecumenica, aut Nationali, aut Provinciali, aut Diœcesana ne verbulum quidem scribis. Paucorum proinde Ecclesiasticorum, in quibus sint aliquot Episcopi, *lumen* satis erit.

Atque hi quidem ita statuent, nullum ut sit errandi periculum. *Ne erretur inquis*. Mirum si his tu paucis *absolutam* attribuas decidendi *inerrantiam*, quam *conditionatam* solum concedas Synodis Oecumenicis; quamque actu prorsus Episcopis deneges per universum terrarum orbem dispersis, atque in unam eamdenque sententiam conspirantibus! Sed heus tu: Judices ne isti Ecclesiastici tui (pauci quidem certe comparatione eorum Antistitum, qui in Oecumenicam Synodum conveniant) *judices* ne, inquam, tui isti Ecclesiastici sedebunt; an solum *consiliarii*? Sane *consiliarii*, (1) te responsurum,

(1) Sic enim de consilio scribit Febronius in titulo ejus Paragraphi VI. Cap. IX. T. I. pag. 580. in quam locum Æneæ Sylvii conjecit: „ Quartum medium haberi poterit in concordi con„ stituto Catholicorum Principum, ADHIBITO pro horum „ DIRECTIONE Ecclesiasticorum, maxime Episcoporum CON„ SILIO „.

rum , non dubito . Consilium igitur falli nescium paucorum tunc Ecclesiasticorum erit ; judicandique potestas omnis, te doctore , in Principes , Ministrosve laicos Principum revolvetur . Sed quæro ex te , num *Consiliariorum* genus istud cum Pontifice , Episcopisque Pontifici adhærentibus junctum societate doctrinæ debeat esse , an contra ? Non junctum , inquies, profecto. Quid enim eorum , quæ tu velis, expectes ab iis , qui cum Pontifice sentiant ? Excludetur ergo prorsus ex eo conventu Pontifex ; ne ullus eorum , qui ipsi consentiant , *Consiliarii* fungetur munere ; resque omnis *consilio Ecclesiasticorum* , qui adversis partibus studeant , ac judicio Regum , Ministrorumve laicorum , qui id *consilii* probent, definietur . Atqui hoc totum componi cum traditione Majorum , cumque Bossuetii adversus Protestantes (1) differentis doctrina non potest.

Sed age Principes , Ministrive eorum, aliter ac tu velis , sentiant ; & tam longe a commonitionibus , doctrinisque tuis tuendis , atque etiam admittendis distent , ut contra omnino rem gerant , petantque ab Sede Apostolica , quod Ecclesiis Principa-

(1) Confer Bossuetium lib. V. Histor. Variationum Ecclesiar. Protestanticar. n. XXV. pag. 206. seq.

cipatus sui, ex usu futurum sperent; habenda ne eorum, te judice, erit ratio? Nulla certe. Nam eos palam insectare. *Commodis ipsos propriis velificari: Privata* sua *compendia* quærere, *Officere rebus publicis*, scribis (1). Quod eo ne spectet, ut invidia in ipsos, odiumque publicum, ni desinant, concitetur, tu videris. Neque vero hic putas consistendum tibi. Itaque progressus longius, Monarchas quosque summa in rem civilem publicam potestate mulctas; (2) eamdemque potestatem quantam quantam ad arbitrium transfers populi, adeo ut eam *luxare*, *restringere*, *mutare* populus ipse queat, veluti salutare sibi, aut perutile existimet futurum. Qua ex opinione tua quot incommoda, quam magna, quam gravia, quam dira, quam pseudophilosophis illis, quorum supra meminimus, optata & manarint olim; & verendum vehemen-

---

(1) Vide pag. 15. hujus vol. seq.

(2) Locum Febronianum attuli pag. 29. hujus vol. Confer autem cum eodem, quæ de Regibus, Principibusque Æneas Sylvius Cardinalis scripsit ad Fridericum Imperatorem Calixti III. Pontificis Max. nomine, Epist. XCIX. „ Neque nos latet, inquit, quo favore amplectendi sunt Ecclesiarum Præsules: & „ quo SECULI PRINCIPES HONORE PRÆVENIENDI, ut „ illos Fratrum, & istos Filiorum loco, sua cuique dignitate „ servata, habere debeamus. Sunt EVANGELIA SACRA „ SEMPER ANTE OCULOS NOSTRÆ MENTIS; SAN„ CTORUMQUE PATRUM DECRETA SEDULO IN „ ANIMO VOLVIMUS. Novimus, quid Episcopis liceat, „ quid PRINCIPES DECEAT; quid officio Summi Sacer„ dotis incumbat; neque cordi nostro quidquam tenacius hæret, „ quam ita Sacros Canones observare, ut idonei Mysteriorum „ Christi dispensatores inveniamur &c. „ Audin' Febroni.

hementer ſit ; ne deinceps manent , adeo eſt perſpicue paulo ante animadverſionibus Boſſuetii demonſtratum , ut noſtra nunc oratione non egeat .

Tuendi etiam civilis imperii cauſſa, ab orthodoxis ſcriptoribus ſuſcipienda oſtendet eſſe , contra opus Febronii Eccleſiaſtici regiminis defenſio .

VIII. Quoniam igitur Eccleſiaſticum regimen, quod ſane per ſeſe concors , atque ſalutare (1) civili eſt , ſic tuo impetitur opere , ut oppugnatio inde ſequatur po-

(1) S. Cæleſtinus I. Pontifex Max. Epiſt. XIX. ad Theodoſium Imperatorem n. 2. pag. 1164. Tom. I. Epiſtolar. Romanor. Pontificum Edit. Paris. an. 1721. „ Pro veſtro , inquit , Imperio geritur quidquid pro quiete Eccleſiæ , vel „ Sanctæ Religionis reverentia laboratur . Vide etiam Epiſtolam XXIII. ad Eumdem n. 1. & II. pag. 1203. Eodem pertinent , quæ Pontifices reliqui , Sanctique Patres monumentis mandarunt litterarum , de quorum teſtimoniis agam , cum tempus monuerit , opportunius . Quid Clerus Gallicanus hac de re ſemper ſenſerit , ſentiat , ex ejus Actis Tom. XII. pag. 42. Edit. Pariſ. an. 1740. pag. 132. pag. 144. 177. 229. 247. 267. ſeq. exque Oratione, quam Cleri ejuſdem nomine habuit an. 1534. ad Regem Henricum III. Archiepiſcopus Bituricenſis , Ibid. pag. 90. „ A la verité , comme tous les Rois prennent toute leur conſolation , toute leur eſperance au ſein de „ l' Epouſe de Dieu ſon Egliſe ; auſſi l' Egliſe ſe ſentant travaillée, & vexee , n' atiend , ni n' eſpere ſa conſervation „ aprés Dieu , qu' à la force & providence Roiale . Ce mutuel „ conſentement de ces deux bras étoit ſi annexe , que l' un ne „ pouvoit être demanché ou affoibli, que l' autre ne le ſentit ; „ ainſi l' AUTORITE ROIALE ne PEUT etre BIEN ASSUREE , SANS l' APPUI DE LA DIGNITE SACERDOTALE , la QUELLE ETANT AFFOIBLIE , il EST NECESSAIRE QUE l' AUTORITE ROIALE SENTE DIMINUTION „ . Confer noviſsimam Paſtoralem Epiſtolam an. 1775. Epiſcopi Aleſienſis indicentis preces pro conſecratione Regis Chriſtianiſsimi Ludovici XVI. Nam is Antiſtes pag. 21. converſa ad Galliam oration : „ Le nom même , inquit, de ſchiſme, „ & d'héreſie etoit inconnu chez toi , tandis que dans la ſucceſſion des evenemens & des ſiecles le reſte de l' Europe devenoit la proie de ces monſtres auſsi funeſtes au bien des etats „ qu' à celui de la religion. C'eſt à l' UNION FILIALE DE TES „ PRINCES AVEC LES CHEFS DE L'EGLISE QUE TU AS „ DU DES AVANTAGES ſi PRECIEUX . Maintenez , o mon „ Dieu, fortifiez , rechauſſez DE PLUS en PLUS UNE UNION „ QUI FAIT LA GLOIRE DE CET EMPIRE &c.

poteſtatis Regum; nemo tam improvidus ; mea quidem ſententia,erit;tamque imperitus rerum, quin videat fore, ut qui contra tuum idem Opus Regiminis ipſius Eccleſiaſtici defenſionem ſuſceperint, iidem una ſimul Civile imperium tueantur. Cumque utraque harum poteſtatum Eccleſiaſtica nempe, ac Civilis eſſe omnibus debeat orthodoxis cordi; ſane orthodoxo cuique ſcriptori,qui diu in hiſce litteris ſit,doctrinisque verſatus, danda, quantum poteſt, diligens opera eſt, ut librum eumdem tuum certis teſtibus, tabulis, Majorum traditione, Sacrorum Bibliorum auctoritate expugnet; atque ita quidem oſtendat, & eſſe non ignavum, neque iners Eccleſiæ membrum ſe;& ali Civem reipublicæ utilem.Quod dum non uno arbitratu meo, ſed voluntate Magnorum Virorum, hortatu, impulſu etiam,ut vires ferunt,contendo, atque enitor; non diffido, utrumque conſequi poſſe me; quippe qui ſperem, laborem hunc qualemcumque meum Eccleſiæ, Reique civili publicæ non ſupervacaneum, neque infructuoſum fore.

Exponitur,quid ſit auctor ſequentibus Epiſtolis comprehenſurus.

IX. Itaque Rei Chriſtianæ & Civili publicæ facturus fatis, quæram, ac declarabo Epiſtolis hiſce meis, quid Eccleſia ſit? Ullane ſit a Chriſto illius gerendæ inſtituta ratio? Cujuſmodi hæc ſit, & quam late

te pateat? Christianis ne omnibus junctim, *seu collective*, ut ajunt, credita divinitus fuerit; an Præsidibus a Deo constitutis Ecclesiarum? Atque his quidem sparsis ne per terrarum orbem universum; an congregatis in Synodum? Æqua ne horum omnium potestas, & ratio sit; an unus sit omnium Caput, & Primas? Quisnam hic sit? Quo jure obtineat Primatum? Is Primatus *Nominis ne*, *Ordinis*, *Directionis*, *puræ Inspectionis sit* an etiam Potestatis, atque Jurisdictionis? Cujus rei gratia datus Ecclesiis Primas idem fuerit? Quemadmodum ei conjuncti quique Catholici esse debeant? Quas eundem oporteat in Re Christiana Publica sive sparsa, sive in Synodum coeunte tenere partes? Qua ratione schismata, si qua sint orta, tolli oporteat? Quid juris valere debeat in Ecclesia; quibusque competat munus condendarum Ecclesiasticarum legum? Quam multa his de rebus tuo opere comprehenderis, quæ a Catholicorum omnium, ab Gallicanæ autem Ecclesiæ in primis, doctrina dissideant ita plerumque, ut ab Catholicis iisdem, & Gallicana Ecclesia erroris, atque etiam hæreseos condemnentur? Quibusnam sententiis, qua ratione, ut servata unitate Gallorum inclita natio a Romana, aliisque multis discrepet? Quas quidem senten-
tias

tias non eo commemorabo, quo earum ullam refellere inſtituerim; ſed quo demonſtrem, quam tu licenter fines, quos Gallica Natio ipſa ſibi fixerit, prætergreſſus ſis; & qua fide (eorum finium tuendorum ſpecie) qua, inquam, fide, quaque diligentia ſis in illuſtrium Virorum, Sanctorum Patrum, Synodorum, Scripturarumque locis deſcribendis, obiiciendiſque verſatus. Id vero ubi (non cauſſa lædendi, neve laceſſendi, ſed monendi tui) perfecero (perficiam autem ope fretus Dei) plane confido fore, ut re experiar, te docilitatis; meque propterea laboris fructum uberrimum retuliſſe. Vale kal. Januariis 1776.

EPI-

EPISTOLÆ SECUNDÆ

ARGUMENTUM

§. I.

Quid Ecclesia Christi sit §. II. *Quid ipsam putet esse Febronius* §. III. *Quid Gallicana, Gentesque orthodoxæ reliquæ* §. IV. *Ecclesiam Collegium, non Statum esse, Febronius, Pufendorfium hæreticum hominem sequutus, scribit.* §. V. *Ullane certa sit a Christo instituta gerendæ Ecclesiæ ratio. Negat Pufendorfius. Hujus esse doctrinam hac de re veram Febronius arbitratur. Febronii secum de re eadem certatio; quæ sane certatio afferre tegendi erroris excusationem nullam potest.* VI. *Pufendorfianum hac ipsa de re systema proponitur. Id probans Febronius non liberat, quam dedit, fidem, confirmandæ perpetuo sententiæ cujusque suæ auctoritate Majorum* §. VII. *Quam id Pufendorfianæ doctrinæ genus repugnet Catholico dogmati, demonstrat Divina per Apostolos, Patresque latissime propagata, atque ad nos usque continenter perducta traditio.* §. VIII. *Itaque actum in eam doctrinam publica exsecratione ab Synodis est.* §. IX. *Eadem non ab Gallicana solum* §. X. *sed ab Ecclesiis quibusque orthodoxis, ut fidei*

dei Catholicæ inimica rejicitur. §. XI. *Nec ipſam ullo modo Græci Schiſmatici, magnamque partem Proteſtantes ferendam cenſent* §. XII. *Quæ ex re Febronii opera non componi quidem, ut ille blanditur ſibi; ſed turbari majorem in modum pacem, viamque ad nova diſcidia pandi, conſtat.*

EPI-

EPISTOLA II.

JUSTINO FEBRONIO
JURISCONSULTO.

F. THOMAS MARIA MAMACHIUS.

S. P. D.

Febronius de Ecclesiæ statu acturus, definitionem prætermittit Ecclesiæ. Quam id ab eo actum incommode fuerit.

I. HABEO a te quid expectem. Nam satisfacies, opinor, roganti mihi, cur Ecclesiæ (cujus in priore tuo Volumine STATUM, qualem tibi finxeras animo, tam late descripseris) omiseris definitionem. Nosti enim, ut a definitione proficisci debeat omnis, quæ ratione de re quacumque suscipitur institutio. Id autem eo tibi curandum majorem in modum erat, quod hoc uno consilio istud te de *Statu Ecclesiæ* scribendi onus sustinuisse gloriarere, ut pacem inter Catholicos, Protestantesque componeres; quorum tamen scires, quam variæ sint de formanda ejusdem Ecclesiæ notione, quamque inter se diffidentes sententiæ. Ecquam enim confidas inter eos concordiæ reconciliationem fore, quibus ne de intelligentia quidem ejus rei, quæ in quæstione versetur,

convenerit? Equidem ni ante fixum, ratumque ſit, quid Eccleſiæ, de qua diſputetur, intelligi oporteat nomine; vereor, ne tam longe abſit illius pacis, quam tu tibi pollicere, fides, ut hanc unam ob cauſſam (niſi cauſſae tam eſſent multæ, quam ſunt revera) oram nullam, nullum inter Nos, Proteſtanteſque finem controverſiarum proſpiciam futurum. Quare aut reddenda (quod vellem) abs te ratio eſt, cur explicare, quid indices Eccleſiae vocabulo, prætermiſeris; aut fatebere, vel prudentem, atque volentem te; vel inconſiderantem, non uti par erat, reconciliatoris pacis functum eſſe munere; ſed potius (quod certe nollem) concitatoris invidiæ, auctoriſque novorum diſſidiorum. Atque huc quidem evadere, quæ; tuo iſto opere complexus es, poſt efficiam quod rogo, ut æqui boni facere, ne gravere,

§. I.

Quid ſit Eccleſia.

Negat Mamachius agendum ſibi de origine vocis Eccleſiae eſſe, cum id ad inſtitutum non conferat. Docet convenire Proteſtantibus cum Noſtris non poſſe niſi ante cognoverint, quid ſit Eccleſia. Proponit Eccleſiæ definitionem.

II. De origine vocis τῆς ἐκκλησίας *Eccleſiæ*, deque variis ejuſdem ſignificationibus nihil attinet dicere. Non enim harum plures quidquam ad inſtitutum conferunt, & explicatae a multis ſunt diligentius, quam ut laborem cujuſquam noſtrum, quo magis evolvi, atque illuſtrari poſſint, operamque de-

desiderent. Jam id nunc instat, ut inter nos ante conveniat, fixumque sit, quo demum sensu omnis futura sit nostra de Ecclesia disceptatio. Conveniet autem, spero, si constes tibi. Nam, ut tua legens interdum animadverti, de *aspectabili* hominum eorum complexione loqueris, qui cum doctrinam, religionemque Christi orthodoxam colant; tum non unius urbis, aut provinciae, aut regionis finibus contineantur; sed per universum sint propagati terrarum orbem. Qua de re nihil obstat, quin tibi prorsus assentiar. Firmum proinde hoc erit, ac ratum utrique nostrum. Verumtamen de nexu, ac forma ipsius Ecclesiae, cujusmodi sit, magnam esse video inter Nostros, atque Protestantes dissensionem. Quae sane dissensio abs te non tollitur; hac vero manente, non modo non iniri ab iisdem nobiscum ea, quam tute optare te dicis, sed ne fingi quidem potest consociatio. Nostrum enim commune, constans, immotum dogma est: Ecclesiam, societatem hominum esse sub legitimis a Spiritu Sancto positis Pastoribus, in primis vero sub *Visibili* divinitus item constituto *Capite*, *Centroque unitatis* Romano Pontifice, unam Christi orthodoxam profitentium fidem; eorumdemque sacramentorum colligatione in unum corpus coalescentium. Ex hoc tu dogmate (utare licet

machinis, quibus voles) Catholicorum, qui transfugere ad hostes nolit, dejeceris omnino neminem.

Animadvertit præterea, quam longe Protestantes absint ab admittenda Ecclesiæ catholica definitione.

III. Sed Protestantium longe est discrepans ratio. Non enim omnia, quæ nos in Sacramentis numeramus, Sacramentorum habent loco; neque vero quæ habent, talia esse quædam, qualia nos credimus, arbitrantur; neque eamdem atque nos profitentur fidem. Pastorum porro divinam institutionem negant ipsorum plerique; *Capitis* autem, *Centrique unitatis* omnes multo magis negant, adeo ut nihil fere de Ecclesiae ratione sit, de quo non illi magnopere a nobis dissideant. Ac de Sacramentis quidem quid sentiant, notum est. De Ecclesia sic statuunt, ut cadere quidem sub aspectum, seu visibilem ipsam esse; eamdemque professione fidei, & Baptismi, Eucharistiaeque Sacramentis, in *Pastoribus*, *ac populo subsistere* (1) confiteantur; sed Pastorum eorumdem

(1) Bossuetius in iil. (Avertissement sur les lettres de M. Jurieu n. xix. Tom. IV. opp. Edit. Argentin. seu Venetæ an. 1738. pag. 149.) ,, Les Ministres, inquit, passent condemnation, ,, & ils avouent que L'EGLISE SUBSISTE VISIBLEMENT ,, DANS SES PASTEURS, ET DANS SON PEUPLE, EN ,, VERTU' DE CETTE PROMESSE : Je suis avec vous : de ,, celle-ci : Les portes d' enfer ne prevaudront point : & des ,, autres de cette nature. Mais l' Eglise ne peut subsister sans ,, la profession de la verité : c' est pourquoi M. Jurieu, avoue, ,, apres M. Claude ,, que l' Eglise à qui Jesus-Christ promet ,, un eternelle duree, est une Eglise confessante, une Eglise, qui publie la foi : & par consequent qui a pour cela une ,, assistance particuliere : on en a vû les passages ; & ces deux ,, Ministres l' avouent en termes formels ,,. Hoc ipsum adductis

dem divinam institutionem, eorum quique, praeter Episcopales Britannos, pernegant. Pontificem Romanum ne nominandum quidem censent; quippe quem neque *caput* Christianorum esse credant, neque *unitatis centrum*.

§. II.

Quid Febronius Ecclesiam esse putet.

Febronius in priore suo volumine de Statu Ecclesiae non dat Ecclesiae ipsius definitionem. Dat in suis Principiis juris publici Ecclesiastici, sed ita mancam, ut, dum placet Protestantibus, Catholicis nos satisfaciat. Quã inanis sit ratio, qua se excusat, cur mancam attulerit.

IV. Age vero, expedi, quid tu in priore volumine tuo, Protestantes Catholicis conciliaturus, statuas esse Ecclesiam? Equidem hujus abs te nullam in eodem ipso volumine video definitionem dari. Non sum nescius, definiri eam abs te ipso (in *Principiis Juris Publici Ecclesiastici Catholicorum ad Statum Germaniae accommodatis in usum tyronum: Introduct. n. V. Edit. Ulmensis an. 1767.*) „ Coetum sacrum hominum „ baptizatorum, qui sub regimine Pastorum „ veram Christi doctrinam unanimiter pro„ fitentur „. Sed quam nollem, Febroni, ut id tu accommodares Catholicis, quod proprium Protestantium sit, tradique non possit sine offensione summa Catholicorum.

ctis Pseudo-Ministrorum, Confessionumque Protestanticarum locis demonstrat idem Bossuetius Lib. XV. Variation. Eccles. Protestant. Num. IV. sqq. pag. 268. sqq. Tom. III.

rum . Ecquid enim in ista definitione est ; quod Lutherani , Calviniani , Zuingliani &c. non probent , quodque genti Catholicæ satisfaciat ? Non enim commemoras ullum Sacramentum , præterquam Baptismum ; non Pastores , seu Episcopos , qui positi a Spiritu Sancto sint gerendarum Ecclesiarum caussa; non AntistitumApostolicae Sedis beatam successionem , quae centrum divinitus constituta sit unitatis . At apponi abs te, dices , hujusmodi adnotationem : *De capite , & membris hujus coetus consulto hic abstraho, ne , quod nolo , in ipso mox vestibulo litigare cogar.* . De non litigando , quod scribis , fac quisque credat , ut voles . Nihil enim impedio . Quamquam mirabile videri potest , te qui numquam hactenus feceris litium serendarum modum , repente fastidientem lites sic exhorrescere , ut male timeas , ne in ipso tuarum Institutionum vestibulo contendere cogare . Verum sit istud sane , quemadmodum dixi , ut voles . Sed illud mecum Catholici quique nostri permoleste ferent , quod orthodoxum dogma de *visibili capite , centroque unitatis* omiseris ; cujus tamen cum de uno corpore Ecclesiae definiendo ageretur , prorsus esset necessaria mentio . Nam quod , uti te nobis purges , animadvertis , providendum esse tibi , ne litiges , vereor , ne nullam habeat justam excusationem .

Quas-

Quas enim Catholicus ab Catholicis lites metuat, si Catholicis adolescentibus Catholica juris Ecclesiastici principia traditurus, Catholicum dogma commemoret? Immo lites metuat graves in primis necesse est, si hoc praetermisso dogmate, eo sit Ecclesiae definitionis genere contentus uno, quod placeat Protestantibus, Catholicis autem contra non placeat.

§. III.

Quid Ecclesiam esse statuant Gallicana, Gentesque orthodoxae reliquae.

V. Commodum succurrit de Gallis. Est inter eos, ut nosti, atque nos ipsos orta haud levis (sed pace tamen, atque unitate servata) dissensio de Pontifice Maximo, praestet ne Synodo Oecumenicae; deque Pontificis ejusdem in controversiis, quae ad religionem spectent, decidendis falli nescia auctoritate. Quid autem? Horum ne Ministros Sacrorum, Episcopos in primis, a *Visibili Capite*, a *Primate* coetuum quorumque Catholicorum, a *Centro unitatis* commemorando deterritos fuisse, dices, altercandi metu, cum de notione *unius Ecclesiae catholicae* informanda, suisque non solum Libris Controversiarum, Institutioni-

Galli, ne exceptis quidem Appellantibus, sic definiunt Ecclesiam, ut ejus visibilis Capitis Romani Pontificis mentionem non praetermittant.

busque canonicis; sed Rudimentis quoque doctrinae Christianae comprehendenda; ac non iis modo, qui aliquos in litteris progressus fecissent, verum etiam indoctis, puerisque ipsis, ut oporteret, tradenda agerent? Non dices profecto, nisi una dicas, meridie non lucere. Tam enim necessariam mentionem ejus dogmatis judicarunt, ac judicant, ut eam, si in explicanda unitate Ecclesiae taciti praeteriissent, veriti fuissent, ne non satis & muneri suo se, & suorum institutioni fecisse viderentur. Equidem describerem ex omnibus eorum Catechismis, quaecumque huc attinent, diligenter loca, si opus esset; sed hoc tanto labore me rei perspicuitas liberat. Itaque perpauca dabo, quibus & caussae plane consulam; & non ero, uti quidem confido, molestus tibi. Episcopi Andegavensis, Rupellensis, & Lucionensis in Catechismo, quem anno 1678. ad usum suarum Dioeceseon ediderunt, in XXXIX. *Lectione*, post ubi de *visibili Ecclesia* loquuti sunt, quam Christus per suos Administros regit; rogaruntque, quinam ii sint Administri, quibus Christus *visibilem* Ecclesiam ipsam moderatur? respondent: eos esse Parochos in suis paroeciis, Episcopos in suis Dioecesibus, ET PAPAM IN TOTA ECCLESIA, CUJUS EST OB HANC RATIONEM VISIBILE CAPUT

IN

IN TERRA (1). Est præterea in Catechismo Ecclesiae Nannetensis hoc modo (2): *Quid est Ecclesia? Est coetus fidelium Christianorum.* Quot *sunt Ecclesiae? Non est nisi una, eademque sola, qua est Catholica, Apostolica, & Romana. Potestne ullus extra Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, & Romanam salvari? Minime. Nulla enim est salus extra Ecclesiam. Quisnam est Ecclesiae Catholicae* CAPUT? *Dominus noster Jesus Christus, & sub eo Sanctus Pater noster Papa.* Carolus Joachimus Colbertus Episcopus Monspeliensis, quem certe non nimio erga Pontifices Romanos studio fuisse latum fatebere, in suæ Dioeceseos Catechismo, Lectione XXXI. *De Ecclesia, quæ in terris est, differens,* quærit, *quid Ecclesia terrae sit in præsenti statu?* Respondet (3): *Est Societas fidelium Christianorum,*

---

(1) Pag. 91. „ Ce sont les Curez dans leurs paroisses : les „ Eveques dans leurs Dioceses : le Pape dans toute l' Eglise, „ dont il est pour cette raison le Chef visible sur la terre.

(2) Le Catechisme du Diocese de Nantes par le commandement de Monseigneur l' Illustrissime, & Reverendissime Messire Gilles de Beauvau Eveque de Nantes &c. a Nantes 1715. (Lect. XIV. pag. 40.) „ Qu'est-ce que l'Eglise ? C' est l' assemblée des fideles Chretiens. Combien y a t' il d'Eglises ? Il „ n' y en a qu' une seule, qui est l' Eglise Catholique, Apostolique, & Romaine. Peut-on etre sauvé hors de l' Eglise „ Catholique, Apostolique, & Romaine ? Non : hors de l'Eglise il n' y a point de salut. Qui est le Chef de l' Eglise Catholique ? C' est notre Seigneur Jesus-Christ, & sous lui notre Saint Pere le Pape.

(3) Pag. 66. sq. Edit. Lugd. an. 1705. „ Qu'est-ce que l'Eglise de la terre dans l' etat present ? C' est la Societé des „ fideles Chretiens, qui sous les Pasteurs legitimes, ne font, „ qu' un meme corps dont Jesus Christ est le Chef invisible, & „ LE PAPE LE CHEF VISIBLE.

rum, qui ſub legitimis Paſtoribus non efficiunt, niſi corpus uuum, cujus inviſibile Caput eſt Chriſtus, & CAPUT VISIBILE PONTIFEX. Quaerit praeterea, *cur Epiſcopi, ac ſub horum auctoritate Presbyteri ſint Paſtores legitimi Chriſtianorum?* Reſpondet vero (1); *quia ſucceſſere Apoſtolis, atque Diſcipulis, quos Jeſus Chriſtus conſtituit, gubernatores Eccleſiae terrae*. Quærit item, *quinam ſit Caput Epiſcoporum?* Reſpondet: *Eſt Papa Antiſtes Romae*. Quaerit praeterea, *cur Papa ſit caput Epiſcoporum*? Reſpondet autem: *Quia eſt S. Petri Succeſſor, qui caput erat Apoſtolorum.* Quærit, poſtremo, cur Papa dicatur *eſſe viſibile Caput Eccleſiae* (2)? Reſpondetque: *Quia eſt Caput Paſtorum gubernans viſibiliter Eccleſiam ſub auctoritate Jeſu Chriſti*. Adjungit (3), *Eccleſiae Romanae nomine Societatem fidelium intelligere ſe, qui Papam viſibile caput agnoſcunt eſſe, eique hac ratione obediunt*: eamdemque *Romanam Eccleſiam ſolam veram Ec-*

---

(1) Pag. 67. „ Parce qu'ils ont ſuccedé aux Apotres & „ aux Diſciples que Jeſus Chriſt a etablis pour gouverner l' „ Egliſe de la terre.

(2) „ Quel eſt le Chef des Eveques? C'eſt le Pape l'Eve- „ que de Rome. Pour quoi le Pape eſt-il le Chef des Eveques? „ Parce qu'il eſt le Succeſſeur de Saint Pierre, qu'etoit le „ Chef des Apotres. Pour quoi dites vous que le Pape eſt le „ Chef viſible de l'Egliſe? Parce qu'il eſt le Chef des Pa- „ ſteurs, qui gouverne viſiblement l'Egliſe ſous l'autorité de „ Jeſus Chriſt „.

(3) Pag. 69. „ j'entens la Societé des Fideles qui recon- „ noiſſent le Pape pour Chef viſible, & qui lui obeiſſent en „ cette qualité . . . L'Egliſe Romaine eſt la ſeule vraie Egli- „ ſe, & hors de l'Egliſe il n'y a point de ſalut „.

Ecclesiam esse; *& extra Ecclesiam* (veram) *salutem esse omnino nullam* . Eodem revolvi video, quæ Catechismo Massiliae anno 1675. edito continentur, depromtaque sunt e celebrioribus Catechismis Dioecefeon Gallicanarum. Sic autem in eo scriptum reperio (1): *Ecclesiam esse coetum omnium fidelium Christianorum profitentium fidem, doctrinamque Christi supremi Capitis Ecclesiae; atque Pastoribus legitimis ejusdem Ecclesiae obtemperantium. In Pastoribus* autem iis *primum poni nostrum Sanctum Patrem Papam Vicarium Jesu Christi, Successorem S. Petri, & visibile Caput Ecclesiae* &c. Non discrepant, quæ Jacobus Benignus Bossuetius Catechismis suis complexus est, eoque in primis, quem de *Expositione Fidei Ecclesiae Catholicae*, deterrendorum ab errore Protestantium gratia, edidit; e quo quidem Catechismo memini me supra descripsisse insignem locum. Quid? Si illi pauci Antistes, qui contra jus, fasque in Collegas suos, inque Pontificem etiam Maximum, doctrinae caussa, impetu quodam concitari se, ferrique transversos siverant, in suis Litteris Pastoralibus, etsi plebibus sibi cre-

(1) Pag. 65. „ C' est l'assemblée de tous les Fideles Chré-
„ tiens qui font profession de la foy, & doctrine de Jesus Christ,
„ souverain Chef de l' Eglise, & qui obeissent aux Pasteurs le-
„ gitimes de cette meme Eglise. Qui sont les Pasteurs de l'
„ Eglise? C' est premierement notre Sainte Pere le Pape, Vi-
„ caire de Jesus Christ, Successeur de S. Pierre, & Chef visi-
„ ble de l' Eglise &c. „

creditis rationem exponere ſunt conati reſiſtentiae, & appellationis ad futurum Concilium injuſtae ſuae; id tamen dogma premendum ſilentio non putarint? In his Epiſcopus fuit Bolonienſium, qui an. 1713. Septembris octavo die ſcripſit hoc modo (1): *Nol-*

(1) Mandement & Instruction de Monſeigneur l' Eveſque de Boulogne au ſujet de l' appel qu' il a interjette conjointement avec Meſſeigneurs les Eveques de Mirepoix, de Senez, & de Montpelier au futur Concile General de la Conſtitution de N. S. P. le Pape Clement. XI. du 8. Septembre 1713. Edit. Pariſ. 1717. pag. 18. quo loco is Antiſtes ſic habet: „ Nous ne „ croyons pas, mes chers Freres, que perſonne puiſſe penſer, „ qu' en vous repreſentant, comme nous venons de faire, avec „ ſimplicite les ſaintes prerogatives de l' Egliſe Catholique ... „ nous aions VOULU OTER A NOTRE SAINTE PERE „ LE PAPE AUCUNS DES PRIVILEGES QUI LUI AP„ PARTIENENT VERITABLEMENT. A Dieu ne plaiſe, „ que nous aions ſeulement la penſee d' OBSCURCIR par le „ moindre nuage LA GLOIRE DE SA PLACE EMINENTE, „ NI DE DIMINUER EN RIEN LA VENERATION PRO„ FONDE, ET LA SOUMISSION PARFAITE QVE NOUS „ LUI DEVONS TOUS, SUIVANT LES REGLES DE L' „ EGLISE. NOUS RECONNOISSONS AU CONTRAIRE „ QUE LES PREROGATIVES ATTACHEES A SA PER„ SONNE, ET A SON SIEGE SONT TRES-GRANDES ET „ TOUTES DIVINES PARCE QU' ELLES SONT DE „ L' INSTITUTION MEME DE JESUS CHRIST. NOUS „ SCAVONS QU' IL EST ASSIS DANS LE CHAIRE DE „ S. PIERRE QU' IL EN EST LE SEUL & LEGITIME „ SUCCESSEUR ENTRE TOUS LES EVEQUES, ET QUE „ PAR LA IL PARTICIPE AUX GLORIEUSES PREEMI„ NENCES QUE LE FILS DE DIEU A DONNE AU PRE„ MIER DE SES APOTRES. IL EST DONC COMME LUI „ LE PREMIER PASTEUR DE DROIT DIVIN, NON „ SEULEMENT D' UNE PRIMAUTE D' HONNEUR &c. „ DE PRESEANCE, MAIS D' UNE PRIMAUTE DE JU„ RISDICTION ET DE DIRECTION: IL EST LE PRE„ MIER EVEQUE, LE PREMIER VICAIRE DE JESUS „ CHRIST EN TERRE; LE PREMIER PONTIFE MIS „ PAR JESUS CHRIST A LA TETE DE TOUT LE TROU„ PEAUET DES PASTEURS MEMES, DONT LA SIE„ GE EST LE SYMBOLE DE L' UNITE DE L' EGLISE, „ ET EST AINSI UN AVERTISSEMENT A TOUS LES „ EVEQUES DE N' USER DE LEUR MINISTERE, QUE „ POUR L' UNITE. LA FOI CONFESSE TOUT CELA, &

„ Il

Nolle se ulla eorum privilegiorum, quæ ad Pontificem revera spectent, Pontifici eidem detrahere. Ne cogitationem quidem umquam incidisse sibi obscurandae gloriae eminentis loci, quem Petri Successor occupat; *aut imminuendae venerationis profundæ, perfectaeque submissionis, quæ ipsi ab omnibus debetur, ut regulae Ecclesiae postulant. Agnosci e contra ab se praerogativas ejus Personæ, Sedique adnexas, quæ maximæ sunt, planeque divinæ, ut quae institutionis sint Jesu Christi. Non ignorare se, in Petri ipsum Cathedra sedere; solumque ipsum ex Episcopis omnibus, & legitimum* Petri ejusdem *Successorem esse; indeque gloriosarum praeminentiarum participem, quas Dei Filius concessit primo suorum Apostolorum. Itaque esse ipsum, ut ille fuit, divino jure, Pastorem primum, non primatu honoris, & praesidentiae solum; sed jurisdictionis etiam, & directionis. Eumdem primum Episcopum, primum Vicarium Jesu Christi in terris esse, primum Pontificem præfectum a Christo Gregi universo, ipsisque Pastoribus. Ejus præterea Sedem Symbolum esse Ecclesiasticae unitatis, monitionemque Episcopis omnibus, ut ne ministerio utantur suo, nisi ob unitatem.* ID TOTUM CONFITERI FIDEM; NEQUE ID IPSI AB ULLO IN CONTROVERSIAM, PRÆTERQUAM AB HÆRESI,

---

„ il N'Y A QUE L'ERESIE QUE OSE LE LUI CONTESTER „.

RESI, REVOCARI. Bolonienſi & conſiliis iiſdem, & dignitate Collegae plane conſonant Antiſtites, qui tunc erant, Mirapicenſium, Monſpelienſium, Senecenſium, Virdunenſium, Appamienſium, quorum hac de re inſignia praetermittam loca (1), ne ſim in re non neceſſaria longior. Quo etiam in genere confirmati majorem in modum Parochi Pariſienſes a Cardinali Noailleſio fuerunt, qui tunc apud ipſos Archiepiſcopi ſuſtinebat dignitatem (2). Nam ſcriptum ab iis fuiſſe in hanc ſententiam video (3). *A Patribus nos*,

---

(1) Hi in ipſo etiam ſuae (Appellationis Actu, Diei 1. Martii an. 1717.) „ Paſtoralis officii ſollicitudinem poſtulare „ (ſcripſere) ut ET DEBITAM AUCTORITATI SVMMI „ PONTIFICIS, QVI PRIMATVM HABET A CHRISTO „ IN VNIVERSA ECCLESIA, REVERENTIAM, ET IN- „ DIVISAM VNITATIS ECCLESIASTICÆ CONJVNCTIO- „ NEM; NVSQVAM QVOAD POSSINT, (Epiſcopi) VIO- „ LARI PATIANTVR &c. „ pag. 5. & pag. 16.

(2) Is Epiſt. ab ſe, aliiſque Epiſcopis octo ad Clem. XI. P. M. ſcripta die 5. Febr. an. 1714. „ Præcipuum illud eſt a „ primæ Sedis decus, inquit, ut ad ipſam tamquam unitaris, „ & veritatis centrum ceteræ conveniant &c. „ In ſuo (Appellat. Actu 3. April. 1717. pag. 1. „ Plein, inquit, d'une ve- „ neration ſinguliere pour celui que la Divine Providence a „ eleve ſur la Siege Apoſtolique, que nous reverons com- „ me le Succeſſeur du Prince des Apotres, auquel le Primau- „ te appertient de droit divin dans toute l'Egliſe „.

(3) In eo libello, quem inſcripſere: „ Apologie des cu- „ rez du Dioceſe de Paris contre l'ordinance de Monſeigneur „ l'Archeveque de Reims du 4. Janvier 1717. Cap. VIII. pag. „ 48. les SS. Peres de l'Egliſe, auſſi bien que les Conciles, & „ les livres ſaints nous apprennent, que pour maintenir la „ concorde & l'union dans l'Egliſe, Jeſus Chriſt a voulu y „ etablir un premier Eveque, dont le ſiege fut le centre de „ l'unite ... Ils nous enſeignent qu'à la verité la puiſſance „ du Chef eſt ſuperieure a celle de chacun des membres en „ particulier, puiſque le Chef a recu des J. C. une primauté d' „ honneur, & de juriſdiction pour veiller dans toute, l'eten- „ due

nos, ab Synodis, a ſacris denique Libris doceri, Chriſtum, ſervandae concordiae, atque unionis cauſſa, ſtatuere unum voluiſſe Epiſcopum primum, cujus Sedes centrum unitatis eſſet. Jam vero *poteſtatem* CAPITIS *Superiorem eſſe revera illa, quae cuique membrorum, in particulari*, ut ii quidem ajunt, *inſit*. *Nam id Caput* (Pontificem autem Romanum intelligunt) *a Chriſto primatum accepiſſe honoris, &* JURISDICTIONIS, *ut vigilantia ſua retineri in univerſa, qua late patet, extenditurve, Eccleſia fidem, unitatem, ſacrorumque canonum obſervationem curet*. Sorbonæ quoque, ſeu Facultatis Theologicæ Pariſienſis, etſi id item ætatis Decretis Pontificiis reſiſtentis, hæc tamen continuatio doctrinæ fuit(1), *articulum ſibi eſſe fidei: juriſdictionis, ac poteſtatis judicium ad Romanum Pontificem pertinere; idque ei judicium competere, qua ſucceſſor eſt Petri in Cathedra, quae centrum eſt unitatis, cui Chriſtus in univerſa Eccleſia ordinis, & poteſtatis primatum affixerit*

„ due de l' Egliſe au maintien de la foi, & de l'unite: auſsi
„ bien qu'a l' obſervation des Ss. Canons.

(1) Vide la Defenſe de l' Univerſite contre un Memoire de
„ quelques Prelats de France. A Paris 1717. „ pag.33. „ NOVS
„ REGARDONS COMME VN ARTICLE DE FOY, QVE
„ LE JVGEMENT DE JVRISDICTION, & DE PVISSAN-
„ CE APARTIENT a l'Egliſe, AV PAPE, & a CHACVN
„ DES Eveques... Ce jugement appartient AV PAPE, en
„ tant qu' il a ſuccede à Saint Pierre dans la Chaire, qui eſt
„ le centre de l' unité, a la quelle J.C. a attache une Primau-
„ té de rang, & de PVISSANCE dans toute l' Egliſe &c. „

legarum voluntate auditus eſt (1). Eorum autem, quæ tunc is ad rem noſtram præclare dixit, hæc fuit ſumma (2): *Aeterni ædificii fundamentum æternum eſſe oportere. Quare providendum, ne quis dicat, Miniſterium hoc Petri* (hoc eſt, ut ſit fundamentum Eccleſiæ) *cum Petro deſiiſſe. Petrum in Succeſſoribus ſuis non victurum modo; ſed etiam ſemper loquuturum, manſurumque in Succeſſoribus ipſis ſuis fundamentum fidelium. Dictum id ab Jeſu Chriſto fuiſſe. Romam fuiſſe praedeſtinatam, ut Eccleſiae Caput eſſet. Quare æternam eſſe Cathedram conſtitutam Romae. Hanc Romanam ipſam eſſe Eccleſiam, quæ a Petro, ejuſque Succeſſoribus edocta, nihil agno-*

ſcit

(1) Vide Epiſtolám Cleri e Comitiis an. 1632. ad Epiſcopos Regni Galliarum data, qua in Epiſtolá fit Boſſuetianæ Orationis cum laude mentio, ac ſi ipſa apertum os fuerit Comitiorum.

(2) „ Qu'on ne diſe point, que ce miniſtere de S. Pierre „ finiſſe avec lui. Ce qui doit ſervir de ſoutien à une Egliſe „ eternelle, ne peut jamais avoir de fin. Pierre vivra dans ſes „ Succeſſeurs, Pierre parlera toujours dans ſa Chaire... RO„ ME EST PREDESTINE A ETRE LE CHEF DE LA RE„ LIGION, ET DE L'EGLISE... Ainſi fut établie & fixee „ a Rome la Chaire eternelle. C'eſt cette Egliſe Romaine, qui „ enſeignee par S. Pierre, & ſes Succeſſeurs, ne connoit point „ d'hereſie ... Pierre DEMEURE DANS SES SVCCESSEVRS „ LE FONDEMENT DES FIDELES. C'EST IESVS CHRIST „ QVI L' A DIT... ROME N' EST PAS EPVISEE DANS „ SA VIEILLESSE, & SA VOIX N' EST PAS ETEINTE. „ Nuit & jour elle ne ceſſe de crier aux peuples les plus eloi„ gnes, afin de les appeller au banquet, où tout eſt fait un. S. „ Irenee a prononce cet oracle revelé de tous les ſiecles: „ AVEC CETTE EGLISE toutes les Egliſes doivent s'accor„ der, a cauſe de ſa principale, & excellente principaute... „ Quiconque ne s' accorde pas avec l'Egliſe principale, eſt con„ fondu ſans diſcuſsion. Il s'écarte du centre immobile... Mais „ qu'y auroit-il de plus inſenſe, & de plus impie, que de „ dire, que toutes les Egliſes doivent s'accorder avec celle ci; „ ſuppoſé que celle-ci eut frappé pluſieurs verites &c? „

ſcit hæreſeos. Romae neque debilitatam ſeneſtute auctoritatem eſſe, neque extinctam vocem. Pergere ipſam gentes etiam, quæ a nobis disjunctae longis terrarum intervallis ſint, vocare ad convivium unitatis. Jam Irenaei hanc eſſe doctrinam: ad eam Eccleſiam omnem Eccleſiam convenire neceſſe eſſe, propter præcipuam ejus, atque excellentem principalitatem. Quare eum, cui cum hac Eccleſia non conveniat, confundi ſine diſcuſſione, longeque ab immoto centro recedere. At ſi quid ea docuiſſet, aut doceret contra veritatem religionis, quo tandem modo dicere quiſquam, niſi inepte, impieque poſſet: cum ipſa convenire quamlibet Eccleſiam oportere? De Gallis, etſi multo plura ſuppetunt; ſatis tamen hæc dicta ſunto.

Idipſum fit ab ceteris Catholicis Gentibus.

VI. De Gentibus orthodoxis reliquis hoc breve dicam: nullum ad hæc uſque tempora earum fuiſſe librum longe etiam minorem tuo, in quo (ſi una Chriſti Eccleſia deſcriberetur) non fieret explicata Romani Pontificis ut *viſibilis Capitis*, vel ut *Primatis*, vel ut *Centri* unitatis catholicæ mentio. De Germanis, Germanus cum ſis, nihil eſt, Febroni, cur dubites. Non enim te latet, quid, non fuſiores modo eorum de Eccleſia tractationes; ſed vel ipſi etiam libelli Catechiſmorum (1) ferant, quos iidem

(1) Mitto ceteros, ne nimius ſim. Unum commemorabo inſcriptum: „Summa Doctrinæ Chriſtianæ per quæſtiones tra-
„ dita,

dem, Parochis ad inſtituendos Religionis doctrina pueros proponunt. Neque enim tam inaniter timidi Germani ſunt, quam eſſe te profitere, ut alicubi eſſe ſibi a commemorando catholico dogmate, quod eſt *de Capite viſibili, Centroque Eccleſiae*, ſuperſedendum exiſtiment, ac ſi metuendum ſit, ne qua ipſis a quoquam noſtrum lis intendatur. Hoc idem de Pannoniis, de Bohemis (1), de Polonis (2), de Belgis (3), de Hiſpa-

nis

„ dita, & in uſum Chriſtianæ pueritiæ nunc primum edita „ juſſu, & auctoritate Sacratiſsimæ Rom. Hung. Bohem. &c. „ Regiæ Majeſt. Archiducis Auſtriæ &c. 1558. „ In hujus pag. 51. ſic lego: „ Age vero quid eſt Eccleſia? Eccleſia eſt omnium „ Chriſti fidem, atque doctrinam profitentium univerſitas, quam „ Princeps ille Paſtorum TVM PETRO APOSTOLO, TVM „ HVJVS SVCCESSORIBVS PASCENDAM TRADIDIT, & „ GVBERNANDAM „. Eodem ſpectant, quæ in Catechiſmis Romano, Petri Soti, Caniſii, aliorumque continentur, qui quidem Catechiſmi ab Synodis Germanicis Salisburgenſibus, Moguntinis &c. ad tradendum Chriſtianis plebibus proponuntur. Wallemburgici Fratres Epiſcopi alter Adrianopolitanus Suffraganeus Colonienſis, alter Myſſenſis Suffraganeus Moguntinus Parte III. de Vocatione extraordinaria Cap. VIII. pag. 170. Tom. II. Controverſiar. Edit. Colon. an. 1670. „ Supponimus „ nos, inquiunt, de quo NVLLVS AMBIGIT CATHOLI„ CVS, ROMANVM PONTIFICEM ESSE PRÆPOSITVM „ TOTIVS ECCLESIÆ, & Epiſcopos particularium Eccleſia„ rum Præpoſitos. „ Addunt: „ Eſſe de NECESSITATE SALV„ TIS, ut omnis creatura ſubſit Romano Pontifici TAMQVAM „ PASTORI VNIVERSALI ECCLESIÆ, & Epiſcopis ſua„ rum reſpective Dioeceſium, quorum LEGITIMA INSTITV„ TIO, & POTESTAS EST TESTATISSIMA &c. „

(1) De Pannoniis, & Bohemis conſtat ex iis, quae modo e Catechiſmo magnorum virorum opera conſcripto, Epiſcopis probato, juſſuque Ferdinandi Regis Romanor. edito, deſcripſi adnotatione ſuperiore.

(2) Polonorum Antiſtites Catechiſmum Romanum Parochis ad explicandum populo proponunt. Vide Synod. Provincialem Gneſnenſem an. 1607. Edit. Cracov. an. 1630. Tit. de doctrina Fidei tradenda: & Synodum Petricovienſem an. 1589. Tit. de Parochorum Officio num. 7. & quæ nos copioſe adnotavimus Tom. I. Operis „ De SS. Veter. Teſtam. ante Chriſtum „ expertibus beatae viſionis Dei „ pag. 349. ſqq.

(3) De Belgis confer Concilium Mechlinienſe an. 1570. Tit. de

nis (1), de Lusitanis (2), de ceteris denique, quos ne nominare quidem vacat, dicen-

---

de Decanis &c. Cap. IX. pag. 1194. Tom. X. Concilior. Edit. Paris. an.1714. & Catechismum Archidioeceseos Mechliniensis, & septem Dioeceseon Gandavensis, Brugensis, Yprensis, Antuerpiensis, Ruremnndensis, Namurcensis, & Buscoducensis excerptum ex Catechismo Romano, pluriesque in Belgio editum.

(1) Longum est de Synodis quibusque, & Catechismorum libellis Hispanicis agere. In Constitutionibus Tarraconensibus Barcinonæ editis an. 1557. extat libellus inscriptus „ Christiani hominis pia institutio „. In Explicat. Artic. IX. Symboli Apostolici: „ Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam pag. 221. „ hæc leguntur: „ Vna est ex una fide, per unam caritatem, in una spe vocationis, in uno grege, in uno ovili, „ sub uno Pastore, SVB VNA CATHEDRA „. In Constitutionibus Synodalibus Archiepiscopi Caesaraugustani Johannis Cebrian. an.1656. Punct.1. „ Lo que se deve creer „ pag.3. versa, hæc habentur de Ecclesia „; Dexola Jesu Christo encomendada al Apostol S. Pedro, y a sus Sucessores para que la apacentassen, y governassen, y nuestro Ss. Padre Alex. VII. „ que oy felizmente la govierna presidiendo en la Cathedra, „ y Silla de S. Pedro, es Vicario de Jesu Christo nuestro Señor, y su governador en la tierra; y es Cabeca, y Lugarteniente visible deste cuerpo mystico &c. „ In Constitutionibus Synodalibus Archiepiscopi Burgensis Francisci Pacheci an. 1577. lib. 1. Tit. de Summa Trinitate, & Fide Catholica pag. 10. eadem omnino extant; ut & in reliquarum Ecclesiarum Catechismis, ac Synodis, e quibus ne describam loca, brevitas operis est impedimento.

(2) Vnum hic omnium maxime commemorabo Bartholomæum de Martyribus Archiepiscopum Bracharensem, quem commendat & insignis doctrina, & singularis vitae integritas, quemque Lusitani suspiciunt, tuque ipse persaepe admirare, & cujus laudes nulla umquam aetas conticescet. Est hujus Catechismus Lisbonæ editus an. 1566. hoc titulo: „ Catechismo ou doutrina christiaã & praticas spirituaes, ordenado por Dom Frey Bartolameu dos Martyres, Arcebispo, „ Señhor de Braga, Primas das-Espanhas: impresso por mandado „ del Rey nosso Senhor, pera uso dos Sacerdotes que tem „ carrego dalmas nas Igrejas que sam de sua obrigacaõ &c. „ In hujus Catechismi Lib.I.Cap. XIII.fol.XXVII. & XXVIII. sq. de Ecclesia Militante sic habetur: „ Hæc unitas Ecclesiae consistit in „ hoc, quod omnea Christiani teneant unam fidem, credant, & „ confiteantur eosdem articulos, & doctrinam Ecclesiæ, & „ concordent iisdem in Sacramentis, speciatim in Sacrificio „ Missæ: quæ unitas non posset retineri, & conservari, nisi „ Christus reliquisset in terris unum Caput, & Vicarium suum, „ cui omnes Christiani obedire tenerentur: Hic Vicarius fuit „ Apostolus S. Petrus, & post illum omnes ejus legitimi Successores præsidentes in Ecclesia Romana. „ Esta unidade da „ Ygre-

cendum omnino erit. Non committes autem, opinor, ut (ne quidquam grave praeteriisse tacitus videare) illud iteres, quod alicubi alia de re disputans scribis: hanc doctrinæ institutionem *non esse amplius de tempore* (1). Quo enim modo id tu Catholicus Catholicis non dubites dicere, quibus certum est, doctrinam fidei immutari diuturnitate non posse? Fuerit ista in hereticorum perversitate licentia, ut (S. Hilario Pictaviensi (2) teste) religionem temporibus metirentur; *ac nova potius conderent, quam accepta retinerent; nec veterata defenderent, nec innovata firmarent; facerentque fidem temporum potius, quam Evangeliorum, dum ab* ipsis *& secundum annos describeretur, & secundum confessionem baptismi non teneretur.* Catholicis quod fidei semel fuit, id semper erit fidei, si modo perseverare in ea, quam ab Apostolis, Patribus, Ecclesiaque acceperint, disciplina, professioneque doctrinæ velint.

„ Ygreja consiste nisto qhe todos os Christãos terem hũa só
„ fee, creré, & confessarem os mesmos artigos & doutrina
„ da Ygreja & concordaré em os mesmos Sacramentos, especial-
„ mente no Sacrificio da Missa: a qual unidade não se pode-
„ rareter, & conservar, se Christo não doixara nas terras
„ hũa Cabeca & Vigayro seu ao-qual todos os Christãos fossem
„ obrigados obedecer ... Este Vigayro foy o Apostolo Sam Pe-
„ dro, & despois delle todos os seus legitimos Successores Pre-
„ sidentes em a Ygreja Romana „.

(1) Febr. T. IV. p. 216.

(2) Lib. II. ad Constantium n. IV. pag. 1227. Edit. Paris. an. 1693.

Video, quid possis opponere. *Satis te* perspicue, non modo sexcentis in locis Libri Singularis: *De Statu Ecclesiæ*; sed etiam in Præfatione ipsa tua, de *Cathedra Petri*, deque *Romano Pontifice* fuisse loquutum, dices. Huic te *Primatum* adseruisse, *Centrique Catholicæ unitatis* decus, a quo quidem *Centro* sejungi nemini liceat. *Petram* item ipsum esse, affirmasse, cui tute *adhaereas*; *Caput* præterea *Ecclesiæ visibile*, *Vicarium Christi gregis curam habentem*, *Successorem Principis Apostolorum*, *cujus non sint minuenda jura*.

Jam ista cujusmodi sint, teneo. At erat, mihi crede, abs te omnino definienda Ecclesia. Non enim sperandum erat, ad eam unitatem Ecclesiæ Catholicæ, quam tibi ipse constituisses, reduci Protestantes posse, quibus non ante explicavisses, quæ ista sit, quam tibi animo informasses, Ecclesiae Catholicae unitas. Ac si mancam attulisses definitionem, facile equidem paterer; modo tamen, nihil umquam circuitione usus; tibique perpetuo constans, ista plane catholice postmodum adjecisses, quæ sunt de Primate, de Centro, de Capite &c. Sed qui volumina ipsa quinque tua versant, in illis (pace tua dicam) vix quidquam ab se minus deprehendi, si candide loqui velint, confitebuntur, quam stabilitatem sententia-

rum,

rum, dictorumque constantiam. Non enim solum quæ in tuis ipsis voluminibus sæpe de Successore Petri, de Primate, de Centro &c. scribis, abs te haud raro incredibilem in modum extenuari; sed interdum etiam funditus, contra atque catholicum dogma postulet, tolli cernunt. Quod si neges, tu ipse volo periculum facias. Non enim dubito, quin, cum fide te agere bona predices; vera ipsos cernere, experiens fateare.

§ IV.

Ecclesiam Collegium, non Statum esse, Febronius, Pufendorfium hæreticum hominem sequutus, scribit.

Certam nullam Regiminis formam in Ecclesia dari Pufendorfius statuit. Nam Ecclesiam Collegium, non Statum esse, animadvertit. Hanc sententiã Catholicam esse ait Febronius, eosque insectatur, ac vexat, qui contra statuunt.

VII. Meministi, opinor, eorum, quæ extremo §. XII. Capitis II. Libri Singularis tui *de statu Ecclesiæ* continentur. Sunt autem illa hujusmodi (1): „ Expectabit haud dubie lector, ut nunc accurate definiamus, quæ in hac *Civitate Dei* (sic eam S. Augustinus vocat) „ dicenda sit vigere Regiminis formula. „ Quisquis a nobis hoc interrogat, NON SUCCENSEAT, si ei respondeamus cum viro „ sacris quidem Protestantium addicto;

 re-

(1) Pag. 127. Edit. Bullioni an. 1763.

,, rerum politicarum cum primis perito ,
,, ATQVE IN HAC PARTE VERA TRADENTE : *In*
,, *Ecclesiis formandis non opus est Decreto* SU-
,, PER CERTA REGIMINIS FORMA INTRODUCEN-
,, DA ; ABSURDAEQUE SUNT QUÆSTIONES , MO-
,, NARCHICA , ARISTOCRATICA , AN DEMOCRA-
,, TICA FORMA COMPETAT ECCLESIÆ . *Hæ quip-*
,, *pe formæ cadunt* IN STATUM ALIQUEM , SEU
,, CIVITATEM ; ECCLESIA AUTEM STATUS NON
,, EST . Ita Samuel a Pufendorf in libello de
,, *habitu Religionis Christianæ ad vitam civilem*
,, *§. XXXII. pag.* 139. ,, . Horum sunt simi-
lia (nolo enim gravius dicere) , quæ compre-
hendisti Volumine secundo tuo , in *Animad-
versionibus* in *Judicium Academicum Colonien-
se n.* V. (1) : ,, Apagite , quæso ,, (inquis ,
Coloniensis Academiæ Theologos vexans)
,, apagite, quæso , cum formis , & systema-
,, tibus vestris Aristotelicis , quæ ad Sta-
,, tum , & Regimen Ecclesiæ æque parum
,, quadrant, & huic tam inepte applican-
,, tur , ac pugnus ad oculum , ut est in
,, proverbio ,, . Postea vero quam in ROMA-
NORUM , ut dicis , Decretales , Barthelio ,
Zallweinioque incentoribus, invectus arciter
es; tum adjungis : ,, Vultis ne , Domini mei ,
,, ex horum hominum præjudiciis , ac pla-
,, citis figere , & determinare formam RE-
GIMI-

(1) Nota c. pag. 40. Edit, Francofurt. an. 1770.

„ GIMINIS SACRI ? Vultisne deinceps (quod
„ hactenus fecisse videmini) eorumdem
„ normam studendi, & instruendi imitari ?
„ Aut quando dabitur vobis rumpere vin-
„ cula sive ignorantiæ, sive præventionis ;
„ sive servitutis, ut in honestam liberta-
„ tem vindicemini... Res mira ! Majores
„ vestri ante tria secula, in aevo ignoran-
„ tiæ, laudem doctrinæ merebantur : vos
„ in seculo docto, decus eruditionis amit-
„ titis „. Bona verba, obsecro ; Et is ta-
men tu es, qui cum ista in alios jacias,
tum nihil in te scribi rogas asperius ; Sed
pergam. In Volumine ipso secundo, quo
loco, deposito Justini Febronii, assumtoque
Joannis a Calore nomine, Apologiam adver-
sus IV. Theologos texis eorum, quæ I. tuo
Volumine comprehenderas (1). „ Eodem,
inquis, spiritu animati (Theologi illi) in-
„ dignantur Febronio, quod aliquos Scripto-
„ res hæreticos citaverit ; Fecit id ille,
„ ni fallor, bis, vel ter : scilicet Cap. II.
„ §. XII. n. 6. Allegavit Pufendorfium
„ Jurisconsultum, & Cap. VII. §. VIII.
„ n. VII. Pfaffium THEOLOGUM. CUM ILLO
„ DIXIT, ABSURDUM ESSE QUÆRERE, MONAR-
„ CHICA, ARISTOCRATICA, AN DEMOCRATICA
„ forma competat Ecclesiæ. Cum hoc, ha-
„ bere

(1) Artic. I. n. 6. pag. 167. sq.

„ bere Papam in Statu, & Ordine Mona-
„ chorum exercitum ad sua imperia devo-
„ tum per omnes Ecclesias distributum;
„ hanc Papæ militiam posse Principum
„ commodis esse adversam. UTRUMQUE POS-
„ SUNT DICERE BONI CATHOLICI; utrumque
„ semper DICENT BONI POLITICI „. Rursum in eo opusculo, quod, *Flores Sparsi ad Justinum Febronium*, inscripsisti Cap II. §. V. „
„ Dixerat, *inquis*, Febronius Cap. II. §. 12.
„ *n.* 6. cum Samuele Pufendorfio, nullam
„ ex tribus Regiminis formis Aristotelicis
„ Monarchicam, Aristocraticam, & De-
„ mocraticam convenire Statui Ecclesiæ;
„ neque huic per rerum naturam posse ap-
„ plicari; SIQUIDEM HAE FORMAE SOLUM CA-
„ DANT IN STATUM CIVILEM, SEU POLITICUM,
„ QUALIS NON EST ECCLESIA „. Cumque objectum tibi esset, unius te hæretici hominis, firmandae istius opinionis tuae caussa, auctoritate uti, quae Orthodoxae de Hierarchia Ecclesiastica doctrinæ repugnet; expedire te inde facile putasti posse, si confidenter respondisses. „ non debuisse ignorare
„ (Pufendorfium) in quo differat regimen
„ Imperiorum, & Regnorum a guberna-
„ tione Ecclesiæ, etiam Catholicæ „. Atqui non hoc quærimus, mi Febroni, norit ne ille, an ignorarit, quae sit *Ecclesiæ Catholicæ gubernatio*. Nosse namque ipsum non aegre

aegre patimur ; ſed hoc quaerimus , probaritne , quam ille norit , an oppugnarit Catholicæ Eccleſiæ gubernationem . Ego vero non modo hanc oppugnatam hæreticum in modum, atque reprobatam; ſed id etiam directionis genus Eccleſiæ attributum ab eo fuiſſe demonſtrabo, quod ne Proteſtantes quidem magnam partem ferendum arbitrentur. Verum hac de re diligenter non multo poſt agam . Nunc quid addas , conſideremus . Eum , qui fidere te homini a ſacris catholicis abhorrenti , conqueſtus ſit „ Cavillari, „ *inquis* , ſententiam CATHOLICAM viri docti, „ licet non Catholici„ . Pergis vero in accuſatorem ipſum tuum ſcribere : „ Dicat ille, „ quantum volet , Eccleſiam eſſe Statum, „ ſeu Regnum ſpirituale; eam quidem eſ„ ſe in Imperio, Regno, ſeu quovis Statu „ politico, ſed ſicut in corpore eſt anima. „ Haec omnia numquam dabunt juſtam de „ forma, ſeu de Statu Eccleſiae ideam. Nos „ ſemper dicemus, quemvis Epiſcopum a „ Deo conſtitutum eſſe ad regendam Eccle„ ſiam ſuam : Nullum dari Epiſcopum uni„ verſalem : Romanam Eccleſiam eſſe cen„ trum unionis : Petri Succeſſori a Deo „ commiſſam eſſe ſuperintendentiam , ſeu „ ut Sanctus Bernardus loquitur, ſollicitu„ dinem ſuper omnes Eccleſias, quam ju„ xta præſcriptum Canonum explere de„ bet:

„ bet: Corpus Ecclesiae sive adunatum, si-
„ ve dispersum gaudere infallibili Spiritus
„ Sancti adsistentia . Haec autem omnia
„ nequidquam habent COMMUNE, vel ANA-
„ LOGUM ad Politica Systemata Monarchiae,
„ Aristocratiae, Democratiae (1) „. Capite VIII. §. II. (2) Febronius, inquis,
„ sustinuit nullam Aristotelicarum forma-
„ rum Statui Ecclesiae convenire. Idem thema ursit Johannes a Calore (*qui idem,*
„ *atque tu ipse, est*): Haec, puto, nullum
„ Gallum offendent „. Id ego post videro.
Tomo autem III. (3) in ea *Defensione* tui, quam a *Daniele Bertonio* perscriptam fuisse simulas, *Titulo* II. nullam item eorum regiminum formam, non *Monarchicam*, non *Aristocraticam*, non *Democraticam*, non *mixturis temperatam* cadere in Ecclesiasticam divinam Rempublicam posse statuis; sed unam *Hierarchiam*, cui *majoritas*, ut est in Jure Canonico, competat, non *majestas* (4).. Denique cum graviter tulisses, animadversum ab adversario tuo, nescio quid *mutationis* in secundo Volumine, seu, uti scribis, *recessum ab eo, quod primo Tomo statueras*; in eumque propterea paullo vehementius invectus esses; tum „ dixerat, *inquis*, verbis
„ Pu-

(1) Tom. II. pag. 381.
(2) Tom. II. pag. 511.
(3) Tom. III. §. I. pag. 31. (4) De hoc dicam alibi fusius.

„ Pufendorfii (*Febronius*) *has formas cadere in Statum aliquem* , *seu Civitatem* ; *Ecclesia autem Status non est* . Quid per verbum Status Pufendorfius hoc loco intellexerit, satis explicat per verbum *Civitas* . *Status*, inquit, *seu Civitas* . Civitas autem Civilem Statum, seu Rempublicam proprie significat . Neque obstat, quod S. Augustinus Ecclesiam *Civitatem Dei* nuncupaverit; id enim non in proprietate verbi , sed comparative dictum, nemo ambigit (1) „.

Jam de *Collegio*, fac eorum, quæ extant in Libro Singulari tuo *de Statu Ecclesiae*, recordere. Sunt autem hujusmodi : „ In nullo statu monarchico subditi umquam dicti sunt *fratres* sui Regis , Princeps una cum eis membrum Reipublicae. Naturale est Ecclesiae, etiam ex instituto Christi, *coire in corpus*, seu COLLEGIUM. Non ita in Regnis Monarchicis, quorum paucissimi habent *Status* , subditi cum Rege tamquam commembro, & consodali suo Collegium faciunt, collegialiter deliberant, statuunt, & definiunt. Quare ex communissimis omnis juris Collegialis notionibus , ac regulis , apte DE ECCLESIA , tamquam corpore (*seu* Collegio , *ut ante statue-*

(1) Tom. IV. Differt. I. Cap. II. n. II. pag. 22.

„ *flatueras*) dicitur , quod major ſit aucto-
„ ritas corporis , quam cujuſque membri ,
„ etiam primi ; ſecus ac in Regnis , in qui-
„ bus quantum ad adminiſtrationem publi-
„ cam , & directionem univerſi , nihil de
„ Collegio noſcitur (1) „ . Atque hactenus
tu quidem . Non dubito autem , quin haec ,
tu conſiderans (quae ſumma de tuis libris
fide , diligentiaque deſcripta cernis) tua
prorſus eſſe confiteare ? Quod vero mones ; ut
non *theologico magis* , *quam juridico oculo* hæc
eadem tua *intueamur* ; curabitur . Nolo enim ,
quidquam ex me proficiſcatur , quod tibi
ſtomachum moveat. Nam memini quid de uno
aliquo tuorum oppugnatorum hanc ipſam
ob cauſſam querare . Itaque mihi conſulte
cavero . Quamquam non intelligo , cur tu ,
qui de ratione , ſeu *forma* Eccleſiae (ut eſt
a Chriſto conſtituta , utque in Evangeliis ,
ac libris ceteris Novi Teſtamenti , Tradi-
tioneque majorum exhibetur) agas , quod
Theologi plane , non Juriſconſulti eſt ; gra-
viter tamen in Cenſores , reprehenſoreſque
tuos commoveare , qui tua de eadem ratio-
ne , *formave* ſcripta , *theologico magis* , *quam
juridico oculo* contemplentur . Sed iſta tu
quidem videris . Nunc (quod ad me atti-
net) quae tute fuſius perſequutus es , in pau-
ca

(1) Tom. I. pag. 21.

ca conferam, oftendamque breviter quorsum evadant.

Principio, eos, qui *accuratam* abs te expectent *formulae Regiminis Ecclesiae definitionem*, rogas, ne *succenseant tibi*, *si cum Pufendorfio hac in parte* VERA, CATHOLICA, *a* BONIS CATHOLICIS DICENDA *tradente, respondeas*. Deinde haec tu ex ipso describis, quae eo pertinent, 1.° ut Lectoribus persuadeatur, *nullam certam formam Ecclesiae regendae* dari. Nam ut daretur (praesertim divinitus instituta) fuisset profecto sententia, seu *decreto* divino *opus*. At Pufendorfio auctore (a quo tu *hac in parte Vera*, *Catholica*, *a bonis Catholicis dicenda* tradi doces): *in Ecclesiis formandis non opus est Decreto* SUPER CERTA REGIMINIS FORMA INTRODUCENDA. Jam si nulla *certa* est constituta Ecclesiae gerendae *forma*, quid restat, obsecro, nisi, ut si qua demum invaluerit, ea uno arbitratu, usuque hominum; non instituto, decretove ullo, Divino praesertim, inducta esse existimetur? 2.° *Absurdas adeo esse quaestiones*, *Monarchica*, *Aristocratica*, *an Democratica forma competat Ecclesiae*. Qua ex re quantum exiftat erroris, quantumque in summos viros, inque coetus amplissimos Catholicorum redundet injuriæ, unius hæretici hominis caussa, sequentib. §§. demonstrabitur. Quam quidem injuriam eo abs te inferri video atrociorem, quo illos, qui

qui tibi, Puferdorfiana ista uti vera, atque Catholica praedicanti, obsequi recusent, abire contemtim jubeas, ac si illi Monarchiam, Aristocratiamve cum Monarchia conjunctam nominantes, monstra Aristotelica proferant, *quae tam inepte Ecclesiae applicentur, ac pugnus ad oculum*. Qua sane re, quam te peritum antiquitatis praebueris; quam Patribus, quam Ecclesiae Catholicae obsequentem, post item videro. Atque augetur sane majorem in modum de Opere tuo jamdiu nata opinio, cum fidenter quidem, secus atque Monumenta Patrum, Ecclesiaeque Catholicae ratio exigant, vociferere, nihil cum *Monarchia, Aristocratiaque commune*, immo ne ANALOGUM quidem *habere* Ecclesiasticum Regimen. Quae autem est caussa, quamobrem eas regiminum *formas* accommodari ad *Ecclesiam* non posse putes? *Quia*, inquis, *Pusendorfius rerum politicarum cum primis peritus*, cui hoc in genere plurimum *semper boni politici* tribuent, *has formas in Statum aliquem, seu Civitatem cadere*; *Ecclesiam vero non esse Statum* animadvertit; id quod ais *posse dici a bonis catholicis*. Verum quid ego *politicum* (habeat quidem politicarum rerum prudentiam quantam voles, sed sacris Protestantium addictum, & acatholicum in modum de Ecclesia differentem, atque statuentem) morer? Acatholicum, inquam, in

in modum. Nam quemadmodum Ecclesiam *Statum* non esse, sed *Collegium* hæreticis doctrinis, pronunciatisque fretus constituat; mox, non opinione quidem, sed plane ad veritatem me tibi spero persuasurum. Quod cum demonstraro, quid erit, quæso te, reliquum, nisi ut confiteare probata tibi esse veluti *Catholica*, atque ab *Catholicis* de Ecclesia *Collegio*, non *Statu* dicenda ea, quæ non nisi e penu sint deprompta hæreseos? Nunc animum adverte.

§. V.

Ulla ne sit certa a Christo instituta gerendæ Ecclesiæ ratio? Negat Pufendorfius. Hujus esse doctrinam hac de re veram, atque catholicam Febronius arbitratur. Febronii secum de re eadem certatio, quæ sane afferre tegendi erroris excusationem nullam potest.

VIII. Certam quamdam gerendæ Ecclesiæ rationem fuisse Christi Servatoris Decreto, sive sententia institutam, negare quisquam sine hæreseos nota non potest. Nam est illud a Tridentina Oecumenica Synodo definitum Religionis orthodoxae dogma: *In Ecclesia Catholica Hierarchiam* (quæ facer est Principatus) *esse ordinatione divina*

Tridentinæ Synodi, Scripturarumque Novi Testamenti auctoritate ostenditur, christianae fidei esse dogma, certam formam regendae Ecclesiae fuisse divinitus institutam.

 in-

institutam; atque ad *hunc* quidem *Hierarchicum ordinem Episcopos præcipue pertinere, qui in Apostolorum locum successerunt, positique sunt a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei* (1). Quamobrem sextus est ab eadem Synodo Sessionis XXIII. execrationibus publicis sancitus Canon in eos, qui contra statuere, aut dicere auderent. Sic autem, uti nosti, is Canon habet: „ Si quis dixerit, in Ec-„ clesia Catholica non esse HIERARCHIAM DI-„ VINA ORDINATIONE INSTITUTAM, quæ con-„ stat ex Episcopis, & Presbyteris, & Mi-„ nistris; anathema sit„. Age vero is, qui *sacrum Principatum Divina ordinatione* inlatum negare, intactus ab hæresi, nequeat, qui tandem certam ejus quampiam rationem divinitus introductam neget? Nam forma quavis, rationeque principatus sublata, principatus item funditus tollatur necesse est; ut quem nescias, non modo quam late pateat, sed qui sit etiam, numque saltem nonnihil secum importet sive jurium, sive potestatis. Ac si stabilem Synodi ejusdem doctrinam tenebimus (tenenda autem cuique fideliter, constanter, religiosissime est, ni velit ad heterodoxos deficere) componi Ecclesiam ab iis, quorum alii, institutio-

---

(1) Vide Actor. Apostolicor. cap. xx. v. 28. & Synod. Tridentinam Sess. XXIII. cap. IV.

tutione Divina, *regant*, alii *regantur*, confitendum erit. Non enim omnes Christianos Apostolos esse, Pastoresque voluit Christus; sed quosdam, qui cœtibus præsiderent (1), qui valerent aliquo genere auctoritatis (2), qui præcepta conderent (3), si

N 2 opus

(1) S. Paulus Epist. ad Thessalonic. I. cap. V. v. 12. rogat Fratres, ut noscant PRÆSIDENTES ipsis in Domino &c.

(2) Idem Apostolus II. Epistola ad Corinthios cap. XIII. v. 10. potestatem a Christo suis Ministris, Ecclesiæ Præsidentibus datam commemorans, monet, sibi ut Corinthii ipsi caveant: „ ut, inquit, præsens non SEVERE (seu DURIUS) „ AGAM SECUNDUM POTESTATEM, QUAM DEDIT „ MIHI DOMINUS in aedificationem, & non in destructio- „ nem „. Adposite Tertullianus in V. contra Marcionem Libro cap. XII. „ Formam legis, inquit, adhuc tenet Galatarum „ CASTIGATOR (APOSTOLUS) in tribus testibus præfi- „ niens statutum omne verbum, qui NON PARSURUM se „ PECCATORIBUS COMMINATUR lenissimi Dei prædica- „ tor. Immo & ipsam DURIUS AGENDI in præsentia PO- „ TESTATEM A DOMINO DATAM SIBI AFFIRMAT. Ne- „ ga nunc HÆRETICE, timeri Deum tuum, cujus APO- „ STOLUS TIMEBATUR „? Rursum idem Apostolus cap. X. v. 8. IN PARATO se, ait, habere „ ulcisci omnem inobedien- „ tiam. Nam si & amplius, inquit, glorier de POTESTATE „ NOSTRA, quam dedit nobis Dominus in aedificationem, „ & non in eversionem vestram; non erubescam „. Confer quæ sequuntur. Cujusmodi autem puniendi sontes potestas hæc erat, quæ timorem incuteret, inque officio homines contineret, nisi exterius etiam sese proderet, fieretque conspicua? Hoc autem genere potestatis cum Apostoli valerent, valeantque, qui in ipsorum successere locum; quid est, quod quisquam certam quampiam formam gubernandae visibilis Ecclesiæ, continendorumque in officio Christianorum, Domini sententia, inlatam neget?

(3) Onus aliquod imponendo fidelibus. „ Sarcinam „ vocat Cyprianus Lib. III. Testimonior. n. CXIX. pag. 91. Edit. Oxon. an. 1682. „ Pondus „ vertit Irenæi Interpres Lib. III. c. XII. n. 14. p. 199. Edit. Venetæ an. 1732. Jam cap. XV. Actorum Apostolicorum v. 28. „ Visum est, inquiunt Apostoli, Spi- „ ritui Sancto, & nobis, nihil amplius imponere vobis one- „ ris, quam hæc necessaria, ut abstineatis ab immolatis simu- „ lacrorum, & sanguine, & suffocato &c. „ Paulus PRÆCEPTA hæc vocat, APOSTOLORUM, & SENIORUM, Actor. Apostolicor. cap. XV. v. 41. ut est in Vulgata, inque Codici-

opus esse arbitrarentur ; quibus obtemperandum ab aliis esset (1), quibusque ceteri subjacerent (2). Sic enim Apostoli, qui a Christo accepere disciplinam; sic Patres, quorum opera ad nos usque Apostolorum eorumdem permanavit traditio ; sic demum cœtuum quorumvis Catholicorum Antistites ubique terrarum nos docuerunt, ac docent ; quorum quidem dogmati, si quis obstinate resistere audeat, is implicabit sese hæreseos crimine : Qua de re §. hujusce Epistolæ VII. sq. accurate, atque copiose agam. Jam ita Paulus constitutam a Christo esse affirmat Ecclesiam, ut ea corporis instar sit, in quo & præsit caput, & partes vigeant nobiliores quædam, quædam minus nobiles, ceteræ ignobiliores, quae tamen adeo inter se nexae, colligataeque sint, ut membrorum nullum consistere se ipso possit, quin reliquorum subsidiis egeat (3). Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο, inquit, τὰ μέλη ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέ-

dicibus quibusdam Græcis, qua de re consule Millii Nov. Testam. ad XV. Actor. v. 41. n. 41. & in Prolegom. num. 1666. pag. 132. & n. 1312. pag. 139. Edit. Lipf. an. 1723. Quæ „ præcepta „ eadem a Paullo „ dogmata ab Apostolis decreta „ appellata sunt Actor. c. xvi. v. 4. „ Epitagmata „ quod eodem recidit, atque „ mandata, præcepta, imperia „ Chrysostomus vocat Homil. XXXIII. In Acta n. 3. T. IX. pag. 257. Edit. postremæ Parisiensis.

(1) Paulus in Epist. ad Hebraeos cap. XIII. v. 17.

(2) Paulus ibid. „ OBEDITE præpositis vestris, & subjacete eis &c. „

(3) I. ad Corinth. cap. XII. v. 18.

ἠθέλησεν. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος; ποῦ τὸ σῶμα; Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώπατος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι... ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη &c. Hoc eſt:
„ Nunc autem Deus poſuit membra, UNUM-
„ QUODQUE eorum in CORPORE, SICUT VO-
„ LUIT;. Si vero eſſent omnia unum mem-
„ brum, ubi corpus? Nunc autem multa
„ quidem membra, unum autem corpus;
„ Non poteſt autem oculus dicere manui,
„ opera tua non indigeo; aut iterum caput
„ pedibus, non eſtis mihi neceſſarii. Sed
„ multo magis quæ videntur membra cor-
„ poris infirmiora eſſe, neceſſaria ſunt...Deus
„ contemperavit corpus, ei, cui deerat,
„ abundantiorem dans honorem; ut non ſit
„ ſchiſma in corpore; ſed idipſum pro in-
„ vicem ſollicita ſint membra &c. „ Militiae (1) comparat Eccleſiam Clemens Ro-

 ma-

(1) Clemens Romanus Epiſtola I. ad Corinthios n. 37. pag. 27. Tom. I. Epiſtolarum Romanor. Pontific. Edit. Pariſ. an. 1721. „ Conſideremus, inquit, eos, qui ſub Ducibus no-
„ ſtris merent, quam ordinate, quam ſtrenue, quam ſub-
„ miſſe imperata exſequantur. Non omnes ſunt Præfecti, ne-
„ que

manus Petri , Paulique auditor , idemque Pontifex; in qua militia & Imperator ſit, & Præfecti , & Tribuni , & Centuriones, & Quinquagenarii , & gregarii , qui imperata faciant , milites ; deindeque eam, cujus Apoſtolus meminit , ſimilitudinem corporis in memoriam Corinthiis revocans : λάβωμεν , inquit , τὸ σῶμα ἡμῶν . ἡ κεφαλὴ δίχα τῶν ποδῶν οὐδέν ἐστιν , οὔτως οὐδὲ οἱ πόδες δίχα τῆς κεφαλῆς . τὰ δὲ ἐλάχιστα μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀναγκαῖα , καὶ εὔχρηστα εἰσιν ὅλῳ τῷ σώματι . ἀλλά πάντα συμπνεῖ , καὶ ὑποταγῇ μιᾷ χρῆται εἰς τὸ σώζεσθαι ὅλον . σωζέσθω οὖν ἡμῶν ὅλον τὸ σῶμα ἐν χριστῷ ἰησοῦ , καὶ ὑποτασσέσθω ἕκαστος τῷ πλησίῳ αὐτῦ , καθὼς καὶ ἐτέθη ἐν τῷ χαρίσματι αὐτοῦ : „ Sumamus
„ corpus noſtrum : caput ſine pedibus ni-
„ hil eſt , viciſſimque pedes ſine capite .
„ Minima autem corporis noſtri membra
„ neceſſaria , & utilia ſunt toti corpori :
„ univerſa vero conſpirant , & ad conſer-
„ vationem totius una ſubjectione utuntur .
„ Servetur igitur totum CORPUS NOSTRUM
„ in Chriſto Jeſu , & unuſquiſque proximo
„ ſuo ſubjiçiatur , ſecundum donum , quod
„ per

„ que Tribuni , neque Centuriones , neque Quinquagenarii ,
„ neque in iis conſtituti gradibus , qui conſequuntur ; ſed
„ unuſquiſque in ſuo ordine , quæ ab IMPERATORE , vel
„ DUCIBUS jubentur , peragit . Magni sine parvis exiſtere
„ nequeunt . Neque parvi sine magnis . Mutua quædam in
„ omnibus neceſsitudo eſt , & in his uſus „ .

„ per gratiam illius obtinuit„. Haec una omnium veterum Ecclesiæ Doctorum vox est; quorum etiam multi, non repugnantibus ceteris, rationem *civitatis*, non *absurde*, neque *inepte* (ut ipse Pufendorfium imitatus pugnas); sed convenienter, apteque eidem Ecclesiæ congruere, plane docent. Qua de re quidem alias. *Caput* autem ejus *Corporis*, quod sit in terris conspicuum, *Primatem*, *Centrum* extare, in quod quamque Ecclesiam convenire oporteat, cuique jus, & auctoritas continendarum in unitate, pascendarum, gubernandarum Jesu Christi ovium insit; atque id quidem *Centrum*, id *Caput*, eumque *Primatem* Romanum Pontificem esse, qui Successor est Principis Apostolorum; ecquis tandem erit dignus catholico nomine, qui non ultro Christianæ fidei esse dogma & agnoscat, & fateatur (1)? Id enim Patres, quod quidem in sequentibus Epistolis demonstrabitur; id cœtus quique orthodoxi freti monumentis

 di-

(1) Confer VIII. Synodum Oecumenicam Action. I. pag. 773. sqq. Tom. V. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. & Decretum unionis, Synodi Oecumenicae Florentinæ. Tom. IX. Conciliorum Edition. ejusdem pag. 423. & Professionem Fidei, quæ ubique terrarum apud Catholicos obtinet, quamque Clerus Gallicanus a calumniis vindicat hæreticorum. Tom. I. Actor. Cleri Gallic. pag. 93. sqq. Edit. Paris. an. 1716. & Expositionem Fidei eidem Clero probatam. Ibid. pag. 190. & quæ ipse Episcopor. testimonia produxi supra pag. 172. sqq. hujusce Voluminis. Quamquam erit nobis ex instituto post de eadem re disserendum.

divinarum, quae per Apostolos ad nos usque permanarunt, traditionum, semper, universe, continenter, perseveranter testati sunt; idque Synodi Oecumenicæ (quarum est, Catholicorum omnium confessione, *infallibilis* auctoritas) credito opus esse definierunt.

Quare negari id sane sine hæreseos nota non potest. Negat autem Pufendorfius.

IX. Ubi vero unus omnium est, qui (ut dogma fidei postulat) primas in societate obtineat partes, qui Caput sit, qui Centrum, qui auctoritate continendorum ceterorum in unitate, ac fide præstet; quique pascat, gubernetque omnes: Rursum ubi sunt, qui coetibus præsint, qui regant, qui præcipiant, quibus alii graduum inferiorum, plebesque subjiciantur, & pareant; ibi *certam* quamdam *regiminis* esse formam, quo quisquam modo negabit, quin falsam, & ex adverso cum sanctæ Religionis dogmate pugnantem, hoc est hæreticam doctrinam probet? Negat autem Pufendorfius. Nam decreto non fuisse opus, ut vidimus (1), animadvertit, *super certa reginimis forma introducenda*. Non ergo vult introductam. Si enim (ut dogma fert Ecclesiae) divinitus introductam vellet; non negaret universe, opus ordinatione, seu decreto fuisse; cum divinitus esse quidquam institutum, inductumque intelligi nequeat sine

(1) Vide hujus Voluminis pag. 194.

ſine decreto, ſeu ordinatione Dei. Negat vero Pufendorfius fuiſſe decreto opus. Quid? Si etiam ex ſublato decreto, quaſi ex principio univerſe conſtituto, colligat abſurdum eſſe non ſtatuere modo, ſed etiam quærere, Monarchicum ne, an Ariſtocraticum, Democraticumve ſit Eccleſiaſticum regimen? Id vero qua ratiocinandi facultate colligeret; ni jam univerſe negans, ad introducendam certam quamdam regiminis Eccleſiaſtici formam fuiſſe Decreto opus; una ſimul intelligi univerſe vellet, formam regiminis inductam in Eccleſiam fuiſſe divinitus omnino nullam? Id quod multo etiam clarius poteſt perſpici ex ſerie ipſarum, quas libello illo ſuo complexus eſt, ad quem tu provocas, & ex quo aliquot vocabula expiſcare, quibus & tegere poſſis tuam; & ejus, etſi Proteſtantis, involvas tamen, Catholicamque dicas ſententiam. Sed quo exitu, ſequenti §. demonſtrabitur.

Pugnantia Febronius loquitur. Contradictio autem non excuſatio eſt erroris, ſed confirmatio.

X. At enim fateri te, inquies, Epiſcopos (qui ſuos quique coetus vigilantia, poteſtate, juriſdictione moderentur) divinitus eſſe conſtitutos: Neque vero id ſolum, ſed unum quoque, divino jure, omnium Primatem Chriſtianorum eſſe, qui ceteris dignitate praeſtet, quique & Caput, & Centrum ſit unitatis, polleatque continendorum in Catholica conſociatione fidelium aucto-

auctoritate. Quin etiam poni abs te Hierarchiam ita, ut est a Tridentina Synodo definitum; atque statui praeterea, dices: *Corpus Ecclesiae sive adunatum, sive dispersum Spiritus Sancti adsistentia gaudere.*

Verum ego ista, ordine suis locis, cujusmodi sint exponam. Interea hoc tenebo: satis aperte, tamque obfirmate, numquam ut hæsites, semel, iterum, tertium, quartum, quintum *Catholicam* abs te praedicari, utque *Catholicam* proponi Pufendorfianam dogmati fidei catholicae ex adverso (ut vidimus, utque post latius ostendemus) repugnantem, adeoque merito anathemate in hæreticis perculsam sententiam: Quod si alibi, idque saepe, ac fusius, multa de Hierarchia, de Episcoporum, deque Primatis, Capitis, Centri Ecclesiae Divina institutione &c. scribis; hoc, scito (nisi revocato, damnatoque errore) numquam satis, ut te apud Catholicos purges, futurum. Nam praeterquamquod de Episcopis, de Primate, de Capite, de Centro, de infallibili Ecclesia secus loqui plerumque, atque catholica veritas exigat, videare; illud etiam tibi persuadeas, vehementer velim: proprium fuisse novatorum, ut cum negarent, quod dogmatis esset fidei, tum idem (secum ipsi confligentes) concedere viderentur. Hac enim arte consequi se confidebant posse,

se; ut, si forte in cujusquam incidissent reprehensionem, calumniam sibi instructam dicerent. Nam se contraria eorum, quæ sibi objicerentur, tot in locis suorum operum defendisse. Plena est exemplorum Historia; sed brevitatis caussa, exemplo Nestorii erimus contenti uno. Ad hunc enim Caelestinus Pontifex scripsit hoc modo (1).
„ Legimus Epistolarum tenorem, & eos Li-
„ bros, quos illustri viro filio meo Antio-
„ cho reddente, suscepimus. ἐπὶ ταύταις
„ ἀνιχνευθεὶς μὲν ἡμῖν, καὶ εὑρεθεὶς, καὶ κατα-
„ σχεθεὶς πολυλαλίᾳ τινὶ ἐξωλίσθανες; τὰ
„ ἀληθῆ τοῖς σκοτεινοῖς ἐγκαλύπτων, καὶ πάλιν
„ συγχέων ἑκάτερα, τῷ ὁμολογεῖν μὲν τὰ ἀρνη-
„ θέντα, ἐπιχειρεῖν δὲ ἀρνεῖσθαι τὰ ὡμολογη-
„ μένα: *in his quidem nobis vestigatus, de-*
„ *prehensus, & tentus, quodam multiloquio*
„ *labebaris, dum vera involvis obscuris; &*
„ *rursus utraque confundens, vel confiteris ne-*
„ *gata, vel niteris negare confessa.* „ Nosti,
quid

---

(1) Epist. XIII. ad Nestorium n. 2. Tom. I. Epistolar. Romanor. Pontificum col. 1115. Edit. Paris. an. 1721. Confer etiam Synod. Alexandrinam in Arium habitam an. 321. Tom. I. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 398. S. August. Lib. de Natura, & Gratia contra Pelag. cap. XIV. & sqq. Tom. X. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700. pag. 89. & Lib. de Gestis Pelagii, cap. V. sqq. n. 20. pag. 136. & Lib. de Gratia Christi Cap. II. sqq. pag. 155. sqq. Tomo eod. & Innocentii I. Pont. Max. Epist. XXXIV. n. III. pag. 902. Tom. eodem I. Epistolar. Romanor. Pontificum, & Epistolam S. Flaviani ad Leonem I. contra Eutychen, Tom. II. Opp. S. Leonis pag. 101. Edit. Rom. an. 1755. & Orationem Johannis de Palomar adversus Wiclefianos habitam in Concil. Basil. Tom. VIII. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 1916.

quid tum poſtea egerint Neſtoriani; utque injuria fuiſſe Neſtorium damnatum pugnarint, iis confiſi ſcriptorum ejus Hæreſiarchæ locis, quæ conſentanea doctrinæ Catholicæ, & Hæretici illius dogmatibus contraria viderentur. Id cum de Novatoribus, inſigni, qua præſtabat, Hiſtoriæ totius peritia, plane intellexiſſet Jacobus Benignus Boſſuetius Meldenſium olim in Gallia Epiſcopus; animadvertiſſetque, fuiſſe unum aliquem ætate ſua, qui de rebus graviſſimis, quæ religionem, pietatemq; attingerent, pugnantia loqueretur; hoc ſibi certum, teſtatumque eſſe omnibus voluit: *Sententiarum, atque verborum apertam contradictionem, non erroris excuſationem eſſe, ſed probationem* (1). Idem in altero adverſus Jurieum Calvinianum Monito, de Proteſtantium volubilitate, pugnis, *contradictionibus* in re doctrinæ differens: ,, Telle, inquit, eſt la fauſ-
,, ſe Science, que la Réforme a profeſſée,
,, quand elle a cru pouvoir pénétrer tous
,, les Myſteres de Dieu; mais voici en mê-
,, me tems ſes contradictions. Prenez gar-
,, de, diſoit Saint Paul, *aux contradictions*
,, *de*

(1) In Declaratione Illuſtriſsimorum, & Reverendiſsimorum Eccleslae Principum Ludovici Antonii de Noailles Archiepiſcopi Pariſiensis, Jacobi benigni Boſſuetii Epiſcopi Meldenſis, & Pauli de Godet des Marais Epiſcopi Carnotensis circa Librum, cui titulus,, Explication des Maximes des Saints &c.,, pag. 309. Tom. VIII. Opp. Edit. Argentin., ſeu Venetae an. 1755.

„ *de cette fausse science* : c'est que toute faus-
„ se science se contredit elle-même. Il
„ en est ainsi arrivé à la Réforme ; &
„ parceque sa science est fausse, elle est
„ tombée dans de visibles contradictions(1):
qui sane Bossuetii locus latine reddi sic poterit. „ Talis est falsa scientia, quam pro-
„ fessa est Reformatio, dum ea credidit,
„ penetrare se posse mysteria quævis Dei.
„ Sed en tibi, eodem tempore illius pu-
„ gnas sententiarum. Cavete vobis, dicit
„ S. Paulus, *a contradictionibus falsæ hujus*
„ *scientiæ*. Scilicet falsa quæque scientia
„ secum ipsa pugnat. Ita contigit Refor-
„ mationi ; & quia ejus est falsa scientia,
„ in cospicuas incidit contradictiones „.
Hæc te profecto non fugiunt. Itaque ægre patere, si quis tibi objiciat, aut mutasse sententiam te, aut tecum confligere. Sed quid vis dicam, Febroni? Eodem in opere & concedere, & negare formam ullam esse regiminis Ecclesiastici divino decreto, seu ordinatione introductam, hominis esse quisque perspicit, aut nescientis quid scribat, aut secum misere confligentis. Negari autem abs te palam, *formam ullam esse divinitus decretam* regiminis *Ecclesiastici*, quis dubitet? Cum moneas lecto-

(1) Second Avertissement sur les Lettres de Monsieur Jurieu, Num.XI. pag.89. Tom.IV.Opp. Edit.Argentin. an. 1738.

ctores tuos, ut ne tibi succenseant, si doctrina utare Pufendorfii pernegantis, ejus esse *regiminis decreto* ullo *introductam formam*? Contra, concedi abs te video Hierarchiam (quæ *sacer* est *Principatus*, secumque formam regiminis aliquam importat) divina ordinatione inductam: Episcopos item institutos divinitus regendorum coetuum Christianorum caussa: Centrum denique certum consociationis; Caput visibile Ecclesiæ, Primatem unum a Deo Ecclesiæ suæ præfectum, ut omnes auctoritate sua in unitate contineat: quæ quidem formam regiminis Ecclesiastici aliquam exhibent constitutam, inductamque decreto, seu ordinatione Dei. Est autem horum, ut cernis, manifesta luctatio. Cetera, quæ non minus pugnantia sunt, omitto; nam esse mihi video faciendum de tua hoc in genere perpetua tecum conflictione scribendi modum. Interea ignosces, uti spero, mihi, si Bossuetio, (quem pendi abs te maximi, certo scio) plane assentiar statuenti: *contradictionem sententiarum* satis cuique argumenti *non excusationis*, *sed probationis* fore.

§. VI.

§. VI.

Pufendorfianum de forma Regiminis Ecclesiastici Systema proponitur. Id probans Febronius non liberat, quam dedit, fidem confirmandae perpetuo sententiae cujusque suae auctoritate Majorum.

Agitur de sententia Pufendorfii, quam Febronius appellat Catholicam; demonstraturque, quā sit ea, ex ejus Protestantis systemate, repugnans Ecclesiæ dogmati.

XI. AT vereri te dices, ne Pufendorfii doctrinam, quam esse agnoscis tuam, aliorsum, atque ipse vellet, acceperim. Jam istuc veniebam. Nam memini promisisse tibi paullo ante me, fore ut summam proponerem eorum, quæ is hæreticus Auctor libello illo suo de *habitu Religionis Christianae ad vitam civilem* complexus de Ecclesia est; indeque multo evidentius demonstrarem, quam tu sententiam, quam inanem, quamque Catholico dogmati repugnantem appellare non dubitaris Catholicam. Itaque ut promisso starem, istuc, inquam, veniebam. Jam ille in *Epistola Dedicatoria ad Fridericum Willelmum* Marchionem *Brandeburgensem*, in eo verti cardinem, scribit, disputationis suæ: „ Utrum „ Salvatori nostro, dum viam ad salutem „ æternam perveniendi mortalibus pandit, pariter introducere placuerit POTESTATEM quampiam SACRAM, quæ idonea, „ ac sufficiens sit constituendo certo statui „ a vul-

„ a vulgaribus civitatibus ſeparato; num-
„ que adeo unio eorum, queis eadem in
„ Salvatorem fiducia utique in REMPUBLI-
„ CAM ALIQUAM coaleſcere debeat ab illis
„ civitatibus diſtinctam, quas inſtitui hu-
„ mani generis ſecuritas ſubegit „. Mox,
ut oſtendat, contra quos id argumenti ge-
nus tractandum ſuſceperit, ſic pergit ſcri-
bere: „ Si enim Numinis juſſu, utique ejuſ-
„ modi Regnum Sacrorum fuit conſtituen-
„ dum, quale ab iis qui EPISCOPI ROMANI
„ SECTAM ſequuntur, obtruditur, in quo
„ (*quae certe inſignis calumnia eſt*) huic
„ SOLI divinitus commiſſa ſint imperandi
„ arbitria, reliquis omnibus obſequii glo-
„ ria relicta, nil ſupereſt, quam ut duro
„ quantumvis jugo, QUOD MAJORES NOSTRI
„ EXCUSSERUNT, cervices iterum ſubmitta-
„ mus „. Nae id illuſtre initium eſt, quo
ſibi, te judice, Puſendorfius viam ad *ſen-
tentiam*, quam Catholicam appellas ſternit!
Eccleſiam porro Catholicam Romanam car-
pens: „ unde, *inquit*, & ratio haud fugit
„ eos, qui præſenti maxime tempore do-
„ minatum Epiſcopi Romani propugnant,
„ quod, repoſita fere diſputatione circa ſin-
„ gula doctrinæ Chriſtianæ capita, ECCLE-
„ SIAE VOCABULUM PRAECIPUE CREPENT, ID-
„ QUE SUAE SECTAE UNICE COMPETERE CON-
„ TENDANT; RELIQUIS OMNIBUS HAERESEOS
„ CON-

„ CONVITIO, REBELLIONIS NOTAM IMPINGANT.
„ Hoc quippe ſolum ubi pervicerint, to-
„ tam cauſſam obtinuerunt; & ſi qui lae-
„ ſos ſe, aut male habitos putent, iis præ-
„ ter ſupplicare, ac vota fundere, nil eſt
„ relictum „. Attende nunc, quam ob cauſ-
ſam inductus in eam ſententiam fuerit,
quam tu uti veram celebras; intelligeſque,
non alio conſilio ejus fuiſſe ab ipſo ſuſceptam
defenſionem, quam ut everteret orthodo-
xum dogma de vera Eccleſia, quae non-
niſi Societatis Chriſtianorum ſit creden-
tium Pontificem Romanum Primatem eſſe,
Caput, Centrum catholicæ unitatis; eoſ-
que, qui ſecus ſentiant, reos ſchiſmatis,
errorisque agentium. „ Ad hanc igitur, *in-*
„ *quit*, adverſæ partis velut arcem ſubruen-
„ dam, neceſſum eſt ad fundamenta Regni
„ Sacrorum penetrare, & ſi quid ſolidi iſta
„ contineant, excutere: QUAE SI COMMENTI-
„ CIA ESSE DEMONSTRATUM FUERIT; TOTAM,
„ QUÆ SUPER EXTRUCTA EST, MOLEM ULTRO COR-
„ RUERE OPORTEBIT. „ Atque commenticia
quidem ab ſe demonſtrata eſſe deinceps ja-
ctat, Proteſtantiumque proinde in integro
exiſtimationem futuram addit; quaſi *hi illegi-
timum dominatum abdicarint, juſque ſuum ri-
te vindicatum iverint*, nihilque *adverſus Di-
vinum inſtitutum* moliti ſint, neve *ſe, ci-
veſque* ſuos in *exitium* ſempiternum *pertra-*

O *xerint.*

xerint . In Scriptores deinde Catholicos omnes, qui seceſſionis reos hæreſeos arguerunt, velut in mercenarios, adulatores, pecuniæ cupidos (quod in nos tute etiam perſæpe facis) invehitur; „ iiſque latratoribus, *inquit*, os obturare ſane par eſt, demonſtrato, principes Proteſtantes, & quorum miniſterio iſti hoc in negotio uſi fuerunt, honeſtis, ac neceſſariis cauſſis motos, EXTRANEI Præſulis importuna imperia excuſſiſſe „ . Ex his quiſque perſpiciet, quo ſpectet, & in quæ deſinat Pufendorfianum illud doctrinæ caput, quod toties *Catholicum* dicere non verere. Effert inde Pufendorfius ſe, perindeque ac ſi unus omnium, qui antehac floruerunt, hoc in genere verum viderit: „ Sed cumprimis, *inquit*, „ Principum intereſt noſſe, quibus finibus „ Eccleſia a Republica diſcernatur; & quid, „ quantumque POTESTATIS ſibi in ECCLESIAM, ET SACRA JURE COMPETAT. Nam ſi „ verum fateri citra invidiam liceat, LIMITES ISTOS ab ERUDITIS HACTENUS HAUD ITA „ ACCURATE RECTOS IN APRICO EST, INSCITIA „ RERUM, aut VERITATE OB RESPECTUS HUMANOS TENEBRIS ULTRO INVOLUTA „ . Propoſitis porro variis Scriptorum ſive Catholicorum, ſive Proteſtantium de re eadem ſententiis, quarum nullam, oſtendit, probari ſibi; hæc ad extremum (ſejunctionem ab Eccleſia Ca-

Catholica commendans) docet : „ Qui jugo
„ Romani Præfulis cervices fubduxerunt
„ Principes, merito libertatem, ac JURA
„ fibi DEBITA IN INTEGRUM RESTITUTA gau-
„ dent, ac parta femel bona deinceps illi-
„ bata confervare ftudent. Ac QUO MAGIS
„ DE SUO JURE CERTI SUNT, eo animofius
„ obviam ire nitentur conatibus eorum,
„ qui Regi Sacrificulo (*nempe Romano Pon-*
„ *tifici*) mancipati, in par fecum fervitium
„ ceteros abftrahere ardent. Quibus me-
„ rito meliorem mentem precamur; fal-
„ tem ut fi ipfis infelici fervitio immori
„ dulce eft, reliquis fuam libertatem ne
„ invideant „. Jam ab homine, qui ita in-
ftitutus animo fit, ut fchifma merito fuiffe
conflatum cenfeat; invafionemque Princi-
pum heterodoxorum in jura Ecclefiae, uti
debitam ipfis, adprobet; eofdemque Prin-
cipes hortetur, ut iis *animofius* pergant
refiftere, qui ftudio conciliandae pacis per-
moti, avulfas ab grege, errantefque oves
ad unitatem reducere conentur, quo fiat
unum ovile, & unus Paftor; ab homine, in-
quam, qui ita fit animatus male, iltoque
confilio opufculum illud fuum ediderit,
ecquid tu *Veri*, *ecquid Catholici*, præftolere?
Sed de *Epiftola Dedicatoria*. Pufendorfii ad
Fridericum Marchionem Brandeburgicum
hactenus.

De ſyſtemate Pufendorfiano continuatur oratio.

XII. Ad ejus libellum de *Habitu Religionis Chriſtianae &c.* redeo. In hujus ille §. XIV. de Chriſto differit. Hunc novum (1) ſibi populum feciſſe, *ideſt inſignem hominum multitudinem* collegiſſe *unius imperii vinculo diu connectendam* negat. Jam Apoſtolos, Fidelesque ceteros *haud ita* ab Chriſto ipſo *dependiſſe*, animadvertit, ut a Domino vel *Principe ſubditos* (2), ſed *ut diſcipulos a Magiſtro*. Non enim voluiſſe Chriſtum imperio ſuo quemquam ſubjicere. §. XV. ſtatuit: *Rempublicam, ſeu* STATUM *condituro, neceſſum eſſe, ut terrarum quid habeat, ubi cives ſui ſedem fortunarum, novamque patriam figere poſſint*: Chriſtum autem nullum ſibi, ſuiſque territorium conſtituiſſe (3). Ita rem implicat. Rempublicam nos modo dici-

(1) At Paulus Epiſt. ad Titum Cap.II. v.14. „ Dedit, inquit (Chriſtus) ſemetipſum pro nobis ut ... mundaret ſibi „ POPULUM acceptabilem &c. „ & Petrus Epiſt.I. Cap.II.v.9. „ Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, „ POPULUS ACQVISITIONIS &c. „

(2) Verum Joh Evang. c. XIII. v. 13. Chriſtus ait: „ Vos „ vocatis me Magiſter, & DOMINE, & bene dicitis; SUM „ ETENIM. Si ergo ego DOMINUS, & Magiſter &c. „ De Principatu, confer Apoſtoli Epiſtolam ad Epheſ. c.1. v.20. ſqq. & S.Petri 1. Cap.V. v.4. & Daniel Cap.II. v.44. ſqq. & Pſ.CII. v. 29. & CXLIV. v. 13. &c.

(3) Ridiculum! Quaſi vero quiſquam ſit noſtrum, qui, inſtar Secularium Rerumpublicarum fuiſſe conditam a Chriſto Rempublicam Chriſtianam putet. Rem ille ſacram publicam ſibi conſtituit, quæ non territorii unius anguſtiis contineretur; ſed quæ in univerſum terrarum orbem manaret, illæſaque ſecularium Principum auctoritate; quæ diſcrepantis eſt generis; legibus iis pareret, eoſque Praeſides haberet, qui alterius generis poteſtate excellerent, quique duces ceteris ad ſempiternum Regnum conſequendum eſſent.

dicimus, non qualem hic ſibi fingit, ſed qualem deſcribi a Majoribus noſtris novimus; peregrinam quidem in terris, nihil ut opus territorio ſit; ſed quæ ſuis legibus regatur, ſervetque, ubi ubi eſt, ordinem, rationemque gubernationis, quam ſummus ejus Princeps ſtatuerit. Verum de hoc alias. Pergam Puſendorfiana deſcribere; §. XVI. & XVII. Chriſtum, ait, non *geſſiſſe perſonam Principis, ſed Doctoris*. Quaſi vero qui *Legislator* (1) eſt, idem non ſit *Princeps ſuorum*; & qui *ἐξουσίαν poteſtatem* (2) habet in eos, quos doceat, qui *ἐντέλλεται præcipit* (3), qui *κύριος Dominus* eſt (4), is careat Principatu. Quamquam non *Legislatorem* quidem Chriſtum, ſed *ad inſtar Legislatoris* fuiſſe Puſendorfius ibidem doceat. Abutitur autem Matthæi loco e XX. Evangelii Capite v. 20. *Principes gentium dominantur eorum ... Vos autem non ſic*, eoque effici, ſcribit, ut *ne ad modum Principum* PRAEEMINENTIAE QUID *affectarent, ac fraterna invicem æqualitate agerent*. Id vero cujuſmodi ſit, poſt oſtendam. Verum ſic ille omnia involvit, modo de

 Prin-

(1) Vide Matth. Cap. V. v. 21. & 1. ad Corinth. Cap. IX. v. 20. & 21. Synod. Trid. Seſs. XIII. Can. XXI. „ Si quis dixe-
„ rit, Chriſtum Jeſum a Deo hominibus datum fuiſſe, ut Re-
„ demptorem, cui fidant; non etiam ut Legislatorem, cui obe-
„ diant; anathema ſit „.

(2) Matth. c. VII. v. 29.

(3) Joh. XV. v. 14.

(4) Johan. cap. XIII. v. 13.

Principatu Christum dejiciat. Nec tamen sibi constat. Nam Christum Servatorem *officio Doctoris potestatem Regiam conjunxisse* monet. Scilicet, Pufendorfio auctore, qui *potestatem Regiam officio Doctoris conjungit*, is non *gerit personam Principis*. Quid hoc pugnantius? Sed perstat, *Principisque* personam ipsum gessisse Christum, inficiari, secum luctans, pergit; sublaturusque deinceps formam quamvis Regiminis Ecclesiastici, atque Principatus, ʃ. XVIII., Apostolos, ait, *fuisse propagatores doctrinæ a Christo traditæ*, ita sane, ut *ne hi quidem pro imperio, & pro* AUCTORITATE *dogmata proposuerint*. Hæc autem, quam e regione Catholicum dogma impetant Scriptura, Traditioneque Majorum comprehensum, satis est supra, ut arbitror, demonstratum, postque etiam clarius demonstrabitur. ʃ. XIX. haec affert vera: *Apostolis potestatem docendi divinitus esse collatam, ab imperio humano haud dependentem. Recte ipsos fuisse aspernatos interdicta summorum imperantium talem doctrinam tradi prohibentium; quod Deo magis oporteat obedire, quam hominibus: unde si qui imperantes doctrinæ se Christianæ opposuerunt, tantum abest, ut actum aliquem legitimum imperii civilis exercuisse dicendi sint, ut potius majestatem divinam læserint, velut violatis ejusdem legatis, cum etiam ab hominibus missi, inviolabiles habeantur.*

Sed

Sed §. XX. errans docet: *Praeter potestatem Evangelium annunciandi, etiam ingratiis summorum Imperantium, nihil penes Apostolos imperii, aut coactionis deprehendi*, ne ejus quidem generis, quo ludimagistri in pueros uti soleant. *Pascendi* porro *vocabulum* nihil *imperii*, *potestatisque* involvere; sed unam idonei *pabuli suggestionem notare*. Quae res, ut Scripturis Novi Testamenti repugnent, utque proinde dogmati Catholico adversentur, & constitit supra (1), & constabit deinceps apertius. §. XXI. Negat munus docendi vel *indirecte vim imperii habere*. Hujusce rei caussa, institutum divinitus ordinem, jurisdictionemque sacerdotalem funditus eversurus, sic adjungit: *Post semel promulgatum Evangelium, si vel maxime unius civitatis Sacerdotes inter se conspirent, praedicatione, sacrorumque administratione abstinere, nisi in certa eorum postulata reliqui cives consenserint; nihil tamen efficient; cum si insaevire pertendant, alii possint inveniri, qui ministerio fungantur. Neque enim Christus suam doctrinam penes solos Sacerdotes esse voluit, ab his de manu in manum tradendam; sed codice eam consignari voluit, qui non a certo collegio paucorum custodiendus ...*; sed *quem omnibus evolvendi jus foret: sic ut ex illo*

 aliis

(1) Pag. hujus Vol. 193. seq.

aliis quoque doctrinam Christianam haurire liceat, eamque informationem capere, que obeundo Ecclesiae ministerio sufficiat. Hac posita doctrina, tute considera: num non solum auctoritas Hierarchiæ, sed Hierarchia etiam ipsa ullo modo possit consistere? Pergit (Pontificem Romanum, Protestantium more carpens) scribere: Quod si EXTRANEUS (1) *quisquam Sacerdos sacrorum usu civitati alicui interdicere aggrediatur, nemo talia ausa curabit, nisi vecordi plane superstitione laboret*. §. XXII. & XXIII. de clavibus a Christo datis primum Petro, deindeque Apostolis differit, idque genus auctoritatis proprium esse Sacerdotum negans: „ Ut hæc verba, inquit, *amen di-*
„ *co vobis, quæcumque ligaveritis super ter-*
„ *ram &c.* de solis discipulis intelligantur,
„ antecedentia non permittunt, quæ non
„ ad

(1) Extraneum hic Ecelesiis ait, esse Pontificem Maximum. Id cujusmodi sit, utque a Clero Gallicano reprobatum, constat ex hujus apud Regem Ludovicum XIV. an. 1651. conquestione. Tom. XII. Actor. Cleri Gallicani pag. 590. „ Votre Majesté qui
„ porte le titre auguste du Fils ainé de l'Eglise, permettra t-el-
„ le que le Pape (par une entreprise nouvelle) soit traité dans
„ son Roiaume de Prince etranger, de puissance partiale, ou
„ suspecte dans les interets de se Couronne, apres y avoir eté
„ reveree depuis tant de siecles comme le Chef visibile de l'
„ Eglise, le Successeur du Premier des Apotres, le souverain
„ Pasteur des ames, & le Pere commun de tous les Fideles?
„ A quoi peut donc tendre l'obscurite affectée de cette clau-
„ se: qui pretent serment à autres Princes que le Roi: si ce
„ n'est OU a EXCITER UN SCHISME SI NOUS BLES-
„ SONS LA COMMUNION que nous devons entretenir, AVEC
„ LE SAINT SIEGE, OU AETUFFER DANS VOS CON-
„ SEILS, LES LUMIERES CELESTES DE L'ORDRE
„ LE PLUS ETROITEMENT UNI A DIEU DE VOTRE RO-
„ IAUME, SI NOUS Y PERDONS NOS ENTREES &c. „.

„ ad solos Apostolos „ sed QUOSVIS FIDELES „ SPECTANT(1)„. Abi, Febroni, atque hujus sententiam de Regimine Ecclesiastico ne cessa, si potes, *catholicam* dicere. § XXIV. & XXV. multa de facultate remittendorum peccatorum Apostolis tributa turbat. Illud gravissimum, quod pag. 90. fidenter pronunciat: *si universum*, inquit, *novum Instrumentum excutiamus*, *apparebit*, *neque Christum*, *neque Apostolos remissionem peccatorum exercuisse per modum jurisdictionis*, *ac velut pro tribunali excussis delictis*; *sed ubicumque fides adfuit*, *ibi & immediate remissio pecccatorem sequuta fuit* (2). Et pag. 95. *Omnia*, inquit, *si probe considerentur*, *apparet*, *claves Regni Cælorum Apostolis* COMMISSAS, ESSE NIHIL ALIUD, *quam doctrinam Evangelii de Remissione peccatorum per fidem in Christum*; QUAM DUM PROPONUNT APOSTOLI CREDENTIBUS, EORUM PECCATA REMITTERE DICUNTUR, QUIBUS EVANGELIUM CREDENTIBUS ANNUNCIANT; ET VICE VERSA, QUIBUS EVANGELIUM ANNUNCIANT NON CREDENTIBUS, ILLOS LIGA-

RE

---

(1) At Synodus Tridentina Sess. XIV. de Sacram. Poenit. Canone X. sic habet: „ Si quis dixerit, non solos Sacerdotes „ esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Fide- „ libus esse dictum: quæcumque ligaveritis &c. Et quorum „ remiseritis peccata &c. quorum verborum virtute quilibet „ absolvere possit peccata &c. Anathema sit.

(2) Eadem Synod. ibid. Canone IX. „ Si quis dixerit, ab- „ solutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judi- „ cialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declaran- „ di remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat, se „ esse absolutum &c. Anathema sit „.

RE DICUNTUR : *ita ut in* CAELIS LIGATI SINT : *Reserarunt igitur* Apostoli *Regnum cælorum* , QUANDO ANNUNCIARUNT CREDENTIBUS GRATIAM DEI , & REMISSIONEM PECCATORUM PER CHRISTUM ; *occluserunt illis* , qui *eam doctrinam per infidelitatem aspernati sunt* (1). Eodem pertinent , quæ Pufendorfius inde persequitur . ʃ. XXVI. Negat Petro aliquam prærogativam concessam muneris , quae non in alios Apostolos caderet. Nam quod est in Cap. XVI. Matthæi : *Tu es Petrus &c.* nihil continere ait , *ex quo Petro , multo minus Episcopis Romanis* , PRIMATUS ALIQUIS IN UNIVERSAS ECCLESIAS EXTRUI QUEAT . ʃ. XXVII. pugnat , *Excomunicandi* potestatem NIHIL JURISDICTIONIS INVOLVERE , ne ejus quidem , qua Paulus incestuosum Corinthium satanæ tradere constituerat ; quare id potestatis genus *non sufficere ad formandum statum* . ʃ. XXVIII. De statu constituendo agens , *ad statum* , inquit , *requiritur imperium* , *ex quo promanat* PRÆEMINENTIA UNIUS PRAE ALTERO ... *Status quoque certos redditus exigit sumtibus ejusdem tolerandis* . Tollit proinde , contra atque Christus in Evangelio statuat , quodvis præminentiæ genus ; modumque adimit Ecclesiae

---

(1) Ibid. Canone III. „ Si quis dixerit , verba illa Domini „ Salvatoris : accipite Spiritum Sanctum , quorum remiseritis „ peccata &c. non esse intelligenda de potestate remittendi , „ & retinendi peccata in Sacramento Poenitentiæ . . detorserit „ autem contra institutionem hujus Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium ; Anathema sit „ .

ſiae,quo & tolerati fuerint, & tolerari ſumtus poſſint; quod item Evangelio, Actibuſque Apoſtolorum repugnat. Sed de hoc alias. Invehitur mox in Romanam Eccleſiam, quam vertiſſe pietatem in quæſtum, & φιλαργυρίαν, hoc eſt *pecuniæ ſtudium* conſectari, reamque eſſe *abuſuum*, atque *ſuperſtitionum* jactat: qua ex re quiſque intelliget, eo ne tu Magiſtro profeceris; nam ſunt hae perinde ſignificationes pietatis in eamdem Eccleſiam, elegantiaeque tuæ. §. XXIX. *Regnum Chriſti imperium ullum involvere* inficiatur. §. XXX. Quærit, *num Eccleſia ſit Status*. Qua de re quam multa turbet, ac miſceat, difficile eſt exiſtimare. §. XXXI. Ad id, quod caput eſt quæſtionis, quodque rem maxime continet, accedit. Rogat, *debeat ne ex intentione Salvatoris Eccleſia eſſe Status, ſeu Reſpublica? Accipi* autem ab ſe, monet, STATUS *vocabulum populari modo pro ſocietate hominum independente, quæ ſummo imperio*, hoc eſt auctoritate, & juriſdictione, quæ nulli Principum laicorum obnoxia ſit, *continetur, & regitur*. Hinc Eccleſiam Catholicam Romanam notans, hunc ſibi eſſe propoſitum ſcopum, dicit, *ut poſtquam demonſtratum fuerit, Eccleſiam ex intentione Chriſti, & Apoſtolorum non fuiſſe, nec debuiſſe eſſe ſtatum* (id quod profecto oſtendet numquam) *inde colligatur, eam Eccleſiam, quæ ſtatus eſt, & qua ſtatus eſt,*
non

non esse a Christo. Miscet porro multa de voce Ecclesiæ, quæ neque sunt accurate dicta, neque pertinent ad institutum. Scribit inde, actionem esse Ecclesiæ, *constituere Doctores* (nam hoc ille Presbyteros indicat nomine) nonnisi *per suffragia cœtus*, seu plebis cum Ministris junctæ, *quomodo in democratiis decreta fieri solent*. Eam vero *actionem* quoniam, non *imperio* cujusquam *sit*, *esse Status propriam* non posse. *Nam id juris etiam in privatum* Collegium, *quod civitati subest*, competere. Post de Concilio loquens ab Apostolis habito Hierosolymis: *Quæstiones*, inquit, *discutere*, *& definire actiones sunt*, *quæ summum*, *& independens imperium non inferunt*, SED IN PRIVATOS QUOQUE HOMINES, & in PRIVATA COLLEGIA CADUNT, *ubi quod expediendum suscipitur*, *non pro* IMPERIO INJUNCTUM, SED VELUTI ULTRONEO CONSENSU ADMISSUM HABETUR. Progreditur deinde longius, negatque ullam *subordinationem unius Ecclesiae sub alia dari*. Adimere ad extremum conatur Ecclesiæ universæ *columnæ*, ac *firmamenti veritatis* decus, idque ut efficiat, ad unum, alterumque (secus atque poscat ratio) codicem vetustissimum, ut dicit, provocat; concluditque, *si omnia expendantur*, *nihil occurrere*, *quod Statum aliquem*, *& Imperium mundanum*, AUT *huic* COMPAR, sive uti tu arbitrare, ANALOGUM, *ar-*

arguat. His vero doctrinis constitutis, quotusquisque non videat, everti funditus Catholica dogmata de jurisdictione Ecclesiastica, seu de clavium potestate non obnoxia Principum seculi auctoritati; de sacris Ordinationibus (1); deque UNITATE Christianæ societatis? In quam quidem unitatem vehementius commotus §. XXXI. scribit hoc modo: *Scopus Religionis Christianæ obtineri poterit, si* VEL MAXIME QUIS NON SIT CONJUNCTUS NUMEROSO ALICUI FIDELIUM COETUI: NEC CONJUNCTIO CUM TANTA FIDELIUM MULTITUDINE, *quanta ad Statum constituendum requiritur, ut conjunctis animis, viribusque aliorum injuriae arceantur*, consistatque *securitas, quae finis est primarius Status*; *nec conjunctio*, inquam, PER SE FACIT, AUT NECESSARIA EST AD FINEM RELIGIONIS CHRISTIANAE OBTINENDUM. SED UT QUIS SALVUS FIAT, NIHIL INTEREST, IN MAGNO, AN IN MODICO COETU VIVAT. Neque heic ille statuit errandi modum. §. enim XXXII. quo tu uno omnium maxime niteris: *Toto cae-*

(1) Synod. Tridentina Sess. XXIII. de Sacram. Ordinis Can. VII. sic statuit. „ Si quis dixerit, Episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, vel ORDINES ab ipsis COLLATOS, SINE POPULI, VEL POTESTATIS SECULARIS CONSENSU, AUT VOCATIONE, IRRITOS ESSE: aut eos, qui NEC ab Ecclesiastica, & Canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi, & Sacramentorum Ministros; Anathema sit „.

caelo, inquit *compages interna* STATUS *alicujus, & vincula, queis membra eorum inter ſe connectuntur, differunt ab ea ſtructura, quae in corpore alicujus Eccleſiae reperitur*. Qui tandem? Mirare hominis Scripturas in primis jactantis, exque Ethnicorum Poetarum, Philoſophorumque inani opinione de *civitatum* originibus differentis, contra Scripturam judicium. *Circa primam*, inquit, *ſtatuum, ſive civitatum originem conſtat, homines animadverſis vitae ſegregis incommodis, atque periculis, quaerendae ſecuritatis cauſſa inter ſe conveniſſe ſuper ſua in unam civitatem conjunctione: inde facto Decreto ſuper modo regiminis, certum hominem, aut conſilium conſtituiſſe, penes quem, vel quod ſocietatis regimen foret, eidemque voluntatem & uſum virium ſuarum circa procurandum ſocietatis bonum ſubmiſiſſe*. Mirum, ni is rationem appellationemque *Status*, ſeu Civitatis iis eſſe populis negandam putet, qui non iſtas ob cauſſas (1), ſed ob alias longe etiam diſcrepantes in unam ſocietatem coaluerint, in qua aut unus aut plures principatum teneant, legeſque ferant iis, quos ſibi ſubjecerint, quibus proſpiciant, quoſque auſpicio, nutuque ſuo regant, ac moderentur. De decre-

(1) Nempe negabit is, Judaeorum ullam fuiſſe Rempublicam, Civitatem, Statum, propterea quod non ad ſegregis vitae incommoda adverterint animum, ſed quoniam omnes ex uno Jacobo profecti erant, unam ſervarint ſocietatem.

creto, video, quid ſibi velit. Non enim edictum ſolum, ſed placitum quodvis, pactum, conventionem, ordinationem, inſtitutum &c. decreti indicat nomine. Atque decreto, ſeu ordinatione, eaque divina, formam Regiminis Eccleſiaſtici non fuiſſe introductam dicere, hæreticum dogma eſt, quod eſſe ab Synodo Tridentina damnatum, diriſque devotum conſtat. Nihilo ſecius pergit ille, cujus tu ſententiam catholicam eſſe prædicas, atque *aliter plane*, inquit, *circa plantandas Eccleſias ſeſe res habet. Non enim homines ultro, agnita miſeria ſua, inter ſe convenerunt de Converſione ſui ad Deum; ſed cum ignorantiæ tenebris circumfuſi* (1), *ſalutiſque ſuæ ſecuri agerent, Deus demum per miſſos a ſe annunciavit, & præcepit, ut omnes ubique reſipiſcerent. Nulla ergo eſt conventio hominum inter ſe ad ſubeundam, & conſtituendam Eccleſiam; ſed ſinguli pro*

(1) Quid? Originem eam Civitatum, ſeu Statuum Pufendorfius negabit fuiſſe futuram, ſi vera eſſet, quam indicat Cicero in I. de Inventione Rhetorica Libro Cap. II.? Non enim homines, qui in ſumma inſcientia primum verſati fuerint, ipſos per ſe ſuam agnoſſe miſeriam, conveniſſeque ſcribit Cicero; ſed „quo, inquit, tempore quidam magnus videlicet „ vir, atque ſapiens cognovit, quæ materia eſſet, & quanta „ ad maximas res opportunitas animis ineſſet hominum, ſi quis „ eam poſſet elicere, & præcipiendo meliorem reddere: qui „ diſperſos homines in agris, & in tectis ſilveſtribus abditos „ ratione quadam compulit in unum locum, & congregavit, „ & eos in unamquamque rem inducens utilem, atque honeſtam, primo propter inſolentiam reclamantes; deinde propter rationem, atque orationem ſtudioſius audientes, ex „ feris, & immanibus, mites reddidit, & manſuetos „.

pro ſe citra reſpectum ad alios , Sacramento Chriſti ſuccedunt . Unde cum alias in civitatibus , Patremſamilias membra ſuæ familiæ ſequantur , & hæc per iſtum jure civitatis potiantur ; in Eccleſia ſecus ſe res habet . Hic enim maritus non trahit ſecum uxorem , nec Dominus ſervum . Sic in Narciſſi infidelis familia erant Chriſtiani ſervi , quos ſalutat Paulus Rom. XVI. 11. *& indignus Chriſto eſt , qui Patrem ; aut Matrem , Filium , vel Filiam plus , quam ipſum diligit .* Matth. X. 37. Luc. XIV. 26. Matth. XII. 50. *& de hac ſeparatione , diviſione , ac diſſidio , quod per Chriſti doctrinam excitandum dicitur , explicandum eſt* Matth. X. 34. Lucæ XII. 51. *quod nempe obligatio erga Chriſtum potior , & validior ſit aliis neceſſitudinis inter homines vinculis ; unde & deficiens ab Eccleſia Pater , Maritus , aut Dominus , Filium , Uxorem , aut ſervum ſecum non trahit .* Poſteaquam hæc (quæ ſane , ut liquet , nihil obſtant , quin ſocietas , ſtatus , civitas conſiſtant) uti impedimenta quaedam civitatis conſtituendæ perſequutus eſt ; unitatem ſuſtulit , conſociationemque Eccleſiæ univerſæ ; eaque miſcuit , atque turbavit contra dogma fidei , quæ ſupra deſcripta ſunt ; mox illud adjungit , in quo tu , velut in oraculo veritatis catholicæ pleno , locas reſponſionis tuæ præſidium , quodque eſt hujuſmodi : *Deinde in Eccleſiis formandis*

dis non opus est Decreto super certa regiminis forma introducenda; absurdaeque adeo sunt quaestiones : Monarchica , Aristocratica , an Democratica forma competat Ecclesiae. Hae quippe formae cadunt in statum aliquem, seu civitatem: Ecclesia autem status non est. Cum porro disparem a civitatibus finem habeat Ecclesia , disparia quoque sunt munia , quae utrinque proveniunt . Quam personarum varietatem finis Civitatum producat, nemini est ignotum . Ast personarum , quae respectu Ecclesiae oriuntur, simplicissima est divisio, in Doctores , & Auditores.

Pufendorfiani ejusdem systematis Synopsis.

XIII. Jam cernis, quam Pufendorfius describat Ecclesiam. Satin' *juridice*? Annues, credo. Non enim commites, ut non plane *juridice* actum ab eo fuisse statuas, cujus tu doctrinam , si non minus *juridico* , quam *theologico oculo* consideretur, censes haberi veram , atque catholicam oportere . Age: Isto ipsam oculo, tibi ut satisfaciam , egomet etiam videro . At me proprio istiusmodi oculo carere , fortasse dices. Caream , nec ne , non laboro . Utar commodato. Commodabit autem Pufendorfius. Visne hujus tu oculo *juridicum oculum* perspicaciorem? Sed heus tu, dum hoc utor, hæresim, mihi crede , non *jus* invenio. Negas? At ex serie ejus paragraphorum perspicio , quid ille sibi proposuerit quæstio-

 nis,

nis ; quibusque gradibus ad istam descenderit *veram*, quam vocas, *catholicamque* sententiam. Nam huc suam potissimum quaestionem spectare ait: *potestas ne ulla sacra* introducta fuerit voluntate Christi, qua Ecclesia constituta sit *status*, an contra? Affirmare, indicat, Catholicos; se negare. Iisdem nostris Catholicis vertit vitio, quod unam suam Ecclesiam dicant veram; reliquas haereseos, aut schismatis arguant. Fatetur inde, si id nostri pervicerint, se profecto caussa casurum. Dat igitur, Ecclesiam fore *statum* (nam de hoc est caussa) si una Catholica Romana Ecclesia vera sit. Qua ex re illud plane exsistit, ut vel non una Ecclesia Catholica Romana sit vera (id quod Catholici quique damnant haereseos); vel si est, jam, Pufendorfii confessione, Ecclesiam esse *statum*. Id postremum cum ille nolit, probat primum; quod ut efficiat, negat Romanam Catholicam Ecclesiam a Christo esse; Principesque Protestantes, qui se, suosque ab ea sejunxerint, defendit egisse jure. Commenticia porro dicit esse, quae Romana ipsa Ecclesia de regimine Ecclesiastico profitetur. Hoc ceteris persuasurus, Christum, addit, sibi *populum* (*imperii*, seu *jurisdictionis* alicujus vinculo nectendum) fecisse omnino nullum. Non *dependisse* porro Apostolos a Christo ut a Domino

no ſubditos, ſed ut Diſcipulos a Magiſtro: Chriſtum enim, etſi poteſtatem Regiam Doctoris officio conjunxerit, non geſſiſſe tamen perſonam Principis, ſed Doctoris. Venit deinceps ad Apoſtolos. Hos *pro auctoritate propoſuiſſe* dogmata, pernegat. Nam præter poteſtatem annunciandi Evangelii, nihil his juriſdictionis, nihil auctoritatis, qua ſontes reprimerent, conceſſum, docet, ne tam exiguæ quidem, quam eſt ludimagiſtrorum in ſegnes, aut pervicaces pueros. Jam *paſcendi vocabulum*, non *imperium*, *poteſtatemve involvere*, ſed ſolam *pabuli ſuggeſtionem notare*, animadvertit. Quare poſt promulgatum Evangelium, nihil plus ineſſe Sacerdotibus jurium, quam ut doceant. Neque ſolis Sacerdotibus creditum eſſe ſervandæ, cuſtodiendæque doctrinæ officium. Patere divinos codices omnibus, atque inde haurire quemque dogmata, Doctoriſque munere fungi poſſe, ſi Doctores, ſeu Sacerdotes ſecus aut præcipiant quidpiam, aut velint, aut agant, ac populus cenſeat. Nam hos tum, cujuſquemodi tandem ſint, aut contemni, aut populi juſſu dejici de gradu poſſe. Nihil vero inde obventurum mali. Pugnat mox, *clavium*, præter doctrinæ prædicationem, nullam poteſtatem, aut juriſdictionem eſſe. Ne Apoſtolos quidem, neve Chriſtum ipſum, *per modum juriſdictionis peccata remiſiſſe.*

Remissionem peccatorum statim sequi, ac exsistat fides. Jam *excommunicandi* facultatem nihil importare, aut involvere jurisdictionis. Quare satis ipsam non esse ad *formandum statum*. Qua ex re intelligitur, *jurisdictionem* ejusmodi (si qua sit, ut est revera) satis (Pufendorfio judice) ad *statum*, seu *civitatem* quampiam aliqua ratione formandam, fore. Nam *status*, & *civitas* (eodemmet auctore Pufendorfio) reciprocantur. Ad *statum* porro, seu *civitatem* constituendam requiri, docet, *imperium*, seu jurisdictionis potestatem, ex qua *praeminentia promanet unius præ altero*. *Præeminentiam* vero ejusmodi nullam jubet esse; propterea quod jurisdictionis (*independens* præsertim) potestas, *ex intentione Christi*, extet omnino nulla; nec Ecclesia, qua Ecclesia est, *societas sit hominum independens*, cujus *summum sit imperium*, seu potestas jurisdictionis, qua *regatur*. *Actionem* deinde constituendorum Sacerdotum, seu Doctorum suffragiis populi fieri addit, non imperio cujusquam; proindeque non *status propriam* ipsam esse, sed ejus plane generis, quod in *privatum* etiam *Collegium civitati*, seu seculari Imperio subjectum queat competere. Collegiis item, neque Collegiis modo, sed *privatis* etiam hominibus quæstiones de religione discutiendi, decidendique jus, atque potestatem

tem esse. Quare id potestatis genus, nihil secum imperii, sive jurisdictionis ferre. *Subordinationem* præterea *unius Ecclesiæ sub alia* nullam dari, dicit; negatque *scopum esse religionis Christianæ*, ut ulla sit Ecclesiarum conjunctio. Nihil enim *interesse*, statuit, *in magno ne*, quisquam, *an in modico cœtu vivat*. Dixerat ante de Petro; atque huic, Romanisque deinceps Pontificibus *primatum in Ecclesias universas* concessum a Christo non fuisse pronunciarat. Dederat deinde, Ecclesiam Catholicam Romanam esse *statum*; sed eam *quæ status est*, *& quâ status est*, negarat *a Christo* esse. His non jam constitutis; sed mire confictis, turbatisque rebus, concludit: Ecclesiam non esse *statum ex intentione Christi*. Nam inde constare putat: *toto cælo compagem internam* STATUS alicujus, *& vincula*, *queis membra inter se connectuntur*, differre *ab ea structura*, *quæ in corpore alicujus Ecclesiæ reperitur*. Itaque Pontificum Primatu rejecto: Damnata Catholica Romana Ecclesia, ac si a Christo non sit: negata omni *clavium*, *remittendorum peccatorum*, *excommunicationis* infligendæ, constituendorum Sacerdotum, definiendarum quæstionum de religione, potestate independenti jurisdictionis: Discissa unitate catholica: Atque illa (quæ *intentione* Christi, jussuque constat) cœtuum

 Chri-

Christianorum consociatione , conjunctioneque sublata : Nullaque re (præter docendi potestatem) concessa , quæ in privatum quodque Collegium Civitati *laicae* , seu *seculari* , ut vocant , subjectum , non possit cadere ; ad eam sententiam descendit , quam tu in veris , atque catholicis fidenter numeras : Cumque ex intentione Christi, Christianorumve decreto nullam certam formam ecclesiastici regiminis dari , ostensum ab se putet fuisse (non enim seriem , ordines , classes ullas in Ecclesiis esse , præterquam Doctorum , & Auditorum putat) ; tum demum consequutum se arbitratur esse , ut *in Ecclesiis formandis non opus sit Decreto super certa regiminis forma introducenda &c.* Tenes , qua via Pufendorfius istuc pervenerit. Nega modo , si potes , summa omnium Catholicorum consensione , hæreticam esse , exque hæreticis doctrinis ab Synodo Tridentina damnatis , & anathemate confixis , manantem sententiam : Quod si nequis negare , ut nequis profecto , ecquid erit , rogo te , reliqui , nisi ut hæreticum dogma probatum tibi , propositumque abs te uti Catholicum fateare ?

Effugia præcluduntur , quæ Febronius fortasse quaeret , declinandae censuræ caussa.

XIV. At hunc unum , quem attulisti Pufendorfii locum uti verum , atque catholicum probari tibi , dices ; non omnes . Itaque consulto te animadvertisse , *hac in par-*

parte eum vera , atque etiam *catholica tradere* .

Sed ſic habeto, Febroni: 1.° *hac in parte* , quæ ille *tradat* , ex iis eſt dignoſcendum, quæ antecedunt, quæque conſequuntur, & quibuſcum aliqua ei ſententiae ſit, quam tu afferas, colligatio. Non enim unum ipſum per ſe, ſeparatim ab aliis, ſumendum Pufendorfius volet locum, quem idem ita junxerit antecedentibus, ut ſeries quædam eſſet, continuatioque ſententiarum. Jam vero ex his quæ præcedunt, & quibus veluti gradibus in iſtum Pufendorfius deſcendit locum, & quibuſcum is idem locus, quemadmodum vidimus, nexus, colligatuſque eſt, plane perſpicitur, quo ſenſu, quam a doctrina catholica alieno, quam hæretico, negarit ille: *in Eccleſiis formandis opus fuiſſe Decreto, ſuper certa regiminis forma introducenda* . 2.° *Hac in parte* , ecquis Catholicus credat, *vera tradidiſſe* Pufendorfium, generatim, atque univerſe negantem, *fuiſſe opus decreto*, ſeu ordinatione ulla &c. cum contra, Synodus Tridentina doceat: *Principatum ſacrum* , in quo Epiſcopi primas obtineant, *regantque* ceteros; *Principatum*, inquam, *ſacrum* (nam id fert *hierarchiæ* vocabulum) inſtitutum eſſe *ordinatione* Dei (1); neque doceat ſolum; ſed eos etiam, qui

(1) Vide ſupra pag. 193. ſq. hujus Vol.

qui contra existiment, anathemate feriat? 3.° Quo tu modo neges, habitam abs te rationem eorum, quæ præcedunt, fuisse; si unius Pufendorfianæ sententiæ tuendæ caussa, ad eadem ipsa quæ præcedunt, confugeris? Undenam enim, nisi ex antecedentibus didicisti, nosse Pufendorfium, *in quo differat regimen Imperiorum, & Regnorum a gubernatione Ecclesiæ, etiam Catholicæ* (1)?

Verum (gratia fortasse apud Catholicos purgandi tui) non eo te sensu locum istum probasse causabere, quo probatus est Pufendorfio. Sed qua id tu ratione fretus, dices? Nam ita si esset, non Pufendorfii te sententiam afferre, scriberes; sed tuam. Rursum si alio tu, non Pufendorfiano sensu loquerere; quo, amabo te, modo, *vera hac in parte a Pufendorfio tradi* affirmares? Quin etiam si non eadem tua, atque Pufendorfii mens esset, non in eos inveherere, qui Pufendorfium ipsum vera tradidisse negarent; neve ipsos *cavillari sententiam catholicam viri docti, licet non Catholici*, diceres. Jam cernis, nihil te hoc genere defensionis proficere. Itaque, si modo possis, alio utere. Mihi certe nullum in mentem venit. Excogitabis tu quidem aliquod. Patiar. Sed cave, rogo, ne sit inanius.

Ac

---

(1) Vide pag. 156.

Ac forte, videndum est, inquies, quid Pufendorfius sibi velit *civitatis*, *statusve* nomine. Sic enim facile *vera*, atque *catholica tradi* perspiciemus ab eo, qui non *debuerat ignorare*, *in quo differat regimen Imperiorum*, *& Regnorum a gubernatione* Ecclesiæ *etiam Catholicæ*. Quid *civitatis*, *statusque* vocabulis Pufendorfius intellexerit, vidimus. Præminentiam, potestatem jurisdictionis, intentionem Dei, vel decretum populi requirit ad statum, seu civitatem constituendam: Eam præeminentiam, eam potestatem, id quidquid est intentionis, & decretorum, de Ecclesia differens, funditus tollit. Haec tu, doctrinae portenta hæretica esse concedes, ni definitionibus Synodi Tridentinae velis resistere. Norat ille quidem rationem *gubernationis Ecclesiæ Catholicæ*; eamque secum ferre rationem *Status*, ut est demonstratum, concesserat; sed ipsam, quæ *Status est*, *& qua Status est*, non esse a *Christo* hæretico ore pronunciarat;

At ad rationem, formamque status, seu civitatis constituendam, populorum Decretum desiderat Pufendorfius. Nam fuisse eam statuum originem primam, scribit (1). *Aliter* autem *circa plantandas Ecclesias se rem habere*. Nullam enim *esse conventionem hominum*

(1) Vide Pufendorfii locum integrum pag. 222. sq. hujus Voluminis.

num inter se ad subeundam & constituendam Ecclesiam; sed singulos pro se, citra respectum ad alios sacramento Christi succedere.

Ego vero, id si objeceris, prospicio, quorsum evadet. Nempe eo tendit, ut verborum inter nos videatur esse, non sententiarum dissensio. At hoc, mihi crede, frustra conabere. Non enim de origine statuum, seu civitatum, quæ omnium prima fuerit, quærimus; sed *quid status, civitasque* sit, sive quid exigatur, ut societas quæpiam hominum *status*, seu *civitas* appellari & esse possit. Jam vero non dubitat Pufendorfius, quin consociationis Hebræorum ratio & potuerit recte dici, & fuerit revera *Status* (1). Verumtamen ad hunc inducendum *Statum* nullum ejusmodi Decretum populorum, nulla rerum earum (concedente Pufendorfio (2) intervenit, quas idem de *Statu* disputans, memorat; sed una ministerio Mosis promulgata Dei ordinatio satis fuit. Quid? si Ecclesiam Catholicam Romanam ille ipse Pufendorfius *Statum* dicat esse; in quam tamen nihil ejusmodi cadere cognorat, quæ ipse de *populorum* decreto, de *periculis*, quæ ipsi per se homines noverint, de *marito trahente secum uxorem* &c. congerit? Unitatem ille multitudinis, *seu numerosum coetum* desiderat ad con-

(1) Pufend. §. IX. & XV.
(2) §. XII.

constituendum statum, *a quo quidem coetu, conjunctis viribus, atque animis aliorum injuriae arceantur*; & in quo alii sive decreto populi; sive ordinatione Dei, *praemineant*, alii *subsint*; alii *imperio*, seu *jurisdictionis* potestate præsent & regant, alii regantur &c. ut supra est animadversum. Sed hæc Ecclesiæ ex intentione Christi congruere prorsus negat; ac si congruerent, fatetur, Ecclesiam ipsam futuram *Statum*; ut *Statum* agnoscit esse Catholicam Romanam Ecclesiam, quam tamen esse a Christo inficiatur; id quod, ut ante dixi, hæreticum esse liquet. Quid autem istud est extremum de iis, qui sacris sese addicunt Christianis, quasi *hi pro se citra respectum ad alios sacramento Christi succedant*? *Respectus* ne erga Præsides Ecclesiæ nullus accedenti ad sacra Christiana erit, etsi Paulus obedire quemque his Præpositis, seu Præsidibus; iisdemque subjacere moneat, qui *positi a Spiritu Sancto sunt regere Ecclesiam Dei*? *Respectus* item nullus erga Caput, & Membra reliqua; cum tamen idem Paulus corpus unum Ecclesiam esse; & unum membrum opus esse alteri, doceat; edicatque, alterum alterius portare onera oportere, ut adimpleant legem Christi? Sed istud quale sit video. Nam eo recidit, quo illud alterum Pufendorfianum *de scopo religionis Christianæ*, qui *obtineri possit*,

sit, si vel maxime quis non sit conjunctus numeroso alicui fidelium cœtui. Hoc vero opinionis portentum ecquis orthodoxus non indigne ferat? Nam ea posita opinione, everti funditus quisque cernet *articulum* fidei, quo *unam*, credimus, *Sanctam*, *Catholicam*, *Apostolicamque Ecclesiam*. Verum hoc alias. Intereà illud tenebo: etiam non admissis iis, quæ de populi *decreto*, deque *periculis*, quæ ipsi per se homines cognorint, Pufendorfius narrat; modo tamen sit hominum inter homines societas, in qua (ut in Romana Catholica Ecclesia) sint, qui *praemineant*, qui *jurisdictionis independentis* valeant potestate, qui regant, quibus alii pareant, parereque debeant &c. *statum*, seu *civitatem* (Pufendorfio eodem fatente) posse consistere.

At opus *territorio* est. Nihil minus. Non enim unius territorii finibus coangustanda Ecclesia est, quam & Prophetae prænunciarunt, & Dominus in Evangelio confirmavit, esse propagandam in universum terrarum orbem. Sed quid plura? Ecclesiam Catholicam Romanam ubique gentium vigere Pufendorfius plane noverat, & eam tamen *statum*, seu *civitatem* esse concessit. Ecquod autem territorium Catholicæ Ecclesiæ in Galliis est, ecquod in Hispaniis, ecquod in Lusitania, ecquod in Asia, ecquod in

Afri-

Africa, ecquod in America? Non ergo ita opus esse *territorio* Pufendorfius censuit, ut sine illo *status*, seu *civitas* formari, diuque manere non possit.

Sed, auctore Pufendorfio, opus communi pecunia est, qua *civitas* sumptus, uti par est, in rem suam publicam faciat. Pecunia autem nulla certa constituta a Christo est, quæ perpetuos Ecclesiæ sumtus suppeditet, non solum liberales; sed etiam necessarios.

Ne time, Febroni. Nam sic tecum statuas, vehementer velim: Christum, qui discipulis (quos sine pera, & calceis Evangelium nunciatum miserat) numquam defuit; non esse umquam Ecclesiæ suæ, quam perpetuam dixit fore, quod ad necessarios sumtus attinet, defuturum. Meministi, ut Ecclesiæ Hierosolymitanæ, ut aliis, ut universae, qua late patebat, Christianorum Societati primis etiam seculis prospexerit, cum vexati ubique gentium nostri, atque ita quæsiti etiam ad necem essent, nullum ut reperirent locum, in quo satis tuto possent consistere.

At enim de *formis* illis *tribus* Aristotelicis Monarchia, Aristocratia, Democratia, non de quavis alia regendæ Ecclesiæ ratione te (qui auscultaris Pufendorfio fuisse) loquutum, dices. De tribus his ego formis post agam, ostendamque cujusmodi sint, & an earum ul-

ulla in Ecclesiam competat. Hoc interim scito negari tibi, de his te tribus *formis* tantum egisse. Nam generatim, Pufendorfium sequutus, edixisti: *ad certam formam regiminis in Ecclesiis formandis introducendam non fuisse decreto opus*; atque hoc universe constituto principio, deinceps concludendum putasti: *absurdas* esse *quæstiones*, num *Monarchicum*, *Aristocraticum*, *Democraticumve* sit Ecclesiæ Regimen. Itaque non has modo, sed certam etiam quamlibet regendæ Christianæ reipublicæ (vade Pufendorfio) sustulisti formam. Vade, inquam, Pufendorfio. Non enim solum in 1. Volumine (1) operis tui, ejus te una responsione contentum fore indicasti; verum etiam, cum de voce *status* nescio quid tibi obiectum esset, evasurus inde, in Pufendorfii rursum confugisti præsidium; inque quarto tuo volumine (2). *Quid per verbum status*, dixisti, *Pufendorfius hoc loco intellexerit*, *satis explicat per verbum Civitas*. *Status*, *inquit*, *seu Civitas*. Atqui Pufendorfius, ut est supra demonstratum, ita *Civitatis* explicat nomen, ut ea posita explicatione (præter *prædicationem divini verbi*) nihil Ecclesiæ supersit aut certæ regiminis formæ, aut potestatis. Itaque isto responsionis genere nihil ages: quare alio

(1) Vide pag. 183. sq. huius Vol.
(2) Confer pag. 189. hujus Vol.

alio utare necesse est, si tibi consultum velis, qui in ejus te unius hæretici hominis fidem permiseris.

Ullum ne vero tibi sit reliquum, quo te apud Catholicos excusare posse videare, nescio. Non enim succurrit. Si quid erit; volo, me facias quam diligentissime certiorem. Sed cura, obsecro, ne dum cavillari alios scribis, tu ipse, ut reprehensionem effugias, cavillere. Atque si ex iis, quæ animadversa hactenus sunt, conjecturam facere licet, plane metuo. Nam ita est abs te instituta ratio, ut quidquid tetigeris, id sane prospiciam, ulcus fore.

Fidem Febronius non liberat. Non enim adScripturarũ, Patrumque, ut promisit saepe, sed ad Synodi Basileensis, Eusebiique Amortii auctoritatem confugit, ut Pufendorfii sententiam catholicam efficiat; sed frustra.

XV. Quin tu (qui plus millies promisisti, nihil te umquam affirmaturum, quod non Scripturarum, Patrumque auctoritate munivaris) unum saltem aliquod testimonium adhibes aut Scripturarum, aut Patrum? Cur fidem non liberas? Visne, ut Pufendorfium in Patribus numeremus? Hoc etiam restat scilicet. Cur igitur, præter hunc, non modo Patrum, sed Scriptorum etiam recentium (responsionem illam tuam confirmaturus) testem adducis omnino neminem? At adduxisse te postmodum, inquies, in eo libro, quem, *Flores sparsi ad Justinum Febronium*, inscripsisti (1); dedisseque *viro delicato*, qui

(1) Cap. II. §. V. pag. 382.

qui Scriptoris acatholici auctoritatem recusaret, *auctoritates mere catholicas, easque irrefragabiles*. Nam ad Patres Synodi Basileensis provocasse te, qui Patres negarant: *Esse comparandum corpus Ecclesiæ aliis politicis corporibus civitatum, & universitatum: quia in medio hujus corporis est Christus, qui ipsum regit, ne erret. Alia autem politica corpora humanis, & variis voluntatibus gubernantur:* Quid? An est quisquam alius, qui suppetias afferat? Etiam, inquis. Est autem is P. Eusebius Amortius, qui in III. Volumine *Elementorum Juris Canonici, Dissert. 1. p. 6.* sic habet: *Ex his sequitur, formam regiminis Ecclesiastici, proprie loquendo nec esse Monarchicam, nec Aristocraticam, nec Democraticam. In his enim tribus formis regiminum reperitur potestas dominativa, hoc est potestas* PRO LIBITU *regendi, obligandi, legibus ordinandi, & cogendi invitos... E contra in regimine Ecclesiastico nihil fit pro libitu, sed omnia solum fiunt ministerialiter pro executione legum anteriorum, puta naturalium, divinarum, & conciliarium, seu collegialium, quas vel Deus anteriore jure naturali, ac Divino, vel consensus Ecclesiarum, vel consuetudo populorum sensim pro lege induxit*. Jam hæc cujusmodi sint, mox expendam. Illud nunc miror, qua tu confidentia, his adductis testibus, quasi magni quidpiam consequu-
tus

tus ſis, adverſário tuo inſultans, ſcripſeris: *Videat nunc, an, & quid, attentis gravibus his Catholicorum auctoritatibus, in cauſſam ſuam lucretur, cavillando ſententiam viri docti* (Pufendorfii) *quamvis non catholici*. Nam conſiderandum potius tibi majorem in modum erat, quid iſtinc tu poſſes lucri capere. Non enim tanti auctoritas Baſileenſium eſt, ut eam *irrefragabilem* dicere, non invitis pleriſque catholicis, liceat. Noſti de Synodo Baſileenſi quid tandem Julianus Cardinalis, qui ei diu præfuerat; quid poſt reſipiſcens Aeneas Sylvius, qui magna ejus Synodi pars fuit (1); quid Scriptores permul-

(1) Multa ſunt de Juliano in promptu, quæ libens prætereo, ne longus ſim. Uno utar teſtimonio Aeneæ Sylvii Piccolominei, qui hæc ſibi ab ipſo Juliano dicta ſumma fide narrat in ea Retractatione, quam ad Colonienſes, cum Pontificatum adeptus eſſet, Piique II. ſibi nomen adſciviſſet, ſcripſit. Atque is §.V. pag. 845. Hiſtor. Dogmat. & Concordator. Part. II. „ Forte, inquit, per id tempus (quo Aeneas in aula verſabatur Imperatoris, dubitareque de Baſileenſibus cœperat) „ Julianus S. Angeli Cardinalis .. Flavinianum venit, quæ hodie Vienna dicitur. Sæpe cum eo ſermonem.. „ miſcuimus; ſæpe de rebus Baſileenſibus diſputavimus.. „ Extollebamus Generalis Concilii auctoritatem; ille Apoſtolicæ Sedis poteſtatem magnopere collaudabat. Dicebamus, Concilium Baſileenſe jure perſeveraſſe; quamvis Eugenius Præſidentes revocaſſet.. Ille diſſolutum, ſeu tranſlatum rite Concilium affirmabat, & Baſileenſium OPERA „ MULTIS MODIS DETESTABATUR; BASILEÆQUE „ NON SYNODUM ECCLESIÆ; ſed SATANÆ ET MINISTRORUM EJUS SYNAGOGAM REMANSISSE DICEBAT... Ad extremum, cum ſuis ſcriptis, dictiſque „ Cardinalem vinceremus ... ſubridens ille:.. Præſumpſi de „ me ipſo, inquit, dum eſſem Baſileæ, nimis; quamvis „ deceptus decepi; & credens prodeſſe, nocui. In medio „ Eccleſiæ docens, quæ non didici, cæcus erravi, & in „ tenebris ambulavi. RELIQVI TANDEM ECCLESIAM

„ MA-

ti (1), quos recensere non vacat, quid Pontifices Maximi senserint (2). Sed fac tanti eadem habeatur, quanti tu ipsam pendendam censes; ecquid in eo, quo tu abutere, illius loco est, quod sit Pufendorfianæ sententiæ simile? *Principatum* illa, seu Primatum agnoscit Pontificis Maximi: *Potestatem* ejus, ac potestatem jurisdictionis in Ecclesias quaslibet orthodoxi orbis concedit (3): Unitatem

---

„ MALIGNANTIUM, ET CUM IMPIIS SEDERE RECUSAVI. .. Cognovi priorem errorem, & QUANTUM A „ VERO PROCUL ABIISSENT BASILEENSES, PLANE „ INTELLEXI. Adii Romanam Curiam, & Eugenio, cum „ fuissem REBELLIS, SUBMISI CERVICEM ... Cognito „ errore, non perseveravi, sed mox in viam redii .. & VE- „ RÆ MATRIS lacte nutritus, ad FONTEM VERI PER- „ VENI, quem SS. Doctores ostendunt Græci, & Latini, „ quorum una vox est, salvari non posse, qui S. R. Eccle- „ siæ non tenet unitatem; omnesque illas virtutes mancas „ esse ei, qui Summo Pontifici obedire recusat .. quia .. „ omnis anima potestatibus sublimioribus subjecta est, & Ro- „ manum Præsulem in Ecclesiæ vertice constitutum esse „ constat, a quo nullam ex ovibus Christi exemptam novi- „ mus. Ego ad ovile redii, qui diu erraveram extra caulas, „ & Pastoris Eugenii vocem audivi. Tu si sapias, idem fa- „ cies „. Cognitum inde fuisse, Aeneas narrat, quid Basileenses agerent; insignemque Theologum Germanum Asselbachium dixisse: NUNC SCIO BASILEENSES SPIRITUM SANCTUM non habere ductorem; additque proinde, se pene laicum venisse Romam, & caput Pontifici Maximo submisisse, rejecisseque dogma Basileense &c.

(1) In his numerandi sunt Eugenii P. M. defensores, quorum extant Assertiones T. IX. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. De ceteris nonnullos alibi nominabimus.

(2) Confer Joh. de Turrecremata Sacri Palatii Apostolici Magistri Responsionem ad II. Articulum Basileensium n. 23. Tom. IX. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 1273. quo loco demonstratur, cur Pontifex Maximus renuerit confirmare Decreta Basileensium. De Reliquis, agemus alibi diligenter.

(3) Tom. VIII. Conciliorum pag. 1323. Edit. ejusd. in eadem illa Synodali Basileensium Responsione, ad quam Febronius provocat, sic habetur: „ Episcopus Tarentinus late explicat „ JURISDICTIONEM, ET POTESTATEM SUMMI PONTI- „ FI-

tem Ecclesiæ Catholicæ prædicat, ac creditu, observatuque necessariam ad salutem consequendam esse profitetur: Nihil tam sese horrere, ait, quam *schisma in corpore* (1). Nam *extra Ecclesiam, nullam* esse, defendit, virtutem veram (2). Præfert se, fateor, Pontifici; at esse in Præfectis Ecclesiarum, qui in Synodum præsertim oecumenicam rite convenerint, affirmat, divinitus datam *statuendi, ordinandi, præcipiendi, puniendi* (3) potestatem; aversaturque christianos, *qui ab obedientia Petri nitantur sese subducere* (4). Jam Ecclesiam *imperium, ac jurisdictionem* obtinere docet (5); nam hanc indicari *clavibus*,

 quo

„ FICIS, quod Caput sit, & Primas Ecclesiæ, Vicarius Christi, &
„ a Christo, non ab hominibus, vel Synodis, aliis prælatus, &
„ Pastor Christianorum, & ei datæ sunt a Domino Claves, &
„ uni dictum est: TU ES PETRUS: & solus in plenitudinem
„ potestatis vocatus sit, alii in partem sollicitudinis, & mul-
„ ta hujusmodi: quae cum vulgatissima sint, minime neces-
„ sarium erat recensere. ISTA PLANE FATEMUR, & CRE-
„ DIMVS, OPERAMQVE in hoc Sacro Concilio DARE IN-
„ TENDIMVS, VT OMNES EAMDEM SENTENTIAM
„ CREDANT „. De principatu, confer pag. 1322. Non enim disputare se velle de Ecclesiae principatu Basileenses ibid. ajunt. Nam & necessariam istam disputationem non esse, & semper se reddidisse DEBITVM suæ Sanctitati.

(1) Pag. 1319. sqq.

(2) Pag. 1323.

(3) Ibid. pag. 1323. & 1335.

(4) Ibid. pag. 1328.

(5) Ibid. pag. 1327. „ Ne puteris, inquiunt Basileenses,
„ quin Ecclesia C L A V E S habeat, & IMPERIVM SVPER
„ OMNES, quod ideo sunt multi Principes, contra philoso-
„ phicum dictum: entia nolunt male disponi. Pluralitas prin-
„ cipantium mala; unus ERGO PRINCEPS „ (I modo Febroni, atque Monarchiam &c. a Basileensibus prorsum negatam, si potes, dicito) „ Ipsa enim est unus Princeps, & unitati fide-
„ lium, non singulis (hoc quale sit post video) non singulis
„ hæc

quæ uni datæ primum fuerint, ut *perfecta unitas, atque unanimitas* designaretur. Nihil tale Ecclesiæ Pufendorfius datum putat; immo ei quæcumque hujus sunt generis (ut est demonstratum) adimit; propterea quod metuat, ne *statum* ipsam, *civitatemve* esse, concedere cogatur. Pergit porro Synodus, atque *eam unitatem Ecclesiæ*, extra quam salvus quisquam esse, catholicusque non possit (1), cujusque confessio contineatur in Symbolo (2), & in qua sit Caput ministeriale Pontifex (3), qui CLAVES (4), *magnamque potestatem* habet (5); hujus, inquam Ecclesiæ *unitatem*, atque *unanimitatem* multo perfectiorem, atque potiorem esse, quam *unitatem unius Regis, atque Imperatoris terreni*. Nihil heic, ut cernis, de Monarchico, aut Aristocratico, aut Democratico regimine est, neve de *civitate, statuve*, quod negetur Ecclesiæ. Immo potestatis, jursdictionis, imperii &c. in ea agnoscitur a Basileensibus ratio; quæ quidem

„ hæc jurisdictio a Domino conceditur; & ideo ab uno incipere voluit, ut perfectam unitatem, atque unanimitatem „ designaret; quia unitas Ecclesiæ multo major est, atque „ perfectior, quam unitas unius Regis, aut Imperatoris ter„ reni. Hic enim & errat, & in varias sententias, atque con„ trarias saepe scinditur: Ecclasia autem nec errat, nec sibi „ ipsi contradicit „.

(1) Ibid. pag. 1323. 1324.

(2) Pag. 1323.

(3) Pag. 1326.

(4) Pag. 1327.

(5) Pag. 1334.

dem ratio, Pufendorfio confitente, propria eft *ftatus*, feu *civitatis*. Jam vero non aliud quidpiam, quam unitatis Ecclefiæ *Principatum, Jurifdictionem, Imperium* multo præftantius *unitate unius Regis, atque Imperatoris* demonftraturi, atque confirmaturi Bafileenfes, id afferunt, quod tute exultans defcribis: *Nec comparandum effe Corpus Ecclefiæ aliis politicis corporibus* CIVITATUM, *&* *Univerfitatum*. Cur autem? *Quia in medio hujus Corporis eft Chriftus, qui ipfum regit, ne erret. Alia autem politica corpora humanis, & variis voluntatibus gubernantur* (1). Viden? ut *corpus* effe Ecclefiam, & *corpora effe* politica fecularium Principatuum animadvertat; fed illud his effe adeo præftantius, ut comparandum cum iifdem non fit, eo uno dicat nomine, quod illud Chriftus regat ne erret; hæc contra humanis voluntatibus gubernentur? Qua ergo tu fide de Ecclefia non Monarchia, neve Ariftocratia, neve Statu, feu Civitate fententiam defenfurus tuam, ad hunc confugis locum Bafileenfium, in quo non modo de his gerendæ Chriftianæ reipublicæ rationibus nihil Pufendorfiani contineri; fed ea conftitui plane videas (fi verum fateri velis) quibus, quod e Pufendorfio haufifti, ac verum, atque catholi-

 cum

(1) Loco a Febronio indicato, nempe pag. 1328.

cum non es veritus appellare , funditus uti doctrinæ catholicæ inimicum evertitur?

De Amortio paucis accipe: Novum hominem suo arbitratu de re theologica statuentem nil moror. Tantum abest, ut ejus *irrefragabilem* esse *auctoritatem*, aut *gravem* putem. Atque sunt ejus inventa quædam tam aliena a doctrina Patrum, quam perplura tua. Ea si in judicium deducantur, non video, quemadmodum possint censuram evadere. Quod si (uti Patrum est regulis constitutum) diligenter ille antiquitatis, universitatis, constantis Majorum traditionis investigator, sectator, observator fuisset; non tamen (præteritis non priscis modo, sed iis etiam omnibus, qui recentiore memoria claruerunt, divinorum dogmatum illustratoribus) unus ille ipse tibi contra, atque nobis confirmaras, nominandus erat, qui neque eruditionis, doctrinæque existimatione tanti haberetur, quanti plures superiorum; neque cum ullo veterum Doctorum conferendus esset magisterii nomine. Profecto præter Amortium unus saltem quispiam alius subsidio tibi vocandus erat, Gallorum maxime, quos te auctores in primis sequi gloriare. Id cum non feceris, quid, Febroni, vis censeam, nisi te, qui Patrum, recentiumque Doctorum Catholicorum Hispanorum, Italorum, Germano-

no-

norum, Gallorum nullum repereris, quem tibi præsidio esse posse confideres, ad unum istum Scriptorem Germanum perfugisse & postremum omnium, & plus aequo interdum suis conjecturis, ac suspicionibus indulgentem? Atque ut ad rem propius accedam, quæ illius, quæso, est ratio, cur regimen Ecclesiae *Monarchicum proprie*, atque *Aristocraticum* neget esse? Quia, inquit, in his regiminum formis *reperitur potestas dominativa*. Cujusmodi autem hanc esse *dominativam potestatem* putat? *Pro* LIBITU, inquit, *regendi, obligandi, legibus ordinandi, & cogendi invitos*. Quid istud, rogo, est: *pro libitu*? An uno Monarcharum, Optimatumve arbitratu juberi fas esse, non habita ratione juris naturæ, aut divinarum legum, aut eorum, quæ ad salutem, felicitatemque reipublicæ conferant? Si standum illius verbis est, huc illud sane *pro libitu* pertinet. Nam Ecclesiastico *regimini* ideo *dominandi* denegat potestatem, quod *in eo nihil pro libitu fiat*; *sed omnia fiant pro executione legum anteriorum*, PUTA NATURALIUM, DIVINARUM, ET CONCILIARIUM, QUAS VEL DEUS ANTERIORE JURE NATURALI, AC DIVINO, VEL CONSENSUS ECCLESIARUM, VEL CONSUETUDO POPULORUM SENSIM PRO LEGE INDUXERIT. Non ergo Monarchicus, Aristocraticus, Democraticusque dominatus pertinebit ad *executionem* juris aut

turæ, aut divini, neve ad tuitionem legum aut exactorum Regum, aut Senatuum superiorum, aut Plebiscitorum antecedentium, quæ ut recta ratio posceret, condita fuerint; sed ad statuta, præceptionesque spectabit, quæ *pro libitu* ferantur. Quare non video, fingine quidquam possit a communi sensu remotius? Nisi forte Amortius Monarchiæ, Aristocratiæ, &c. vocabulis injustum dominatum, seu *tyrannidem*, aut *despotismum*, quem vocant, intelligat: quæ si valuerit significationis verborum perversio, quis dubitet, sapientem, æquum, Christianum principem nullum fore, qui *monarchice*; Senatum nullum, qui *aristocratice*; nullum denique Populum, qui *democratice* ab se geri aut dicat, aut dici patiatur rempublicam.

At dices: qui Monarchicam, Aristocraticam, Democraticamve potestatem obtinent, leges etiam eas juste possunt condere, quæ, quamvis ipsæ per sese non sint juris naturæ, aut Divini; utrique tamen eidem juri minime repugnent, immo consentaneæ sint, spectentque ad Civitatum, Regnive commune bonum. Hoc non dicit Amortius. Nam Conciliis Ecclesiasticis potestatem ferendarum legum concedit, quibus tamen aristocraticum &c. *proprie* dominatum negat. Conciliorum autem leges permultæ non ad *execu-*

tio-

cutionem naturalis, divinique juris, sed ad disciplinam pertinent; neque tamen repugnant alterutri horum jurium, sed consonæ sunt, redundantque in Ecclesiæ commune bonum. Atque Conciliis quidem id potestatis condendarum legum ab Amortio concedi liquet; alioqui legum ille *Conciliarium* non meminisset. Si his igitur, quibus leges ejusmodi ferre liceat, dominatus deripitur ab Amortio, quia non *agunt* pro *libitu*; conceditur vero Monarchis, iisque etiam, qui aristocratice, democraticeve imperent; fit ita sane ut quem Monarchis, Optimatibus, Populis dominatum, seu quam potestatem Amortius *pro libitu* condendi leges attribuit, ea sit omnis de sanciendis legibus quæ secus habeant, atque jus naturæ, ac divinum, & ratio ipsa, bonumque Regnorum, aut Civitatum poscat.

Sed addit Amortius: in *regimine Ecclesiastico* omnia fieri *ministerialiter*, adeoque ei concedendum non esse *dominatum*, quem tamen Monarchico, Aristocratico, Democraticoque regimini competere plane constat. Diverso autem charactere describi abs te *τὸ ministerialiter* video, quasi quidquam animadversione singulari dignum comprehendat, cuius firmo præsidio tua sententia tegi possit.

Verumtamen quæro, quid istud sit *mini-*

ſterialiter ? An quia Pontifex Maximus, Præſuleſque Eccleſiarum *miniſtri* (1) Chriſti ſunt, idcirco Eccleſiæ regimen caret dominatu ? Hoc ſi ita eſt, careant item dominatu Monarchæ, Principeſque ceteri populorum neceſſe eſt, quod hi quoque in ſacris litteris appellentur *miniſtri* (2) *Dei*. Rurſum quæro: Etſi ſummum caput Eccleſiæ Chriſtus eſt, ut eſt revera; at quoniam tamen in cælum aſcendens aſpectui noſtro ſeſe ſubduxit, ullumne divino decreto, ſeu ordinatione ſua reliquerit, qui ſub aſpectum cadens, loco Chriſti paſcat, gubernet, regatque plena poteſtate Eccleſias, quarum *viſibile caput*, *centrumque* ſit *unitatis* ? Rurſum Epiſcopoſne, qui juncti Capiti eidem ſint, ſingulis Eccleſiis præfecerit, qui & ſparſi, & in Synodos, præſertim Oecumenicas congregati non modo moderentur dioeceſes privatas ſuas; ſed de rei etiam Chriſtianæ publicæ ſalute, commodis, bono junctim, interque ſe conſentientes

(1) Vide Epiſtolam Pauli ad Romanos c. xv. v. 16. & 1. ad Corinthios cap. III. v. 5. & cap. IV. v. 1. ubi ſic habetur: „Sic „ nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti &c. „

(2) Rurſum Paulus in Epiſt. ad Romanos cap. XIII. v. 4. de Principum ſeculi poteſtate agens: „ DEI, inquit, MINI„ STER eſt tibi IN BONVM ... DEI MINISTER eſt, vin„ dex in iram ei, qui malum agit; ideo neceſsitate ſubditi „ eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter con„ ſcientiam „. In ſacro Sapientiæ Libro cap. VI. ſic habetur: „ Audite Reges, & intelligite, diſcite judices finium terræ. „ Præbete aures vos, qui continetis multitudines ... quo„ niam data eſt a DOMINO poteſtas vobis, & virtus ab Al„ tiſsimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcru„ tabitur, quoniam cum eſſetis MINISTRI REGNI EJVS &c.„

tes decernant, contineantque in officio omnes juridica auctoritate sua? Si neget Amortius, definitioni sese opponet Synodi Florentinæ œcumenicæ (1); Responsisque ipsis, quæ tanti abs te pendi video, Basileensium (2). Sin concedat, quo demum ore, nullam earum, quas meminit, gerendæ reipublicæ rationem *proprie* in Christi Regnum, hoc est in Ecclesiam dicet cadere, quam Christus idem summum ejus Caput, ac Princeps absoluto jure *invisibiliter* tueatur, moderetur, gubernet; & in qua, loco sui, *visibile Caput* constituerit plena potestate Romanum Antistitem; cumque eo Episcopos posuerit, qui sive dispersi, sive congregati in Synodum, consensione, auctoritate, jure divinitus sibi dato decidant, quid facto opus sit, statuant, coerceant repugnantes, inque pervicaces animadvertant? Nam principatum, jurisdictionem, puniendorum, atque adeo cogendorum sontium potestatem, Ecclesiæ Pastoribus divinitus tributam esse, non modo Patres, Pontifices, Synodi profitentur (qua de re postmodum copiose dicam) sed etiam Basileenses, eo ipso in loco, quo tu modo, Febroni, Pufendorfianam sententiam obducere conare.

Quo

(1) In Decreto unionis Græcor. de quo alias.
(2) Vide, quæ supra ex Actis Basileensibus descripsi, hujus Voluminis pag. 243. sq.

Quo in genere non satis tuam istam perpetuo luctandi tecum rationem mirari possum. Nam ut erroris invidiam, notamque vites, testibus utere Basileensibus, & Amortio, qui certe non conveniunt inter se, & cum Pufendorfio, hoc est tecum confligunt. Ut enim hactenus docui, Basileenses jurisdictionem, puniendi potestatem, imperium Ecclesiæ multo etiam seculari præstantius agnoscunt; at id imperium, eam jurisdictionem, eam puniendi, seu cogendi potestatem ipsi Ecclesiæ abAmortio aut negari prorsus, aut in dubium, controversiamque revocari patet. JamAmortium cum Pufendorfio, proindeque etiam tecum pugnare, idem ipse illius, quem affers, locus demonstrat. In eo scilicet (cum Conciliorum fiat mentio, quibus potestas insit condendarum legum) informata, uti cernis, datur certa quædam, conciliorum auctoritate, regendæ Ecclesiæ notio, quæ nonnisi ordinatione, decretove aliquo constituta sit. Non enim hæc potestas Synodis concessa potest intelligi, quavis ordinatione, decretove, quibus sit concessa, sublato. Atqui in condendis Ecclesiis non opus fuisse decreto ad formam cujuspiam regiminis introducendam, te plane consentiente, Pufendorfius arbitratur. Quid? Si Amortius primatum Petro, atque adeo ejus successoribus fuisse

ſe a Chriſto datum affirmet ; eaque ratione Pontificem Romanum Caput eſſe omnium Chriſti Eccleſiarum, Centrumque unitatis, ac pollere juriſdictionis auctoritate *ſaltem directiva* credat (1); id quod negari a Pufendorfio vidimus? Prætereo, quæ Amortius idem de Epiſcopis, de Clavibus &c. prædicat, quæ ita inſtituta, atque comparata ſunt, ut non modo non confirment, ſed labefactent etiam, funditusſque tollant Pufendorfianam, quam tu catholicam jactas eſſe, doctrinam. Hoc addam breve: negari quidem ab Amortio Eccleſiæ Regimen *proprie* Monarchicum, Ariſtocraticumque eſſe; at ne *analogice* quidem eſſe, id vero nullo modo negari; quod tu tamen omne, Pufendorfium ſequutus, vehementer negas.

---

(1) Vide Amortium Tom. eodem III. Differt. De Primatu Papæ pag. 6. ſqq. Editionis Auguſtæ Vindelicor. an. 1757.

§. VII.

§. VII.

Quam id Pufendorfianæ doctrinæ genus repugnet Catholico dogmati, demonstrat Divina per Apostolos, Patresque latissime propagata, atque ad nos usque continenter perducta traditio.

Describitur rursum, sed brevius, Pufendorfianum dogma, ut illud Febronius memori mente teneat.

XVI. Satis multa de Amortio. Redeo ad Pufendorfium. Jam ejus hanc esse meministi doctrinae summam: Non opus esse, ut multitudo sit ingens Christianorum, quae constituere Statum, seu Civitatem possit. Nam, *ex intentione Christi*, parvi referre, in *magnone quisquam, an in modico cœtu vivat*. Duos, tresve componere Ecclesiam posse, quae Christi sit; quamquam nulla sit eis cum coetibus christianis universis conjunctio, consociatioque sacrorum. Non solum enim Ecclesiam unam alteri, *ex intentione Christi*, non *subordinari*; sed ne unum quidem Christianum alteri, nisi ut Doctori Auditorem; propterea quod finis Christianismi obtineri queat, non habito *unius ad alterum respectu*. Neque vero Sacerdotum ullam dignitatem consistere instituto Christi; neve ipsis ullam potestatem divinitus esse datam; jurisdictionem autem ullam multo minus; sed uno eos fungi docendi munere, quo tamen fungi etiam

etiam cuique Christiano liceat, si modo in sacris litteris versatus sit, habeatque, qui ipsum audire velint. Hanc Ecclesiarum, uti sunt a Christo formatæ, notionem esse, quæ præ se nullam regiminis formam ferat, quæ forma *ex intentione Christi*, in *Statum* possit, seu *Civitatem* cadere. Quare ad Ecclesias constituendas non fuisse decreto opus *super certa regiminis forma introducenda*, quæ *Statum* exhibeat; ideoque ineptire eos, qui esse sibi quærendum putent, Monarchicum ne, an Aristocraticum, Democraticumve sit regimen Ecclesiarum. Quod si umbra fortasse aliqua in his est regiminis; id nonnisi ejus esse generis, quod meris *Collegiis* ratione quapiam competat; *Statibus* autem nullo modo. Haec dummodo mente memori teneas, non moleste feram, si semel a me, iterum, tertium dicta querare.

Multitudo Christianorum tanta est, ex intentione Christi, quanta satis esse ad constituendum Statum, seu Civitatem possit. Id negans Pufendorfius cum Scripturis, Traditioneque Majorum pugnat.

XVII. Jam primum, quod est de multitudine Christianorum, quæ tanta non requireretur, *ex intentione Christi*, quanta satis ad constituendum *statum*, seu *civitatem* esset; cognosce, quam cum Sacris Litteris, Traditioneque a Christo per Apostolos, ac Patres ad nos usque transmissa pugnet. Nam est hoc a Psalmiste de Christo fusum oraculum (1): *dominabitur a mari*

(1) Psalm. LXXI. v. 8. sqq. Confer & Psalm. LXXXI. v. 8. LXXXV. v. 9. LXXXVI. v. 2. sqq. XCVII. v. 3. sq.

ri usque ad mare, & a flumine usque ad terminos orbis terrarum: coram illo procident Aetiopes . . . Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei . . Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ; omnes gentes magnificabunt eum? Eodemque pertinet illud Isaiæ e Cap. II. (1). *Et in novissimis diebus erit præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt* POPULI MULTI, *& dicent: venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas &c.* Mitto cetera veteris Testamentis loca. Cum enim pervulgata sint, non est cur esse mihi describenda putem. Afferam quædam e Novo. Jussos a Christo Apostolqs fuisse Matthæus narrat: ut *euntes docerent omnes gentes, baptizantes eos &c.* (2) Quin etiam, ut est apud eumdem Evangelistam, prædixerat Christus ipse fore, *ut prædicaretur Evangelium Regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus* (3). Quo sane spectant, quæ sunt item ab Evangeli-

(1) V. 2. sq. Vide etiam Cap. XI. v. 9. sq. & XXV. v. 6. sqq. XLIX. v. 1. sq. & LI. 5. sqq. LII. v. 10. LV. v. 4. 5. LX. v. 3. sqq. & LXII. v. 2. 11. 12. & LXVI. v 18. & Hierem. Cap. III. 17. & XVI. v. 19. & Oseae c. I. v. 10. & c. II. v. 24: 23. & Amos Cap. IX. v. 11. 12. & Micheae Cap. IV. v. 1. & sq. & Sophoniæ Cap. III. v. 9. sq. & Aggei Cap. II. v. 7. sq. Zachar. Cap. VIII. v. 20. sqq. &c.

(2) Matth. Evang. Cap. XXVIII. v. 19.

(3) Ibid. Cap. XXIV. v. 14. Marci c. XIII. v. 10.

geliſtis Marco (1), & Luca (2) litterarum mandata monumentis. Jam huc illud præterea pertinet, quod Johannes in Evangelio (3) ſcribit a Chriſto fuiſſe dictum: *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet Unum Ovile, & Unus Paſtor: Moriturus enim erat pro gente, & non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum* (4): atque veluti doctrina inſtinctu Dei iis litteris, quæ ſunt ad Romanos, a Paulo comprehenſa poſtulat (5): ut *ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex lege eſt ſolum, ſed & ei, qui ex fide eſt Abrahæ, qui Pater eſt omnium noſtrum, ſicut ſcriptum eſt: quia Patrem multarum gentium poſui te &c.* Ac *Chriſtus* quidem *Jeſus*, ut idem nos docet Paulus (6), *Miniſter fuit circumciſionis propter veritatem Dei ad confirmandas* PROMISSIONES PATRUM; *gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum, ſicut ſcriptum eſt: propterea confitebor tibi in gentibus Domine. Et iterum dicit: lætamini* GENTES *cum plebe ejus: Et iterum: laudate* OMNES GENTES *Dominum*, & MAGNIFICATE EUM

R OMNES

(1) Cap. XVI. v. 15. ſqq.
(2) Cap. XXIV. Evang. v. 47. ſq.
(3) Cap. X. v. 16.
(4) Joh. Evang. Cap. XI. v. 51. ſeq.
(5) Cap. IV. v. 16. ſq.
(6) Ad Rom. c. XV. v. 8. ſq. & Cap. XVI. v. 25. ſq. & Epiſt. ad Galatas Cap. III. v. 8. & 14. & Cap. IV. v. 22. ſq.

OMNES POPULI: *Et rursus Isaias ait: erit radix Jesse*, ET QUI EXURGET REGERE GENTES. *In eum* GENTES SPERABUNT. De Patribus longum est dicere, quorum studio, opera, diligentia ea, quæ Apostoli a Christo acceperant, ad nostra usque tempora permanarunt. Horum aliquos commemorabo. Clemens is, qui Petri, ac Pauli auditor, idemque Antistes Romanorum fuit, in Epistola, quam ad Corinthios dedit: (1) *Jesus Christus* inquit, *non venit in jactantia arrogantiæ*, *neque superbia* καίπερ δυνάμενος QUAMVIS POTENS; *sed in humilitate*, *quemadmodum Spiritus Sanctus loquutus est*. Ait *quippe*: „ Domine quis credidit auditui nostro?. Et vidimus eum, „ & non habebat speciem neque decorem... „ Iste peccata nostra portat. Propterea ipse „ HÆREDITATE POSSIDEBIT MULTOS, & fortium dividet spolia, pro eo quod tradita „ est ad mortem anima ejus &c. „. Horum sunt similia, quæ seculi II. illustris scriptor Justinus Martyr complexus est in eo Dialogo, quem adversus Tryphonem Judæum scripsit. Is oracula Prophetarum exitu in Christo comprobata fuisse demonstrans: *Postquam*, inquit, *justus ille occisus est, nos populus alter refloruimus, quemadmodum dixe-*

---

(1) Num. XVI. pag. 17. Tom. I. Epistolar. Romanor. Pontificum Edit. Paris. 1721.

dixerunt Prophetæ : „ *& confugient* GENTES „ MULTÆ ad Dominum in die illa εἰς λαὸν „ IN POPULUM , & habitabunt in medio „ universæ terræ „ . *Quapropter non contemnendus populus* sumus , *nec barbara natio , nec quales Carum , aut Phrygum nationes . : Haec enim illa gens est , quam olim Deus pollicitus est Abrahæ , eumque* MULTARUM GENTIUM *Patrem a se institutum iri promisit* (1) . Et paullo post (2) : *Quænam igitur , inquit , hæreditas Christi ? Nonne gentes ? . . Quemadmodum etiam alibi dicit* : „ Postula a me , & „ dabo tibi gentes hæreditatem tuam , & „ possessionem tuam terminos terræ „ . Idem adductis (3) Zachariæ, & Malachiæ Prophetarum locis : *& applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illa , & erunt mihi in populum* (4) : Et : *ab ortu solis usque ad occasum nomen meum glorificatur in gentibus* (5) : ostensurus , ut haec ipsa loca confirmata rei exitu fuerint : *Nullum* , inquit , *omnino genus est sive Græcorum , sive Barbarorum , sive quolibet nomine appellentur , vel Amaxobiorum , qui in plaustris degunt , vel Nomadum , qui domibus carent , vel Scenitarum , qui pecora pascentes habitant in tentoriis , nul-*

(1) Num.CXIX.pag.223.sqq.Edit.Operum Venetæ an.1747.
(2) Num. CXXIII. pag. 227.
(3) Vide Justini Dialogum cum Tryphone n.CXV.&CXVII. pag. 219. & 221.
(4) Zachar. Cap. II. v. 18.
(5) Malachiæ c. I. v. 10.

lum, inquam, ejusmodi genus est, in quo non per nomen Crucifixi Jesu preces, & gratiarum actiones Patri, & Creatori universorum fiant (1). Justino concinit Irenaeus gravis auctor in primis, idemque Polycarpi Smyrnensium Antistitis seculo II. discipulus, in III. contra hæreses libro (2). Atque is quidem: *Quid*, inquit, *si neque Apostoli Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias: cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum eorum, qui in Christum credunt, sine charta, & atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis, salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes &c.* Accedit Clementis Alexandrini auctoritas, qui claruit extremo fere seculo II. & qui in secundo *Stromateon Libro*: multo majorem multitudinem Christianorum fore, prænunciatum divinitus fuisse tradit, quam multitudo Judæorum esset (3). Non discrepat Tertullianus cujus hæc est in VII. *Capite Libri Contra Judæos* (4) sententia: *Nec de*

(1) Justin. ibid. n.CXVII. pag. 222. Confer ejusdem Apologiam I. n. XXXIX. pag. 68. & n. XV. pag. 53. quo loco innumerabilem multitudinem Christianorum memorat. Nec alio spectant, quæ Hermas Clementis Romani æqualis scripsit in III. Pastoris libro cap. IX. num. XVII. pag. 290. Edit. Londin. an. 1746. ,, Vniversæ, inquit, nationes, quæ sub cœlo sunt, audierunt, & crediderunt, & uno nomine filii Dei vocati sunt.

(2) Cap. IV. pag. 178. Tom. I. Opp. Edit. Venetæ an. 1734.

(3) Clem. Alex. pag. 372. Edit. Opp. Paris. an. 1641.

(4) Tertull. pag. 188. sq. Edit. Operum Venetæ an. 1744. Vide etiam Apologet. c. XXXVII.

de Christo pluribus quærendum, cum retro omnes Prophetæ de eo præcinuerint... quod ipsum adimpletum videmus. Cui enim dexteram tenet Pater Deus, nisi Christo filio suo, quem exaudierunt omnes gentes, id est cui omnes gentes crediderunt, cujus & prædicatores Apostoli in Psalmis David ostenduntur? In universa, inquit, terra exiit sonus eorum, & usque ad terminos terræ verba eorum. In quem enim alium universæ gentes crediderunt, nisi in Christum, qui jam venit? Cui & aliæ gentes crediderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam Cappadociam, & incolentes Pontum, Asiam, & Pamphiliam, immorantes Aegyptum, & Regionem Africæ, quæ est trans Cyrenen inhabitantes? Romani, & incolæ, tunc & in Jerusalem Judæi, & ceteræ gentes, ut jam Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diversæ nationes, & Britannorum inaccessa Romanis loca, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & additarum multarum gentium, & Provinciarum, & Insularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus possumus? In quibus omnibus locis Christi nomen, qui jam venit, regnat. Inde Origenes, seculi III. scriptor sane celebris, in III. *Contra Celsum Libro*, insignem multitudinem commemorat Christia-

 no-

norum (1), quæ admirabilem in modum congregata fuerit (2). Id a Cypriano (3) quoque, eodem ſeculo III. dictum conſtat. Congruunt, quæ initio ſeculi IV. ab Arnobio (4), deinde ab Auctore *Libri de Mortibus Perſequutorum* (5), ab Euſebio Cæſarienſi (6), ab Athanaſio (7), ab Hilario Pictavienſi (8), a Baſilio Magno (9), a Gregorio Nazianzeno (10), ab Ambroſio Me-

(1) Lib. III. n. VIII. pag. 250. Edit. Venetæ an. 1743. Tom I.
(2) Lib. VIII. n. XLVII. pag. 387.
(3) Libro I. Adverſus Judaeos cap. XX. pag. 26. Edit. Opp. Oxon. an. 1682. quo loco Prophetarum oraculis re a Chriſto impletis demonſtrat: „ quod Eccleſia plures filios habitura eſſet ex „ gentibus, quam quot ſynagoga ante habuiſſet. „
(4) Libro II. Adverſus Gentes pag. 50. Edit. Lugdun. Batavor. an. 1651. ubi „: Virtutes, inquit, ſub oculis poſitæ, & „ inaudita illa vis rerum vel quæ ab ipſo (Chriſto) fiebant pa- „ lam, vel ab ejus præconibus celebrabatur in orbe toto, ea „ ſubdidit appetitionum flammas, & ad unius credulitatis aſſen- „ ſum mente una concurrere Gentes, & populos fecit, & mo- „ ribus diſsimilimas nationes. Enumerari enim poſſunt, atque „ in uſum computationis venire ea, quæ in India ſunt apud Se- „ ras, Perſas, & Medos, in Arabia, Aegypto, in Aſia, Sy- „ ria, apud Galatas, Phrygas, in Achaja, Macedonia, „ Epiro, in Inſulis, & Provinciis omnibus, quas Sol Oriens „ atque Occidens luſtrat; ipſam denique apud Dominam Ro- „ mam, in qua cum homines ſint Numae Regis artibus, atque „ antiquis ſuperſtitionibus occupati, non diſtulerunt tamen res „ patrias linquere, & veritati coaleſcere Chriſtianae.
(5) In Nerone Cap. II. Tom. II. Opp. Lactantii Edit. Pariſ. an. 1748. pag. 183. ſqq.
(6) Demonſtrationis Evangelicae Lib. I. Cap. VI. pag. 18. ſqq. Edit. Opp. Colon. an. 1688. & Præparationis Evangelicae Lib. I. Cap. I. pag. 3. & Cap. III. pag. 7. ſqq. Edit. Colon. an. 1688. & in Eſaiae Cap. XLIX. pag. 541. ſqq. Tom. II. Collection. Veter. Patrum Edit. Pariſ. an. 1706.
(7) De Incar. Verbi Dei n. XL. LII. LV. pag. 81. 92. 95. Tom. I. P. I. Edit. Pariſ. Opp. an. 1698.
(8) In Pſalm. CXXXVIII. n. 40. pag. 523. Edit. Opp. Pariſ. an. 1693.
(9) In Pſalm. XLVIII. n. 1. p. 177. Tom. I. Edit. Pariſ. an. 1721.
(10) Orat. XLIII. p. 969. T. I. Opp. Edit. Colon. an. 1690.

Mediolanensi (1), ab Optato Milevitano (2), a Cyrillo Hierosolymitano (3); ab Epiphanio (4), ab Hieronymo (5), ab Johanne Chrysostomo (6): & quæ seculo V. ab Augustino Hipponensi (7), a Paulino Nolano (8), a Cyrillo Alexandrino (9), a Leone Magno (10), a Prospero Aquitano (11): & quæ VI., insequentibusque seculis a Fulgentio Ruspensi (12), a Gregorio Magno (13), uno verbo ab omnibus, qui de Christiani nominis propagatione scripserunt, memoriæ tradita sunt; quos

(1) Apolog. David. Cap. XVII. n. 83. pag. 856. T. I. Edit. Venetæ an. 1748. & in Psalm. I. n. 50. pag. 33. Tom. II. & in Ps. CXVIII. n. XXXII. pag. 359.

(2) Lib. II. De Schismate Donatistarum cap. I. pag. 29. sq. Edit. Antuerp. an. 1702.

(3) Catech. XVI. de Spiritu Sancto Paracleto I. n. XXII. Edit. Paris. an. 1720. pag. 255.

(4) Hæresi XXXI. quæ est Valentinianor. n. XXXI. pag. 202. Edit. Opp. an. 1622.

(5) Dialogo Contra Luciferianos pag. 91. T. 2. Opp. Edit. Rom. an. 1564. & pluribus aliis in locis.

(6) Homil. Contra Judæos, & Gentiles, quod Christus sit Deus n. XII. pag. 575. sq. T. I. Opp. Edit. Paris. an. 1718. aliisque in locis prope innumerabilibus.

(7) Lib. XVIII. de Civ. Dei Cap. XXIX. sq. pag. 387. Edit. Antuerp. an. 1700. Mitto cetera ejus loca, ne longior sim, quam ratio ferre videatur.

(8) Epist. XXIII. ad Severum n. XXXIII. pag. 140. Edit. Veron. an. 1736.

(9) Lib. V. in Isaiam pag. 755. Tom. II. Edit. Paris. an. 1638. Vide etiam S. Isidorum Pelusiotam Lib. IV. Epist. CIII. pag. 314. Edit. Opp. Venetæ an. 1745.

(10) Serm. LXXXII. Cap. V. pag. 236. T. I. Opp. Edit. Roman. an. 1753. & Append. Serm. V. cap. II. pag. 341.

(11) Ad Capitula Gallor. Cap. IX. pag. 123. Edit. Venetæ Opp. an. 1744. & in Psal. CIII. v. 22. pag. 224. sq.

(12) Respons. Contra Arianos pag. 30. Edit. Venetæ opp. an. 1741.

(13) Lib. IV. Moralium in Job. pag. 103. Tom. I. Edit. an. 1705. sexcentisque aliis in locis.

equidem, ut brevitati consulam, prætermitto; eorum tamen testimonia quam diligentissime descripturus, si e re tibi fore putaveris. Sed sit interea ex his, quæ proxime attuli, Scripturarum, Patrumque locis perspicuum: afflatu, instinctuque Dei prænunciatam a Prophetis; deincepsque voluntate Christi Servatoris ab Apostolis, ceterisque Præconibus Evangelii collectam e terrarum orbe universo fuisse multitudinem Christianorum longe majorem, quam populus fuerit Hebraeorum. Quid? Prædictum ne divino instinctu Pufendorfius existimet id, quod non esset constitutum decreto Dei; aut quod voluntate, jussuque Christi coeptum, expletumque est, id perfectum neget *ex intentione* Christi? Ecquis, quæso, hæc tam absurda defendet? Age vero si numerus Hebræorum is fuit, qui & satis, concedente Pufendorfio, fuerit ad constituendum, & constituerit reipsa *Statum*; cur satis non sit ad *Statum* constituendum multo major numerus Christianorum? Cum igitur collectus is numerus Christianorum fuerit *ex intentione Christi*; sane *ex intentione Christi* collectus tam ingens numerus Christianorum fuerit necesse est, qui satis, superque ad constituendum *Statum*, seu *Civitatem* esset.

At id abs te facile concedi, dices. Ita ne

ne vero? Cur ergo Pufendorfii, quæ ducta heinc eſt, veram prædicas eſſe, totieſque inculcas ſententiam? Quod ſi huic contraria non uno loco, neque paucis complectere, quid tibi vis dicam, niſi pugnantia te loqui; atque ita agere, ut mihi rurſum uſurpare liceat Boſſuetianum illud de *contradictione, quæ non excuſatio ſit erroris, ſed probatio?*

Multitudo Chriſtianorum Eccleſiam conſtituit, quæ una ſit, & extra quam ſalus eſſe non poſſit.

XVIII. Verum ſine, perveniam, quo volo. Itaque veniam ad Chriſtianorum conſociationem, atque unitatem. Hanc, ut meminiſti, inſtituto Chriſti, neceſſario ſervandam Pufendorfius negat. Non enim magni intereſſe, inquit, in modico ne quiſquam cœtu, an in numeroſo vivat. Nam ubi duo treſve ſint, quamquam a cœtibus ceteris disjungantur, Eccleſiam tamen eſſe veram poſſe, in qua ſint *media* (1), quæ viam ad ſalutem ſempiternam parent. Hac vero doctrina ecquid eſt, Febroni, a dogmate Catholico, Sacris Litteris, Traditioneque Majorum, comprehenſo disjunctius? Nam conſociationis, unitatiſque indicandæ cauſſa, Chriſtus Eccleſiam *gregem* vocat, aliaſque ſe *habere*, confirmat, *oves*, quas *adducere oporteat*,

(1) Pufendorfius n. XXXI. pag. 132. Tertullianum jam Montaniſtam, atque adeo hæreticum auctorem ſequutus: „ Vnde, inquit, Tertullianus: tres faciunt Eccleſiam, ſicut collegium. „ Vbi autem Chriſtus eſt in medio, ibi utique ſufficientia erunt „ ſalutis media Verbum, Miniſter, Sacramenta, adeoque ſcopus „ Religionis Chriſtianæ obtineri poterit, ſi vel maxime quis „ non ſit conjunctus numeroſo alicui fidelium cœtui „.

teat, ut fiat unum ovile, & unus Paſtor (1). Idem, ut ejus conjunctionis conſtans, atque perpetua ſit colligatio, ſuis, ut pacem colerent, ac ſeſe mutuo diligerent, imperavit; idque ſi facerent, omnes inde cognituros, dixit, ipſi ſibi eos in retinenda diſciplina fideles fore (2). Dilectionem autem eam undenam omnes poſſent cognoſcere, niſi e mutua, eademque conſpicua certatione officiorum, qua quiſque ceteris veluti fratribus omni opera, ſtudio, pietate etiam ſatisfaciat? Haec enim (ut ex Actis Apoſtolorum, exque Patrum Commentariis perſpici plane poteſt) conſpicua illa indicia ſunt devinctæ inter ipſos, manentiſque ſocietatis. Itaque ego is, qui ſtudioſos civium ſuorum non modo non vituperandos, ſed etiam magnopere laudandos puto; rem eo demum adduci nollem, ut non jam ſociorum ab unius civitatis Chriſtianis, ſed hoſtium numero habeantur ii, qui alienæ ſint patriæ. Nam & decederetur longius ab eo genere officiorum;& adeo, quorumdam rei politicæ Tractatorum opera, inflammaretur, gliſceretque in dies *patriotiſmi*, quem barbare vocant, invidia, ut metuendum etiam eſſet ab iis, qui cum catholici ſint,tum nihil inde ſuſpicantes obventurum mali, rerum politicarum Tractatoribus

(1) Joh. c. X. v. 16.
(2) Cap. XV. v. 12. ſqq.

bus iisdem assentiuntur, idque eniti, ac laborare videntur, ut quemadmodum secularium Rerumpublicarum unius ab altera, sic fiat Ecclesiarum disjunctio, nulla ne utilitatis quidem habita ratione, quæ major, si non plerumque, ut olim, at interdum redundare in populum ab advena ministro sacrorum, quam a cive posset. Sed ad rem, Jam unum corpus Ecclesiam universam a Paulo Apostolo dictam (1) constat. Quemadmodum autem ea corpus erit unum, nisi ordine, serie, copulationeque membrorum? Quid? Si *domum* unam (2) esse, & *arcam*, extra quam salus non sit (3), Scriptura dicat; & Paulus doceat, ab Jesu Servatore generis humani, everso divisionis *pariete*, esse *utraque*, *facta unum* (4)? Domus autem quæ tandem est, nisi eorum, qui juncti aut sanguine sint, aut saltem societate? Jam Arca, extra quam qui manserunt, interiere, cuinam hominum, præter quam uni Noemi familiæ saluti fuit? *Paries* denique divisionis, qui de-

---

(1) Vide supra pag. 196.
(2) Petri I. c. II. v. 5.
(3) I. Petri c. III. v. 20.
(4) S. Paulus Epist. ad Ephes. Cap. II. v. 14. „ Nunc autem, „ inquit Gentes alloquens, in Christo Jesu vos, qui aliquando „ eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim „ est pax nostra, QUI FECIT UTRAQUE UNUM, & MEDIUM PARIETEM MACERIÆ SOLVENS, inimicitias in „ carne sua.. Ergo Jam non estis hospites, & advenæ, sed estis „ cives Sanctorum, & domestici Dei superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu &c. „

demum ſublatus a Chriſto eſt, niſi una conſtituta ex Judæis, Gentibuſque Eccleſia, in qua qui maneant (1), noſtri conſociatione fuerint; ſecus, qui nobiſcum manere recuſarint? Age vero quo ore Chriſtianos diviſos a quovis numeroſo coetu, dicet Puſendorſius, eſſe poſſe; cum (Johanne Evangeliſta teſte) mortuus Chriſtus fuerit, ut *filios Dei, qui erant diſperſi congregaret in unum* (2)?

Deſcendo ad Patres. De Clemente Romano Petri diſcipulo, primique ſeculi Scriptore ſatis dictum jam eſt pagina hujus Voluminis 197. ſqq. Videamus quid Hermas ferat celebris auctor, & æqualis temporum illo-

(1) Johan. Epiſt. I. Cap. II. v. 19. „ Ex nobis prodierunt, „ ſed non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, permansiſſent „ utique nobiſcum „. S. Auguſtinus Epiſt. CXLII. al. CCLVII. ad Saturninum &c. Num. I. pag. 350. Tom. II. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700. „ In illa Eccleſia ſumus, quæ propitio Deo, licet uſquequaque porrecta, & toto orbe diffuſa ſit, UNVM tamen „ CORPVS eſt MAGNVM unius Capitis Magni, quod Caput ejus „ eſt ipſe Salvator, ſicut Apoſtolus dicit. De hujus autem Capitis „ glorificatione, quæ poſt ejus reſurrectionem futura fuerat, „ tanto ante Propheta prædixit: Exaltare ſuper cælos Deus: & „ quia illo ſuper cælos exaltato, ECCLESIA ejus OMNEM TERRAM copioſa fecunditate fuerat impletura, conſequenter „ idem Pſalmus adjunxit: & ſuper omnē terram gloria tua. Proinde ſtabili mente, & firmiſsimo corde ſub tam excelſo Capite „ IN TAM GLORIOSO CORPORE PERSISTAMVS, in quo „ invicem MEMBRA SVMVS; unde etsi remotiſsimis terris „ mea longinqua eſſet abſentia, in illo ſimul eſſemus, a cujus „ CORPORIS VNITATE RECEDERE NON DEBEMVS. „ Si enim nos una domus haberet, utique ſimul eſſe diceremur: Quanto magis ſimul ſumus, cum uno corpore ſimul „ ſumus? Quamquam etiam in una DOMO NOS ESSE VERITAS IPSA TESTATVR; quoniam S. Scriptura, quæ CORPVS Chriſti eſſe dicit Eccleſiam, ipſa itidem dicit, Eccleſiam eamdem eſſe domum Dei „.

(2) Evang. Cap. XI. v. 52.

illorum. Hic autem ſic habet: *Domine hoc mihi demonſtra: cum ſint tam varii hi montes, quonam pacto in ſtructuram hujus turris convenerint, unoque redigantur colore, & non minus ſplendidi ſint, quam qui aſcenderunt ex profundo? Quoniam, inquit, univerſæ nationes, quæ ſub cælo ſunt, audierunt, & crediderunt, & uno nomine filii Dei vocati ſunt. Accepto igitur ejus ſigillo, eamdem omnes prudentiam, eumdemque ſenſum acceperunt, & una fides, atque caritas eorum fuit, & ſpiritus virginum harum cum ejus nomine ferebant: Ideoque ſtructura turris concolor videbatur, & fulgebat uſque ad ſolis claritatem. At vero poſtquam ita ſenſerunt, unum corpus eorum cœpit eſſe omnium* (1). S. Ignatius Johannis Apoſtoli auditor, Antiſtes Antiochenorum, idemque Martyr fortiſſimus, *Eccleſiam Catholicam*, hoc eſt ubique gentium vigentem nominat in Epiſtola (2), quam, brevi Martyrium ſubiturus, ad Smyrnaeos dedit. Deceſſit autem non multo poſt initium ſeculi ſecundi. Monet porro Polycarpum Smyrnaeorum Antiſtitem ut τὴν ἕνωσιν *unionem* curet; nam *nihil*, inquit, *hac eſſe melius* ἧς οὐδὲν ἄμεινον (3). Atque eo quidem *judaiſmum* in Chriſtianiſmum credidiſſe animadver-

(1) Lib. III. Paſtoris Cap. IX. n. XVII. pag. 290.
(2) Num. VIII. pag. 31. Tom. II. Patrum Apoſtolicor. Edit. Londin. an. 1746.
(3) Epiſt. ad Polycarpum n. I. pag. 65.

madvertit, ut πᾶσα γλῶσσα πιστεύσασα εἰς θεὸν συνήχθη. *Ut omnis lingua credens in Deum congregaretur* (1). *Congreganda* igitur omnis erat lingua, idque fieri debebat voluntate, atque sententia Servatoris Christi. Eos enim, qui secus putarent, judaismumque colere non vererentur, dixit perverse agere; quod ἄτοπον, *absurdum* sit tale quidpiam conari, καὶ ἰησοῦν χριστὸν λαλεῖν & *perfari*, seu *loqui Servatorem Christum*. Jam vero *quotquot in unitatem Ecclesiæ veniunt* ἔλθωσιν poenitentes ἐπὶ τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, hi, ait, θεοῦ ἔσονται *Dei erunt* [2]; Fratres autem serio monet, *ne errent*, atque sic habeant: εἴ τις σχίζοντι ἀκολουθεῖ, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομεῖ: *qui schisma conflantem sequitur, is hæres non est Divini Regni*. *Unum* enim esse quod ex *judaeis*, & *gentibus* coaluit *corpus Ecclesiae*: εἴτε ἐν ἰουδαίοις, εἴτε ἐν ἔθνεσιν ἐν ἑνί σώματι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ [3]. Ignatio condiscipulo [nam uterque Magistro usus est Johanne] Polycarpus Smyrnaeorum Antistes ut institutione omni vitæ, ita doctrina hoc etiam in genere concors fuit. Nam huic, ut ex *Actis* Martyrii, exque Irenæi Epistola ad Victorem Papam intelligi plane potest, cordi conjun-

(1) Epist. ad Magnesianos n.X. pag. 139.
(2) Epistola ad Philadelphienses n. III. p. 149.
(3) Epist. ad Smyrn. n. 1. pag. 39.

junctio, unitasque fuit ἅπασις τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην καθολικῆς ἐκκλησίας, *totius per orbem universum Catholicæ Ecclesiæ* [1]. Eodem Seculo Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone: *Eorum, qui in Christum credunt* μίαν συναγωγὴν *unamCongregationem* dicit esse, μίαν ἐκκλησίαν UNAM ECCLESIAM, quam ἐκκλησίαν ECCLESIAM Christus e suo nomine *constitutam* ut FILIAM ὡς θυγατέρα *compellat* [2]. Illo ipso seculo liber est editus a Melitone Sardensium Antistite de Ecclesia, ut auctor est Eusebius in IV. Libro Historiæ [3]. Quo etiam spectant, quæ Irenæus eorumdem temporum illustris Scriptor complexus est I. Adversus Hæreses libro [4]. Is ἡ ἐκκλησία, inquit, καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη: ECCLESIA QUAMVIS IN TOTO MUNDO DISSEMINATA, *summo studio, & cura, perinde atque* UNAM DOMUM INCOLENS ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα, *acceptam prædicationem, & fidem conservat &c.* Libro vero III. *Tantæ*, inquit, *ostensiones quum sint, non oportet quidem adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: Hæc est* ENIM VITÆ INTROITUS; OMNES AUTEM RELIQUI FURES SUNT, & LATRONES. *Propter quod oportet devitare quidem illos;*

(1) Num. VIII. pag. 337. Tom. eodem II. Patrum Apostolicor. Vide etiam Lib. V. Hist. Eccl. Euseb. c. XXIV.
(2) Num. LXIII. pag. 237. supra indicatæ Edition. Confer & Num. XLII. pag. 145.
(3) Cap. XXVI. pag. 161. Edit. Taurin. an. 1746.
(4) Cap. X. n. 2. pag. 49. Tom. I. Edit. Venetae an. 1734.

illos; *quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum ſumma diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem* [1]. Et aliquanto poſt: *fidem perceptam ab Eccleſia cuſtodimus, & quæ ſemper a ſpiritu Dei quaſi in vaſe bono eximium quiddam depoſitum juveneſcens, & juveneſcere faciens ipſum vas in quo eſt. Hoc enim* ECCLESIÆ CREDITUM EST DEI MUNUS.. AD HOC, ut OMNIA MEMBRA PERCIPIENTIA VIVIFICENTUR; *& in eo diſpoſita eſt communicatio Chriſti, id eſt Spiritus Sanctus*; *cujus* NON SUNT PARTICIPES OMNES, QUI NON CURRUNT AD ECCLESIAM; *ſed ſemetipſos fraudant a vita*.. UBI ENIM ECCLESIA IBI, & SPIRITUS DEI [2]. Clementis Alexandrini, qui extremo, ut dixi, eodem ſeculo tertio claruit, hæc eſt in ſeptimo Stromateon Libro ſententia: Manifeſtum eſſe: *μίαν εἶναι τὴν ἀληθῆ ἐκκλησίαν*, UNAM ESSE VERAM ECCLESIAM *eam, quæ vere eſt antiqua.. Nam cum unus ſit Deus, & unus Dominus, propterea id etiam, quod eſt ſumme venerabile* [nempe Eccleſia] SECUNDUM UNITATEM, ſeu *rationem* SOLIUS *μόνωσιν laudatur, imitatio cum ſit Principii, quod eſt unum. In unius ergo naturæ ſortem cooptatur ἐκκλησία ἡ μία* ECCLESIA, QUÆ EST UNA, ἣν εἰς πολλὰς κατατέμνειν βιάζονται, QUAM CONANTUR HÆRESES

(1) Cap. IV. pag. 178.
(2) Cap. XXIV. pag. 222. ſq. Vide etiam Lib. V. cap. xx. pag. 317.

RESES IN MULTAS DISCINDERE. *Et ſubſtantia ergo, & cogitatione, & principio, & excellentia* SOLAM *μόνην eſſe dicimus antiquam, & catholicam in unitatem fidei, quæ eſt ex propriis teſtamentis.. Ceterum Eccleſiæ quoque eminentia ſicut principium conſtructionis κατὰ τὴν μονάδα ἐστὶν* SECUNDUM UNITATEM EST &c.[1]. Eodem fere ſeculo ſcripſit is, cujus Euſebius [2], etſi tacitus prætermittit nomen, locum tamen in Cataphrygas adducit, qui ſummo ſcelere *Univerſam, que per orbem terrarum ſparſa eſt, Eccleſiam maledictis appetere, docti ab arrogantiſſimo ſpiritu*, audebant, *eo quod nec honorem, nec aditum ullum ad ipſam pſeudoprophetias eorum ſpiritus reperiret*. Non poſt multo Tertullianus, cum Catholicus adhuc eſſet, de unitate Eccleſiæ non minus egregie quam Clemens ſenſit, veluti cum ex aliis ejus locis, tum ex celebri de Præſcriptionibus Libro [3] perſpicitur. Origenes autem, qui ſeculo tertio claruit, in octavo libro contra Celſum. *Chriſtianos*, ait, *modo quodam incredibili in* SOCIETATEM *coaluiſſe* [4]. Idem Libro VII. *Dicimus*, inquit, *ex Divinis Scripturis* TOTAM DEI ECCLESIAM eſſe *Chri-*

(1) Pag. 765. Edit. Pariſ. an. 1641. Vide Irenaeum Lib.I. contra Haereſes Cap. XXVIII. p.107. qui Tatianum accuſat, quod ſe ab Eccleſia ſepararit.
(2) Lib. V. Hiſt. Eccl. c.xv. p. 198.
(3) Cap.V. 199.
(4) Num. XLVII. pag. 387.

sti corpus . . membra autem illius corporis , ut totius , eos esse omnes , qui credunt &c. [1] In Actis Sanctorum Martyrum Montani Lucii &c. qui passi anno circiter 260. fuerunt, hæc a Flaviano item Martyre Plebi Christianæ dicta feruntur: *Habetis , Fratres dilectissimi , nobiscum pacem , si noveritis Ecclesiæ pacem , & dilectionis unitatem servaveritis* [2]. Sed Majorum omnium copiosissime Cyprianus Antistes Carthaginiensium , idemque Martyr , de Unitate Ecclesiæ necessario servanda scripsit . Is in Epistola IV. ad Antonianum : *Non habet* ; inquit , *Ecclesiasticam ordinationem* , qui *Ecclesiæ non tenet Unitatem* [3] . Quin etiam est ejus hac una de re Liber singularis , in quo esse video scriptum hoc modo: *Excogitavit inimicus novam fraudem , ut sub ipso Christiani nominis titulo* FALLAT INCAUTOS. *Hæreses invenit , & Schismata , quibus subverteret fidem , veritatem corrumperet , &* SCINDERET UNITATEM. *Hoc eo fit , fratres dilectissimi , dum ad veritatis originem non reditur , nec caput quæritur* [4] . . *Loquitur Dominus ad Petrum : Ego tibi dico , inquit , quia tu es Petrus &c.* [5] *Su-*

(1) Num. XLVIII. pag. 343. sq.
(2) Apud Ruinartium pag. 207. Edit. Veron. an. 1731.
(3) Pag. 104. Edit. Oxonien. an. 1682.
(4) P. I. Opp. pag. 105. Edit. ejusd.
(5) Pag. 106.

Super unum ædificat Ecclesiam suam .. [1] *Ut* UNITATEM *manifestaret* , UNITATIS EJUSDEM ORIGINEM AB UNO INCIPIENTEM SUA AUCTORITATE DISPOSUIT ... *Exordium ab* UNITATE PROFICISCITUR , UT ECCLESIA UNA MONSTRETUR .. HANC ECCLESIÆ UNITATEM QUI NON TENET , TENERE SE FIDEM CREDIT ? *Qui Ecclesiæ renititur , & resistit , in Ecclesia se esse confidit ? Quando & Beatus Apostolus Paulus hoc idem doceat* , & SACRAMENTUM UNITATIS OSTENDAT DICENS : UNUM CORPUS &c. .. *Quam* UNITATEM FIRMITER TENERE , & VINDICARE DEBEMUS MAXIME EPISCOPI ... *Ecclesia* UNA *est , quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur : quo modo solis multi radii , sed lumen unum : & rami arboris multi , sed robur unum tenaci radice fundatum : & cum de fonte uno rivi plurimi defluunt , numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate , unitas tamen servatur in origine* . AVELLE RADIUM SOLIS A CORPORE , DIVISIONEM LUCIS UNITAS NON CAPIT . AB ARBORE FRANGE RAMUM , FRUCTUS GERMINARE NON POTERIT . A FONTE PRÆCIDE RIVUM , PRÆCISUS ARESCET . *Sic Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit* , UNUM *tamen lumen est , quod ubique diffunditur* , NEC UNITAS CORPORIS SEPARATUR . *Ra-*

 mos

(1) Ibid. p. 107. sqq.

mos suos in universam terram copia ubertatis extendit; profluentes largiter rivos latius expandit; UNUM TAMEN CAPUT EST, ET ORIGO UNA, ET UNA MATER FECUNDITATIS SUCCESSIBUS COPIOSA ... Nec PERVENIT AD CHRISTI PRÆMIA, qui RELINQUIT ECCLESIAM CHRISTI.. *Si potuit evadere quisquam, qui extra arcam Noe fuit; &, qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadet.. Et quisquam credit hanc* UNITATEM DE DIVINA FIRMITATE VENIENTEM.. SCINDI IN ECCLESIA POSSE, & VOLUNTATUM COLLIDENTIUM DIVORTIO SEPARARI? *Hanc* UNITATEM QUI NON TENET, DEI LEGEM NON TENET; NON TENET PATRIS, & FILII FIDEM; ET VERITATEM NON TENET AD SALUTEM. *Hoc* UNITATIS *sacramentum, hoc vinculum concordiæ* INSEPARABILITER *cohærentis ostenditur, quando in Evangelio tunica Domini Jesu Christi non dividitur omnino, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi, quis ipsam potius indueret, integra vestis accipitur, & incorrupta, atque individua tunica possidetur... Monet ipse in Evangelio suo, & docet dicens: & erit unus grex, & unus pastor. Et esse posse uno in loco aliquis existimat aut* MULTOS PASTORES, AUT PLURES GREGES.? Paulus, *obsecro, inquit vos fratres,.. ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata..: Stare tu & vivere putas posse de Ecclesia recedentem? Sedes sibi alias, & domicilia conden-*

dentem? Sed si omnia, quæ sunt egregie a Cypriano hac de re disputata, vellem describere, integer mihi huc esset illius transferendus liber. Cyprianum excipiet Lactantius, qui non multo seculo IV. vixit. Nam in IV. *Divinarum Institutionium* Libro (1): *Sola*, inquit, *Catholica Ecclesia est, quæ verum cultum retinet. Hæc est fons veritatis, hoc domicilium fidei, hoc templum Dei, quo si quis* NON INTRAVERIT, *vel a quo* SI-QUIS EXIVERIT, A SPE VITÆ, AC SALUTIS AETERNÆ ALIENUS EST. *Neminem enim sibi oportet pertinaci concertatione blandiri*. Eadem aetate Alexander Antistes Alexandrinorum iis in Litteris, quas contra Arium ad Alexandrum Costantinopolitanum Episcopum dedit, an. 321. Arium ipsum, atque Achillam accusat, quod Ecclesiam, hoc est Christi *inconsutilem tunicam, quam carnifices noluerunt discindere, ausi sunt ipsi dividere* [2]. Jam μίαν, ait, καὶ μόνην καθολικὴν τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, UNAM, & SOLAM CATHOLICAM ESSE APOSTOLICAM ECCLESIAM, *quæ sicut numquam expugnari potest, etiam si totus mundus eam oppugnare instituat, sic omnem impiam aliter sentientium incursionem evincit, ac*

 pro-

---

(1) Cap.XXX. p.354. Tom.I. Opp. Edit.Parif. an.1748.
(2) Tom.I. Concilior. Edit. Parif. an.1714. pag.395. Vide & Theodoriti Historiam Ecclesiasticam Lib.I. Cap.IV.

profligat (1). Non discrepant, quæ aequalis Alexandri Eusebius Cæsariensis complexus est Capite VII. Libri IV. *Historiæ Ecclesiasticæ* (2); quæquæ Athanasius, qui Alexandro successit, diuque rexit Alexandrinorum Ecclesiam, scribit [3]. Hilarius autem Pictaviansis (4): *quia*, inquit, *unum Ecclesiæ corpus est, non quadam corporum confusione permixtum, neque singulis in indiscretum acervum, & informem cumulum adunatis &c.* Hinc idem Ecclesiam *& corpus Christi, & magni Regis civitatem* esse docet; eamdemque Ecclesiam, quæ *corpus Christi est, cujusque nos membra sumus, ipsam esse montem Sion, montem Domini, Civitatem sanctam vivis lapidibus in fundamento Prophetarum, & Apostolorum ædificatam. Hanc porro quisquis odit, eum odisse cuius corpus est &c.* [5]. Suppar huic Cyrillus Hierosolymitanus in XVIII. Catechesi [6], quæ est de Ecclesia Catholica; credis, inquit, *μίαν* UNAM *Sanctam Catholicam Ecclesiam, ut eorum abominanda collegia fugiens, adhæreas semper Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ.. & si quando peregrinatus fueris in*

(1) Ibid. p. 306. Vide, quæ idem de uno Ecclesiae corpore scribit Alexander apud Athanasium Tom.I.Opp.P.I.p.397.Edit. Paris. an. 1695.

(2) Pag. 129. Edit. Taurin.

(3) Loco indicato.

(4) Vide Hilarium in Matth. Cap. IV. Num. XII. pag. 624. Edit.Opp.Paris.an.1693. & in Psalm. CXXI. n. v. p.356.

(5) In Psalm. CXXVIII. n. 9. pag.433.

(6) Num. XXVI. sqq. pag. 297. sqq. Edit. Paris. an. 1720.

in civitatibus, ne simpliciter requiras, ubi sit Dominicum [nam & ceteræ impiorum sectæ, atque hæreses suas ipsorum speluncas Dominicorum nomine honestare nituntur] neque ubi sit simpliciter Ecclesia, sed ubi sit catholica Ecclesia. Hoc enim proprium est hujus sanctæ, & matris omnium vestrum... quumque Reges distributarum diversis locis gentium, suæ potestatis limites habeant; μόνης δὲ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν ἀπεριόριστον ἐχούσης τὴν δύναμιν SOLIUS EST ECCLESIÆ CATHOLICÆ INDEFINITAM PER UNIVERSUM ORBEM HABERE POTESTATEM.... *In hac Sancta Catholica Ecclesia cum præceptis, tum moribus præclaris instructi, cælorum regnum habebimus*: His consentanea scripsere Basilius Magnus [1], Gregorius Nazianzenus [2], Ambrosius (3), Hieronymus [4], Epiphanius (5) Optatus Milevitanus [6], ceteri denique seculi IV. Scriptores orthodoxi, a quibus est Ecclesiæ facta mentio. Quarto autem seculo magnus Augustinus contra Donatistas disputans, copiosius ceteris id

 est

(1) Epist. CLXI. al. CCCXCIII. num. I. pag. 252. Edit. Parif. an. 1730. Tom. III.

(2) Orat. XX. pag. 345. Edit. Colon. an. 1690.

(3) De obitu Satyri Fratris Lib. I. pag. 188. Edit. Venetæ an. 1751. & Epist. XII. n. III. Tom. III. pag. 852.

(4) Dialogo contra Luciferianos pag. 100. Tom. II. Opp. Edit. Rom. an. 1564.

(5) Hæresi LX. pag. 507. n. 2. Tom. I. Opp.

(6) Libro II. de Schism. Donatist. n. II. p. 30. sq

est persequutus argumentum. Is in *CV. al. CLXVI. Epistola* [1]: *Diligamus*, inquit, *& teneamus unitatem*. Nos [*Christus*) *per Apostolum obsecrat, ut idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata*.. Quod *usque adeo Cælestis Magister cavendum præmonuit, ut etiam de Præpositis malis plebem securam faceret, ne propter illos doctrinæ salutaris Cathedra desereretur, in qua coguntur etiam mali vera dicere. Neque enim sua sunt, quæ dicunt, sed Dei, qui in Cathedra Unitatis doctrinam posuit veritatis* [2]. In Psalmo autem contra Donatistas (3): *Scitis*, inquit, *catholica quid sit, & quid sit præcisum a vite. Si qui sunt inter vos cauti, veniant, vivant in radice: antequam nimis arescant, jam liberentur ab igne.. Quid illi prodest forma, si non vivit in radice? Venite, fratres si vultis, ut inseramini in vite. Dolor est, cum vos videmus præcisos jacere*. At si Augustini loca eadem de re (4) omnia percensere nume-

(1) Num. XI. pag. 227. Tom. II.
(2) Num. XVI. pag. 229.
(3) Tom. IX. Opp. pag. 5. Edit. Antuerp. an. 1700.
(4) Confer ejus Lib. II. contra Epistolam Parmeniani cap. XIX. n. 38. pag. 34. T. IX. & Lib. III. cap. IV. n. 21. pag. 46. & c. V. n. 24. sqq. pag. 48. & n. 27. sqq. pag. 49. sq. & Lib. IV. cap. VI. n. 6. sqq. pag. 56. sqq. & Lib. I. contra Donatistas cap. X. n. 14. sqq. pag. 58. sqq. & Lib. II. c. VII. sqq. n. 12. sqq. pag. 69. sqq. & Lib. III. cap. XVI. sqq. n. 21. sqq. pag. 73. sqq. & cap. XVIII. n. 26. sqq. pag. 81. sq. & Lib. IV. cap. II. sqq. p. 81. sqq. & Lib. V. cap. XVII. n. 22. sqq. pag. 102. sqq. & Lib. VII. cap. LI. sq. pag. 135. sqq. & Lib. I. contra Litteras Petiliani c. XIII. sqq. n. 14. sqq.

merando vellem, vix umquam facerem scribendi finem. De ceteris, qui post floruerunt, Patribus expecto, quid jubeas. Sed scito eorum testimonia tam esse similia superiorum, ut qui hæc norit, illa etiam noverit. Id tu, volo, credas periculo meo. Si credes, ea pretermittam. Ita equidem minuam & tibi legendi molestiam, & scribendi laborem mihi. Sin recuses credere, afferam, reque faciam, ut experiare habuisse me in numerato quidquid est ejusmodi testimoniorum.

Ne sis anxius, obsecro, de loco Evangelii Matthæi e cap. XVIII. (1): *ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*: quo loco Pufendorfius, Tertullianum jam transfugam ad castra Montanistarum imitatus, abutitur, ut diffisis ab Ecclesia Catholica viam ad salutem patere statuat. Non enim Christus duobus, tribusve, qui deseruerint unitatem, promisit, in medio se ipsorum futurum; sed iis, qui conjuncti Ecclesiæ Catholicæ sint, inque Chri-

sqq. pag.143. sqq. & Lib.II. cap.VIII. sqq. n.20. sqq. p.130. sqq. & cap.XXXII. n.74. p. 163. & cap.XLVII. n.110. pag.171. & cap. LIX. n.133. sqq. & cap.LXIV. n.146. p.176. & cap.CIV. n.235. p.198. & cap. CVIII. n. 247. p.202. & Lib. III. c.XXXVI. sqq. p. 216. sqq. Et Lib. contra Donatistas de Unitate Eccl. c. II. sqq. pag.229. sqq. & Lib.I. contra Cresonium Cap.XXVIII. pag.275. sqq. & Lib.II. Cap.XXXIV. n.42. p.293. & Lib.III. Cap.LXIV. n.42. p.293. & Lib.III. Cap.LXIV. sqq. p.320. sqq. & Lib. de unico Baptismo contra Petilianum Cap.XIV. p.366.

(1) Versu 20.

Christi ejusdem revera nomine congregentur. Sic enim, quæ præcedunt ei loco, Jesu Christi verba poscere, Cyprianus (1) animadvertit, cujus apud te plurimum, si modo tibi constes, valebit auctoritas. Sed quorsum ista, inquies? Non enim exprobra-

(1) Lib. de Unitate Ecclesiae pag. 112. Edit. Opp. Oxonien. an. 1682. „ Nec se quidam vana interpretatione decipiant, quod „ dixerit Dominus: ubicumque fuerint duo, aut tres collecti „ in nomine meo, ego cum eis sum: CORRUPTORES EVAN„ GELII, atque INTERPRETES FALSI extrema ponunt, „ & superiora prætereunt; partis memores, & partem sub„ dole comprimentes. Ut ipsi ab Ecclesia scissi sunt, ita ca„ pituli unius sententiam scindunt. Dominus enim cum disci„ pulis suis unanimitatem suaderet, & pacem: dico, inquit, „ vobis, quoniam si duobus ex vobis convenerit in terra, de „ omni re, quamcumque petieritis, continget vobis a Patre „ meo, qui in caelis est. Ubicumque enim fuerint duo, aut „ tres collecti in nomine meo, ego cum eis sum: ostendens, „ non multitudini, sed unanimitati depreeantium plurimum „ tribui: Si duobus, inquit, ex vobis convenerit in terra. „ Unanimitatem prius posuit. Concordiam pacis ante præmi„ sit; ut conveniat nobis, & fideliter, & firmiter docuit. Quo„ modo autem potest ei cum aliquo convenire, CUI CUM „ CORPORE IPSIVS ECCLESIÆ, ET CVM VNIVERSA „ FRATERNITATE NON CONVENIT? Quomodo possunt „ duo, aut tres in nomine Christi colligi, QVOS CONSTAT „ A CHRISTO, ET AB EIVS EVANGELIO SEPARARI? „ Non enim nos ab illis; sed illi a nobis recesserunt. Et cum „ hæreses, & schismata postmodum nata sunt, dum conventicu„ la sibi diversa constituunt, veritatis caput, atque originem „ reliquerunt. Dominus autem de Ecclesia sua loquitur, & ad „ hos, qui SVNT IN ECCLESIA LOQVITVR, ut si ipsi con„ cordes fuerint; si secundum quod mandavit, & monuit, „ duo, aut tres licet, collecti unanimiter oraverint, duo, „ aut tres licet sint, impetrare possint de Dei majestate, quod „ postulant: Vbicumque fuerint duo, aut tres collecti in no„ mine meo, ego, inquit, cum eis sum: Cum simplicibus „ scilicet, atque pacatis, cum Deum timentibus, & Dei præ„ cepta servantibus. Cum his duobus, vel tribus licet, esse „ se dixit... Quando ergo in præceptis suis ponit, & dicit: „ ubi fuerint duo, aut tres &c.: NON HOMINES AB EC„ CLESIA DIVIDIT, QVI INSTITVIT, ET FECIT ECCLE„ SIAM; sed exprobrans discordiam perfidis, & fidelibus „ pacem sua voce commendans, ostendit, magis esse se cum „ duobus, aut tribus unanimiter orantibus, quam cum dissi„ dentibus plurimis „.

brari tibi meditati discidii crimen posse, defendes, qui, *reunionis* componendæ caussa, tantum laboris, odiique susceperis.

Ego vero, Febroni, *reunionis* (quam id polite, viderint latine docti) at *reunionis* tamen, ac si tibi curæ unice fuerit, & creberrime te, & palam meminisse, non patior solum, sed etiam plane fateor. Verum si de te ipso ex opere, ac labore tuo ferendum judicium est; ne dubita, fore plerosque, quibus fide non satis bona egisse videare. Quam enim verbo te dicis unice cupere, eamdem ita re convellis, ut non modo illius restituendæ nullam nobis spem reliquam facias; sed majorem etiam in modum eam discindere conere (1). Quamquam si dem, nihil te fraude dixisse, quod ultro dabo [non enim tecum mihi de voluntate tua, vel consilio est, sed de tuo libro contentio] si dem, inquam, nihil te fraude dixisse; hoc tamen certum, atque exploratum esset, uti *veram* abs te constanter proponi, atque uti *catholicam* Pufendorfii de Ecclesiæ *certa forma* sententiam. Atqui hoc secum illa fert sententia Pufendorfii: nihil esse opus consociatione, conjunctioneque cum Ecclesia late per orbem universum orbem diffusa; propterea quod idem putet, iis, qui se-

(1) Vide, quæ scripsi pag. hujus Vol. 59. sqq., sed hac de re fusius differam, ubi sermo erit de schismate.

ſejuncti ab ipſa Eccleſia ſint, etiamſi duorum, triumve numerum non excedant, patere viam ad ſalutem ſempiternam poſſe. Id cum tam clarum, tamque perſpicuum ſit, ut celari ulla circuitione verborum nequeat, quid vis curem, ſi plus decies-millies contraria loquare? Equidem impetrari a me numquam feram, ut ne aſſentiar Boſſuetio ajenti: *apertam contradictionem non excuſationem erroris, ſed probationem eſſe*. Erroris vero, qui ne tegi quidem excuſatione queat, cur non neceſſariam exiſtimem oppugnationem? Oppugnari autem is error qui tandem poterit valide, niſi armis Patrum, & Scripturarum? Profecto etiamſi pro Puſendorfio egiſſes obſcurius, tamen omittenda mihi catholici dogmatis contra errorem accurrata defenſio non fuiſſet. Novi ego quid hoc tempore quorumdam hominum opinandi ferat perverſitas. Hi etſi tam ſunt imperiti dogmatum chriſtianorum, vix ut ullum norint; marte tamen ſuo dijudicare fidenter audent; & ſi forte ab uno quopiam (qui catholicum ſe dicat eſſe) obiter, titubanter, implicate etiam quidquam, non uti verum quidem, ſed uti ſimile veri proponi cernant, id continuo, ſi minus ut certo verum, atque orthodoxum, at ut *indifferens* ſaltem habendum arbitrantur; atque ita imprudentes in graviſſimos errores plerumque incidunt.

dunt. Atque hos, ne animi præcipites ſint, neve ſibi imponi patiantur, cur tandem muniendos Patrum, Scripturarumque præſidiis non putaſſem? Jam hoc teneo, haud fruſtra me, contra te diſputantem, id, quod eſt de unitate Eccleſiæ Catholicæ, extra quam ſalus eſſe nequeat, Majorum, Sacrorumque Bibliorum teſtimoniis confirmaſſe.

Chriſtianæ Eccleſiae ea conſociatio eſt, ut alii in ea praeſint, regant, præcipiant &c; alii ſubjiciantur, regantur, pareant &c.

XIX. Qua quidem unitate, conſtituta, ſequitur, ut de *praeminentia* aliquorum in Eccleſia, & *ſubordinatione* ceterorum agam. Nam harum una ſublata, altera tollatur neceſſe eſt, qua ex re fiet, ut plane etiam unitas diſtrahatur. *Praeminentiam* autem, atque adeo *ſubordinationem* tolli a Pufendorſio vidimus, cujus tamen (ut ſæpe monui) veram tu dicis eſſe, catholicamque doctrinam. At contra, Scripturæ ſtatuunt alios eſſe in Eccleſia, qui *præſideant*; *qui præpoſiti* ſint, *qui præcepta condant*, qui judicent [1], qui *puniant* auctoritate divinitus ſibi data; alios quos ſubiici, & parere oporteat (2). *Præſidere* autem quemquam, *præponi*, *præcipere*, *judicare*, *puni-*

(1) Nam ut procedendam in inſtituendo judicio ſit, oſtendit Paulus in Epiſt. I. ad Timoth. Cap. V. v. 19. monens, accuſationem adverſus Presbyterum non recipiendum ab Antiſtite Timotheo, niſi in duobus, vel tribus teſtibus. Confer Theodoritum Lib. I. Hiſt. Eccl. Cap. XXI. pag. 47. Edit. Taurin. an. 1748. & Acta Cleri Gallicani Tractat. de Juriſdictione Eccleſiaſtica P. II. pag. 30. ſqq. T. VI. Edit. Pariſ. an. 1716.

(2) Vide quæ ſcripſi pag. 195. ſqq. in Adnotationibus.

punire poteſtate divinitus ſibi data, ſine *praeminentia*, intelligere qui poſſumus? Clemens Romanus, qui extremo fere ſeculo I. Epiſtolam ad Corinthios priorem ſcripſit, eos redarguit, quod commota in Epiſcopos, Præsbyteroſve ſeditione, unitatem Eccleſiæ ſcidiſſent: & ὑποτάγητε SUBJICIAMINI, inquit, *Præsbyteris, & in poenitentiam corripiamini; flectentes genua cordis veſtri* μάθετε ὑποτάσσεσθαι DISCITE SUBJICI *deponentes arrogantem, & ſuperbam linguæ veſtræ jactantiam: melius ſiquidem vobis eſt in ovili Chriſti parvos, & probatos inveniri, quam altum ſapientes, e ſpe illius ejici* [1]. Hunc enim ordinem eſſe, ait, in Eccleſia, qui eſt in corpore; ut alii *capitis* fungantur munere, alii *pedum*: vel ut in exercitu, gregariorum militum inſtar τὰ ἐπιτασσόμενα IMPERATA faciant [2]. Alioqui *ſervari* negat poſſe *totum corpus noſtrum in Chriſto Jeſu* [3]. *Diduci* namque, *ac diſtrahi membra Chriſti, & contra proprium corpus fieri ſeditionem* [4]. Clementi conſentit Ignatius Martyr. Is haud multis annis poſt initium ſeculi ſecundi Epiſtolam ſcripſit ad Polycarpum.

---

(1) Num. LVII. pag. 211. Tom. I. Apoſtolicor. PP. Edit. Londin. an. 1746.
(2) Num. XXXVIII. pag. 141.
(3) Num. XXXVIII. pag. 145.
(4) Num. XLVI. pag. 179.

pum. In hac *unanimem* se esse affirmat τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ *subjectis Episcopo* [1]. Idem in Epistola ad Ephesios: *quantum*, inquit, *videt quis tacentem Episcopum, plus ipsum* φοβείσθω TIMEAT. *Omnem enim, quem mittit dominus domus in propriam dispensationem, sic oportet ipsum nos recipere, ut ipsum mittentem. Episcopum igitur* δῆλον MANIFESTUM est, *quoniam ut ipsum Dominum* OPORTET δεῖ *recipere* [2]. Paulloque post: *Convenitis*, inquit, IN OBEDIRE εἰς τὸ ὑπακούειν *vos Episcopo* [3]. In Epistola autem ad Magnesios: *Zotione*, inquit, *fruar, quoniam* ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ SUBJECTUS EST EPISCOPO, ut *gratiæ Dei* [4]. *Sed & vos decet non concuti ætate Episcopi*, sed *secundum virtutem Dei Patris omnem reverentiam ei tribuere, sicut agnovi & Sanctos Presbyteros non assumentes apparentem juniorem ordinem, sed ut prudentes in Deo cedentes ipsi, non ipsi autem, sed Patri Jesu Christi omnium Episcopo. In honorem igitur illius* VOLENTIS θελήσαντος *nos decens est* ὑπακούειν OBEDIRE *secundum nullam hypocrisin; quia nequaquam Episcopum hunc conspectum decipit quis, sed invisibilem paralogizat*. Idem *præsidere*, dicit, *Episco-*

(1) Num. VI. pag. 75. Tom. II. Apostolicor. PP. Edit. ejusd.
(2) Num. VI. pag. 93.
(3) Num. XX. pag. 117.
(4) Num. II. pag. 123.

ſcopum in loco Dei (1). In Epiſtola ad Philadelphenſes: *Unum altare*, inquit, *& unus Epiſcopus* (2). In ea vero, quæ eſt ad Trallianos ſic habet: *Quum Epiſcopo* ὑποτάσσεσθε SUBJECTI SITIS, ut *Jeſu Chriſto*, *videmini mihi non ſecundum homines vivere*, *ſed ſecundum Jeſum Chriſtum* (3). Et, *omnes revereantur .. Epiſcopum ut Jeſum Chriſtum*: *Presbyteros autem ut concilium Dei*, *& conjunctionem Apoſtolorum*. SINE HIS ECCLESIA NON VOCATUR. Sed de Ignatii, quæ huc pertinent, teſtimoniis plura me dixiſſe memini in IV. Antiquitatum Chriſtianarum Libro (4). Eadem deinceps orthodoxorum de Eccleſiarum ratione doctrina fuit. Nam Epiſcopi, qui *poſitos ſe a Spiritu Sancto* Rectores noverant (5), non modo coetus quique ſuos moderabantur, ſed concilia etiam celebrabant, communique ſententia de diſciplina ſtatuebant, ſuaque ſtatuta promulgabant, inflicta iis, qui obſiſterent, juſta poena

(1) Ibid. Num. VI. p. 127.
(2) Num. IV. p. 151.
(3) Num. II. p. 171. Vide & Num. XIII. p. 187.
(4) Pag. 363. Vol. IV. & pag. 517. ſq.
(5) Confer Acta Apoſtolorum Cap. XX. v. 28. S. Irenaeus in III. contra Haereſes Libro. Cap. XIV. pag. 201. Edit. Venetae an. 1734. „ In Mileto, inquit, cum S. Paulus) convocatis Epi„ ſcopis, & Presbyteris, qui erant ab Epheſo, & a reliquis „ proximis Civitatibus (quoniam ipſe feſtinaret Hieroſolymis „ Pentecoſten agere) multa teſtificans eis, & dicens, quæ „ oporter ei Hieroſolymis evenire, adjecit: .. Attendite „ igitur & vobis, & univerſo Gregi, in quo vos Spiritus San„ ctus PRÆPOSVIT Epiſcopos REGERE Eccleſiam Domini, „ quam ſibi conſtituit per ſanguinem ſuum &c. „

na . Eſt ejuſmodi Synodorum a Tertulliano in Libro *de Jejuniis* (1), & ab Euſebio Cæſarienſi in Hiſtoria [2] facta mentio ; extantque earum etiamnum inſtituta quædam in Codice Canonum (3), quos Apoſtolicos vulgo vocant, e quibus facile perſpici poteſt, quae, quas ob cauſſas, quibus modis præcepta tulerint, quibuſque conſtitutis poenis Miniſtros ſacrorum, & Plebes ipſas continuerint in officio, caverintque, ne quidquam ageretur, quod non ad rei Chriſtianæ publicæ bonum, decoremque Domus Dei conduceret. Fuiſſe præterea, qui Fratribus præſſent, Præſidenteſque appellarentur, non uno in loco oſtendit ſuppar Ignatio Juſtinus Martyr in *Priore Apologia* [4]. Epiſcoporum item meminere veluti Præfectorum, Præſidentium, Gubernatorumque Eccleſiæ, Hegeſippus (5), & Dionyſius Antiſtes Corinthiorum apud Euſebium in Hiſtoria (6). Quin etiam Epiſcopis commiſſas ab Apoſtolis

T fuiſ-

(1) Tertullian. Lib. de Jejuniis Cap.XIII. pag. 551. „ Bene „ autem quod & Epiſcopi VNIVERSAE PLEBI MANDARE „ JEJVNIA aſſolent „ . Et Cap.XIV. p. 552. „ Aguntur præte„ rea per Græcias illa certis in locis Concilia ex univerſis Ec„ cleſiis, per quæ & altiora quæque in commune tractantur, „ & ipſa repræſentatio totius nominis Chriſtiani magna vene„ ratione celebratur „ .

(2) Hiſt. Lib.V. Cap:XVI. pag.198. & Cap.XXIII. pag.210. Edit. Taurin. an. 1746.

(3) De his copioſe agit Beveregius in Libris Vindiciar.Cod. Canon. Eccl. Primitivae P.II. PP. Apoſtolicor. Edit.Amſtelod. an.1724. Cap. II. ſqq. num.IV. ſqq. pag. 10. ſqq.

(4) S. Juſt. Apol.I. n. LXVII. pag.86.

(5) Lib.IV. c.XXII. p.155.

(6) Lib.IV. c.XXIII. p.158. ſq.

fuisse Ecclesias, tradit Irenaeus in III. Contra Haereses Libro (1). Quibus autem *commissæ* Ecclesiae sunt, hisce ne quisquam in Ecclesiis iisdem Principatum neget? Jam vero tantam Episcoporum auctoritatem esse, ut ab iis, quid credito, factoque opus Christiano sit, cognoscere quemque oporteat, idem est auctor ibidem Irenaeus. Is enim in IV. Libro (2): *Eis* inquit, *qui in Ecclesia sunt, Præsbyteris* OBAUDIRE *oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt; reliquos vero, qui absistunt a* PRINCIPALI SUCCESSIONE, & *quocumque loco colligunt, suspectos habere, vel quasi hæreticos, & malæ sententiæ, vel quasi* SCINDENTES, ET ELATOS, ET SIBI PLACENTES, AUT RURSUS UT HYPOCRITAS... UANÆ GLORIÆ GRATIA HOC OPERANTES. Et *hæretici quidem alienum ignem afferentes ad altare Dei, idest alienas doctrinas, a cælesti igne comburentur, quemadmodum Nadab, & Abiud. Qui vero exurgunt contra veritatem, & alteros adhortantur adversus Ecclesiam Dei, remanent apud inferos voragine terræ absorpti, quemadmodum qui circa Chore, Dathan, & Abiron. Qui autem scindunt, & separant unitatem Ecclesiæ, eamdem, quam*

(1) Cap. III. n. I. pag. 175.
(2) Cap. XXVI. n. 2. pag. 262.

quam Hieroboam poenam percipient a Deo. Post adjungit (1): *Ab omnibus talibus abſiſtere oportet; adhærere vero his, qui & Apoſtolorum*, SICUT PRÆDIXIMUS, DOCTRINAM CUSTODIUNT, *& cum Præsbyterii ordine ſermonem ſanum, & converſationem ſine offenſa præſtant, ad confirmationem, & correptionem reliquorum*. Quære ex Pufendorfio. Is non modo negabit, Epiſcopis ſe, qui certe *ſucceſſionem ab Apoſtolis habent*, *obauditurum*; ſed id ſe etiam agere dicet, *ut a principali abſiſtat ſucceſſione*. Non enim probari ſibi dogmata ejus, *quam* Irenæus proponit, Epiſcoporum *ſucceſſionis*. Aliam ſe doctrinam tueri;nec tamen pati, uti ſe quiſquam aut hæreſeos arguat, aut in ſuſpicionem erroris vocet; neve minas ſe Irenæi pertimeſcere. Revoca, obſecro, in memoriam, quæ ex Pufendorfio attuli, veraque a me affirmari fatebere. Et eſt nihilominus Pufendorfii doctrina, te prædicatore, catholica. Venio ad Clementem Alexandrinum. Is προκοπὰς PROGRESSUS *Diaconorum*, *Presbyterorum*, *atque Epiſcoporum* nominat in VI. Libro Stromateon (2), quos μιμήματα IMITATIONES ait, *eſſe gloriæ Angelicæ*, *& illius oeconomiæ, ac diſpenſationis*, *quam dicunt Scripturæ*, *illos expectare*, *qui inſiſtentes veſtigiis Apoſtolorum*, *vixerunt in perfectione*

 juſti-

(1) Ibid. n. 4. p. 262. ſq.
(2) Pag. 667.

justitiæ &c. In ſeptimo autem Libro (1), imaginem a Presbyteris, ſeu Epiſcopis (nam hos Presbyterorum heic vocat nomine) partem τὴν βελτιωτικὴν, *quæ meliores* facit, obtinere docet. Jam Tertullianus in Libro *de Baptiſmo* (2), Epiſcopum *ſummum Sacerdotem* vocat. Idem in *Libro de Pudicitia*, quem, poſteaquam defecit ad Montaniſtas, adverſus Catholicos edidit, Epiſcopis orthodoxis vertit crimini, quod moechos, poſt poenitentiam, admitterent in coetum; Romanumque in primis Pontificem accuſans: *audio*, inquit, *edictum eſſe propoſitum, et quidem peremtorium: Pontifex ſcilicet Maximus, quod eſt Epiſcopus Epiſcoporum edicit: ego & moechiæ, & fornicationis delicta poenitentia functis dimitto* (3). Nega, ſi potis es, *praeminentiam* in Eccleſia ei, quem orthodoxi *Pontificem Maximum* ſecundo, tertioque ſeculo crederent; cuique poteſtatem *dimittendorum delictorum* divinitus utique datam adſerendam confiterentur. Eſt in Actis SS. Martyrum Perpetuæ, & Felicitatis, quæ initio ſeculi III. pro Chriſto ſanguinem fudere, Optato Epiſcopo fuiſſe dictum ab Angelis: *Corrige plebem tuam, quia ſic ad te conveniunt, quaſi de circo redeuntes, & de factionibus certantes*

(1) Pag. 700. Vide quæ ſcripſi Tom. IV. Antiquit. Chriſtianar. pag. 324. & 428. ſq.

(2) Cap. XVII. pag. 230. Nominat ibid. Epiſcopi auctoritatem.

(3) Cap. I. pag. 555.

tes (1) . Cui *corrigendae plebis* onus impoſitum eſt , ecquis *praeminentiam* in coetu adimat , conceſſumque neget , ut in Eccleſia cum poteſtate verſetur ? Eodem autem ſeculo Origenes in III. Contra Celſum Libro (2) , Epiſcopos ἄρχοντας ἐκκλησίας PRINCIPES ECCLESIÆ; & in Homilia, quæ eſt XI. in Hieremiam (3) Epiſcopi ἀρχὴν hoc eſt PRINCIPATUM appellat : Quia *omnium* , inquit , *noſtrum obtinet* ἀρχὴν αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν PRINCIPATUM HUNC ECCLESIASTICUM . Rurſum in VIII. Libro Contra Celſum (4) : *In Eccleſia præſunt* , inquit , & τῆς κατὰ θεὸν πατρίδος, λέγω δὲ τῆς ἐκκλησίας λεγόμενους προστάτας, οἱ καὶ ἄρχουσι κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ προστεταγμένα ILLIUS, QUÆ SECUNDUM DEUM EST PATRIÆ, DICO AUTEM, ECCLESIÆ ii , QUI DICUNTUR PRÆPOSITI , QUI & PRÆSUNT SECUNDUM EA , QUÆ SUNT ORDINATA A DEO . Deſiderari ne quidquam poteſt illuſtrius? Age, ac Cyprianum Carthaginienſium Antiſtitem , qui ſeculo eodem tertio Martyr deceſſit , audiamus . Huius pene innumerabilia ſunt hac de re , eaque præclara loca . Perpauca afferam . In Epiſtola III. (5), quæ eſt ad Rogatianum Epiſco-

(1) Num.XIII. p.86. Act.Mart. Sincer. Edit.Veron. an.1731.
(2) Num.XXX. pag.466. T. I. Poſtremæ Edit.Pariſ.
(3) Num.III. Tom.III. Edit. ejuſd. p.189.
(4) Num.LXXV. pag.799. Tom.I.
(5) Al. LXV. p. 5. ſqq. Edit. Opp. Oxon. an.1682. P.II.

ſcopum, cui Diaconus quidam injuriam intulerat: *Et tu quidem*, inquit, *honorifice circa nos.. fecisti, ut malles de eo nobis conqueri, cum pro* EPISCOPATUS VIGORE, ET CATHEDRÆ AUCTORITATE HABERES POTESTATEM, QUA POSSES DE ILLO STATIM VINDICARI: *certus quod Collegae tui omnes gratum haberemus quodcumque circa Diaconum tuum contumelioſum Sacerdotali* POTESTATE *feciſſes, habens circa hujuſmodi homines* PRÆCEPTA DIVINA, *cum Deus in Deuteronomio dicat* ,,: & homo ,, quicumque fecerit in ſuperbia, ut non ,, exaudiat ſacerdotem, aut judicem, qui- ,, cumque fuerit in diebus illis, morietur ,, homo ille, & omnis populus, cum au- ,, dierit, timebit ,, ... *Sed & Salomon in Spiritu Sancto conſtitutus teſtatur, & docet, quæ ſit* SACERDOTALIS AUCTORITAS, & POTESTAS, dicens: ,, Ex tota anima tua time ,, Deum, & Sacerdotes ejus ſanctifica ,,.. *Quorum praeceptorum memor Beatus Apoſtolus Paulus, ſecundum quod in Actis Apoſtolorum legimus, cum ei diceretur*: ,, ſic inſilis in ,, Sacerdotem Dei maledicendo ,, ? *Reſpondit, & dixit*: ,, Neſciebam, fratres, quia ,, Pontifex eſt. Scriptum eſt enim, Princi- ,, pem Populi tui non maledices ,,. Poſt ubi Cyprianus de Chriſto, qui Pontifici Judæorum demiſſe reſpondit, nonnulla dixit; tum: *docuit*, inquit, *Sacerdotes veros legitime, & ple-*

plene honorari, dum circa falsos Sacerdotes ipse talis extitit. Meminisse autem *Diaconi debent, quoniam Apostolos, idest* EPISCOPOS, & *Praepositos Dominus elegit:* Diaconos *autem post* ascensum *Domini in caelos Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesiae Ministros.. Oportet Diaconum; de quo scribis, agere audaciae suae poenitentiam, .. & Episcopo Praeposito suo satisfacere. Haec sunt enim initia haereticorum, & ortus, atque conatus schismaticorum male cogitantium, ut sibi placeant, & Praepositum superbo tumore contemnant.. Quod si ultra te.. provocaverit, fungeris circa eum* POTESTATE *honoris tui, ut* EUM VEL DEPONAS, vel ABSTINEAS.. *Et quoniam scripsisti, quemdam cum eodem Diacono tuo se miscuisse, & superbiae ejus, atque audaciae participem esse, hunc quoque, & si qui alii tales exstiterint, & contra Sacerdotem Dei fecerint, vel* COERCERE POTERIS, vel *abstinere. Nisi quod hortamur, & monemus, ut peccasse se potius intelligant, & satisfaciant... Magis enim optamus.. injurias singulorum clementi patientia vincere, quam* SACERDOTALI LICENTIA VINDICARE. Et in Epist. V. (1) *Nec putent,* inquit, SIBI VITÆ, *aut* SALUTIS CONSTARE *rationem, si* EPISCOPIS, *& Sacerdotibus* OBTEMPERARE NOLUERINT; *cum in Deuterono-*

(1) Al. LXII. pag. 9.

ronomio Dominus Deus dicat: „ & homo qui-
„ cumque fecerit in superbia, ut non exau-
„ diat SACERDOTEM, aut JUDICEM, quicum-
„ que fuerit in diebus illis, morietur ho-
„ mo ille &c. „ . *Nunc quia circumcisio spiritalis esse apud Fideles servos Dei coepit, spiritali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vivere foris possunt, cum Domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia, possit*. Huc item pertinent, quæ persequitur Epistola XLIII. ad Cornelium (1). Epistola vero *LIX. al. LV*: ad eumdem (2): *sublimem Episcopatum, ac sublimem, Divinamque gubernandae Ecclesiae potestatem* commemorat. Neque audacium hominum caussa *solvendam esse Ecclesiae disciplinam*, aut *solvendam Sacerdotalem censuram*, docet. *Honorem* autem maximum Dei *dignatione concedi, ut quisquis* SACERDOTI DEI, ET AD TEMPUS HIC JUDICANTI *non obtemperararet, statim* (ex Legis veteris præscripto) *necaretur*; deindeque addit: *Cum haec tanta, ac talia, & multa alia exempla praecedant, quibus* SACERDOTALIS AUCTORITAS, & POTESTAS DE DIVINA DIGNATIONE FIRMATUR, *quales putas esse eos, qui Sacerdotum hostes, & contra Ecclesiam Catholicam rebelles, nec praemonentis Domini comminatione, nec futuri judicii*

(1) Al. XL. pag. 83.
(2) Pag. 126.

dicii ultione terrentur? Neque enim aliunde haereses obortae sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non OBTEMPERATUR, NEC UNUS IN ECCLESIA AD TEMPUS SACERDOS, & AD TEMPUS JUDEX VICE CHRISTI COGITATUR &c. Deinceps *Gubernatorem Ecclesiae* (1) dicit Episcopum, & *Rectorem plebis* (2), quem qui suorum audiat, Christum audiat; qui rejiciat Cristum rejiciat (3). *Unum* præterea *Episcopum*, qui *gubernator* Ecclesiæ *est, dignationeque honoratur* Dei, *Ecclesiae praeesse*, dicit, atque hunc quidem ejusmodi, quicum *Ecclesiae universae per totum*

---

(1) Pag. 130.

(2) Epist. LXI. al. LVIII. ad Lucium Papam pag. 144.

(3) Epist. LXVI. al. LXIX. ad Florentium pag. 166. sq. „ Nec hæc jacto; sed dolens profero, cum te judicem Dei „ constituas, & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc „ ad omnes PRÆPOSITOS, qui APOSTOLIS vicaria ordi- „ natione SVCCEDVNT „: Qui audit vos, me audit, & qui me audit, audit eum, qui me misit: & : qui rejicit vos, me rejicit, & qui me rejicit, rejicit eum, qui me misit. „ In- „ de enim schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, „ dum EPISCOPVS, qui unus est, ECCLESIÆ & PRÆEST, „ superba quorumdam præsumtione contemnitur, & homo „ DIGNATIONE DEI HONORATVS, indignus ab homini- „ bus judicatur. Quis enim hic est (audi Febroni) superbiae „ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio ad co- „ gnitionem suam Præpositos, & Sacerdotes vocare, ac nisi „ APVD TE PVRGATI FVERIMVS, & SENTENTIA TVA „ ABSOLVTI; ecce jam.. nec fraternitas habuerit Episco- „ pum, nec plebs PRÆPOSITVM, nec Ecclesia GVBERNA- „ TOREM... Apes habent Regem, & Ducem pecudes, & fi- „ dem servant latrones, mancipi obsequio pleno humilitatis „ OBTEMPERANT. Quanto simpliciores, & meliores vobis „ sunt brutae pecudes, & muta animalia, & cruenti licet, „ ac furentes inter gladios, atque inter arma prædones? Præ- „ positus illic agnoscitur, & timetur, quem NON SENTEN- „ TIA DIVINA CONSTITVIT (ut Episcopum); sed in quem „ factio perdita, & nocens caterva consensit „.

tum mundum sint UNITATIS VINCULO COPULATAE. Christum porro, adjungit, *super Petrum aedificasse Ecclesiam; Ecclesiae vero nomine docuisse, & ostendisse, quia etsi contumax ac superba obaudire volentium multitudo discedat, Ecclesia tamen a Christo non recedit, & illi sunt Ecclesia plebs Sacerdoti suo adunata, & Pastori suo grex adhaerens*. Hinc intelligi, ait: *Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & eos, qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse &c.* Seculo eodem tertio Babylas, mortuo Zebino Episcopo Antiochenorum (1) PRINCIPATUM excepisse fertur. Nec secus de Dionysio PRAEFECTURAM Ecclesiae Alexandrinorum assequuto (2), veteres Scriptores tradunt. Is Dionysius ad Novatum Schismaticum scribens, qui Episcopi apud factionem suam sustinere sese putabat dignitatem, eum ob scissam unitatem coarguit; eique est auctor, ut (quoniam *parere* plebem Antistiti, & cogi ipsam ab suo Pastore posse, ut in officio sese, unitateque contineat, notum erat) suos *parere* recusantes ad concordiam, sanitatemque redire, vel COGERET, vel persuasione induceret. *Nec minus gloriosum fuisset*, inquit, *idcirco subire Martyrium, ne Ecclesiam scinderes, quam ut ne idolis sacrificares: Immo illud, meo quidem judicio*, MELIUS

(1) Vide graeca Euseb. Lib. VI. Hist. Eccl. c. XXIX. pag. 255.
(2) Euseb. ibid. c. XXXV. pag. 259.

LIUS *fuiſſet*: ET NUNC SI PERSUASERIS FRATRIBUS, AUT EOS COEGERIS, UT AD CONSENSIONEM REDEANT, *majus tibi meritum erit, quam culpa.. Quod ſi, fratribus* NON OBTEMPERANTIBUS, *id efficere non potes, tuam ipſe animam* ſerva (1). Quid poteſtatis, ſacrorum Antiſtites ſeculo ipſo tertio, in Paulum Samoſatenum Antiochenæ Eccleſiæ invaſorem exercuerint, ex Eorum Synodicis Litteris (2) plane conſtat. Initio fere Seculi IV. commota in Chriſtianos ab Imperatoribus Diocletiano, & Maximiano tempeſtas fuit. Ea primum *in* PRESIDENTES (3) Eccleſiæ ſæviit. *Tunc* quamplurimi ECCLESIARUM PRINCIPES *graviſſima ſupplicia alacri animo perpeſſi ſunt*, ut Euſebius Cæſarienſis teſtis eſt locuples in VIII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Libro (4). Eſt idem is Euſebius auctor in VII. Libro *Evangelicæ* Demonſtrationis (5): *tres in unaquaque Eccleſia eſſe ordines unum* PRÆFECTORUM, ſeu DUCUM (6), ſeu IMPERANTIUM, *duos autem* EORUM, QUI SUBSUNT; *cum Eccleſiæ Chriſti populus in duos ordines ſit diviſus, in eorum, omnem*

(1) Apud Euſeb. Lib. VI. Cap. LXV. pag. 278.

(2) Extant apud Euſebium Lib. VII. Hiſt. Eccl. Cap. XXXI. pag. 318. ſqq.

(3) Vide graeca Euſeb. Lib. VIII. Cap. II. pag. 332.

(4) Cap. II. p. 332. Sic enim græcus Euſeb. textus poſtulat.

(5) Cap. I. pag. 323. Edit. Colon. an. 1688.

(6) At ne novum cuiquam id videatur, ſed a Scripturis acceptum, & PP. confer Edit. Græcam Epiſtolæ Pauli ad Hebræos Cap. XIII. v. 7., v. 17. & v. 24. Conſule etiam Origenis Commentaria in Matthæum pag. 420. T. I. Opp. Edit. Huetii an. 1668.

qui credunt, & eorum qui nondum ad lavacri regenerationem assumti sunt... Esse autem omnem quoque ordinem PRÆFECTORUM ECCLESIÆ, *quibus colendi animas hominum cura mandata est, juvencæ boum nomine significatum; quippe qui Apostolicorum rituum, ac præceptorum foetus existat &c.* At iis, qui *præfecti* sint, quive *imperent*, quo tu modo adimis PRÆEMINENTIAM, aut qua demum ratione eos, qui *dioeceses teneant*, quibus *judicandi* potestas sit data, qui *statuta* condant, quæ servanda a Plebe, Clericisve sint, detrahendam esse *præeminentiam* putabis, adeo ut pares reliquis esse, neque ipsis quemquam esse subjectum arbitrere? At jus Episcopis esse *judicandi*, *Dioeceses tenendi* (1), *condendi statuta* (2), quibus ceteros parere oporteat, ex Synodorum Eliberitanæ an. fortasse 313. Arelatensis Primæ an. 314. ac reliquarum, quæ deinceps sunt habitæ, monumentis constat. *Judicia* Episcoporum commemorat Constantinus Augustus in Epistola ad Episcopos data, posteaquam est habitum Concilium Arelatense; vertitque crimini Donatistis, quod ab Judicio Episcoporum ad Imperatoris judicium provocaverint, cum judi-

(1) Synod. Arel. I. Epist. ad Silvestrum Papam T. I. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 261. sq.
(2) Confer Canones Synodi Elib. ibid. p. 247. sqq. & Arelat. I. ibid. p. 264. sq.

dicium Ecclesiasticum (ut orthodoxorum doctrinam ferre cognoverat) judicio sit quovis laicorum præstantius (1). Accedit Sanctorum Athanasii Alexandrini *in Historia Arianorum ad Monachos* (2), Osii Cordubensis (3), Luciferi Calaritani (4), cujus opus probatum Athanasio fuisse liquet, Hilarii Pictaviensis (5) Liberii Pontificis Maximi (6), Basilii Magni (7), Gregorii Nazianzeni aucto-

(1) Tom.I. Concilior. pag.268. Edit. ejusd. „ Quae, inquit, „ in ipsis (Donatistis) tanta vesania perseverat, cum incre- „ dibili arrogantia persuadeant sibi, quae NEC DICI, NEC „ AVDIRI FAS EST, DESCISCENTES A RECTO JVDICIO „ (Episcoporum) pro cælesti provisione, meum judicium eos „ comperi postulare . . Meum judicium postulant, qui ipse ju- „ dicium Christi expecto. Dico enim, UT SE VERITAS, HA- „ BET: Sacerdotum judicium ita debet haberi, AC SI IPSE „ DOMINUS RESIDENS JUDICET. Nihil enim licet his aliud „ sentire, vel aliud judicare, nisi quod Christi magisterio sunt „ edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines ? . . Perquirunt „ secularia, relinquentes caelestia. O rabida furoris audacia! „ Sicut in caussis gentium fieri solet, appellationem interpo- „ suerunt. Equidem gentes minora interdum judicia refugien- „ tes, ubi justitia reprehendi potest, magis ad majora judicia, „ auctoritate interposita, ad appellationem se conferre sunt so- „ litæ. Quid hi DETRACTORES LEGIS, qui renuentes CÆ- „ LESTE JUDICIUM, MEUM PUTAVERUNT POSTULAN- „ DUM &c. „ ?

(2) Tom.I. Opp.pag.376.Edit.Paris.an.1698. „ Si istud, in- „ quit, judicium Episcoporum, quid commune cum eo habet „ Imperator „ ? Confer, quæ idem de Episcoporum Potestate scribit ibid. n.XI.pag.350. & n.XIV. pag.351. n.XV. p.352.n.XVII. pag.353. n.XXXIII. pag.363. quo loco testimonium affert Paulini Trevirensis, Dionysii Mediolanensis, & Eusebii Vercellensis Episcoporum; & num. XXXVI. pag.365. Vide etiam, quæ adnotavimus Tom.IV. Antiquit.Christianar. pag.127. sq.

(3) Apud Athanasium ibid. Num.XLIV. p.371.

(4) Lib.I. pro Athanasio pag.184. Bibliothecae Patrum Edit. Lugd. an.1677. Tom.IV.

(5) Lib.I. ad Constantium n. I. pag. 1218. Edit. Opp. Paris. an.1693. & Lib.VIII. de Trinitate n.I. pag.947.

(6) Apud Athanasium Hist. Arianor. ad Monachos n.XXXVI. pag.365. & Tom.I. Epistolar. Romanor. Pontific. pag.431. sqq. Edit. Paris. an.1721.

(7) Epist. CCXXV. pag.344. Tom.III. Edit. Paris. an.1730.

auctoritas. Is Nazianzenus Orat. XVII. „ Quid vos inquit, Principes, & Præfecti? „ Ad vos enim jam nostra se convertit ora- „ tio; ne alioqui inique omnino facere vi- „ deamur, atque his quidem, quæ in rem „ factura sint, suadere; vestræ autem di- „ gnitati,potentiæque cedere (quasi vel pu- „ dore, vel metu Christianam nostram li- „ bertatem demittentes) aut illorum com- „ modis consulere; vos autem negligere, „ quorum curam eo majorem gerere par „ est, quod ea res plus in utramque par- „ tem momenti habeat, majorque inde „ utilitas promanet, si negotium prospere „ successerit... Quid igitur dicitis, aut „ quid INTER NOS CONVENIT?... ET CHRI- „ STI LEX SUBIECIT VOS MEO IMPERIO, ET „ MEO THRONO. Principatum enim nos quo- „ que gerimus; addo etiam, quod ET PRÆ- „ STANTIOREM, ET PERFECTIOREM PRINCIPA- „ TUM; nisi vero aequum est spiritum car- „ ni, & cælestia terrenis cedere. Sed non „ dubito, quin hanc dicendi libertatem „ in optimam partem accepturus sis, utpo- „ te sacri mei Gregis ovis sacra, magnique „ Pastoris alumna „. Hæc ille, Præfectum Nazianzenis iratum alloquens (1). Idem in prima Oratione. „ Quemadmodum, *inquit*, „ in

(1) Pag. 271. Edit. Opp. an.1690. T. I.

,, in corpore aliud membrum Principatum
,, tenet , ac veluti præſidet ; aliud ſubeſt
,, & regitur ; ad eumdem modum Deus , vel
,, æquitatis lege , quæ meritum cujuſque
,, perpendit , vel etiam providentiæ , per
,, quam omnia inter ſe veluti devinxit ; hoc
,, in Eccleſiis conſtituit , ut alii paſcantur ,
,, & SUBDANTUR (ſeu IMPERATA faciant) . .
,, ac tum ſermone tum OPERE ad officium
,, dirigantur ; alii autem ad Eccleſiæ per-
,, fectionem Paſtores , ac Magiſtri ſint ; ni-
,, mirum qui virtute conjunctioneque , &
,, familiaritate apud Deum Vulgo ſublimio-
,, res ſunt , rationem animæ ad corpus ,
,, aut mentis ad animam obtinentes (1) ,, .
Mane , Febroni . Conſidera etiam atque etiam , quam diſcors cum Patrum doctrina ſit ſententia Pufendorfii , *præſidentiam , auctoritatem , poteſtatem Antiſtitum , ſubordinationemque* plebium , repellentis. Mitto, quæ Grægorius Nyſſenus (2), quæ Valentinianus Auguſtus (3), quæ Ambroſius (4) , quæ Leontius , quamvis Arianus (5) , quæ Martinus

(1) Pag.2. Tom.I. Edit.Colon. an.1690.
(2) Tomo III. Opp. pag.306. Edit.an.1638.
(3) Confer Sozomenum Lib. VI. Hiſtor. Cap. VII. pag. 227. Edit. Cantabrig. & S. Ambroſium Epiſt. XXI. ad Valentinianum II. num.v. pag.910. Tom.III. Opp. Edit. Venetae an.1751.
(4) Ambroſ. ibid.n.eod. ſqq. & Epiſt. XVII. n.XII.pag.859. & Epiſt.XX. n.XIX. ſqq. pag. 906. ſqq. & Serm. contra Auxentium n.v. pag.915.& n.xxx.ſq. pag.924. & n.xxxvi. pag.926.
(5) Confer Svidam ad v. Leontius .

nus Turonensis (1), quæ Ambrosiaster (2), quæ Hieronymus (3), quæ Joannes Chrysostomus (4), quae Epiphanius (5), quae Optatus (6) Milevitanus, quæquæ seculo V. Augustinus Episcopus sanctissimus Hipponensium (7), quæ Isidorus Pelusiotes (8), quae Auctor operis *Quæstionum Veteris, & Novi Testamenti* (9), quae Honorius, & Junior Thehodosius Augusti (10), quæ deni-

(1) Apud Sulpitium Severum Lib. II. Histor. Eccl. pag. 348. Tom. VI. Biblioth. Patrum Edit. Lugd. an. 1677.

(2) Qui aetate Damasi Pontificis Maximi floruit: Commentar. in Epist. ad Ephes. Cap. IV. Tom. II. Opp. S. Ambros. pag. 241. Edit. Paris. Monachor. S. Mauri.

(3) Commentarior. in Cap. III. Isaiæ v. 14. pag. 39. Tom. III. Opp. Edit. Paris. Martianæi. & in Psalm. XLIV. pag. 241. T. II. Edit. ejusd. & in Epist. ad. Asellam XXVIII. al. XCIX. pag. 166. Edit. ejusd. T. IV. P. II. & in Dialogo contra Luciferianos pag. 295. Tom. ejusd.

(4) Homilia III. ad Populum Antiochenum pag. 38. Tom. II. Opp. Edit Paris. an. 1713. Lib. III. de Sacerdotio Cap. XIV. p. 390. Tom. I. Opp. Et Epist. ad Episcopos, & Presbyteros detrusos in Carcerem. Tom. III. Opp. Edit. ejusd. p. 526. & Epist. ad Innoc. I. Papam Tom. ejusd. pag. 517. sqq. &c.

(5) S. Epiphan. Salaminæ Hæres. LXXV. n. v. pag. 908. Edit. Paris. an. 1622.

(6) Lib. I. de Schismate Donatistarum n. XIII. p. 14. Edit. Antuerp. an. 1702. „ Ipsi, inquit, Apices, & Principes omnium „ Episcopi &c;

(7) Ut ejus cetera prætermittam loca, confer Epist. XLIII. al. CLXII. ad Glorium, & Eleusium &c. n. XX. pag. 97. T. II. Opp. Edit. Paris. Monachor. Congregat. Sancti Mauri.

(8) Lib. III. Epist. CXLIX. pag. 356. Edit. Paris. an. 1638.

(9) Inter opera S. Augustini Tom. III. P. I. in Append. pag. 39. Edit. Paris. Monachor. Congreg. S. Mauri.

(10) Honorius Augustus Epist. ad Arcadium, quæ est VIII. inter Epistolas Innoc. I. P. M. n. I. Tom. I. Epistolar. Romanor. Pontific. pag. 803. Edit. an. 1721. de caussa Johannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani agens: „ Auctor, inquit, no- „ stri imperii, & Reipublicæ, quam nobis credidit, guberna- „ tor omnipotens Deus, funestis, exsecrabilibusque commissis „ crederetur irasci; cum si quid de caussa Religionis ageretur, „ Epi-

quæ denique ab Imperatoribus, a Patribus, Scriptoribusque ceteris, qui deinde floruerunt, hoc de genere omni memoriæ prodita sunt; quæque tam inter se congruunt, ut nullum testimonium cujusquam eorum afferri possit, quod non sit reliquorum dictis mirifice consentaneum. Atque ea quidem, si otium esset, vel si ratio postularet, describerem. Tibi autem sic confirmo, esse ipsa me, si quidem jusseris, accuratissime descripturum.

XX. Quid, sententia Christi, in Apostolorum Principem, inque hujus Successores Romanos Pontifices manaverit dignitatis, & potestatis, alio loco demonstrabitur; efficieturque Ecclesiæ Catholicæ consensione, decretis, definitionibus, nihil esse hoc item de capite controversiae, Pufendorfiana doctrina orthodoxo dogmati repugnantius; quam tu tamen doctrinam catholicam esse, veramque, ut vidimus, arbitrare. Interea ex iis, quæ paucis supra comprehendimus, perspicuum fane

Pufendorfiana doctrina de forma Regiminis Ecclesiae, in qua Pontifex Romanus nihil præcipui juris, auctoritatisque obtineat, neve Caput sit, reprobatur a Patribus, damnaturque ab orthodoxis quibusq; Ecclesiis, Gallicanis præsertim, ut verbis Christi, dogmatique Fidei adversaria.

V

„ Episcopale oportuerit esse JUDICIUM. Ad illos enim Di„ vinarum rerum interpretatio; ad nos religionis spectat ob„ sequium „. Et n. v. pag. 504. „ Erat inter Episcopos caussa, „ quæ collato, tractatoque consilio deberet absolvi &c. „ Theodosius junior Augustus in iis Litteris, quas ad Synodum Ephesinam an. 431. dedit, Tom. I. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 1346. „ Nullo modo, inquit, commune quidquam „ habere oportet (laicum); cum non liceat, ut qui relatus in „ Episcoporum catalogum non est, implicet se negotiis Eccle„ siasticis „. Confer Acta Cleri Gallicani: Tractat. de Jurisdictione Eccl. Tom. VI. pag. 3. sqq. Edit. Paris. an 17.16.

ne fit, & fuisse Petrum, & esse ejus Successorem Pontificem Romanum Caput omnium Christianorum *visibile* (1), *Centrum unitatis, Pastorem primum, non solum primatu honoris, & præsidentiæ, sed jurisdictionis* (2) *etiam*; idque ei genus honoris, ac potestatis negari, salva fide, non posse; & *articulum* præterea esse *fidei, jurisdictionis, ac potestatis judicium ad Romanum eumdem Pontificem pertinere* (3), *cui Christus universam Ecclesiam pascendam tradiderit, &* GUBERNANDAM (4). Hæc vero una omnium Catholicorum summa, concors, certissima sententia est, Gallis non modo non resistentibus, verum etiam magnopere affirmantibus; planeque sperantibus, sententiæ ejusdem præsidiis, reduci Heterodoxos ad ovile Christi, atque corrigi ad frugem posse. Nam hanc methodum Episcopi Galliarum, ut ad Ecclesiam Catholicam Protestantes revocent, proponunt (5): *Ostendendum* Novatoribus iisdem,

---

(1) Vide pag.169. hujus Vol.
(2) Confer pag.173. sqq. ejusd. nostri Volum.
(3) Ibid. pag. 175.
(4) Ibid. pag. 179. sqq.
(5) Act. Cleri Gallic. Tit. de la Foy Catholique pag. 30. Tom.I. Edit.Paris. an.1716. „ Montrer, que l'Eglise Romaine, „ ou celle qui reconnoit par toute la terre le Pape, ou l'Eve- „ que de Rome Successeur de Saint Pierre pour Chef, est la „ vraie Eglise, parce qu'il n'y a qu'elle, qui en ait la mar- „ que indubitable, qui est la perpetuite visible sans interru- „ ption depuis Jesus Christ jusqu' a maintenant. C'est une me- „ thode commune à tous les Catholiques, & qui est tres bien, „ & brie-

dem, ajunt, *Ecclesiam Romanam, hoc est, illam, quæ ubique gentium agnoscit Papam, seu Romanum Episcopum Successorem Sancti Petri* PRO CAPITE, *esse veram Ecclesiam; propterea quod, præter illam, nulla sit, cui indubia nota competat, quæ quidem (nota) est perpetuitas visibilis sine interruptione a Christo ad hanc usque ætatem. Hanc methodum communem omnium Catholicorum optime, brevissimeque esse expositam in parvo Tractatu de vera Ecclesia, ei Tractationi adnexo, quæ est de Pacifica methodo. Hunc illum esse modum, quem sæpe adhibet S. Augustinus adversus Donatistas in eo præcipue Libro, qui inscribitur de Unitate Ecclesiæ, atque in suis Epistolis, e quibus illustriora loca referuntur ab Archiepiscopo Rothomagensi in sua Apologia Evangelii Libro I.*(1) *quo in Libro egregie hac de re differit*. Quid? Si in Fidei Professione, quæ obtinet in Ecclesia Catholica universa, quamque Episcopi Galliarum ab hæreticorum calumnia vindicant, hæc dogmatis loco omnino habenda proponantur? *Sanctam, Catholicam, & Apo-*

„ & brievement exposée dans le petit Traité de la vraie Egli-
„ se, joint a celui de la Methode pacifique. C'est la moien,
„ que Saint Augustin emploie le plus souvent contre les Do-
„ natistes, & principalement au livre de l'Unite de l'Eglise,
„ & dans ses Epitres, dont les plus beaux endroits sur cette
„ matiere sont rapportez par feu M. l'Archeveque de Rouen
„ dans son Apologie de l'Evangile au livre premier, où il trai-
„ te excellement cette matiere „.

(1) Confer Francisci de Harlay Archiepiscopi Rothomagensis Apologiam Evangelii pro Catholicis ad Jacobum Majoris Britanniæ Regem Lib. I. pag. 76. sqq. Edit. Paris. an. 1625.

& Apostolicam Romanam Eclesiam OMNIUM ECCLESIARUM MATREM ET *Magistram agnosci* oportere: *Romanoque Pontifici Beati Petri Apostolorum Principis successori , ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam* præstari , atque *jurari* (1) . Age vero , hujusce articuli confirmandi caussa , annon Clerus idem Gallicanus (2) loca e Synodi Tridentinæ Sess. XXV. describit ; quorum est primum hujusmodi : „ Præcipit Sancta Synodus Patriar„ chis , Primatibus , Archiepiscopis , & „ Episcopis , & omnibus aliis &c. ut ve„ ram obedientiam Summo Romano Ponti„ fici spondeant , & profiteantur (3) „ : alterum vero habet hoc modo : *Sancta Romana* Ecclesia omnium Ecclesiarum Mater & Magistra , statuit &c. (4) ? Quid quæris ? Et auctoritate Majorum & verbis ipsis Servatoris Christi fretus, plus etiam juris Pontifici, Sedique Apostolicæ datum, (5) prædicat Bossuetius in ea Oratione , quam ad Episcopos Collegas suos Parisiis in Comitiis Cleri habuit an. 1682. quamque probatam eorumdem Episcoporum consensu , commendatamque fuisse ostendimus (6) . Atque Ecclesiæ quidem tra-

(1) Actor. Cler. Gallic. Tom. eod. I. Tit. eod. Artic. VII. pag. 91. Confer ejusd. Cleri Epist. ad Innoc. X. ibid. p. 236. sqq.
(2) Ibid.
(3) Synod. Trid. Sess. XXV. De Reform. Cap. II.
(4) Sess. ead. Decret. de Cibor. delectu .
(5) Vide Vol. hujus pag. 177. sqq.
(6) Vide ejusd. Vol. nostri pag. 177.

traditione hæc eadem jura niti, demonſtrat is Antiſtes Rotomagenſium, quem Clerus idem Gallicanus, excellenter in primis hoc in genere argumenti fuiſſe verſatum docet. Hujus ego Antiſtitis verbis rem confici malo, quam meis. Nec vero de Pontifice Maximo ſolum, ſed de Eccleſia etiam Romana ſcribit, confirmatque *ſubordinationem* Eccleſiarum illam, quam negare audet Pufendorfius. Sic autem habet (1): „ Hoc dico:
„ Hanc ipſam Romam antiquiſſimam, religioſiſſimam, Principem omnium ſacrorum, quæ apud omnes gentes, nationeſque ſint, ex ſuis templis ac ſedibus, Schiſmaticorum opera, fruſtra dici, credive ſublatam. Fingant, qui legere, aut audivere, nuſquam SACRATISSIMAS ILLAS ECLLESIÆ CHRISTI VOCES, quæ tot columnis, quot ſyllabis ECCLESIÆ DE SUO PASTORE FIDEM FULCIUNT, AC SUSTENTANT: SANCTA SEDES, ὁ ἅγιος θρόνος, *Sedes* PRINCIPIS APOSTOLORUM, *Thronus* PRINCIPIS PETRI ὁ θρόνος τοῦ κορυφαίου πέτρου: *Regni cæleſtis Clavigeri Apoſtolica Sedes*, & PRÆCIPUA, AC SUMMA DIGNITAS, & POTESTAS: *Cathedra Apoſtolica*, *Romana Eccleſia*, *in* QUA SEMPER APOSTOLICÆ CATHEDRÆ, VIGUIT PRINCIPATUS: PRIMA *Cathedra Cory-*

 „ *phæi*

(1) Franciſcus Harlay Archiep. Rothomag. Apolog. Evang. Lib. II. pag. 235. Edit. Pariſ. an. 1625.

„ *phai Apostolorum Throni* PETRI , ἡ πρώτη κα-
„ θέδρα τοῦ κορυφαίου ἐν ἀποστόλις τοῦ θρόνου
„ πέτρου : SUMMA SEDES , *ceterarum Sedium*
„ *Magistra* : *Omnium Ecclesiarum mater* , *&*
„ *Magistra* SANCTA , CATHOLICA , & APOSTO-
„ LICA ROMANA ECCLESIA : Incorrupta co-
„ lumna Ecclesiarum : . CAPUT OMNIUM EC-
„ CLESIARUM : *Primatus Ecclesiarum* : *Prima*
„ *Sedes Apostolica* : SUPREMUS APOSTOLICUS
„ THRONUS : *Apostolica* ARX *&* SUMMITAS :
„ PRIMATUS SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE :
„ *spiritalis* DOMINATIO ECCLESIAE ROMANAE :
„ PRINCIPATUS DIVINAE POTESTATIS : *Mater*
„ *universorum Christi fidelium* , *&* *Magistra*:
„ *Romanæ Ecclesiæ* , *disponente Domino* , *su-*
„ *per omnes alias ordinariæ* POTESTATIS PRIN-
„ CIPATUS : *Apostolici Throni* MAGISTRALIS
„ AUCTORITAS : PRIMÆ CATHEDRÆ POTESTAS :
„ *Apostolatus vester* : *vestrum divinum* , *&*
„ *Apostolicum judicium* : PRINCIPATUS EPI-
„ SCOPATUS : PRINCIPATUS SACERDOTII : Hæc
„ ad Sedem. Ad Sedentem vero illa per-
„ tinent : *Summus Pontifex* : PASTORUM PRIN-
„ CEPS : APOSTOLICÆ SUMMÆ SEDIS PRÆSUL :
„ UNIVERSALIS ECCLESIÆ PRÆSUL.. *Hierarcha* .
„ *Patriarcha Patriarcharum* , *&* *Summus*
„ *Sacerdos Summorum Sacerdotum* : *Magnæ* ,
„ *ac primæ Sedis Summus Pontifex* : . *Cuncta-*
„ *rum Sedium Patriarcha* . *Principis* [*idest*
„ *Petri* , *quem primum Apostolorum* , *&* *Emi-*

„ *nen-*

„ *nentissimum Martyrum* Augustinus *Libro*
„ *VI. de Baptismo* contra *Donatistas* appel-
„ lat] SUCCESSOR : . MAGNUS PONTIFEX .. EPI-
„ SCOPORUM EPISCOPUS : APOSTOLICÆ SUM-
„ MITATIS PONTIFICALISSIMUS ANTISTES,
„ AC PRÆSES ὁ τῆς ἀποστολικῆς ἀκροπόλεως ἀρ-
„ χιερατικώτατος πρόεδρος : *Oecumenicæ Ec-*
„ *clesiæ* PROTOTHRONUS : SUMMUS APOSTOLO-
„ RUM VERTEX : PONTIFEX, & UNIVERSALIS
„ ECCLESIÆ PRAESES ... CUSTOS FIDEI .. CA-
„ PUT TOTIUS FIDEI : & id genus reliqua
„ infiniti numeri, & argumenti, quæ cui-
„ vis antiquitatis perdiligenter studioso ob-
„ via ferme ubique esse constat. Quibus
„ olim commotior Augustinus, Petiliano
„ Donatistae, *Libro II.* Contra ejusdem lit-
„ teras dixit: *Verumtamem si omnes per to-*
„ *tum orbem tales essent, quales vanissime*
„ *criminaris*, CATHEDRA TIBI QUID FECIT
„ ECCLESIÆ ROMANÆ, *in qua Petrus sedit*,
„ *& in qua hodie Anastasius sedet : Vel Ec-*
„ *clesiæ Hierosolymitanæ, in qua Jacobus se-*
„ *dit, & in qua hodie Johannes sedet, qui-*
„ *bus nos in catholica unitate connectimur*,
„ *& a quibus vos nefario furore separastis ?*
„ *Hæc si cogitaretis, non propter homines,*
„ *quos infamatis, blasphemaretis Cathedram*
„ *Apostolicam, cui non communicatis. Sed*
„ *quid est aliud, quam nescire, quid dicere,*

 „ *& ta-*

„ *& tamen non posse, nisi maledicere* [1] „ ? Haec ille ex Traditionis monumentis expressa complexus est breviter. His autem effici (contra atque Pufendorfius statuat) & *praeminere* Romanum Pontificem Christianis omnibus, & hos proinde ipsi esse *subordinatos*, *& Ecclesiarum subordinationem sub Romana dari*, quis neget ? Nam ei, qui *Caput* conspicuum omnium Christianorum sit (2) qua Successor est Petri; qui *Primus* sit in Pastoribus (3); qui teneat *eminentiorem locum* ? Ei, cujus *maximae sint praerogativae, planeque divinae*; qui sit *particeps gloriosarum praeminentiarum, quas Dei filius concesserit primo suorum Apostolorum*; qui *Pastor sit Primus, Primus Episcopus, Primus Jesu Christi Vicarius in terris, Primus Pontifex, Praefectus a Christo gregi universo, ac Primus quidem Primatu non solum praesidentiae, ac honoris, verum etiam jurisdictionis* [4], *ut vigilan-*

(1) Confer, quae de Titulis honorum B. Petri scripsimus in V. Antiquitatum Christianarum Volumine pag. 531. sqq. testimoniis freti Sanctorum Patrum: & quae de potiore Petri principatu persequuti sumus ibid. pag. 92. sqq. & pag. 292. sqq. 409. sqq. allatis (serie servata seculorum) testimoniis Majorum; neque vero testimonii Patrum modo; sed etiam Christianorum veterum pictis vitris, lucernis, liturgiarumque monumentis. Multa praeterea de Pontificis Maximi Primatu, ac Potestate ex Libris Patrum, Synodorumque Actis loca descripsimus in Parte II Voluminis V. earumdem Antiquitatum, pag. 8. sqq. quae sane illustria sunt, quaeque, si otium fuerit (erit autem aliquando, uti plane spero) edentur in lucem.

(2) Vide supra pag. 168. sqq.

(3) Ibid. p. 171.

(4) Ibid. p. 173.

gilantia (1) *potestate*, *judicio* [2] *suo unitatem tueatur*, *cum centrum sit catholicæ consociationis*? Ei cujus *si qui deserant Cathedram*, *iidem esse in Ecclesia* desinant [3]; in quo *vivat*, *& maneat*, *& loquatur Petrus aeterni ædificii fundamentum*, *ut dictum a Christo est*; qui *Summus sit Pontifex*; qui *Pastorum Princeps*; qui *Summus Sacerdos Summorum Sacerdotum*; qui *Apostolicæ Summitatis Antistes*, *ac vertex &c*? [4] Ei, inquam, qui sit ejusmodi, ut est revera; & cui [Gallorum, ad quos provocas: Gallorum autem? immo omnium totius orbis Antistitum orthodoxorum testificatione] id genus honoris, potestatis, juris (salva Majorum traditione, Auctoritate Scripturarum, Fide denique) adimi nullo modo possit? Ei, dico, *præeminentiam* quisquam recuset concedere, qua sibi reliquos *subordinatos* habeat, & obsequentes?

Rursum quo quisquam ore *præeminere* ceteris Sedibus, Thronis, Ecclesiis eam Sedem, eum Thronum, eam Ecclesiam inficietur, cujus *maximæ* item *prærogativæ* sint, *planeque Divinæ*; quæ *Symbolum*, *Centrumque sit unitatis Catholicæ* [5]; cui *affixus sit*

(1) Ibid. p. 173. & 175.
(2) Ibid. p. 175. sq.
(3) Ibid. p. 176.
(4) Ibid. p. 310. sq.
(5) Ibid. pag. 173. & 175. sq.

sit primatus ordinis, *&* *potestatis* [1]; quæ *deseri* nequeat, quin ipsam *deserentes* in Ecclesia esse *desinant* [2]; quæ *Mater*, *Magistra*, *Caput sit omnium Sanctarum Dei Ecclesiarum* (3); ad quam *propter ejus Præcipuam Principalitatem* omnem Ecclesiam *convenire necesse sit* (4); quare eos, quibus cum hac *non conveniat*, *confundi sine discussione*, *longeque a centro recedere* (5); quæ *ceterarum omnium Suprema*, *Princeps*, *Matrix*, *Arx*, *incorrupta Columna sit*; quæ sit *Primatus Ecclesiarum*, *Supremus Apostolicus Thronus*, *Apostolica Summitas Divinæ potestatis*; *quæque Apostolici Throni Magistrali auctoritate præstet* (6)? Jam vero si ceteris Ecclesiis hoc illa modo (fatentibus orthodoxis quibusque, Gallis in primis, quorum tamen præsidiis te niti arbitrare) *praeminet*; qui tandem eo jure (non violata Scriptura, Traditione, uno verbo, Fide) privabitur, quo jure fit, ut ipsi eædem Ecclesiæ ceteræ *subordinatæ* & sint revera, & habeantur? Id cum ita sit, ecquem tu Orthodoxum confidis fore, qui credat, ejus hominis, qui contra [non secus ac Pufendorfius] statuat, veram esse, catholicamque

que

(1) Pag. 175.
(2) Ibid. pag. 176.
(3) Pag. 177. & 309. sqq.
(4) Ibid. pag. 178.
(5) Ibid. pag. 178.
(6) Ibid. pag. 309. sqq.

que ſententiam? Equidem (ſi doctrinæ catholicæ, Scripturarum, Traditioniſque divinæ præſidiis munitae, habenda ratio eſt (habenda eſt autem maxima) ſic, nihil hæſitans, cenſeo: orthodoxorum, qui iſtud ſententiæ genus uti falſum, & acatholicum deteſtentur, omnes; qui autem uti verum, atque catholicum probent, fore neminem.

XXI. Voluntate, ſeu ordinatione, ſeu decreto Dei (ut Scriptura, Traditioque poſtulant) *certam* quamdam *Eccleſiaſtici Regiminis* formam eſſe conſtitutam, demonſtratum eſt. Sequitur, ut explicem, ea ne propria meri *Collegii* ſit, an *Reipublicæ*, ſeu *Civitatis*.

Sit ne Eccleſia Civitas, ſive Status, ut barbare Pufendorfius, quem modo ſequiturFebronius, ſcribit. Is Febronius neque res, neque verba definiens, ſic agit, ut ſecum pugnet. Quid Civitas ſit, oſtenditur veterum teſtimoniis; demõſtraturqueScripturarum, Patrumque auctoritate, Eccleſiam dici apte Civitatem poſſe.

Nam de *Statu* non eſt, cur eſſe ſollicitus debeam. Quid enim eam vocem morer, quæ & ab Latinis numquam iſta ſignificatione, quam ei barbare Pufendorfius attribuit, uſurpata ſit; & ita interdum abs te implicatur, ut quid ipſa tu moliare, aut quid quæras, non ſolum non intelligere quiſquam, ſed ne ſuſpiciari quidem poſſit? Quod ſi modo hoc, modo alio ſenſu eam tibi vocem adhibendam putas; cur non ante opportune, definiendo, ſeu deſcribendo, indicas, quid eadem tibi voce velis; vel quorſum evadat, tanta iſta, tamque improviſo interdum ſibi ſuccedens ſignificationum varietas? Verum ita te huc, atque illuc ver-

versas, ut (modo ne præceptioni pareas Philosophorum, qui quod in quæstionem venit, definitione declarandum jubent) nil labores, oritura ne progressu disputationis non minus de verbis sit, quam de rebus contentio. Sed ad institutum ut redeam, cognosce, quæso te, quam perplexe, quamque tecum confligens de *Statu* loquare. *Status*, inquis, seu *Civitas* [1]. Sit ita plane: per me licet. Atqui *Statum* deinde, *Regimenque Ecclesiæ* [2] concedis, cui rationem adimis *Civitatis*. Non ergo, te judice, idem erit *Status*, ac *Civitas*; vel si perstas, idemque vis fore, quoniam tamen *Statum* etiam Ecclesiæ ponis, quam esse *Civitatem* negas; *Status* tibi Ecclesia; *non Status* erit, quod pugnans est. Rursum *Regna Monarchica paucissima*, scribis, esse, quæ *Status* [3] habeant. Quid? Ulla ne esse *Monarchica Regna* censes, quæ careant *Civitatibus*?

Verumtamen *Status*, & *Civitas* reciprocentur quidem, ut voles: nam per me, quemadmodum dixi, nihil obstat, quin liceat. Illud quæro: quid *Civitatis* indices nomine? Sed intelligo, quam frustra abs te quæram, qui involvi rem omnem, implicarique feras potius, quam ut delectari definitio-

(1) Vide loca Febronii pag.184. hujus Vol. & pag.189.
(2) Ibid. pag. 184.
(3) Ibid. pag. 189.

nitionibus videare. Itaque, ut mihi, causſæque conſulam, ad auctoritatem me conferam Veterum, qui latinarum, græcarumve litterarum periti in primis eſſent. Cicero in *Somnio Scipionis* (1): *Civitates, coetus eſſe hominum ſociatos*, ſcribit. Idem in Oratione pro Sextio (2), *conventicula*, memorat, *hominum, quæ poſtea civitates nominatæ ſunt*. Atque, ut ille ipſe eſt auctor apud Nonium (3): *Civitas omnis in hominibus in unam Societatem junctis æſtimatur*. Horum ſunt ſimilia, quæ Plato in Republica (4), & in Politica Ariſtoteles (5) ſtatuunt. Neque diſcrepant Stoici. Quamquam fuit in his illud ſingulare, ut cælum civitatem eſſe; in terris autem civitates non tam eſſe, quam dici, defenderent. Quare Clemens Alexandrinus in IV. Stromateon (6) Libro: *Dicunt*, inquit, *Stoici, cælum quidem proprie civitatem; quæ autem ſunt hic in terra, non eſſe civitates: dici enim, ſed non eſſe*. Is Ipſe (nam Patrum uti, quam Philoſophorum auctoritate malo) is, inquam, Clemens civitatem deinde definiens: *honeſtum ſyſtema* eſſe affirmat, *& multitudinem hominum, quæ lege*

(1) Cap. III.
(2) Cap. XIX. & XLII.
(3) De Differentiis verborum pag. 249. Edit. Pariſ. an. 1614.
(4) Lib. II. pag. 369. Edit. Pariſ. an. 1578.
(5) Lib. II. Cap. II. pag. 397. ſq. Edit. Colon. an. 1606. T. II.
(6) Pag. 543. Edit. Pariſ. an. 1641.

lege regitur. His consentanea scribit ille, qui in *Isaiam* Commentaria vulgavit, quæ circumferuntur Basilii Magni nomine [1]: Nam *Civitatem*, ait, *esse systema*, seu *coetum ex diversis institutis conspirantium ad communem vitæ societatem*. Quin etiam Basilius ipse in Psalmum XLV. (2): definiri Civitatem a quibusdam animadvertit, *Systema*, seu *coetum constabilitum*, *&* *legibus administratum*. Eodem, ut est jam ostensum, revolvitur, quæ tradita est a Pufendorfio, definitio (3). Age nunc, nega, Ecclesiam *Civitatem*, *&* *Statum* esse, si quidem eadem est Status notio, atque Civitatis. Quomodo autem id tu audeas, cum Plane Scripturarum, Patrumque vi confiteri cogare, multitudinem tantam Christianorum esse, quæ ad Statum, seu Civitatem constituendam plusquam satis sit (4); eamque multitudinem in societatem, corpus, coetumque visibilem unum coaluisse (5), in quo alii præsint & regant, alii subdantur, & pareant (6), iisdemque institutis, ac legibus Evangelicis teneantur? Quæ enim est, nisi hæc Civitas γνησίως, proprieque est, si modo veteres non Ethnicos solum, sed Christianos etiam duces sequare? Quid?

(1) Tom. I. Opp. Basilii pag. 391. Edit. Paris. an. 1721.
(2) Tom. I. n. IV. pag. 173.
(3) Vide supra Epist. II. nostram n. XII. XIII. p. 212. sqq.
(4) Ibid. n. XVII. pag. 255. sqq.
(5) Ibid. n. XVIII. pag. 265. sqq.
(6) Ibid. n. XIX. pag. 285.

Quid? In sacris Litteris, inque Monumentis Traditionum, annon & *Cives* Christiani, & Ecclesia *Civitas* appellatur; ac *Civitas* quidem patens, ut involvi tenebris nullo modo possit? Est in Evangelio Matthæi cap. v. hoc modo: non potest *Civitas abscondi supra montem posita* (1). De Ecclesia intelligunt Patres, atque in his quidem Augustinus, qui locum *Psalmi* XLVII. (2) *in Civitate Dei nostri*, explicans: *De hoc*, inquit, *alibi dicitur:* quis ascendet in montem Domini?. *Hæc est Civitas in monte posita, quæ abscondi non potest*. Et Lib. II. Contra Cresconium (3): *Extat Ecclesia cunctis clara, atque conspicua; quippe* CIVITAS, *quæ* ABSCONDI NON POTEST SUPER MONTEM CONSTITUTA, *per quam dominatur Christus a mari usque ad mare &c.* Prætermitto Patrum ceterorum testimonia, ne longior sim, quam oporteat. Jam vero cum *Civitas* Ecclesia in Evangelio dicatur; inque Apocalypsi Johannis eadem *Sancta* vocetur *Hierusalem Civitas* (4); quid mirum, si Christiani a Paulo in II. Epistola ad Ephesios, *Sanctorum Cives* (5) appellentur? *Cives* enim eos dici constat, qui sunt nexi vinculo societatis, in qua

(1) V. 14.
(2) Num. II. p. 311. Tom. IV. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700.
(3) Cap. XXXVI. n. 45. p. 294. Tom. IX.
(4) Cap. XXI. v. 2. Vide S. Aug. de Civ. Dei L. XIX. c. XVII.
(5) V. 19.

qua leges valeant, & in qua Magistratus cum auctoritate [1] versentur, qui regant ceteros, dentque operam, ut ne quid Respublica detrimenti ferat, neve quid committatur, quod vergere in damnum etiam privatorum possit. Est vero perspicuum eos, qui Christianæ Religioni dant nomina, in societatem venire, quæ fidei legumque Evangelicarum nexu colligata sit, & in qua
„ ordo constituerit, ut alii oves sint: alii
„ PRÆSINT, ALII SUBSINT, AC PAREANT:
„ alius veluti caput sit, alius pes, alius
„ manus, alius oculi, alius aliud quoddam
„ Corporis membrum ad totius Ecclesiæ
„ concinnitatem & utilitatem. At quemad-
„ modum in corporibus nec membra inter
„ se divulsa sunt; verum cuncta unum cor-
„ pus sunt ex diversis membris conflatum;
„ nec rursum idem omnium munus est, ta-
„ metsi alioqui ad benevolentiæ, concor-
„ diæque necessitatem honorisque parem in
„ disparibus rationem, alia aliorum opera
„ ex aequo indigeant .. ad eumdem quo-
„ que

---

(1) Confer Cicer. Paradox. IV. pag. 504. sq. Tom. III. Opp. Edit. Genev. an. 1743. quo loco: „ Quæ est enim Civitas, in-
„ quit. Omnisne conventus etiam ferorum, & immanium?
„ Omnisne etiam fugitivorum, ac latronum congregata unum
„ in locum multitudo? Certe negabis. Non igitur erat illa
„ tunc Civitas, cum leges in ea nihil valebant; cum judicia
„ jacebant; cum ferro pulsis Magistratibus, Senatus nomen in
„ Republica non erat. Prædonum ille concursus; non Civitas
„ erat. Itaque pulsus ego Civitate non sum, quæ nulla erat..
„ Ergo ego semper CIVIS &c. „

„ que modum apud nos , hoc eſt in com-
„ muni Chriſti Corpore res ſeſe habet . O-
„ mnes enim Corpus unum in Chriſto ſu-
„ mus , ſinguli autem Chriſti , atque alii
„ aliorum membra . *Pars enim principatur,*
„ *& præſidet ; pars autem ducitur , & pa-*
„ *ret :* & quamvis non eadem ſit partis u-
„ triuſque actio , niſi quis idem eſſe con-
„ tendat præeſſe , quod parere ; fiunt ta-
„ men utrique in unum Chriſtum , ab eo-
„ dem ſpiritu conſtructi , atque compa-
„ cti (1) „ . Tertullianus autem (2); Hila-
rius Diaconus is , qui Damaſi Pontificis
temporibus floruit , quique Commentaria
edidit in Epiſtolas Pauli , quæ quidem Com-
mentaria extant inter S. Ambroſii opera [3];
S. Johannes Chryſoſtomus [4] ; S. Auguſti-
nus [5] &c. ideo *cives* nos eſſe *Sanctorum* a
Paulo ipſo vocatos ſcribunt , quod donati
X ſimus

(1) Greg. Nazianz. Orat. XXVI. pag.449. T.I. Edit.Colon. an. 1690.

(2) Lib.V.contr.Marc. C.XVII.p.482. ſq.Edit.Ven.an.1744.

(3) In Epiſt. ad Epheſ. Cap. II. pag. 280. Tom. IV. Opp. S. Ambroſ. Edit. Ven. an. 1751.

(4) In Epiſt. ad Epheſ. Cap. II. n. 1. pag. 39. Edit. Pariſ. an. 1734.

(5) S. Auguſt. In Pſalm. CXVIII. Serm.VIII. n. 1. pag.970. Tom.IV. Edit. Opp.Antuerp. an. 1700. quo loco eos , qui extra Eccleſiam ſunt „ peregrinos ait eſſe , non huic terrae , ſed „ POPVLO Dei , a quo ſunt alienigenæ . Vnde credentibus, „ & SANCTAM CIVITATEM , quæ non eſt de hoc mundo „ (etſi eſt in hoc mundo) HABERE INCIPIENTIBVS APO- „ STOLVS dicit &c. „ Atque ita quidem Pauli locum intelligi oportere , quae præcedunt , quæque conſequuntur , demonſtrant . Id Lector fatebitur , ſi diligenter græca in primis Pauli verba conſiderarit .

ſimus Chriſtiana, quæ *Sanctorum* eſt, *Civitate*. Quid plura? Patrum eſſe, ajo, omnino nullum, quin, cum Pſalmos, Prophetias (Iſaiæ præſertim) Evangelia interpretetur, *Civitatis* vocabulo in Scripturis haud perraro Eccleſiam indicari, animadvertat [1]. Cur autem iidem Patres *Civitatis* appellationem ſocietati Chriſtianæ recte attributam judicent, indicat Clemens Alexandrinus in extremo IV. Libro Stromateon: „ Res bo-„ na, inquit, eſt CIVITAS, & populus, hone-„ ſtus aliquis cœtus, & multitudo homi-„ num, quæ regitur lege, *quemadmodum Ec-„ cleſia Verbo*, (quæ eſt) CIVITAS, *in terra „ quæ non poteſt obſideri, nec opprimi* [2] „. *Rem* præterea *Sacram publicam*, *Civitatemve* Eccleſiam ipſam nominat Euſebius [3] Cæſa-

(1) Huc ſpectant, quæ animadvertit Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone n. LXIII. ſqq. pag. 168. & n. CXIX. pag. 224. Edit. Opp. Venetae an. 1747. Tertull. Lib. adv. Judaeos cap. IV. & VI. Multo agunt clarius Origenes Homil. V. in Hierem. n. XV. pag. 109. Tom. III. Opp. Edit. Venetæ an. 1743. Euſeb. Caeſar. in Pſalm. LXXXVI. pag. 539. ſqq. Tom. I. Collect. Veter. PP. Edit. Pariſ. an. 1706. & Demonſtr. Evang. Cap. IV. Lib. V. pag. 225. Edit. Colon. an. 1688. & Lib. VI. cap. XVII. pag. 283. & S. Hilar. Comment. in Matth. Evang. Cap. IV. n. 12. pag 624. Edit. Pariſ. an. 1693. & n. 24. pag. 628. S. Baſilius in Pſ. XLV. n. IV. pag. 173. Tom. I. Opp. Edit. Pariſ. an. 1721. utque ceteros mittam, ne ſim in re non neceſſaria longior, S. Auguſtinus ſexcentis in locis, præſertim autem Enarrat. in Pſalm. LXXI. n. 18. pag. 562. T. IV. Edit. Antuerp. an. 1700. quo loco hanc conſtituit regulam, cum in Scripturis Civitas ſine adjuncto nominatur in bono, intelligitur de Civitate Dei, ſeu Eccleſia.

(2) Pag. 543. Edit. Pariſ. an. 1641.

(3) In Pſalm. LXXXVI. pag. 538. ſq. „ Civitatem Dei, „ quæ in Pſalmo nominatur, eam eſſe putare, inquit, quæ in „ Pa-

Cæſarienſis , non in Commentariis modo , quos edidit in Pſalmos ; ſed etiam in Evangelica Demonſtratione . Quod idem factum ab Athanaſio [1] , Hilario [2] , Baſilioque [3] fuiſſe video . Cyrillus autem Hieroſolymitanus , qui Civitatis cæleſtis Hieruſalem Eccleſiam in terris agentem imitationem, dicit, eſſe ; indicet neceſſe eſt , in hanc item commode cadere *Civitatis* nomen (4) . Ambroſius porro *Civitatem Dei Eccleſiam* teſtatur eſſe , in Expoſitione *Pſalmi*

„ Palæſtina olim Judaeorum Metropolis erat, id non ſolum vi-
„ le , & abjectum , ſed etiam impium eſſet . . . Quod ſi quis
„ perpendat , SOLERE DIVINAS , & PROPHETICAS VO-
„ CES CIVITATEM DEI VOCARE pium POLITEUMA
„ (ſeu pium CIVILE INSTITUTUM) is ſane videbit , quo
„ pacto per totum orbem Deo dilectam illam , & piam PO-
„ LITIAM , & CIVITATEM Salvator . . fundaverit , & fir-
„ maverit . . Nam DEI CIVITATEM , videlicet POLITIAM
„ ſecundum Deum per totum orbem ſolus ille in ipſa Civita-
„ te genitus conſtituit , & firmavit per Eccleſiam ſuam catho-
„ licam, in omni Loco, Regione,& Civitate conſtitutam &c.„
Idem in Demonſtrat. Evangelicae Lib. I. Cap. VI. p. 21. & 24.
POLITIAM , hoc eſt REMPUBLICAM, ſeu CIVITATEM vocat Eccleſiam . Quod ipſum facit Cap. IX. pag. 32. & Lib. V. Cap. IV. pag. 225.

(1) Is item Politeuma Eccleſiæ nominat , cui turrium loco ſint Angeli , & cuſtodiarum . In Pſ. XLVII. Tom. II. Collection. Veter. PP. pag. 93.

(2) In Matth. Commentar. Cap. IV. n. 24. pag. 628. „ Eccleſia , inquit , id eſt Corpus Chriſti , quæ magni Regis eſt „ Civitas „ .

(3) In Pſ. XLV. n. 4. pag. 173. T. I. „ Fluvius , inquit , „ omnem ſimul CIVITATEM Dei laetificat , nempe , certum „ eorum , qui ſuum in caelis habent POLITEUMA „ & n. 5. „ Et quoniam Deus in medio Civitatis eſt , eam ſtabilitate „ donabit , primo lucis ortu opem ei afferens . Sive igitur il- „ li , quæ ſurſum eſt Hieruſalem , ſive ECCLESIÆ , QVÆ „ INFRA EST , Civitatis nomen aptatum fuerit , ſanctificavit in ea tabernaculum ſuum Altiſsimus „ . Confer ejuſdem Epiſtolam LXI. n. 1. pag.252 Tom. III.

(4) Catech. XVIII. n. XXVI. p.298.

mi CXVIII. (1). Quo etiam recidunt, quæ Johannes Chryfoftomus in Pfalmum XLV. fcribit (2). Sunt hujus, ceterorumque, qui poft floruerunt, *Patrum* permulta eadem de re, eaque illuftria in primis loca. Sed ne afferam, & feftinatio (nam alio propero) & brevitas operis eft impedimento. Ex his autem, quæ aut defcripta hactenus; aut indicata funt, plane perfpicis, quam tu egeris parciter.

Obftaret Febronio S. Auguftinus, etiamfi is Ecclefiam non proprietate verbi, fed cōparative Civitatem effe diceret. Quam aeftuet Febronius, quamque fe implicet?

XXI. Nam Auguftinum tantummodo commemorafti, quafi is unus Ecclefiæ aptarit appellationem Civitatis. Grave id quidem, Febroni. Sed quam vereor, ne illud gravius, quod *nihil* ipfum tibi *obftare* Auguftinum, fcribas, ajentem, *Ecclefiam effe Civitatem*: *Id enim*, inquis, *non in proprietate verbi*, *fed comparative dictum*, *nemo ambigit* (3). At principio, fi *comparative*, *obftabit* certe *Auguftinus* tibi, qui, ut mox videro, negas, *comparationem* ullam inter *Ecclefiam*, & *Civitatem* inftitui recte poffe. Rurfum, aut apte adhibita ea comparatio ab Auguftino eft, aut contra? Si apte, cur non is tibi Ecclefiae Doctor obftet? Sin autem contra, quid erit reliqui, nifi, ut inepte ab illo

(1) Num. XXXV. pag. 595. Tom. II. Opp. Edit. Venetae an. 1748.
(2) Num. 1. & 2. pag. 184. fq. Tom. V. Opp. Edit. Parif. an. 1724.
(3) Vide locum Febronii pag. 189. hujus Vol.

illo, *absurdeque* (1) actum (non secus atque in Colonienses disputans feceras (2)) vociferere; quod sane injurium est? Quæ autem non *inepta* erit, atque *absurda comparatio* rerum, quarum sit nulla similitudo, aut proportio? Quid vero *analogia*, nisi *proportio* est, *rerumve comparatio*, aliqua inter se ratione, *similium* (3)? At *analogiam* Ecclesiæ *ad politica systemata Monarchiae*, *Aristocratiae*, *Democratiae* jubes esse omnino nullam (4), propterea quod hae *formae Civitati* competant; & *Ecclesia non sit Civitas* (5). Non ergo *analogi* quidquam, sive *similis*, sive ita comparati, ut præ se *proportionem* quamdam ferat, te judice, intercedit inter *Ecclesiam*, & *Civitatem*. Nam si quid esset ejusmodi, cur non etiam *analogia* inter Ecclesiam intercederet, earumque *formarum* aliquam, quas pronuncias, in *Civitatem* unice *cadere*? An vim tu omnem vocabulo *analogiae* hactenus adnexam ita pervertes, ut id nunc demum indicare desinat, quod ad hanc usque aetatem indicavit?

Deinde, quæ ista, rogo, quam jactas, *proprietas verbi* CIVITATIS est; aut undenam

 tan-

(1) Confer locum Febronii pag. hujus Vol. 184.
(2) Vide Febronii locum in Colonienses. ibid.
(3) COMPARATIONEM, PROPORTIONEMVE latine, ANALOGIAM græce dici, auctor est Cicero n. XII. Libri de Vniversitate. Confer etiam Quintilianum Lib. I. Cap. VI. & X.
(4) Confer Febronii locum pag. 188. hujus Vol.
(5) Consule Febronii loca ibid. pag. 184. & pag. 186.

tandem dignosci, dijudicarique potest? Nam si eam e tuo opere expiscari velim, nihil agam. Non enim usquam abs te definitum invenio, quæ *proprietas verbi* CIVITAS sit, quæ non item. Contra, Augustinus clare definit, quæ *proprie* CIVITAS sit. Est autem ex ejus definitione plane consequens, Ecclesiam apte, commode, proprie appellari Civitatem posse. Quid? Tibi ne ego assentiar, qui nihil afferas, quod ad *proprietatem* illam detegendam spectet; rejiciam vero Augustinum & afferentem; & reipsa, quomodo illa Civitatis notio in Ecclesiam competat, demonstrantem? Ac est quidem Civitatis ea, quam Augustinus adhibet, hujusmodi definitio: *Nihil aliud est* Civitas, *quam hominum multitudo aliquo Societatis vinculo colligata* (1); in qua sit *ordinata imperandi, obediendique concordia*. Quibus autem vinculis colligata Ecclesia sit (2), quibusque Præpositis pareat (3), animadvertit; ostenditque multo hanc perfectiorem, atque absolutiorem Civitatem esse, quam olim Civitas fuerit Romanorum (4). Cur autem commode conspi-
cua

(1) Lib. XV. de Civ. Dei Cap. VIII. n. 2. pag. 294. Tom. VII. Edit. Antuerp. an. 1700. & Lib. XIX. Cap. XVI. pag. 424.

(2) Lib. I. Cap. XXXV. pag. 25.

(3) Lib. I. cap. IX. n. 3. pag. 8. & Lib. XIX. c. XIX. sqq. pag. 426. sqq.

(4) Lib. I. c. II. sqq. p. 3. sqq. & Lib. II. c. XIX. sqq. p. 37. sqq. & Lib. III. cap. IV. sqq. pag. 49. sqq. & Lib. IV. cap. III. sqq. p. 70.

cua , hoc eſt viſibilis ſocietas illa dici nequeat Civitas, quæ , ut de Eccleſia ſcribit Auguſtinus , vinculo ſit nexa fidei , ſpei , caritatis, pacis (1), atque ſacramentorum; & in qua alii *ſubditi* ſint , alii præſint (2) ; unuſque omnium maxime Romanus Pontifex, loco Chriſti Regis ſeculorum , principatum aſpectabilem teneat (3) ; cum quo ſervanda omnibus pax, atque unio ſit, niſi velint ab ea petra diffindi, quam non vincent *ſuperbæ inferorum portæ* (4)? Profecto, niſi hæc *Civitas* vera ſit; haud ſcio , ulla ne uſquam extet ſocietas hominum, ad quam Civitatis nomen accommodari non inepte poſſit. At *de Civitate* , ſeu *Republica*, ſeu *Statu civili* , *& politico* loquor , inquies , Audio. Verum nihil eſt tale in ea ſententia Puſendorfii, quam tu appellas Catholicam . Jam id tu *de politico*, *& civili Statu* commentus poſtea es, quam in te concitari orthodoxos intellexiſſes. Quo autem conſilio ſis commentus, tute tibi es conſcius;

p.70. ſqq. & cap.XXXIII. ſqq. pag. 88. ſqq. & Lib.V. cap.I. ſqq. pag.89. ſqq. & Lib.XI. cap.I. pag. 207. & Lib.XV. cap.IV. ſqq. pag.289.ſqq. & Lib.XVII. cap.xv.ſqq. pag.361.ſqq. & Lib.XVIII. cap.XXVIII.ſqq. p.385.ſqq. & cap.xxxiv.ſqq. p.391.ſqq. & Lib. XIX. cap.v.ſqq. pag.415. & cap.xvi. p.423. ſqq. & cap.xix. pag. 426. ſqq.

(1) Lib.XIX. de Civ.Dei cap.xvii. p.424. aliiſque in locis, quæ indicare non vacat.

(2) Lib.I. de Civ. Dei cap. ix. n. iii. pag. 8. & Lib. XIX. cap.xix. p.426.

(3) Epiſt.XLIII. n.vii. pag.69. Tom.II. Epiſt.CLXXV.n.2. pag.470. Sed de his alias.

(4) In Pſalmo contra Donatiſtas pag.5. Tom.IX.

ſcius; etſi quodcumque id fuerit, exitu ipſo perſpicio, quam ſit inane. Quid enim tu iſtinc capias commodi? Nam ſi illud *civile*, ſeu *politicum* vocas, quod *Civitatis*, ac *Politiæ*, ſeu *Reipublicæ* eſt (cum Scriptura Eccleſiam *Civitatem* ſæpe; Patres & *Civitatem* plerumque, & *Politiam* interdum, ut vidimus, nominent) quid, quæſo, impediet, quin hac ſignificatione *Statum* item Eccleſiæ *politicum*, *&* *civilem* dicere liceat? Jam ſi licet; nil iſtud tibi quidquid eſt, reſponſionis tuæ de *Civili*, ſeu *Politico Statu* proderit. Quid? Si etiam nugatorium videri poſſit, tuæque adeo officiat cauſſæ? Nam ſi de *Statu*, ſeu *Civitate Civili*, *&* *Politia Politica* loquere; aut erit tibi *Civitas non Civilis*, *&* *non Politica Politia* Eccleſia; aut non erit prorſus Eccleſia *Politia*, *&* *Civitas*. Hoc poſtremum, ut eſt demonſtratum, repugnat Scripturæ, & Patribus. Nec minus repugnat primum. Eodem enim revolvitur. Nam cum (eo, quem dixi, ſenſu) id ſit *civile*, quod *Civitatis* eſt; id *politicum*, quod *Politiæ*; cumque, te auctore, *Status*, *&* *Civitas* idem ſonent; profecto, ſi *politicum*, ſeu *civilem Statum* Eccleſiæ detraxeris, ei ſimul detrahas neceſſe eſt rationem quamlibet *Politiæ*, ſeu *Civitatis*. Quod ſi nihilominus Civitatem eſſe Eccleſiam fateare, non *politicum*, ſeu *civilem*

Sta-

Statum; *Civitas* rursum tibi, non *Civitas*; Resque *Publica*, seu *Politia*, & non *Respublica*, seu *Politia* erit Ecclesia, quod est fallax, repugnans, & nugatorium.

Sin autem *Status*, seu *Civitates*, ut ajunt, SECULI, ideo *civiles*, seu *politicas* appellas, ut eas distinguas a *Civitate*, seu *Statu sacro*; quam tum finges, Febroni, caussam, quamobrem *Civitates seculi* extare dicas posse, *sacram* non posse: aut si, ut seculares permultæ, ita una etiam *sacra* extet; illae te judice, geri *Monarchica*, quae *Aristocratia* temperata sit, regiminis forma queant; hæc nequeat? Nihil dicis aliud, quam Ecclesiam non esse *Civitatem*, seu *civilem Statum*. Atqui hoc illud est Febroni, quod cum nulla nobis ratione probare tentaveris; tum, quod caput est, a Scripturis, ac Traditione diffidet. Probasse id tibi Pufendorfium respondebis. Nam ad hunc provocas. Quid? Coges ne me, ut rursum ejus doctrinam, argumentationesque expendam, quas plenas jam esse demonstravi dogmatum hæreticorum?

At oppones, *formas* te solum illas *Regiminis Aristotelicas*, non aliud quidquam ademisse Ecclesiæ. Qui tandem? Nisi enim simul rationem ipsi negasses *Civitatis & Status*, non eo scilicet confugisses, ut *formas* easdem regiminum idcirco in eam cadere in-

inficiarere, quod *Status* ipſa non ſit, ſeu *Civitas*. Negaſti igitur ei rationem *Status*, *&* *Civitatis*, atque ita ſane, ut ne *analogiam* quidem, ſeu *proportionem*, ſeu *ſimilitudinem* ullam inter Eccleſiam, & *Civitatem* agnoſceres. Nam ſi agnoſſes aliquam; aut dari reipſa, aut dari poſſe confeſſus eſſes *analogiam*, hoc eſt *proportionem*, ſeu *ſimilitudinem* inter Eccleſiæ Regimen, eaſque *formas*, quas, tuo judicio, ſecum fert ratio *Status*, ſeu *Civitatis*. Cumque *ineptiæ*, atque *abſurdi* eos fidenter arguas, qui quærant, ullo ne modo iſtiuſmodi formæ Eccleſiæ competant, propterea *quod Eccleſia non ſit Civitas*; atque ob hanc etiam cauſſam, tam male formas eaſdem accommodari ad Eccleſiam ſtatuas, quam *pugnum ad oculum*; illud etiam ſtatuiſſe videbere, non minus abſurde, immo abſurdius accommodari ad Eccleſiam rationem, atque adeo appellationem *Civitatis* poſſe; Scripturaſque proinde, ac Patres qui accommodarint, accuſari *ineptiarum*, atque *abſurdi* etiam oportere.

Febronius Majoritatem Hierarchiæ attribuens, non Majeſtatem; Jureque Canonico ſe niti dicens, labitur, atque a Majorum doctrina recedit.

XXII. Sed cur, inquies, inſectere hominem, qui etſi *Monarchiam*, *formaſque Ariſtotelicas Regiminum* ceteras aptari Eccleſiae, niſi abſurde, non poſſe arbitretur; ei tamen concedat *Hierarchiam ex Epiſcopis*, *Presbyteris*, *ac Miniſtris* conſtantem,

cui

cui *Majoritas* (1), ut eſt in Jure Canonico, competat, non *Majeſtas*. Quam vere eas tu *formas* appelles *Ariſtotelicas*; quamque de ipſis recte ſentias, poſt oſtendam. Nunc de *Majoritate*, de qua tuum eſſe cerno erratum multiplex. Primum quid eſt, quod ſubito tam manſuetus; tamque ei Juri Canonico, in quo de *Majoritate* agitur (2), clemens, faciliſque ſis, ut ejus unius auctoritate, nihil ineſſe *Hierarchiæ* conſtituas *Majeſtatis*; cum alias tam eſſe conſueris ferus, ut illud rejiciendum, exterminandum, delendum prorſus eſſe vociferere? Provide, obſecro te, ne qui forte exiſtant, qui ut in aliis pleriſque rebus, ita in hac ipſa æquabilitatem tuam, conſtantiamque deſiderent. Deinde *Majoritatem* ne ita componi cum *Majeſtate* nequire putas, ut ea poſita, hanc tolli neceſſe ſit? Hoc ſi putas, *Majoritate* tu quidem ſpoliaris Reges: ſin autem *majores* hos eſſe gradu, dignitate, poteſtate ceteris fateare, quid erit reliqui, niſi ut exci-

---

(1) Sic enim habet Febronius Tom. III. p. 30. ſqq. „ Vnaquaeque ſecularis poteſtas ſibi ipſi fingit ſuam regiminis formam, ut hæc ſit alibi pure Monarchica, alibi pure Ariſtocratica, alibi Democratica, alibi per mixturas temperata: „ Eccleſiaſtica autem eſt. & manere debet hierarchia, non „ competens uni ſoli, ſed, ut ait Tridentinum, conſtans ex „ Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris; quapropter etiam in „ JVRE CANONICO, non dicitur MAIESTAS, ſed MAJO- „ RITAS, in cuius ſupremo Cardine omnes ſtant Epiſcopi, „ non unus dumtaxat eorum „.

(2) Decret. Gregor. IX. Lib. I. Tit. XXXIII. In VI. Tit. XVII. Extr. J. XXII. Tit. II.

excidere ipsos, jubeas, *Majestate*? Delige utrum velis; alterutrum enim tibi est concedendum. Neutrum te velle, inquies; nam est utrumque plenum injuriæ. Atqui si neutrum, ecquod tu petes e Canonico Jure præsidium; aut cur non admitti *Majestatem* pugnas, ab eo, a quo solum explicate fiat mentio *Majoritatis*? Postremo (nolo enim longius facere) cur ad id Jus confugis, quod & negligis sæpe, ac detestare, & hac in re videas suffragio tibi esse non posse; deseris autem Patres &c. quos te auctores, ac duces perpetuo sequuturum gloriabare? Sanctus Bernardus, in Epistola CCLXI. (1) quæ est ad Pontificem Eugenium: *Litteras*, inquit, *a vestra* MAJESTATE *attulerunt*. Concilium Viennense an. 1112. in Epistola Synodica ad Paschalem II. habet hoc modo [2]: *Privilegium, quod a vestra* MAJESTATE *violenter extorsit*. Paullo vero post: *Et nunc Domine Pater vestram, sicut dignum est,* MAJESTATEM SUPPLICITER EXORAMUS. Est in Actis Synodi Tricassinæ an. 867. Epistola Caroli Calvi Regis ad Nicolaum I. Pontificem Maximum, quæ hæc continet: *Necessarium duximus, nos humillime, & devotissime ante conspectum* MAIESTATIS *vestræ nostris*

(1) Pag. 113. T. I. Edit. Venet. an. 1765.
(2) Tom. VI. Concil. Part. II. pag. 1914. Edit. Paris. an. 1714.

ſtris apicibus excuſabiles reddere (1). Horum extant ſimilia ſane plura. Sed hæc leviora, fortaſſe dices, quod poſteriora ſint Iſidori tot ſalſarum *Decretalium* Epiſtolarum conſarcinatoris temporibus. Quid? Eſt in his falſis *Decretalibus* quidquam de *Majeſtate* Pontificis, & Hierarchiæ? Si autem nihil eſt, non igitur Carolus, non Patres, non Synodi illectæ in fraudem fuerunt Iſidori ſcelere? Quamquam tu ad auctoritatem plerumque te confers eorum, qui poſt Iſidorum ſcripſere, Bernardi in primis. Age vero Bernardum ne, ceteroſque (ſi tradant quæ tibi etſi fruſtra, at adjumento tamen exiſtimas futura) probandos edices; contemnendos autem contra, ſi quid affirment, quod adverſari tuæ ſententiæ videas? Verum quid hoc eſt, niſi (contra atque jus æquum poſtulet) ab Lectoribus tuis exigere, ut rem omnem, non auctoritate Majorum, ſed uno tuo arbitro metiantur? At enim Patres Iſidoro antiquiores vis, ut conſulam. Pareo. Hoc tamen primum quæram, quam tu *Majeſtatem* voces? Equidem apud veteres, qui plane norant latine loqui, *Majeſtatem Conſulis* (2) dici audio, *Maje-*

(1) Tom. V. Concilior. Edit. ejuſd. pag. 689.
(2) Cicero in Piſonem Cap. XI. pag. 189. ſq. Tom. VI. Opp.
„ Magnum nomen eſt, magna ſpecies, magna dignitas, magna
„ Majeſtas Conſulis.

jestatem Prætoris (1), *Rectoris* (2), *Legum* (3), *Loci* (4), *Imperii* (5), &c. Non arbitror, te id tibi, ut eos emendes, arrogaturum. Iisdem *majestas* nihil est aliud, quam *decus, magnitudo, amplitudo* (6), *potestas, dignitas, imperium* vel *Populi*, vel *Judicum*, vel *Senatus*, vel *Magistratus*, vel *Principis*, vel *Imperatoris*. Græcis eadem illa, est *μέγεθος*, *magnitudo*, seu *amplitudo*; *ἐξουσία potestas*; *ἀξία*, *dignitas*; *ἀρχὴ*, *principatus αὐθεντία*, *δυναστεία*, *ἡγεμονία auctoritas, potentia, imperium*. Hæc cum ita sint, tune id decoris, juris, principatus, auctoritatis, *amplitudinis, dignitatis, magnitudinis, imperii* SPIRITALIS Ecclesiæ detrahas; quo sane, multo temporariis Principatibus præstantiore, ipsam excellere, uno omnes ore, affirmant Patres? Leo II. Pontifex in Epist. an. 681. ad Constantinum Pogonatum scripta, *auctoritatem B. Petri* nominat (7). In Actis Lateranensis Concilii sub

(1) Paulus Lege IX. Si familia Lib. II. Digestor. Tit. I. de Jurisdict. omnium judicum.
(2) Sil. Italicus Lib. XV. v. 417.
(3) Livius Lib. XXII. Cap. III. pag. 73. Edit. Lipf. an. 1733. Tom. II.
(4) Liv. Lib. I. Cap. LIII. pag. 74. Tom. I.
(5) Horat. Carmin. Lib. IV. Ode XV. v. 15.
(6) Auctor Operis ad Herennium Lib. IV. Cap. XXV. pag. 240. Tom. IX. Operum Ciceronis. ,, MAJESTAS Reipublicæ ,, est, in qua continetur dignitas, & amplitudo Civitatis ,,. Confer Ciceronem Lib. II. de Oratore Cap. XXXIX. pag. 247. Tom. I. Opp. & Lib. II. de Invention. Cap. XVII. p. 79. & Partit. Orator. Cap. XXX. pag. 620. Tom. eod.
(7) Tom. III. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. pag. 1474.

ſub Martino I. Stephanus Antiſtes Dorenſium (1) memorat, *poteſtativam auctoritatem* Apoſtolicæ Sedis, & *poteſtatem, & Sacerdotalem auctoritatem*. Epiſcopi Orientales in Litteris ad Agapetum Pontificem *dominatum* dicunt, ut eſt in Actis Synodi Conſtantinop. ſub Mena Patriarcha an. 536. (2). Quo ſpectant, quæ Monachi Orthodoxi Orientales ad Agapetum ipſum ſcripſere; quemadmodum ex Actis ejuſdem Conſtantinopolitanæ Synodi intelligitur (3). Qui ſane Epiſcopi, & Monachi præterea uti, rem certam, atque apud orthodoxos omnes teſtatam ſumunt: *Divinitus eſſe Pontifici* POTESTATEM *datam* coercendorum Novatorum, liberandæque a lupis Eccleſiæ [4]; orantque proinde Agapetum, uti *tollat cito malos*, CONSERVETQUE CONFIRMANS CATHOLICVM, PULCHREQUE ORNATUM ECCLESIASTICUM STATUM (5). *Malos* autem, præſertim cupidos rerum novarum, illos ejus ætatis homines vocant, qui non minus infeſti Pontifici, quam Imperatori erant; rogantque ſupplices Pontificem ipſum, ut ne *iniquam doctrinam* eorum ſerpere; neve cogi Conventicula patiatur: nam periculum fore, ſi li-

(1) Tom. eod. pag. 712. 713.
(2) Tom. II. Concil. Edit. ejuſd. pag. 1218.
(3) Ibid. pag. 1204.
(4) Ibid. pag. 1210.
(5) Ibid. & pag. 1222.

ſi libertas ipſis docendi, conventuſque habendi erepta omnino non ſit, perniciem multis inferant, iiſque perſuadeant, ſi minus certa eſſe, quæ ipſi doceant, veri tamen eſſe ſimiliora, quam catholicum dogma noſtrum (1). Jam Theodoſius Echinenſis in Theſſalia Epiſcopus an. 531. in Synodo Romana teſtatus publice eſt: *conſtare, Sedem Apoſtolicam, in toto mundo, Eccleſiarum ſibi vindicare* PRINCIPATUM, & SOLAM ECCLESIASTICIS CAUSSIS UNDIQUE APPELLARE NECESSE ESSE [2]. Quod idem alii item Epiſcopi ſcripſerunt, in iiſque fuerunt Stephanus, Elpidius, & Timotheus, in Litteris ad Bonifacium II., quæ in Actis extant ejuſdem Romanæ Synodi (3). Ac Stephanus is, qui Lariſſenſem gerebat Epiſcopatum, *Dominium* Eccleſiaſticorum *Judiciorum* Sanctæ Sedis Antiſtiti *divinitus* eſſe conceſſum prædicat (4). Age vero, cum Poſſeſſor Africanus

(1) Ibid. Pag. 1203. ſq. „ Licenter, inquiunt, omnia (Novatores) audent, non contra ECCLESIAS SOLAS „ non contra alumnos Eccleſiæ, SED ETIAM CONTRA PIISSIMUM „ IMPERATOREM NOSTRUM, ET VESTRUM HONORABILE CAPUT . . . Si qui hæc ſapiunt, & faciunt, simul nobiſcum degere permittuntur, conſiderate Beatiſsimi . . quod „ ipſos permittere talia audere, nihil aliud eſt, quam veriores putare (doctrinas eorum) quam dogma noſtrum; & „ iniquiores (illos) ac violentiores efficere contra nos. Si „ enim illi . . docere sicut ſentiunt, & prædicare cum fiducia dogma ſuum permittuntur, manifeſtum eſt, quod reprehenſa eſt Ecclesiae ratio &c. „ Haec accurate expendi velim.

(2) Tom. eod. Concilior. Edit. ejuſd. pag. 1118.

(3) Ibid. pag. 1117. ſq.

(4) In Epiſt. ad Bonif. ibid. pag. 1114.

nus Episcopus seculo eodem VI. ad Hormisdam scribens (1), huic esse fatetur *subjectas* christianas plebes; annon dignitate ipsum, auctoritate, potestate in eas valere demonstrat? De Avito autem Viennensi quid dicam? Is, nomine Antistitum Gallicanorum, Senatores Urbis Faustum, & Symmachum, (datis ad eos litteris) monet, ut *ne minorem Ecclesiæ Statum* esse putent, *quam Reipublicæ*: Sciant, Pontificem Romanum PRINCIPATUM tenere GENERALIS ECCLESIÆ, judicarique proinde eum ab Episcopis in Synodo, quod his certe sit *eminentior*, non posse: Nam *si Papa Urbis vocetur in dubium, Episcopatum jam videri, non Episcopum vacillare* (2). Cæsarius quoque Arelatensis Præsul, *Apostolicæ Sedis* AUCTORITATEM agnoscens, Symmachum Pontificem extremo fere seculo V. rogavit, ut quid observato opus esset, statueret; prohiberetque, ne *ecclesiastica prædia alienarentur* (3). An hæc illum, dices, mutuatum fuisse ab Isidoro, qui ne natus quidem tunc adhuc esset? Mitto quæ V. ipso seculo de Pontificis Maximi præcellenti in Ecclesia *Potestate*, *Dignitate*, *Auctoritate* (4) scribit Gelasius

Pon-

(1) Ibid. p. 1037.
(2) Ibid. pag. 983.
(3) Ibid. pag. 956.
(4) In Tomo de Anathematis vinculo ibid. pag. 934. & Epist. IX. ad Episcopos Orient. Ibid. pag. 925. sqq. Et Epist. VIII. pag.

Pontifex; quod & brevitas ſic poſtulet operis, & ea transferenda mihi alio eſſe intelligam. Ante Gelaſium Felix III. (1) Petrum Apoſtolum *glorioſum ducem* Eccleſiæ, & *Principem Apoſtolorum* (2) appellarat, ne iis quidem negantibus, qui animo ab Sede Apoſtolica erant abalienato. Seculo eodem V. Succeſſoris B. Petri Romani Pontificis *Principatum eminere, metuendumque ab omnibus, atque amandum* eſſe, exque ejus *auctoritate intelligi oportere*, quid facto in gravibus præſertim Eccleſiæ rebus ſit opus, Aſcanius Tarraconenſium Antiſtes in iis litteris, quas ad Hilarum Papam dedit, profeſſus eſt (3). Sed omnia ſi perſequi fuſius vellem, numquam facerem ſcribendi finem. Igitur, quæ ſuperſunt, complectar, uti potero, brevibus. Ab Catholicis iis, qui primas in *ſeculi* Republica partes obtinerent, *Dignitas* Romani Pontificis (4), cui datus ſit *ſuper omnes Sacerdotii Principatus* (5); & Sanctitas *Principatum in Epiſcopatu Divinæ Fidei poſſidens* celebrata fuit (6). Patres autem

Epi-

---

pag. 919. & Epiſt. VII. ad Epiſcopos p. 893. & Commonitor. ad Fauſtum Magiſtrum. ibid. pag. 885. ſqq.

(1) Epiſt. IV. in Petrum Gnaphæum; ibid. pag. 816. ſq.

(2) Epiſt. ad Zenon. Imperator. Ibid. pag. 827.

(3) Ibid. pag. 787. ſq.

(4) Galla Placidia Auguſta, ut eſt in Actis Concilii Chalcedonenſis P.I. C.XXI. pag. 35. Tom. II. Concilior. Edit. Pariſ. an. 1714.

(5) Valentinianus III. Auguſt. Epiſt. ad Theodoſium. ibid. Cap. XX. pag. 35.

(6) Valentinianus, & Marcianus Augg. ibid. Cap. XXVII. pag. 42.

Episcopum ipsum esse *Episcoporum* (1), Verticem (2), Caput (3), cujus *Imperio* subsint quique Catholici (4), cujusque Cathedra præsideat ceteris (5), *potioremque* obtineat *principalitatem* (6), *Matrixque* sit, atque *Ecclesia Principalis* (7), in qua *Apostolicæ Cathedræ semper viguerit* PRINCIPATUS (8) &c. & cui insit *præ omnibus primatus*, *& præcipuus honor*, quæque sit *præses omnium* (9).

Capitis porro quam erit excellens, si Antistitum reliquorum tanta, tamque conspicua (10) dignitas, potestas, auctoritas, amplitudo est, ut (sublimioris spiritalis muneris caussa [11]) Principatibus hujus seculi,

(1) Vide hujus Vol. pag. 292.

(2) Vide pag. 311. hujus Vol.

(3) Ibid. p. 307. sq.

(4) Concilium Narbonense an. 1551. juxta atque a Patribus acceperat: Can.I. qui est de Fide Cathol. p.439. T.X. Concilior. Edit. Paris. an.1714. Ecclesiam definiens: „ Unam, Sanctam, Ca„ tholicam, & Apostolicam Ecclesiam, inquit, cujus Caput „ Christus est; sub IMPERIO, & AUCTORITATE San„ ctissimi Domini nostri Papæ, firmo, constantique animo „ credimus, mansuetoque, ac demisso profitemur; cui omnes „ parere debent &c.

(5) S. Ignatius Martyr in Inscriptione Epist. ad Rom. Confer etiam, quæ attuli p. 309. sqq. Sed hac de re alias.

(6) S. Irenaeus Lib. III. contra Haereses Cap. III. num. II. p. 175. T. I. Opp. Edit. Venetae.

(7) S. Cyprian. Epist. LIX. ad Cornelium pag. 135. Edit. Oxon. an. 1682.

(8) S. Augustin. Epist. XLIII. n. VII. pag. 69. T. II. Opp. Edit. Antuerp. an. 1700.

(9) Confer Acta Synodi Chalcedonensis Act. XVI. pag. 642. Tom. II. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. Vide etiam Theodoritum Epist. CXVI. ad Renatum Presbyterum Romanum p. 989. T. III. Opp. Edit. Paris. Sirmondi; & Gregorium Nazianzenum Carm. de vita sua pag. 9. Tom. II. Oper. Edit. Colon. an. 1690. Verum hac de re alio loco accurate, & copiosius.

(10) Vide, quæ scripsi pag. 296. sqq. hujus Vol.

(11) Confer locum Gregorii Nazianzeni descriptum p. 302.

Con-

culi, summa omnium Patrum consensione, longe et habeatur, & sit revera præstantior? Atque Hierarchiam describentes Majores nostri varios ejus ἀρχὰς *principatus* commemorant, in iisque primum ponunt *Episcopatum*, cujus (1) *Principatum maximum & dignitatem*, *potestatem* (2), δύναμιν *potentiam* excellentiorem ea, quæ propria est *Principum Secularium* (3), τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς *amplitudinem* (4), *principatus*; νομοθέτησιν *potestatem ferendarum legum* (5) *non solum terrarum orbem pervadentium, sed ascendentium etiam ad cælos*; *imitationem* præterea *gloriæ Angelicæ* (6), *dignitatem amplissimam* (7), *vigorem potestatis, & cathedræ auctoritatis* (8), *qua sontes coerceantur* (9), δυναστείαν *imperium* (10), ἡγεμονείαν *præfecturam* (11), *dignitatem denique*,

---

Consule præterea SS. Johannem Chrysostomum Homil. III. ad Populum Antiochenum n. II. pag. 38. T. II. Opp. Edit. Paris. Montfaucon. & Isidorum Pelusiotem Lib. III. Epist. CXLIX. pag. 356. Edit. Paris. an. 1638. S. Ambrosium Lib. de Exhort. Virginitatis Cap. XII. pag. 372. T. III. Edit. Venetæ an. 1751. quo loco: „ Habemus, inquit, nos Sacerdotes nostram nobilitatem „ Præfecturis, & Consulatibus præferendam &c.„, Sed omnes commemorare longum esset.

(1) S. Joh. Chrysost. Homil. de Utilit. Lect. S. Script. in Princip. Actor. n. III. pag. 75. sqq. T. III. Opp.

(2) Ibid. n. IV. pag. 77.

(3) Ibid. pag. 77. (4) Ibid. p. 78.

(5) Ibid.

(6) Vide sup. pag. 291. hujus Vol. Clementis Alex. locum.

(7) Auct. vetus Serm. I. de Symb. inter Opp. S. Augustini Cap. XIII. pag. 417. Tom. VI. Edit. Antuerp. an. 1700.

(8) Vide S. Cypr. loca pag. 294. sqq. hujus Vol.

(9) Ibid. p. 295.

(10) S. Greg. Nazianz. Orat. XVII. pag. 271. Edit. Opp. Colon. an. 1590.

(11) Vide S. Joh. Chrysost. explicantem Cap. XIII. Epist. Pau-

que, *quæ ſublimior Regno* ſit prædicant (1). Sed ſi omnia Patrum teſtimonia hac de re perſequi vellem, numquam facerem ſcribendi modum. Hæc afferam dumtaxat duo, unum Auguſtini ex Libro de *Utilitate credendi Cap. XIII.* ubi *Catholicæ diſciplinæ Majeſtatem* nominat (2). Nam *recte*, inquit, *catholicæ diſciplinæ* MAIESTATE *inſtitutum eſt*. *Majeſtas* ne inerit diſciplinæ; non autem iis, qui *diſciplinæ* ſint conſtituti cuſtodes, adſertores, ac vindices? Alterum eſt Cypriani de auctoritate Epiſcoporum, qui ab Eccleſia Novatianos abſciderant, differentis Is vero: *Neque*, inquit, *ad* ECCLESIÆ MAIESTATEM *pariter, ac dignitatem pertinere debet, quid apud ſe hæreticorum, & ſchiſmaticorum moliatur audacia* (3). Et: *Quam vanum eſt, Frater cariſſime, ut Novatiano nuper retuſo, & refutato, & per totum orbem a Sacerdotibus Dei abſtento, nunc adulatores adhuc nobis patiamur illudere, &* MAJESTATEM, AC DIGNITATEM ECCLESIÆ JUDICARE (4)? Quid? Qui Eccleſiæ *Majeſtatem* prædicat, iſne *Majeſtatem* neget Hierarchicae dignitati, quam noverit eſſe divinitus conſtitutam ad regendam,

 admi-

Pauli ad Hebræos Homil. XXXIV. pag. 311. T. XII. Opp. Edit. Pariſ. an. 1735.

(1) Chryſoſt. Lib. I. de Sacerdotio n. 1. ſqq. pag. 381. ſqq. Tom. I. Opp. Edit. ejuſd.

(2) Num. XXIX. p. 47. Tom. VIII. Edit. Antuerp. an. 1700.

(3) Epiſt. LIX. ad Cornelium pag. 132.

(4) Epiſt. LXVIII. ad Stephanum pag. 177.

administrandam, gubernandamque Ecclesiam? Nempe hoc etiam restat, ut qui *Majestatem* (1) ne Christianæ quidem plebi adimit; is adimat *Hierarchis*, quorum fidei, curæ, diligentiæ, vigilantiæ credita a Christo est ratio omnis regendæ Christianæ plebis. *An ideo*, inquit, *deponenda est Catholicæ Ecclesiæ dignitas, & plebis intus positæ fidelis, atque incorrupta Majestas, & Sacerdotalis quoque auctoritas, & potestas &c?* Satis multa de *Majestate*, de qua non est, cur Gallos a nobis dissentire putes. Etenim Clerus Gallicanus ad Innocentium X. de Constitutione *in Jansenii propositiones* edita scribens (2), *Apostolici*, hoc est Pontificii *Decreti* MAJESTATEM minui, queritur, improbitate, & artibus refractariorum. Decreti ne *Majestatem* concedes, detracta Sedi Apostolicæ, decernentique Pontifici *Majestate*? Rursum Clerus idem in iis Comitiis, quæ an. 1682. habuit, conquestus de iis graviter est, qui *Ecclesiæ Gallicanæ Libertatum obtentu, primatum Beati Petri, ejusque Successorum Romanorum Pontificum a Christo institutum; iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam; Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas servatur Eccle-*

---

(1) Epist. LIX. ad Cornel. pag. 138.
(2) Vide Tomum I. Actor. Cleri Gallic. Tit. I. de Fide catholica pag. 248. Edit. Paris. an. 1716.

clesiæ, MAIESTATEM *imminuere non verentur* (1). Neque enim id decoris Clerus Gallicanus ei adimi patietur, quem *visibile Caput* Ecclesiæ credit; neve ipsi Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, quam *Regale Regimen* profitetur esse, *& Sacram* MONARCHIAM, *habereque*, ait, *suum* STATUM, *suas leges*, *suam politiam*, *ut ceteri supremi Potentatus habent*, *integramque jurisdictionem suam*, *quam nonnisi ex se ipsa repetit*, *& e potestate*, *quam cælitus obtinet*, *quæque ipsi impediri non potest*, *quin laedatur jus Gentium*, *resistaturque Divino juri* (2). Hæc vero lubens prætermisissem, nisi sic abs te agi de Hierarchia viderem, ut modo eam funditus sustulisse; modo ejus quidquid est potestatis, dignitatis, amplitudinis misere extenuasse videare.

XXIII. Restat locus de *formis*, seu *systematibus*, quæ vocas *Aristotelica*. Quaero, cur ipsa appelles hoc nomine? An hæc excogitata ab Aristotele fuisse arbitrare? Nimium hospitem, ac peregrinum in veterum monu-

Labitur Febronius Aristoteli, ut auctori, attribuens doctrinam, quam ab aliis multo ante Aristotelem fuisse propositam, & adsertam liquet. Hanc

(1) Vide etiam Documentum Pastorale Illustrissimi D. de S. Albino Archiepisc. Cameracensis an. 1739. Refertur in Append. ad I. Tom. Operis inscripti de Supr. R. P. Auctorit. Eccles. Gallic. Doctrina. Edit. Avenion. an. 1747. n. II. pag. 156. & pag. 167.

(2) Tom. VI. Actor. Cleri Gallic. de Jurisd. Eccl. Parte I. pag. 5. Edit. Paris. an. 1716. „ L' Eglise qui est un gouvernement Roial & une Monarchie sacree, a son etat, ses loix, & sa police comme les autres Puissances souveraines, & elle meme, & du pouvoir qu' elle a du ciel, qui ne peut lui etre empechee sans traverser le droit des Gens, & s' opposer au droit Divin „.

Hanc cum tollat Febronius, tollat necesse est omnem Ecclesiae gubernandae rationem. Febronii cum se ipso pugnæ. Is in errorem recidit Pufendorfii.

monumentis oportet eum esse, qui sic existimet. Nisi forte recentiorem Aristotele fuisse Platonem velis; quod certe, ne de te cogitem, deterret me existimatio eruditionis, atque observantia erga te mea. Faceres enim antiquiorem Magistro Discipulum; quod est, ut cernis, παράδοξον. Ac Plato quidem, cui sese Aristoteles tradiderat in disciplinam, in eo Libro, qui *Politicus* inscribitur, trium earumdem gerendæ reipublicæ rationum meminit. „ Hoc vero mihi expone, *inquit*.
„ MONARCHIA unus ne nobis sit Principa-
„ tuum politicorum? Sane. Et post MONAR-
„ CHIAM, dicet puto aliquis, paucorum
„ imperium? Cur non? Tertia autem Po-
„ litiæ forma nonne Principatus est mul-
„ titudinis, quæ *Democratiæ* nomine voca-
„ tur? Ita prorsus. Nonne tres hæ quo-
„ dammodo quinque fiunt, cum duas in-
„ super ex se pariant? Et unius quidem
„ Principatum (*Monarchiam*) in Regnum,
„ & tyrannidem partiuntur. Jam guberna-
„ tionem eam, quæ penes paucos est, in
„ *Oligarchiam*, quæ paucorum est regimen,
„ & *Aristocratiam*, quæ est optimatum (1) „.
Age vero Herodotus scriptor Platone vetustior, quem Cicero Historiæ parentem vocat, nonne trium ejusmodi rationum geren-

(1) Plato Tom. II. Opp. pag. 291. Edit. Paris. an. 1578. Confer & IV. Librum de Republica pag. 445.

rendæ Civitatis mentionem fecit (1). Nam & Populi, & Optimatum, & Monarchiarum Regimina commemorat ita, ut cognita etiam, explorataque Persis fuisse ostendat jam usque a Cambysis Regis temporibus. Visne clariora? Quid ergo est, quod has tu *formas* regiminum *Aristotelicas* pergas dicere? Verumtamen fac Plato, Herodotus, ceteri nihil horum commemorarint; an inde tu consequere, ut formae eaedem non cognitae ratione duce, sed uno Aristotelis arbitratu constitutæ fuisse videantur? Nihil minus. Non enim Res ulla publica, seu Civitas fingi potest, quæ non aut unius, aut plurium, aut omnium imperio regatur. Nam si neque omnes, neque plures, neque unus eam moderentur; moderabitur certe nemo: quare non erit illa ordine constituta Respublica, sed casu coacta hominum turba, quos nemo continere in officio; aut, ne pergant laedere, coercere possit. Res autem publica, seu Civitas, si ab uno gubernetur, *Monarchia*; si a pluribus, iisque virtute, nobilitateve praestantibus, *Aristocratia*; si denique a Populo ipso, *Democratia* erit. Neque vero hisce vocabulis *Monarchiæ*, *Aristocratiæ*, *Democratiæ* aliud quidquam Scriptores,

(1) Lib. III. qui Thalia inscribitur pag. 195. sqq. Edit. an. 1618.

res, quos nominavi, veteres ſignificari voluerunt. Jam de Herodoto, & Platone vidimus. Supereſt, ut de Ariſtotele nonnihil dicam. Is in III. Politicorum (1): „ Regimen eſt, *inquit*, & poteſtas Civitatis.
„ Neceſſe autem eſt, poteſtatem hujuſmodi,
„ vel penes *unum* eſſe, vel *paucos*, vel
„ *multos*... Vocare autem conſuevimus,
„ cum unus ad utilitatem communem reſpiciens gubernat, *Regnum*, (hoc deinceps
„ *Monarchiam* (2) vocat). Cum autem pauci, plures autem uno, *Ariſtocratiam*,
„ vel ex eo, quia optimi præſunt; vel
„ ex eo, quia optimum publicum adminiſtrant. Cum autem multitudo gubernat ad
„ communem utilitatem, communi omnium
„ Rerumpublicarum nomine, Reſpublica appellatur „. Mox idem Regimen *Democratiam* (3) nominat; eo quod hæc *populi* ſit multitudo *tenens* Rempublicam. Eadem eſt reliquorum Scriptorum veterum, recentiorumque dicendi ratio. Si neges, afferam eorum loca. Neque vero id te, arbitror, negaturum, quo nihil eſt notius. Sic autem tibi perſuadeas vehementer velim, eſſe eadem mihi ipſorum loca in promtu; Patrum ve-

(1) Cap. VII. pag. 436. Eodem recidunt, quæ ſequentibus Capitibus fuſe perſequitur. pag. 437. ſqq. Tom. II. Opp. Edit. Colon. Allobrog. an. 1606.

(2) Cap. VIII. ſqq. pag, 437. ſqq.

(3) Cap. VIII. ſqq. pag. 437. ſqq.

vero (1) in primis , quibus te delectari affirmas , etsi non tam saepe, ne tum quidem, cum tempus, ac ratio postulet, iisdem utare. Itaque cum Platonis, Herodoti, Aristotelis, Patrum etiam, ea sit ratio, ut Rempublicam, quam unus regat, Monarchiam; quam plures, *Aristocratiam*; quam multitudo, seu populus, *Democratiam* appellent ; si has tu Regiminum formas Aristotelicas, ut inquis, tam absurde accommodari ad Rem Ecclesiæ Publicam, quam pugnum ad oculum jactas posse ; perspicue palam est, in ea te versari sententia, ut neque ab uno regi Ecclesiam arbitrere, neque a pluribus, neque ab universis. A nullo igitur. Quare sustuleris necesse est quidquid dari, atque fingi potest Ecclesiasticæ gubernationis. Quo sane magis demonstras, Pufendorfii tibi doctrinam probari, quodvis Ecclesiae regimen respuentis. Nam quod *Hierarchiam* abs te, non

(1) Monarchiam (quam Febronius Aristotelicam Regiminis formam dicit esse) unius esse Principatum, scribit Justinus Martyr in Cohortatione ad Græcos. N. XVII. p.20. Edit. Opp. Paris. an. 1742. Nam ubi descripsit Homeri ex Iliad. B. versum 206. „ Non bonum multorum principatus, unus Princeps esto „: statim adjungit : „ Quod autem non bonum sit multorum prin„ cipatus, sed potius contra malum, opere demonstrat (Ho„ merus) dum sibi proposuit eorum bella propter MULTITU„ DINEM, & PUGNAS, & seditiones, & mutuas insidias „ enarrare. Nam MONARCHIAM sine pugnis esse convenit „. Confer Tertullianum Lib. contra Praxeam Cap. III. pag. 502. Edit. Venetae an. 1744. S. Augustinus Lib. II. de Civit. Dei Cap. XXI. num. 2. pag. 39. T. VII. Scipionis describens sententiam : „ E suis, inquit, definitionibus colligit, tunc esse Rempu„ blicam, id est rem populi, cum bene, ac juste geritur, si„ ve ab uno Rege, sive a paucis Optimatibus, sive ab universo „ Populo „.

non *Monarchiam*, neve *Aristocratiam*, neve *Democratiam* poni clamitas, id ſane quoniam pugnans eſt, *probatio* (ut ſaepe Boſſuetium auctorem ſequutus animadverti) *probatio*, inquam, *erroris* tui *erit, non excuſatio*. Quid autem repugnantius, quam rationibus illis adminiſtrandæ Reipublicæ tribus ſublatis; *Hierarchiam* concedere? Aut enim *Hierarchis*, ſeu *ſacris Principibus* jus, atque poteſtas ineſt regendæ Eccleſiæ, aut contra. Si non ineſt; regimen ergo nullum ponetur Eccleſiæ. Sin vero ineſt, aut uni inerit eorum, aut omnibus, aut Populo univerſo. Jam ſi uni; Monarchia igitur ponetur Eccleſiae: nam *Monarchiam unius* eſſe *Principatum* diximus. Sin Hierarchis, hoc eſt Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, qui certe optimatum habendi erunt numero, *Ariſtocratia*. Si autem Populo univerſo, *Democratia*. *Hierarchiam* igitur, qua Eccleſia regatur, concedere, perinde erit, atque earum aliquam *formarum* concedere, quas tu *Ariſtotelicas* contemtim vocas: eaſdem vero contra tollere, idem erit prorſus, ac tollere *Hierarchiam*, qua regatur Eccleſia. Jam *formarum*, quæ abs te *Ariſtotelicae* probro appellantur, concedi ullam Eccleſiæ oportere, negas. Quare etſi verbo fateri videaris, re tamen abnuas neceſſe eſt, *Hierarchiam* Eccleſiæ, qua ipſa regatur, attribui oportere.

tere. Itaque huc te licet, atque illuc verses, in errorem Pufendorfii ita recides, ut, etiamsi nolis, nullum tamen abs te admissum esse Ecclesiæ regimen fateri invitus, atque ingratiis cogare.

Eo consilio tollenda dici, videbuntur fortasse, a Febronio vocabula Monarchiæ &c. ut simul tollatur Ecclesiæ Regimen; quod ferendum non est.

XXIV. Quod si, salva veritate doctrinæ, contentio solum de vocibus *Monarchiae, Aristocratiæque* tollendis esset, ferrem moderate. Cur namque graviter paterer, quod de voce *homousii* facile se fuisse passurum Athanasius (1) profitetur, modo ne catholicum *de Deo Filio unius, ejusdemque cum Deo Patre natura* dogma in discrimen vocatum esset. Non enim sonitus verborum tam esse debet homini Christiano curæ, quam ea, quæ verbis est subjecta sententia. Sed ut magnus idem Athanasius *homousii* vocem omnino retinendam duxit (2), propterea quod secum agi ab iis intelligeret, qui eamdem vocem, veluti novam apud Catholicos, ambiguam, suspectam, rejiciendam, vociferarentur, eo consilio, ut, ea sublata, dogma ipsum impeterent (3); ita nunc adhibita hactenus a Scriptoribus orthodoxis vocabula

(1) Lib. de Synodis Arimini in Italia, & Seleuciæ in Isauria celebratis num. XLI. pag. 755. Tom. I. Parte II. Edit. Paris. an. 1798.

(2) Ibid. num. LI. pag. 764. sq. & num. LIII. sq. pag. 766. sqq. pluribusque aliis in locis.

(3) Ibid. n. XL. pag. 755. Confer etiam S. Hilarium lib. Contra Constantium num. XVI. pag. 1250. sqq. Edit. Paris. an. 1693. & n. XXII. pag. 1256. & lib. de Synodis. Num. LXXXV. p. 1198. sq.

la omni nobis ope tuenda ſunt ; cum ea contemtim ut *ariſtotelica* rejici abs te videamus, qui Pufendorfii ſententiam, ac ſi vera, atque catholica ſit, in Eccleſiam inducere conare: qua quidem ſententia conſtituta, non labaſcet modo quævis gerendæ Chriſtianæ Reipublicæ ratio; ſed etiam funditus corruet.

Veretur Auctor, ne qui exiſtant, qui Febronium conari, putent, Monarchias, & Respublicas ab Optimatibus rectas evertere.

XXV. Aequo nunc te animo, quæ tua eſt humanitas, moneri feres, tibi ut majorem in modum caveas, ne qui exiſtant, qui dare te ipſum operam, ut e Rebus etiam *ſecularibus* Publicis *Monarchias*, atque *Ariſtocratias* extermines, arbitrentur. Nam vereor, ne, cum pleriſque hoc tempore *peripatetica* ſordeant; neque ſordeant ſolum, ſed non ſecus etiam ac monſtra, atque portenta horrori ſint; vereor, inquam, ne cui, ut hos in Monarchas, Optimateſque commoveas, *formas* illas *politicas* regiminum deſpexiſſe ceu *Ariſtotelicas* videare. Eoque magis metuendum id eſſe intelligo, quo in tanta tecum luctatione ſententiarum, univerſe abs te ſcriptum legam: non adhuc ſatis eſſe conſtitutum, *Monarchicum Statum reliquis eſſe perfectiorem* (1): *&* *Imperium mere*

(1) Febron. Vol. I. Cap. I. §. VIII. n. pag. 40. Edit. Bullionii an. 1763. „ Anne certum eſt, inquit, Monarchicum Statum reliquis eſſe perfectiorem ? Negant, id omnes Republicani a manetque quæſtio hactenus indeciſa.

mere aristocraticum semen esse discordiarum (1): nec hactenus compererim, ecquam tu potiorem existimes esse, tutamque Reipublicæ gerendæ *formam*.

Ecclesia non est merum, proprieque dictum Collegiū.

XXVI. Extremum est, ut de Ecclesia *Collegium* ne sit (cujusmodi ipsa abs te constituitur) doceam. Eam tu ne analogia quidem *Civitatem*, seu *Statum*, seu *Rempublicam* esse pugnas [2]. Collegium dicis [3]. Quid igitur superest, nisi ut merum ipsam esse Collegium judices? Collegiorum autem ut nosti, neque tanta est in *Statibus*, quæ vocas, auctoritas, ut non ea a Principe, vel ab Optimatibus, vel a constituente Civitatem Populo pendeant; neque servari cum exteris commercium, ac societas ulla, injussu Rectorum Reipublicæ, queat; neque possint ipsa, nisi aut Regis, aut Senatus, aut Plebis voluntate consistere. Itaque ut Regnorum, sic Ecclesiarum tolli, jure Principum, poterit consociatio. Rursus cum Regnum unum ab altero (ita ut fit plerumque) minime pendeat; ne pendebit quidem Ecclesia unius Regni a quavis alia, quæ ejusdem non sit aut Regni, aut Reipublicæ. Cumque, si qua est dignitas, auctoritasque

(1) Ibid.,,Sed nec ex altera parte expediret Imperium MERE ARISTOCRATICUM, cum sit semen discordiarum,,.
(2) Vide pag. 189. hujus Vol.
(3) Pag. hujus vol. 189.

tasque Collegiorum, ea, cujuscumque tandem sit generis, obnoxia sit aut Populo, aut Optimatibus, aut Regi; exque his, ut forma fert civitatis, proficiscatur; Ecclesiis certe cujusque aut Regni, aut Reipublicæ auctoritas inerit prorsus nulla, quæ non manet ex Regis, vel Optimatum, vel Populi potestate, horumque aut uni, aut multis, aut universis subjaceat. His autem concessis, quæ sunt propria simplicium, merorumque Collegiorum; quæque Pufendorfio muniverunt viam ad eam sententiam, quam tu statuis esse Catholicam; quæ, obsecro te, supererit *visibilis* Ecclesiæ divina præceptione stabilis *unitas*? Quæ universitas, seu *Catholicitas*? Quæ a Principibus hujus seculi non dependens retinendæ Hierarchiæ, regendorum coetuum, dijudicandarum, decidendarum, disponendarum spiritalium rerum potestas? At enim, divina institutione (ut dogma fidei Catholicæ postulat) Ecclesiam & *Unam* esse, & *Catholicam*, & Potestate, quæ Principibus seculi subjecta non sit, præditam, & suis legibus, aliisque vinculis societatis, quæ a nemine abrogari, solvique possint, devinctam & colligatam fatere. Ita ne vero? Non erit igitur merum *Collegium* tibi Ecclesia; sed *Respublica*, ut multis ante ostensum est, sed *Status*, sed *Civitas*. Non est autem, tuo judicio,

cio, ut ſupra animadverſum eſt, *Reſpublica*, ſeu *Status*, ſeu *Civitas*. Erit igitur, & non erit *Reſpublica*, *Status*, *Civitas*; adeoque erit ſimul, & non erit merum *Collegium*. Quin etiam erit ſimul, & non erit *Una*, inſtitutione Dei; erit, & non erit *Catholica*; erit, & non erit poteſtate prædita, quæ ſit, vel non ſit obnoxia Principibus ſeculi; erit poſtremo, & non erit ſuis inſtitutis, ac legibus, aliiſque ſocietatis vinculis colligata, quæ Reges, Optimates, Populi vel queant, vel nequeant abrogare, ac ſolvere. In hæc tu abſurda, interque ſe repugnantia abripiare neceſſe eſt, dum Pufendorfianam doctrinam uti veram, & orthodoxam tuebere; dumque *Collegium* tantummodo voles eſſe Eccleſiam, non *Rempublicam*, ſeu *Statum*, ſeu *Civitatem*. Fac porro rurſum memineris, pugnantibus ſententiis non excuſari, tegique errorem; ſed adſtrui, ac majorem in modum pateſcere. Neque committes, opinor, uti ſecus abs te *Collegii* nomen acceptum putes, atque Latini Scriptores acceperint. Non enim eſt tibi fingendarum novarum ſignificationum, vocumque pervertendarum poteſtas data: Quod ſi datam putaſſes; oſtendiſſes (quod quidem oſtendiſti numquam) quid *Collegii* velles indicari nomine. Latinis certe *Collegæ* ſunt

ii, qui eadem pollent potestate [1], vel dignitate, vel munere, aut in eadem sese arte exercent; *Collegium* vero societas est *Collegarum*. Atque in Republica plura esse *Collegia* solent; Res autem ipsa publica neque *Collegium proprie* est, neque dici satis apte potest. Itaque *Collegium* dicitur *Prætorum*, *Collegium Quæstorum*, *Collegium Sacerdotum*, *Collegium Tribunorum*, *Collegium Mercurialium*, *Collegium Capitolinorum*, *Collegium* etiam *Fabrum* [2] *&c. Collegium* vero *Reipublicae*, seu *Civitatis*, non item. Jam ut ut Ethnici Ecclesias Christianorum in Collegiis numerarint; eas tamen (cum revera omnes unam constituant Rempublicam, quæ Regna integra sinu complectatur suo; & in qua, divina institutione, alii præsint, alii subditi sint; alii imperent, alii pareant; alii majore potestate præstent, alii minore, alii nulla) *Collegia* commode, proprieque Catholico viro appellare non licet.

Sed in nullo Statu Monarchico, inquis, *subditi umquam dicti sunt fratres sui Regis*. Næ tu, mi Febroni, *Monarchia* Davidem deje-

(1) Ulpian. Lib. L. Digestor. Tit. De Verborum significatione. Lege CLXXIII.

(2) Confer Ciceronis Orationem pro Domo sua c.XIII. & c. XVIII. De Officiis, Librum III. cap. XX. Lib. de claris Oratoribus cap. XXXIII. & Lib. III. de Legibus cap. X. Suetonium in Claudio Cap. XXIV. & Lib. XLVII. Digestor. Tit. De Collegiis, & Corporibus.

dejeceris, quod *subditos* suos vocarit *fratres* (1). Quid? Christum ne Monarcham Ecclesiæ neges esse; parique ei, quam Apostoli obtinebant, auctoritate, potestateque præditum statues, quod Apostolos ipsos *fratres* dixerit? *Ite* (inquit apud Matthæum) *nunciate* τοῖς ἀδελφοῖς μου FRATRIBUS MEIS, *ut abeant in Galilaam: Ibi me videbunt* (2). Perge porro. *Naturale*, inquis, *est Ecclesia, etiam ex instituto Christi, coire in Corpus, seu Collegium*. Hoc mihi, quod *de Collegio* scribis, demonstrari auctoritate Scripturæ, consensioneque Patrum vellem. Verum ut ostendas, frustra mihi crede, conabere. De *Corpore*, non est cur disputem. Novi quid Paulus, quid Patres scribant (3). Sed Rempublicam etiam, quam unus regat, *Corpus* non apte appellari, quo tu inde modo concludas, cum contra Cornelius Tacitus (4), Titus Livius (5), Marcus Cicero (6) non balbutientes de Latina

 lin-

(1) 1l. Reg. Cap. XIX. v. 12.
(2) Evang. Cap. XXVIII. v. 10.
(3) Vide hujus Vol. pag. 196. sqq.
(4) Lib. I. Annalium Cap. XII. pag. 222. Edit. Antuerp. an. 1574. „ Unum esse Reipublicae corpus, atque unius animo „ regendum „.
(5) Lib. I. Historiar. Cap. XVII. pag. 26. Edit. Lipf. an. 1735. „ Oriundi e Sabinis sui Corporis creari Regem vo- „ lebant. Romani veteres peregrinum Regem aversabantur .. „ Timor deinde Patres incessit, ne Civitatem sine Imperio vis.. „ adoriretur .. & esse igitur aliquod CAPUT PLACEBAT.
(6) Lib. I. de Officiis Cap. XXV. „ Totum corpus Reipublicæ, nominat, eosque memorat, quibus ea commissa est „ & eum etiam, qui „ dignus in Republica sit principatu „.

lingua, *unius animo* Reipublicæ *corpus* regi, & *corporis* Sabinorum creari *Regem*, & *corpus* totum *Reipublicae* dixerint? Sed *naturale*, inquis, *est Ecclesiæ coire in corpus, collegialiterque deliberare*. Quid inde? An omnes tu Christianos *Corpus* unum constituere neges? Si non negas, parine ipsos omnes auctoritate præstare statues? Non ergo alii erunt in Ecclesia, qui, institutione divina, præsint; alii, qui pareant. Quod si sunt, quid obstabit, quin unus etiam ceterorum caput sit, omnesque regat, & moderetur, etiam si omnes in corpus coeant? Esse autem alios qui præsint, & jubeant in Ecclesia; alios, qui subsint, atque obtemperent, Scripturarum, Traditionisque monumentis demonstratum est; negarique sine hæreseos nota non potest. Negat vero Pufendorfius, ut qui *præeminentiam* tollat omnem, quemadmodum demonstravimus; nihilque distinctionis inter Christianos ponendum censeat, nisi quod est *docentium & auditorum*. Pufendorfii porro compositam ex hisce monstris *sententiam*, ut sæpe animadverti, palam affirmas esse *veram*, atque *catholicam*. Id igitur *Catholicum* tu pronuncias esse, quod sine hæreseos nota defendi nequeat. Quod si jurisdictionem, præsidentiam &c. Episcoporum plerumque abs te poni, dixeris; pugnans circuitio ista verborum erit, involvensque Pufen-

fendorfianum dogma, quod tamen aperte, ac saepe vocas *Catholicum*. At (quoties autem dicendum est tibi?) luctatio sententiarum *probatio* est erroris, *non excusatio*.

§. VIII.

Adversus eam, quam Pufendorfius tuetur, sententiam actum ab Synodis, ut adversus haeresim, publica etiam exsecratione, fuit.

Quid Synodus Tridentina, quid Constantinopolitana I. Ephesina, Chalcedonensis, Lateranensis. IV. Constantiensis, Florentina contra eam doctrinam statuerint, quā Pufendorfius tuetur.

XXVII. SEd de Pufendorfii doctrina, quae cum Traditione Majorum componi nequeat; de laqueis paradoxorum, quibus, dum illam defendis, irretiare necesse sit; deque perpetua, eademque manifesta tecum conflictione, hactenus. Nunc, promissa servaturus, de Synodis agam, a quibus id Pufendorfianae doctrinae genus notatum, damnatumque fuit. Non enim hae potuissent pati, ut quod Apostoli a Christo, Patres ab Apostolis accepissent, atque ad nos usque propagassent, excideret. Jam quae Pufendorfius de *potestate ligandi, atque solvendi*, de Episcopis, jurene divino *praeemineant*, seu superiores sint Presbyteris, deque Hierarchia Ecclesiastica turbat, ostendimus, quomodo diris devota, execratione que publica rejecta ab Synodo Tridentina, atque adeo ab Ecclesia catholica fuerint,

rint, inflicta etiam anathematis poena iis, qui ipsa probare auderent (1). Age vero Synodus Constantinopolitana I. quæ est Oecumenica II. in Symbolo fidei (2) haec Christianis omnino credenda, proponens: UNAM SANCTAM *Catholicam*, *&* *Apostolicam Ecclesiam*: nonne demonstrat, adversam e regione esse dogmati fidei orthodoxae, adeoque ut hæresim rejiciendam eam de dissociatione Ecclesiarum doctrinam, qua sibi Pufendorfius viam ad istam sententiam paravit, quam tu appellas Catholicam? Synodus autem Ephesina, quæ est Oecumenica III. quæque Philippum Presbyterum Sedis Apostolicæ Legatum lubens audivit ajentem, *Caput* esse Episcoporum Romanum Pontificem, eo quod exploratum omnibus sit, Caput fuisse totius fidei vel Apostolorum B. Petrum (1): & Synodus Oecumeni-

(1) Pag. hujus Vol. 217. not. 1. & 2. & pag. 218. not. 1. & pag. 221. not. 1. & pag. 193. sq.

(2) Tom. I. Concilior. Edit. Paris. an. 1714. p. 813. Ante Constantinopolitanam, Synodus Aegyptiaca habita sub Alexandro Episcopo Alexandriæ an. 321. ut est in ejus Epistola Synodica Tom. I. Concilior. pag. 360. Edit. ejusd. „ Ecclesiam, „ inquit, Apostolicam UNAM, & SOLAM CATHOLICAM „ agnoscimus, quæ sicut numquam expugnari potest, etiam „ si totus mundus eam oppugnare instituat; sic omnem impiam „ aliter sentientium incursionem evincit, ac profligat „. Confer etiam Synod. Oecumenic. VII. Act. VII. Tom. IV. Concilior. p. 454. Edit. ejusd. & Act. VIII. p. 511. & Synod. Lateran. IV. Can. I. de Summ. Tr. & Fide Cath. Tom. VII. Concilior. p. 15.

(1) Action. II. Conc. Eph. p. 1471. Tom. I. Concilior. Edit. ejusd. „ Gratias agimus Sanctæ venerandæque Synodo, quod „ Litteris Sancti, Beatique Papæ Nostri vobis recitatis sancta „ membra, sanctis vestris vocibus, sancto CAPITI, sanctis „ etiam

menica IV. Chalcedonensis, quæ in *Epist.* ad *Leonem* I. Pontificem Maximum, ipsum *ὡς κεφαλὴν μελῶν*, *sicuti Caput membris* præfuisse Episcopis in Synodum congregatis; eidemque Pontifici *vineæ custodiam a salvatore commissam esse* affirmavit (1): utque Synodos ceteras prætermittam, ne longus sim, Lateranensis item Oecumenica IV., quæ Decr. V. de Dignitate Patriarcharum, declaravit: *Romanam Ecclesiam, disponente Domino,* SUPER OMNES ALIAS *ordinariæ Potestatis obtinere* PRINCIPATUM &c. annon plane docuere, Romanæ eidem Ecclesiæ *subordinari* ceteras; & Pontificem Romanum primas obtinere in Republica Christiana partes, contra atque Pufendorfius statuat? Venio ad Constantiensem. Hæc an. 1415. damnavit XLI. propositionem Johannis Wiclefi, quæ est hujusmodi: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.* Notarunt autem ibidem Constantienses eam propositionem hoc modo: ERROR est, *si per Romanam Ecclesiam intelligat Universalem Ecclesiam, aut Concilium Generale, aut* PRO *quanto negaret* PRIMATUM SUMMI PONTIFICIS SUPER ALIAS ECCLESIAS PARTICULARES (2). Confixit ca-

 dem

„ etiam vestris acclamationibus vos adjunxeritis. Non enim
„ ignorat vestra Beatitudo, totius fidei, vel etiam Apostolorum
„ Caput esse B. Apostolum Petrum „.

(1) Parte III. Cap. II. pag. 655. T. II. Concilior. Edit. ejusd.

(2) Tom. VIII. Concilior. Edit. ejusd. pag. 301.

dem ipsa Synodus Propositionem IX. Johannis Hus, quae sic habet: *Papalis dignitas a Caesare inolevit, & Papae perfectio, & institutio a Caesaris potentia emanavit* (1). Martinus V. eas ipsas propositiones singulari Constitutione, Sacro eodem adprobante Concilio proscribens, voluit, ut qui Wiclefitarum, Hussitarumque adducti in judicium fuissent, iidem si conciliari Ecclesiae Orthodoxae vellent, confiterentur: *B. Petrum fuisse Vicarium Christi, habentem potestatem ligandi, & solvendi super terram: & Papam canonice electum, qui pro tempore fuerit, esse Successorem B. Petri* HABENTEM SUPREMAM AUCTORITATEM IN ECCLESIA DEI (2). *Item, auctoritatem jurisdictionis Papae, Archiepiscopi, & Episcopi in solvendo, & ligando esse majorem auctoritate simplicis Sacerdotis, etiam si is curam animarum habeat* (3). Accedit Florentinae Oecumenicae Synodi definitio:
„ Definimus, Sanctam Apostolicam Sedem,
„ & Romanum Pontificem in universum Or-
„ bem tenere primatum: & ipsum Ponti-
„ ficem Romanum Successorem esse Beati
„ Petri Principis Apostolorum, & verum
„ Christi Vicarium, TOTIUSQUE ECCLESIAE
„ CAPUT *καὶ πάσης τῆς ἐκκλησίας κεφαλὴν*,
„ & o-

(1) Ibid. pag. 416.
(2) Ibid. pag. 915.
(3) Ibid.

„ & omnium Chriſtianorum Patrem, ac Do-
„ ctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro
„ paſcendi, REGENDI, ac GUBERNANDI UNI-
„ VERSALEM Eccleſiam a DOMINO NOSTRO JESU
„ CHRISTO PLENAM POTESTATEM TRADITAM
„ ESSE (1) „. Sunt hæc ſimilia eorum, quæ
Synodi Lugdunenſis II. temporibus a Gre-
gorio X. Græcis ad credendum propoſita
fuerunt (2). Nam ea item ſic habent:
„ Ipſa Romana Eccleſia ſummum, & plenum
„ Primatum (ſeu Principatum) ſuper univer-
„ ſam Eccleſiam Catholicam obtinet, quem
„ ſe AB IPSO DOMINO in B. Petro Apoſtolorum
„ Principe, cujus Romanus Pontifex eſt ſuc-
„ ceſſor, cum poteſtatis plenitudine recepiſ-
„ ſe, VERACITER, & humiliter recognoſcit „.
Denique in fidei Profeſſione, quæ ubique
gentium invaluit apud orthodoxos, quam-
que Clerus Gallicanus vindicat ab hære-
ticorum calumnia [3], haec cuique Ortho-
doxo enunciandorum Catholicorum Dogma-
tum præſcribitur ratio: „ Sanctam Catholi-
„ cam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam
„ omnium Eccleſiarum Matrem, & Magiſtram
„ agnoſco; Romanoque Pontifici B. Petri
„ Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Jeſu
„ Chri-

(1) Tom. IX. Concilior. p. 424. Quæ ſequuntur expendam alio loco opportunius, refellamque Febronii in ea animadverſiones.

(2) Tom. VII. Concilior. pag. 695. Edit. ejuſd.

(3) Tom. I. Actor. Cleri Gallic. pag. 91. Edit. Pariſ. an. 1716.

„ Christi Vicario, veram obedientiam spon-
„ deo, ac juro „. Atqui hæc Pufendorfia-
num dogma funditus evertunt. Nam cum Pu-
fendorfius nec potestatem aliquam Ecclesia-
sticam, præterquam docendi; nec ullam Ec-
clesiam alteri cuiquam Ecclesiæ *subordinari*;
nec certam Regiminis *formam* decreto quo-
piam inductam esse pugnet, quam tu senten-
tiam Catholicam esse pronuncias; cumque e
contra Synodi Oecumenicæ (quarum proxi-
me a nobis descripta doctrina est, quarumque
attulimus definitiones) ligandi, solvendi, ju-
dicandi, &c. auctoritatem hierarchis a Deo
concessam esse definiant; Ecclesiæque Roma-
næ supra Ecclesias reliquas primatum, seu
principatum constitutum divinitus, agno-
scant; & Romano Pontifici, qui *Caput est
totius* Ecclesiæ, plenam potestatem esse a
Christo Servatore gubernandorum universi
Orbis Christianorum datam, ferant; quod pla-
ne efficit, formam esse aliquam regiminis Ec-
clesiastici, sententia, seu ordinatione, seu
Decreto divino, invectam; alterutrum pro-
fecto concedas necesse est: aut vera dogmata
ipsa Pufendorfiana, atque Catholica esse, er-
rasseque proinde Concilia; aut dogmata ipsa
Pufendorfiana numerari in hæresibus opor-
tere, ut quæ sint definitionibus ejusmodi Sy-
nodorum, hoc est Catholicæ Ecclesiæ e re-
gione contraria. Quotum autem quemque
Ca-

Catholicorum fore ſperas, qui non eos horreat, non deteſtetur, non diris devovendos credat, qui hæreticam non eſſe hæretici hominis doctrinam, jactitent, tam repugnantem definitionibusOecumenicorum Conciliorum, tamque proinde a dogmate Eccleſiæ Catholicæ abhorrentem?

ſ. IX.

Eadem Pufendorſiana doctrina, ut inimica Catholicæ Fidei, ab Eccleſia Gallicana rejicitur.

XXVIII. Quod ab Synodis Oecumenicis ut Orthodoxæ fidei inimicum damnatum eſt, id ne quiſquam non damnari a Gallicana Eccleſia putet, quæ ſummo ſemper ſtudio earumdem Synodorum, de doctrina in primis, Decreta tutata eſt, vindicavitque a calumnia hæreticorum? Synodus ecce Senonenſis anno 1528. ea opinionum portenta, quæ nunc a Pufendorſianis contra Eccleſiaſticum REGIMEN, AC JURISDICTIONEM, EXTERIOREM præſertim, jactantur; quæque a Marſilio Patavino primum, deincepſque a Martino Luthero hæreſiarchis prædicari cœperant, hæreſeos

Synodi, Conventuſque Epiſcoporum Galliæ doctrinam hæreſiarcharũ Marsilii Patavini, & Martini Lutheri, aliorumque Novatorum poteſtati Ecclesiaſticae, ac dignitati, auctoritati, juriſdictioni Pontificiae inimicam reprobantes, doctrinam item, quæ eodem recidit, Pufendorſii reprobãt.

reſeos

refeos condemnavit (1). Non difcrepant a Senonenfi Concilio Synodi Rotomagenfis an. 1581. (2). Remenfis an. 1583. (3), Burdigalenfis an. 1583. (4), Turonenfis an. 1583. (5), Bituricenfis a. 1584. (6), Aquenfis a. 1585. (7), Tolofana an. 1585. (8) quæ Epifcopos vigiles in cuftodia Sanctuarii excubare a Domino juffos effe, dicit, fpeculatorefque præ-

(1) In Præf. Tom. IX. Concilior. Edit. ejufd. pag. 1929. Nam ubi adverfus Waldenfes egit: „ Poft hos, inquit, fur„ rexit MARSILIUS PATAVINUS, cujus PESTILENS LI„ BER, quod Defenforium Pacis nuncupatur, in Chriftiani „ Populi perniciem, procurantibus Lutheranis, nuper excuf„ fus eft. Is hoftiliter Ecclefiam infectatus, & terrenis Prin„ cipibus impie applaudens, omnem Prælatis ADIMIT EX„ TERIOREM JURISDICTIONEM, ea dumtaxat excepta, „ quam fecularis largitus fuerit Magiftratus: omnes etiam „ Sacerdotes, five fimplex Sacerdos fuerit, five Epifcopus, „ Archiepifcopus, AUT ETIAM PAPA aequalis ex Chrifti „ inftitutione afferit effe auctoritatis; quodque alius plus alio „ auctoritate præftet, id ex gratuita laici Principis concef„ fione vult provenire, quod pro fua voluntate poffit revo„ care. Verum EX SACRIS LITTERIS COERCITUS EST „ DELIRANTIS HUJUS HÆRETICI IMMANIS FUROR, „ quibus palam oftenditur, non ex Principum arbitrio de„ pendere Ecclefiafticam poteftatem, fed EX JVRE DIVI„ NO, quo Ecclefiae conceditur LEGES AD SALUTEM „ CONDERE FIDELIVM, & in REBELLES LEGITIMA „ CENSVRA ANIMADVERTERE. Iifdem quoque Litteris „ aperte monftratur, ECCLESIAE POTESTATEM LONGE „ ALIA QVAVIS laica POTESTATE NON MODO SUPE„ RIOREM ESSE, SED & DIGNIOREM. Ceterum hic Mar„ filius, & ceteri prænominati hæretici adverfus Ecclefiam „ impie debacchati, certatim ejus aliqua ex parte nituntur „ diminuere auctoritatem „. Confer ejufd. Synodi Decreta de Fide Cap. II. p. 1935. c. IV. pag. 1936. fqq. & Cap. VI. pag. 1938. fq. & ADNOTATIONES ALIQVOT ERRORVM IAM OLIM DAMNATORVM, & NVNC REPVLLVLANTIVM PAVCIS CONSTRICTAS.

(2) Tom. X. Concilior. pag. 1215. Edit. ejufd.

(3) Ibid. pag. 1307. fqq.

(4) Ibid. pag. 1335.

(5) Ibid. pag. 1394.

(6) Ibid. pag. 1458.

(7) Ibid. pag. 1518.

(8) Ibid. pag. 1786.

præfectos; quo in id incumbant, ut creditos sibi populos conservent, & errantes in viam reducant &c. (1). Quo etiam pertinent quæ Avenionensis an. 1594. (2), quæque Episcopi Galliæ an. 1653. ad Innocentium X. Pontificem Maximum, & ad Præsules Regni, qui Comitiis non interfuerant, de Presidum sacrorum Christianorum, in primis autem de Romani Antistitis auctoritate scripserunt (3). Cui quidem *Antistiti* in re Ecclesiæ gerenda arcte se *uti suo Capiti junctos, colligatosque confessi sunt, caussa unitatis Christiani Episcopatus in* SUBORDINATIONE HIERARCHICA (4). Consonant autem his, quæ iidem Episcopi Galliarum, Litteris ad Alexandrum VII. an. 1656. datis, professi sunt. Sic enim habent: *Non obscura sunt Divini Numinis consilia, cur Beatitudinem vestram ad Episcopatus* APICEM, *idest* AD APOSTOLICÆ *Sedis* PRINCIPATUM *evexerit. Intererat quippe Rei Christianæ, ut is unitatem Ecclesiæ his difficillimis temporibus regeret, qui posset . . sua . . constantia fluctus superare, quibus Petri Navis, cujus* CLAVO *feliciter* TENENDO *admotus est, atrociter concutitur. Nos sane, qui a* CHRI-

(1) Pag. 1790.
(2) Ibid. pag. 1536. sqq.
(3) Tom. 1. Actor. Cler. Gallic. pag. 237. sqq.
(4) „ Pour recevoir le jugement de celui, à qui, comme à „ leur chef, ils sont etroitement lies par l' unite de l' Episco- „ pat Chretien dans la subordination Hierarchique „. Ibid. pag. 241.

a CHRISTO DOMINO IN PARTEM SOLLICITUDINIS VOCATI SUMUS, miniſterio *noſtro id egimus &c.* (1). Iidem Epiſcopi cum an. 1657. Comitia celebraſſent, Collegis ſuis, qui abſuerant, in hanc ſententiam ſcripſere: Tam concorditer Epiſcopos non Galliarum modo, ſed Chriſtianitatis etiam univerſæ conſenſiſſe Conſtitutioni, qua propoſitiones Janſenii quinque a Pontifice Innoc. X. damnatæ fuerant; Orthodoxoſque omnes ita ſe *ſubmiſiſſe Cathedræ S. Petri, ut Eccleſiæ univerſalis conſenſio ſe junxerit* PETRÆ APOSTOLICÆ, IN QUAM NON POSSUNT PORTÆ INFERI PRÆVALERE &c. (2). Neque deſtiterunt umquam Epiſcopi Galliarum Hierarchiæ auctoritatem, ac decora tueri, eaque contra Novatores defendere. Itaque Senonenſem Synodum, quam anno 1527. ſq. habitam diximus, ſequuti, Articulos hoſce duos in ERRORIBUS numerarunt: *Primatus Summi Pontificis non eſt a Chriſto*: &: *Epiſcopus non poteſt, quod non poſſit ſimplex Sacerdos* (3). Quin etiam graviter in Scriptores illos animadverterunt, *qui eo collimabant, ut quam Dominus auctoritatem Epiſcopis attribuit, elevarent quammaxime, ac deprimerent; & Eccleſiaſticam* HIERARCHIAM, QUA NIHIL SUB CÆ-

LO

(1) Ibid. pag. 269.
(2) Ibid. pag. 311.
(3) Confer Acta Cleri Gallic. Tom. eodem I. pag. 567. ſq.

LO EST AUGUSTIUS, *& ipsum Petri Successorem Apostolorum Coryphaei*, SUPREMUMQUE CHRISTI IN TERRIS VICARIUM, *non obscure peterent* (1).. ejusdemque *Summi Pontificis* SUPREMI, *secundum Christum*, FIDELIUM PATRIS AUCTORITATEM *convellere* niterentur. Conquestus præterea Clerus Gallicanus de iis est, qui *jurisdictionem* Ecclesiasticam minuere; & auctoritatem, atque potentiam Beato Petro, Apostolisque ceteris a Christo datam laedere auderent. Mundum autem præcipue regi, docet, POTESTATIBUS duabus, AUCTORITATE scilicet Sacra Pontificum, & Regia dignitate. Munera porro duarum ejusmodi potestatum distincta, atque separata esse; & REGIMEN SPIRITALE, (quod cœpit a Christo, qui Potentatibus mundi integram suam potestatem temporalem servat) etiam post constitutum hoc sacrum REGNUM, non Principum seculi, sed Pastorum, hoc est Presidum sacrorum fidei creditum a Spiritu Sancto esse. Nam *Spiritalem jurisdictionem*, & auctoritatem non Regibus, ac Principibus esse datam; sed iis, quos Deus ad regimen, gubernationem-

(1) In Litteris Encyclicis ad Episcopos Regni an. 1631. datis, & an. 1643. rursum editis. Vide Tom. eodem Actor. Cleri Gallic. pag. 582. Confer ejusd. Cleri Processſ. Verbal. an. 1700. Tom. eod. 1. pag. 708. sqq. & Censuram Libri P. Rabardeau „ qui potestatem Pontificiam destruit „. Ibid. pag. 640. sq.

nemque Ecclesiæ suæ vocat &c. (1). Rursum supremas potestates esse in terris duas, *Sanctitatem Papæ Capitis Ecclesiæ, & Regiæ Majestatis* (2). Ejusdem Ecclesiæ Corpus mysticum, & Regnum, cujus visibile Caput, Centrum-

---

(1) Sic enim an. 1596. Agennensis Antistes alloquutus, Cleri totius nomine, Henricum IV. Regem Christianissimum fuit. „ Je tremble de peur & fraieur pour ces entrepreneurs sur „ l'autorité, & jurisdiction Ecclesiastique, & sur la puissance „ donnée par le Fils de Dieu à Saint Pierre, & ses autres „ Apotres, & en leurs personnes à ceux qui leur succederoient „ en ce service & ministere. Par deux puissances le monde „ est principalement gouverne, disoit le Pape Gelase a l'Empereur Anastase: l'autorite sacree des Pontifes, & Dignite Roiale. Pour le bien de l'Etat il faut sans doute qu'elles soient en bonne intelligence, Dieu aiant, disoit le Pape „ Nicolas, à l'Empereur Michael, tempere, & modere les „ affaires de telle facon que les Rois & Empereurs ont besoin „ des Pontifes pour parvenir à la vie eternelle; & les Pontifes pours le cours, & usage des choses temporelles, usent „ de Loix, & Constitutions Rojales, & Imperiales. Les charges toutefois de ces deux PUISSANCES sont DISTINCTES, „ & SEPAREES, & le gouvernement du spirituel qui a commence par ce souverain Roi & Pretre, le quel laissant le gouvernement temporel aux Princes du monde, a baillé le spirituel à d'autres; & etabli, comme Saint Paul enseigne, en cette „ Eglise militante des Apotres.. & des Pasteurs, auquels il a „ commis le REGIME des choses spirituelles. Cette Police a „ eté.. observée en ce Roiaume, auquel les Rois, & leurs „ officiers n'ont jamais entrepris de manier le spirituel, & „ entreprendre sur l'AVTORITE DONNEE AVX EVEQVES & autres Superieurs de l'Eglise, NI SVR CELLE „ DE NOTRE SAINT PERE. Ce pouvoir de donner l'administration des choses spirituelles depend entierement de l'AVTORITE, & JVRISDICTION ECCLESIASTIQVE, „ QUI A ETE DONNEE, NON AVX ROIS & PRINCES, „ ni par consequent à leurs officiers, mais a CEUX QUE „ DIEU APPELLE AU REGIME, & GOUVERNEMENT „ DE CETTE EGLISE &c. „ Tom. XII, Actor, Cleri Gallic. Edit. ejusd. p. 221. sq.

(2) Archiepiscopus Viennensis an. 1586. nomine item totius Cleri, hæc inter cetera Henrico III. Regi Christianissimo dixit: „ Deux SOUVERAINES PUISSANCES SONT ETABLIES SUR NOUS EN TERRE, DE LA SAINTETE „ DU PAPE CHEF DE L'EGLISE, & DE V. MAJESTE. Tom. I. Act. Cler. Gallic. pag. 174.

trumque (1) unitatis est supremam *obtinens*

A a *pote-*

---

(1) Ann. 1666. Episcopus Ambianensis sic, nomine totius Cleri, alloquutus Christianissimum Regem Ludovic. XIV. fuit: „ Voila cette puissance spirituelle, qui fut promise & donnee „ à S. Pierre, qui est promise, & donnee a tous les Apotres „ pour conserver l' unite de l' Episcopat dans la multitude „ des Eveques pour etablir le REGNE SPIRITUEL DE JE- „ SUS CHRIST dans le Monde. Voila des Ministres creez, „ des loix publiees.. UN TRIBUNAL ELEVE, ou LES „ COUPABLES DOIVENT ETRE JUGEZ: DES PEINES „ & DES RECOMPENSES DETERMINEES, QUI SONT „ TOUTES MARQUES CERTAINES, & ASSUREES D'UN „ VERITABLE EMPIRE. Toute l'AUTORITE DE CE RO- „ IAUME DU FILS DE DIEU, qui s' EXERCE PAR LA „ PUISSANCE DE L'ORDRE, & PAR CELLE DE LA „ JURISDICTION, ou DES DEVX ENSEMBLE EMBRAS- „ SE TOVTE L' OECONOMIE DE LA CONDVITE DE L' „ EGLISE. Ces differentes functions, s' etendent tant sur le „ Corps naturel de notre Seigneur, qui nous est donne dans le „ Divin Sacrement ... que sur son corps mistique, qui est l'AS- „ SEMBLEE des fideles dans une meme bergerie, sous un me- „ me Pasteur invisible, qui est Jesus Christ, & sous un meme „ CHEF VISIBLE, qui est le centre de l' unite catholique. „ Elles comprennent la GARDE du sacre DEPOT de la DO- „ CTRINE, le POUVOIR D' EN JVGER, & enfin la poli- „ ce, & la discipline de l' Eglise, que le Saint Esprit a com- „ mise AVX SEVLS MINISTRES DV REGNE SACERDO- „ TAL DV FILS DE DIEV...Ces paroles (Apostoli „ Pauli: attendite vobis &c.) font voir clairement, que le „ pouvoir des Eveques s'etend sur tout le troupeau de Notre „ Seigneur sans exception des personnes, ni des conditions, „ que le Saint Esprit le leur a donne immediatement... Il nous „ seroit facile de justifier cette doctrine par quantite d' autres „ passages formels de la sainte Ecriture, par la Tradition con- „ stante de toute l' Eglise, par tous les Auteurs.. & de mon- „ trer par un Decret solemnel de la Faculte de Teologie de „ Paris de l' an. 1617. contre l' Eretique de Dominis, que l' „ opinion contraire est heretique, & qu' elle renverse tout l' „ ordre de la Hierarchie. Puis donc qu' il est vrai, que le „ Saint Esprit a donne la conduite de l' Eglise aux Eveques, & „ que personne ne se doit attribuer cet honneur, s' il n' est „ appelle de Dieu pour cela, comme le fut Aaron: que ce „ pouvoir est d' un ordre surnaturel, & divin; sans doute „ ceux à qui notre Seigneur ne l'a ni PROMIS, ni DONNE „ dans L' EVANGILE, NE SE LE PEUVENT ATTRIBVER „ sans une usurpation sacrilege. Or le Regne spirituel, que „ notre Seigneur a etabli dans le monde, & qui pourtant n'est „ pas de ce monde, n' a rien diminue de l' autorite qu'avo- „ ient les Princes, qui regnoient sur la terre &c. „ Tom. XII. Actor. Cleri Gallic. pag. 727. sqq.

potestatem [1] Romanus Pontifex, administrari etiam a sacris Antistitibus, iisque Regni ejusdem gerendi munus, ac tuendæ politiæ Ecclesiasticæ, jurisque dicendi esse divinitus potestatem datam, adeo ut qui contra pugnent, condemnandi sint hæreseos crimine. Audin' *subordinationem*? Audin' *Caput Ecclesiæ*? Audin' *Capitis* ejusdem, *Centrique unitatis supremam potestatem*? Audin' *auctoritatem* Ecclesiasticam non obnoxiam laicæ? Audin' *potentiam*, *Regnum*, *Imperium* Christi visibile, quod sub uno aspectabili Capite, ordinatione, decreto, voluntateve Dei, Episcopi moderentur, ac regant? Audin' denique, ut hæreseos condemnentur crimine ii, qui contra sentiant?

Gallos, qui Pufendorfianam doctrinam rejiciant, aegre laturos, quae de Regiminis Ecclesiastici forma Febronius scribit, ostenditur.

XXIX. Sed tradi hæc ab Gallis, facile te concessurum, inquies. Quid? Negesne vera, atque catholica scribi a Pufendorfio? Non equidem, esse te negaturum, credam. Nam vera ipsum, planeque catholica scripsisse, non aperte modo, ut animadverti, sed

(1) Anno 1700. Archiepiscopus Remensis in ea Oratione, quam Cleri nomine habuit ad Ludovicum XIV. Regem, meminit „ de la supreme puissance, que les souverains Pontifes ont „ dans l' Eglise „. Addit: „ Les Eveques seront ecoutez, & „ honorez comme etablis par le Saint Esprit, pour regir l' „ Eglise de Dieu, & les Eveques ecouteront, comme ils le „ doivent, avec une profonde veneration le Successeur de „ S. Pierre, qui est le Chef visible de cette Eglise sainte &c. „ Ibid. pag. 836. Confer præterea Orationes nomine Cleri ad Regem habitas an. 1617. Ibid. pag. 425. an. 1650. Ibid. pag. 573. sq. an. 1656. pag. 638. & pag. 645. sqq. & pag. 660. sq. & an. 1665. p. 718. sq. an. 1670. p. 758. & an. 1566. pag 739. sq. & an. 1690. p. 812. sqq. &c.

ſed ſæpe etiam prædicas. An vera quoque tradi ab Gallis fatebere? Quo demum modo, ſi horum dicta tam adverſantur ſententiæ Pufendorfianæ, ut cum ipſa componi nullo pacto poſſint? Age vero que pugnantia ſunt, eane tu vera eſſe defendes? Atqui, ut axioma certiſſimum Boſſuetii poſtulat, is, qui pugnantia concedit, non *excuſationem* affert juſtam erroris ſui, ſed *probationem*.

Atenim iſtud, inquies, eſſe te poſtmodum conſideraturum: Interea ſatis eſſe tibi, quod Galli tuam, de formis Regiminum Ariſtotelicis in Eccleſiam abſurde cadentibus, opinionem non moleſte ferant (1). Nimium fidenter id quidem. Quid? Mauclerumne (2), Coeffeteaum Epiſcopum Maſſilienſem (3), Sauſſajum, Iſambertum, Frogerium, Chartonum (4), Harlæum etiam Archiepiſcopum Rotomagenſem (5), cu-

(1) Vide p.188. hujus Vol. Febronii locum ajentis: „ Hæc, „ puto, nullum Gallum offendent „.

(2) Hujus eſt opus ingens inſcriptum: de Monarchia Divina, Eccleſiaſtica &c.: editumque Pariſiis an. 1622.

(3) Edidit is an. 1623. Pariſiis „ Pro Sacra Monarchia Ec„ cleſiae Catholicae Apoſtolicae, & Romanæ adverſus Rempu„ blicam Marci Antonii de Dominis quondam Archiepiſcopi „ Spalatenſis, libros quatuor „. Fuit idem Theologus Pariſienſis, Regique Chriſtianiſsimo a Concionibus primum, deinde a publicis, & ſanctioribus Conſiliis, Maſsilienſisque Epiſcopus deſignatus.

(4) Ab his, qui magna in exiſtimatione erant apud Cives ſuos, laudatum opus Mauclerii fuit, velut ex ipſorum adprobationibus eidem operi inſertis liquet.

(5) Franciſcus Harlaeus Archiepiſcopus Rotomagenſis Norman-

cujus opus laudatum a Clero Gallicano fuisse vidimus (1); alios denique, quos ne numerare quidem vacat, existimas, non fuisse id graviter laturos, si viverent? Atqui hos pro Ecclesiastica Monarchia pugnasse constat. Verum age, nega, te his, etsi Gallis, adjuncturum fidem: a Nataline Alexandro dissenties, quo tu prodromo, ac duce gloriare? Sed is Ecclesiasticum Regimen *Monarchicum* esse, confitetur, *temperatum Aristocratia*. Nam in IV. Dissertatione in Historiam Seculi I. §. 11. *demonstraturus Primatum Romani Pontificis* (2) „. Christus, inquit, Ecclesiam fundavit in aeternum tempus duraturam: Ergo in ipsa instituit perpetuam Regiminis formam, quae non in Sancto Petro dumtaxat, sed „ in

manniae Primas Lib. III. Apologiae Evangelii pro Catholicis, ad Jacobum Majoris Britanniae Regem Edit. Parif. an.1625. p. 711. „ De MONARCHIA, inquit, Christiana, ac de Ecclesiae „ Capite visibili; quodque non Laicorum, sed Sacerdotum sit „ in Ecclesia docere, ac de Divinis rebus disputare . . . quidquid ACEPHALI garriant, fatendum est, aliquod esse visibile in visibili Ecclesia Caput, quod pedibus dicere non possit, non estis mihi necessarii, ac per consequens pedum ministerio indigens ad totius corporis REGIMEN.. Id autem „ Caput haud aliud certe est, quam Caput Christo Vicarium, „ quod Petro successit. Habemus igitar ex hoc loco contra „ nostri temporis Acephalos, idest Sectarios, quoddam Ecclesiae Caput, quod non est Christus.. Habemus igitur Vrbanum VIII. (nunc jure eodem dicam, PIVM VI.) Pontificem „ Max. esse Ecclesiae Christi Caput, quippe qui in Apostolicum „ Thronum canonice evectus est. Ejice igitur foras ACEPHALOS. Si vicerint, morimur, ut a Populo Tyrio acclamatum est in Concilio Tyrio, cujus Acta Actione V. Concilii „ Constantinopolitani sub Agapeto, & Mena extant „.

(1) Vide pag. 307. hujus Vol.

(2) Pag. 79. Tom. III. Edit. Lucen. an. 1749.

„ in ejus Successoribus eluceret: At Regi-
„ men Ecclesiæ, EX CHRISTI INSTITUTIONE,
„ MONARCHICUM EST, QUAMVIS SIT ARISTO-
„ CRATIA QUADANTENUS TEMPERATUM: Ergo
„ debet esse PERPETUO MONARCHICUM. IN
„ MONARCHIA porro UNUS EXTAT SUPREMUS
„ PRINCEPS, QUI RERUM SUMMAM ADMINI-
„ STRET: Ergo IN ECCLESIA SUMMUM PRIN-
„ CIPEM EXTARE NECESSE EST, QUI ILLAM
„ REGAT. IS VERO EST ROMANUS PONTIFEX
„ SUCCESSOR PETRI, TOTA TRADITIONE CON-
„ SENTIENTE: Ergo Romanus Pontifex PRI-
„ MATUM super Episcopos UNIVERSOS IN EC-
„ CLESIA OBTINET „. Quid? Gersonemne,
dices, non idem ac Natalem Alexandrum
constituisse? At is in Opusculo, quod in-
scribitur *de Unitate* Ecclesiæ (1), „ NON PO-
„ TEST, *inquit*, lege stante, POLITIA EC-
„ CLESIASTICA, quæ est MONARCHICA, in
„ aliam transformari, sicut in alia poli-
„ tia „. Quinetiam Petrus Alliacensis *Mo-
narchiam spiritalem* Petro fuisse collatam scri-
bit in ea Quæstione, quam *De Petri Eccle-
sia utrum lege gubernetur* (2), edidit „. Re-
„ spondeo, *inquit*, quod Petrus Apostolus,
„ ex Christi institutione, fuit Caput, & ha-
„ buit Principatum Universalis Ecclesiæ,

A a 3 „ &

(1) Consider. IV. pag. 130. Tom. II. Opp. Edit. Antuerpiæ an. 1706.
(2) Tom. I. Opp. Gersonis Edit. Antuerp. an. 1760. p. 663. 692.

„ & fuit in ea Pontifex Summus , & per „ consequens spiritualis Monarcha supre- „ mus „. Consentiunt autem Almaynus (1), & Major (2), quos tu auctores sequi consuesti.

Sed oppugnatores ipse tuos elusurus, Natalis , ac Gersonis loca , in quibus *titulus Monarchæ attributus* Petro *deprehenditur* , nihil tibi negotii exhibere jactas (3). *Reges*, inquis, *Lusitaniæ*, *Hispaniæ*, *& Galliæ sunt Monarchæ absolute*, *& illimitate tales*. *Rex Magnæ Britanniæ* , *etiam dicitur* , *& vere est Monarcha* ; *sed destituitur potestate leges condendi*, *& tributa imponendi*. *Reges Sveciæ*, *& Poloniæ adhuc magis arctata potestate fruuntur*. Quid hoc ad rem ? An quia Rex Britanniæ potestate ea, cujus meministi, caret idcirco dici *vere Monarcha* non potest? Nihil minus , inquis. Ex eo igitur, quod arctiore potestate præditi Britanniæ , Poloniæque Reges sint, & nihilominus Monarchæ & sint, & dici apte, vereque possint, quibus tu machinis extundes, Monarcham non esse Ecclesiarum Pontificem? Immo si qua tuæ isti argumentationi vis inest, ea sane con-

(1) De Potestate Clavium Fol. V. sq. T. II. Edit. Opp. Paris. an. 1512.

(2) Johannes Major in Cap. XVI. Evang. Matth. p. 60. versa Edit. an. 1518.

(3) Febr. Tom. II. Adv. Quatuor. Theol. Art. II. p. 179. Edit. Francof. an. 1770.

contra efficiet, Pontificem, qui Caput, qui Primas, qui Gubernator, qui Rector Christianorum sit, etsi non tam ampla, quam nos velimus, auctoritate præstaret, dici tamen recte, esseque vere Monarcham posse.

At enim addis: *Admittant Theologi Venetus, & Ubius restrictiones, ac terminos, quos Gerso, & Natalis Alexander Romana Monarchiæ merito ponunt, & parum inter nos supererit dissensionis circa statum Ecclesiae, de quo hic tractatur. Hoc neglecto tota Thesis de Sacra Monarchia in quaestionem de nomine resolvetur*. Ludisne nos, mi Febroni? *De nomine*? An quæstionem tu de *nomine* inter eos ortam dices, quorum alter Monarchiam Ecclesiæ Divinæ institutionis defendat esse; alter tam non esse pugnet, ut formam Monarchicam non minus absurde accommodari ad Ecclesiam, quam *pugnum ad oculum* contendat? Cuinam id te speras persuasurum? Quænam autem est caussa, cur tu *formam* ejusmodi, nonnisi inepte attribui coetui Christianorum posse arbitrere? Pufendorfii certe sententia. Nam eam tu unam, dum hac de quæstione agis, laudas, ac veram, catholicamque pronuncias esse, ut ante monui. Quid? Sententiam ne Pufendorfii tot hæresibus, ut est demonstratum, scatentem, adimentemque Ecclesiæ quamcumque Regimi-

 nis

nis formam, quovis decreto, ordinationeve inductam, verbo discrepare a Gersonis, & Alexandri doctrina, re congruere defendes? Ecquis Catholicorum est, qui de voce altercari eos judicet, quorum Pars (ita ut fit a Pufendorfio) potestatem Clavium, contra atque definitum a Concilio Tridentino est, tollat; omni Episcopos auctoritate, *praeminentiaque* privet; Pontificem Maximum nihil plus divinitus accepisse, quam Christianorum quemque, existimet: Pars contra, Clavium potestatem; Episcoporum auctoritatem; Præeminentiam Papæ, ac jura agnoscat, ut ab Alexandro, Gersonioque fuisse agnita, plane liquet? De finibus, quibus Monarchiam Ecclesiasticam contineri Scriptores iidem duo Galli arbitrantur, alibi erit nobis ex instituto agendum. Tum vero multo etiam planius quisque perspiciet, non de verbis te ab iisdem Gallis, sed de rebus maximis totis sententiis diffidere.

Interea (ne putes, hos tantummodo, quos nominavi, offendi potuisse doctrina de Regiminum formis tua) sic habeto: Sacra Theologica Parisiensis Facultas istud quidquid est doctrinæ damnat hereseos nomine. Negas? Accipe, quæ ipsa anno 1617. in Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi olim Spalatensis, post Hæresiarchæ *Rempubli-*

blicam Ecclesiasticam edidit (1). Scilicet hanc illa Spalatensis ejusdem propositionem e Lib. I. Cap. 11I. n. XVIII. expressam: *Disparitatem Potestatis inter Apostolos esse humanum inventum in Sacris Evangeliis, & Divinis Novi Testamenti Scripturis minime subsistens*: hanc, inquam, propositionem sic illa notat: EST HÆRETICA, &c. *de jurisdictione Apostolica ordinaria*, QUÆ IN SOLO *D. Petro subsistebat, intellecta*. Eadem Sacra Facultas propositionem Spalatensis alteram, de MONARCHIÆ *forma non* IMMEDIATE IN ECCLESIA A CHRISTO INSTITUTA: hujusmodi censura configit [2]: HÆC *propositio est* HÆRETICA, SCHISMATICA, ORDINIS HIERARCHICI SUBVERSIVA &c. Tertiam e Cap XII. num. V quæ sic habet: *Doctrina in Articulis Johannis Hus contenta, nimirum non dari in Ecclesia unum Caput supremum, & Monarcham, præter Christum: Christum suam Ecclesiam per multos Ministros*, SINE UNO ISTO MONARCHA MORTALI *regere perfecte, & gubernare, est doctrina catholica a Sanctis Patribus egregie explicata, & confirmata*: sic sacra ipsa Facultas damnat: HAEC PROPOSITIO EST HÆRETICA, QUOAD SINGULAS PARTES. Quid ais? Annon videtur tibi Spalatentis sua ista portenta opinionum, quæ Parisiensis Schola ut hæretica

(1) Confer ejus Sacræ Facultatis censuram apud Harlæum Apolog. Evang. Lib. I. pag. 215. Edit. Paris. an. 1625.
(2) Ibid. pag. 216.

tica merito rejicit, catholica apellare, quemadmodum catholicam tu appellas Pufendorfii a Sancta Synodo Tridentina, hoc est ab Ecclesia Orthodoxa, anathemate confixam, ut est demonstratum, sententiam? Sed quartam, rogo, Apostatæ Spalatensis propositionem attendito. Est hæc omnino: *Si quid incommodi* HABET ARISTOCRATIA, *cui* MONARCHIA FACILE POSSIT OBVIARE, *Ecclesiam spiritu Christi instructam, propterea & in singulis voluisse Monarchiam*, ET IN SE TOTA ARISTOCRATIAM. Ades nunc animo, & Sacræ Facultatis censuram considera: HÆC PROPOSITIO (inquit Sorbona, quæ ipsa Facultas Parisiensis Theologica est) *Hæc propositio est* HÆRETICA, & SCHISMATICA, QUATENUS VULT ECCLESIAM UNIVERSALEM SECUNDUM SE TOTAM ESSE ARISTOCRATICAM. Est quinta propositio Spalatensis hujusmodi: *Parisiensium doctrina enucleate intellecta, nihil discrepat a mea his Libris tradita doctrina, & ab ipsa veritate.* ET paulo post: *Schola itaque Parisiensis, & nostra est, & reipsa potestati* STUDET ARISTOCRATICÆ, NON MONARCHICÆ. *Quare ex ejus quoque doctrina, Papatus nullo potest solido subsistere fundamento.* Mihi quidem certe Spalatensis videtur præivisse tibi ajenti, Gallos in ea versari, quam tute tuere, sententia. Sed audi Academiæ principis earum, quæ in amplissimo Regno Galliarum vigent,
de

de hac Apostatæ illius propositione judicium: MERA, inquit Academia, MERA EST CONTRA FACULTATEM PARISIENSEM IMPOSTURA [1]. Postrema hæc esto Spalatensis propositio: *Si quis opponat, in Concilio Constantiensi fuisse Wiclefi, et Hussi Articulum de Primatu Papæ ab eis negato condemnatum &c. Respondemus, patres Concilii Constantiensis* MONARCHIAM ECCLESIASTICAM TENUISSE, & COMMUNISSIMO JAM ERRORE FUISSE INFECTOS. Tam hæc quinque postrema Spalatensis Monarchiam Ecclesiasticam negantis verba similia sunt tuorum, ut eadem tu ex Quarto ejus *de Republica Libro* non semel descripsisse videare. Nihil enim offenditur in opere tuo crebrius, quam acris reprehensio Monarchiæ Ecclesiasticæ defensorum. Quid autem Sacra Parisiensis Facultas? *Hæc propositio* Spalatensis, inquit, *quoad ultima verba est* HÆRETICA. Abi modo Febroni, & Gallos ea, quæ tu de *Formis Regiminum* scribis, non ægre laturos, ita ut hactenus consuesti, fidenter, si potes, gloriare.

Quid? Ad eorumne Clerum provocabis? Sed nihil est, mihi crede, cur confidas, tuam ipsum de *Formis* ijsdem opinionem æquiore animo passurum. Meministi enim, quam is strenue *Monarchiam Ecclesiæ sacram* tuea-

(1) Ibid. pag. 221.

tueatur, quæ *suum Statum habeat*, *suas leges*, *suam politiam*, *ut supremi Potentatus ceteri*, *integramque jurisdictionem suam*, *quam nonnisi ex se repetat*, *exque cælitus sibi tradita potestate*, *quæ ipsi impediri*; *illæso Gentium*, *Divinoque jure*, *non possit* (1): Fac autem illud tibi persuadeas, tam ei Clero penitus id doctrinæ genus insedisse, ut sententiam de *Regno*, seu Monarchia spiritali in terris, certissimi dogmatis loco ducat; id, quod apertissimis Sacræ Scripturæ, & constantis Traditionis monumentis, testimoniisque Scriptorum demonstrare se posse confirmat, *ostendereque solemni an.* 1617. *Facultatis Theologicæ Parisiensis Decreto adversus hæreticum Marcum Antonium de Dominis*, *contrariam opinionem esse hæreticam*, *ac Hierarchici Ordinis subversivam* (2). Quas vero propositiones Marci Antonii de Dominis *hæreticas*, ac *Hierarchici Ordinis subversivas* Academia Parisiensis dixerit, supra docui. Sed exciderat ea mihi, quæ extat in ejusdem Spalatensis Apostatæ Lib. III. Cap. X. n. XLII. Ipsam nunc, accipe. Est autem hujusmodi: *Monarchiam semper Christus a sua Ecclesia amovit*, *& eam ipsam Ecclesia est abominata*. Quæres, arbitror, quæ in hanc item a Sor-

(1) Tom. VI. Actor. Cleri Gallic. pag. 5. Tractat. de Jurisd. Eccl. Part. I.
(2) Vide supra pag. 368. sq. hujus Vol.

a Sorbona fuerit lata censura. Hem, succurrit: *Hæc propositio est hæretica, schismatica, & Ordinis Ecclesiastici perturbativa, & subversiva* (1). Jam de Gallis pluribus egi fortasse, quam necesse fuerit.

§. X.

Eadem Pufendorfii doctrina ab ceteris quibusque Ecclesiis Orthodoxis, ut fidei Catholicæ repugnans, reprobatur.

De Italicis Ecclesiis non dubitat Febronius. Ceterarum sunt nobis Catechismi, Synodorumq; Decreta in promtu, quæ demonstrant, quam ipsa Pufendorfiano dogmati adversentur. HosceCatechismos, atque hæc Decreta, si opus fuerit, afferemus.

XXX. De Italicis Ecclesiis ne tu quidem, Febroni, dubitas. Itaque has mittam. De ceteris longum est dicere, cum tam multæ sint. Hoc dicam breve: esse mihi earum Synodos, Catechismosque in promptu, e quibus plane perspicitur, Catholicæ fidei dogma postulare, ut Episcopi sub uno Visibili Capite Romano Pontifice, quam tenent Rei Christianæ publicæ partem, gerant, ac jurisdictione, qua gerant, polleant. Quemadmodum autem fidei dogma id posceret, nisi constitutum esset ordinatione Dei; Ecclesiæque ipsi Catholicæ divinitus manifestatum, edictumque esset? Jam vero hoc dogmate, quotusquisque non videat, everti funditus, ut inimicam Ortho-

(1) Apud Harlaeum loco supra indicato pag. 219.

thodoxæ fidei, Pufendorfianam, quam supra descripsimus, de *forma Regiminis Ecclesiastici nullo Decreto introducta*, doctrinam? Quod si hoc illud de Episcopis sub uno Capite dogma contineri Catechismis, Synodisque, ut dixi, inficiere; ea equidem proferam. Sed non audebis, opinor. Inficiari enim aperte qui audeas, nisi Orthodoxorum omnium clamore, solemnibusque totius Corporis Ecclesiæ decretis, e numero expungi velis Orthodoxorum? Quid porro potestatis Ecclesiæ Capiti inesse, coetus quique Catholicorum credant, alio loco accurate, atque opportunius demonstrabitur.

§. XI.

Pufendorfianam doctrinam non solum Græci Schismatici, sed ne Protestantes quidem magnam partem ferendam censent.

Græci Schismatici, etsi Pontifici Romano principatum in Ecclesia jure divino concessum errantes negent; certam tamen a Christo inductam Ecclesiae gerendæ formã credunt, credendamque docent, contra atque Pufendorfius velit.

XXXI. De Græcis sic habeto. Quamquam Primatum cuiquam in Ecclesia divinitus datum, errantes negent; certam tamen Rei Christianæ publicæ gubernandæ formam, sententia, seu voluntate, seu decreto Christi, inductam docent, fideque divina credendam judicant. Nam Episcopos a Spiritu Sancto positos affirmant esse, qui suas

ſuas Dioeceſes, poteſtate ipſis cælitus tradita, moderentur. His autem conceſſis rebus, facile quiſque intelliget, Pufendorfianam ſententiam nullo modo poſſe conſiſtere. Ac Synodi quidem a Dionyſio Patriarcha an. 1672. Conſtantinopoli habitæ hæc fuit ratio: „ περὶ τοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀναγκαίαν εἶναι, de Epiſcopatu (ſeu *Princi-*
„ *patu Sacerdotii*) *an neceſſarius ſit*, reſpon-
„ demus, ipſummet Pontificem Magnum,
„ qui penetravit caelos, *poſuiſſe in Eccleſia*
„ *Paſtores, & Doctores*, ut ait Apoſtolus, *ad*
„ *conſummationem Sanctorum in aedificationem*
„ *Corporis Eccleſiaſtici*. Quam igitur NECES-
„ SARIA ἀναγκαῖα eſt ædificatio Corporis
„ Eccleſiaſtici, τοσοῦτον ἀναγκαιότερα ἐστιν
„ ἡ ἀρχιερωσύνη. TANTO MAGIS NECESSARIUM
„ eſſe Epiſcopatum (ſeu *Sacerdotii princi-*
„ *patum*) liquido demonſtratur, per quem
„ ſacra ejuſmodi ædificatio conſummatur.
„ Neque vero id, quod ſcriptum eſt, *Chri-*
„ *ſtum eſſe Pontificem in aeternum juxta or-*
„ *dinem Melchiſedech*, alia ratione, quam per
„ Vicarios ejus Sacerdotes impletur, quo-
„ rum miniſterio jugiter ipſe ſacrificat, &
„ ſacrificatur. Sacerdotes porro conſecra-
„ re ita Pontificiæ dignitatis eſt, ut niſi
„ Epiſcopus, nemo hominum (inquit ſacer
„ Dionyſius) ne Sacerdos quidem id poſſit;
„ quippe ex inſtitutione functionum Hierar-
„ chi-

„ chicarum ad id muneris minime deputa-
„ tus ... Lege Presbyteris PRAEEST ἐφίσταται
„ Episcopus, utpote qui divinam eo confe-
„ rente gratiam consequantur; atque sub ejus
„ auctoritate dumtaxat, ac regimine sacra
„ perficiant. A majori enim benedicitur
„ id, quod minus est, eique in omnibus
„ ὑποκείμενον ἐστι, SUBJACET [1] „. Synodus etiam Hierosolimytana sub Dositheo Patriarcha an. 1672. celebrata: „ Ita, inquit, necessarium ducimus Episcopatum,
„ ut eo submoto neque Ecclesia, neque
„ Christianus aliquis esse, aut dici possit...
„ Unde & ad Episcopalis dignitatis encomium pulchre nonnulli dixere: quod
„ Deus in cælesti primogenitorum Ecclesia est, & sol in mundo; hoc in sua
„ quemlibet Ecclesia Episcopum obtinere...
„ Transisse autem successione continua ad
„ nos usque magnum Episcopatus Sacramentum, & dignitatem, manifestum est. Cum
„ enim dixerit Dominus, futurum se nobiscum usque ad consummationem seculi,
„ ut aliis nobiscum sit gratiæ, beneficiorumque suorum modis, præstantiori tamen
„ modo per sacrum Episcopatus perfectionis principatum nobiscum est..: Tertullianus Epistola ad Papianum Episcopos
„ omnes

(1) Tom. XI. Conciliorum pag. 278. Edit. Paris. an. 1714.

„ omnes Apostolorum vocat Successores .
„ Horum successionem , & τὴν ἀποστολικὴν
„ ἀξίαν APOSTOLICAM DIGNITATEM , &
„ ἐξουσίαν POTESTATEM Eusebius Pamphili,
„ & omnes prorsus Patres . testantur . . .
„ Episcopus divinorum mysteriorum , gra-
„ tiarumque fons , per Spiritum Sanctum,
„ uti jam diximus , existit . . atque ex pri-
„ maria ratione . . ipse ligat & solvit . . pu-
„ blicanos ab Ecclesia ejicit , hæreticosque
„ excommunicationi , & anathemati subji-
„ cit . . Ex quibus evidenter constat , Sa-
„ cerdoti præstare Episcopum , quo defi-
„ ciente , nec omnes , qui in mundo sunt
„ Sacerdotes pascere Ecclesiam possunt ,
„ nec omnino gubernare [1] „ . Ita cum
adversus ἀσέβειαν *impietatem* Calvinianam
Græci judicassent ; tum inde intelligi de-
monstrarunt , unam aliquam *formarum Re-
giminis* earum , quas tu ceu *Aristotelicas* de-
spicare , in Rem Christianam publicam cade-
re . Atque Dositheus is , cujus opus *de
Primatu Papæ* editum Giasii in Moldavia
an. 1692. fuit , quique primas in Hie-
rosolymitana illa schismatica Synodo par-
tes tenuerat , Ecclesiae Catholicae guber-
nandæ rationem μεγαλοπρεπέστερον *majore
majestate* præstantem agnovit; neque *democra-*

 ticam

(1) Ibid. pag. 242. sqq.

ticam dixit esse, sed *aristocraticam*, propterea quod Caput Ecclesiarum Pontificem Romanum ordinatione divina constitutum non esse, errans defenderet (1). Nam si Primatem Ecclesiæ divino jure Pontificem esse credidisset; concessisset ille quidem *Monarchiam* saltem *Aristocratia* temperatam; non tibi assensus, neve secum pugnans, respuisset. Qua ex re plane perspicis, non modo *impietatis* loco haberi a Græcis Pusendorfianam illam, quam tu veram affirmas esse, *catholicamque sententiam*; sed ea quoque refelli, quæ tute misces de *formis Regiminum*, deque *Majestate*.

Protestantium pars magna contra Pufendorfianam sententiã pugnat; suntque eorum aliqui qui ipsã in erroribus numerent.

XXXII. Extremum est, ut de Protestantibus nonnihil dicam. Nosti, quam horum plerique in Erastum Pseudo-Theologum Heidelbergensem, inque Erastianos commoti fuerint. *Censebant* autem *Erastus*, *Socijque*, *Ecclesiæ nullum Regimen, nullam sententiæ dictionem, nullum forum, nullam potestatem verbum Dei per censuras, excommunicationem imprimis, adplicandi a Christo datam esse. Potestatem Clavium in solo verbi præconio consistere, & Ecclesiam Magistratui Christiano subjectam, omnem, quam usurpat disciplinæ auctoritatem ex mera Magistratus delegatione usurpare, cum omnis politia externa, omne Regimen,*

(1) Sect. IV. pag. 120. sqq.

men , *& omnis coetuum minorum poteſtas in Republica a Majeſtate derivari* , *& in eamdem refundi debeat* (1) . Eſt autem ex his manans , ut ante docui , Pufendorfiana illa ſententia , quam *veram* , atque *catholicam* eſſe pugnas . Eadem Remonſtantibus Semiſocinianis hæreticis Batavis , Colemannianiſque in Britannia placuere . In hos Theodorus Beza Genevenſium pſeudopaſtor , Giſbertus Voetius Batavus , Johannes Henricus Heideggerus (2) Hevetius , factioque Proteſtantium Gomariſtarum , ut in Evangelii oppugnatores , everſoreſque excanduerunt. Notiora hæc ſunt , quam ut implicari a quoquam , involvique tenebris

 poſſe

(1) Ita Johannes Henricus Heideggerus in Corpore Theologiæ Christianæ Loc. XXVII. Sect. I. §. XCIII. pag. 606. & §. CXXX. pag. 626.

(2) Vide , quae adnotavi in IV. Antiquitatum Chriſtianarum Volumine pag. 76. in Adnotat. Gisbertus Voetius in Politiae Eccl. Parte II. Tom.I. Lib.II. Tract. I. de Miniſterii Neceſsitate &c. Cap.IV. §. III. pag.249. Edit. Amſtelod. an.1669. poſt allata quædam Scripturarum Novi Teſtamenti loca : ,, His ,, ita poſitis , inquit , rejicimus ERRORES eorum , qui PEC- ,, CANT... in defectu , minus poteſtatis , aut nullam Miniſtris ,, tribuendo . p. 251. In defectu peccant I. ÆQUATORES, qui ,, exemplo Corah, Datan, Abiram in poteſtatem Aaronis, & Moſis ,, inſurgunt , & ochlocratiam in Eccleſias , ac Politias inve- ,, ctam velint . . . quorum opinioni affines ex parte , qui olim ,, in Gallia agitabant dicentes , poteſtatem Miniſterio in Regi- ,, mine Eccleſiarum illic tributam ad corpus Eccleſiæ , ſeu ad ,, multitudinem pertinere . . . II. Omnes profani , & carnales ,, ſub Chriſtiano nomine doctrina , aut vita minime Chriſtiana ,, profeſsionem ſuam , & Chriſti Eccleſiam dehoneſtantes . . . ,, III. ERASTVS cum ſequacibus (hodiernis ſcilicet Eraſtia- ,, nis) , & Remonſtrantes tum aperti , tum cryptici ,, . Confer quæ ſequuntur . Quæ , ſi opus fuerit , integra deſcribam; quemadmodum etiam , ſi ratio poſtularit , afferam reliquorum Scriptorum ſive Lutheranorum , ſive Calvinianorum hac eadem de re teſtimonia .

posse videantur. Neque vero ab iis solum, sed a Lutheranis etiam permultis repellitur Remonstrantium, reliquorumque Heterodoxorum generis ejusdem doctrina, Regimen Ecclesiæ quodvis negantium. Qui etiam Lutherani, ut Calviniani plerique Democraticum Regimen aversati, cum Aristocraticum probent (1), etsi a Catholico dogmate, de Romano Pontifice Ecclesiæ Capite divinitus constituto, recedant, Pufendorfianam tamen sententiam, quæ *vera* abs te, atque *catholica* dicitur, ut Evangelio discordem respuunt. Quid? Si sunt Lutheranorum aliqui, ac fuerunt, qui unum Ecclesiæ universæ Dei voluntate præfectum vellent, in quibus est Godefridus Guillelmus Leibnitzius, qui sic habet: „ Cum Deus sit „ Deus

---

(1) In his est Johannes Conradus Dañhaverus, qui in VIII., quæ est de Hierosolymitano Apostolorum Concilio, Disputatione. Art. IV. §. XXVII. pag. 163. Theologicar. Disputation. Edit. Lips. an. 1707. „ Rectius, inquit, sentire putamus eos, qui „ multos in hoc Concilio (Apostolico) præsides fuisse statuunt, „ de quo vide D. Hulsemannum Breviarii Cap. XVIII. Th. 10. „ quo hoc ipso demonstrarent, Ecclesiæ Regimen in his terris „ aristocratico analogum futurum esse. Non loquimur autem „ hic de omnibus requisitis formæ aristocraticæ. Naque enim „ Ministri Ecclesiam in his terris regentes absolutam potestatem habent; sed limitatam solummodo, dependentem a summo Monarcha Christo. Verum de forma aristocratica analogice sic dicta, hoc est de ejusmodi Regimine, & præsidentia in „ Ecclesiis, convenientiam quamdam cum forma Aristocratica „ habente (agimus) & hanc optamus, & defendimus ex hoc Concilio „. Adde Danielem Chamierum, Panstratiae Lib. IX. Cap. II. Tom. II. §. V. pag. 289. sqq. & Cap. VIII. pag. 301. sqq., qui etiam Lutheranos pro Aristocratia contra Democratiam pugnare scribit. §. IV. Confer ceteros, in iisque Calvinum, quorum indicavi loca T. V. P. I. Antiquitatum Christianar. in not. pag. 12. sqq.

,, Deus Ordinis, & corpus unius Ecclesiæ
,, Catholicæ, & Apostolicæ uno Regimi-
,, ne, Hierarchiaque universali continen-
,, dum JURIS DIVINI sit; consequens est,
,, UT EJUSDEM SIT JURIS SUPREMUS IN EO
,, SPIRITALIS Magistratus terminis se *justis*
,, *continens* (hæc verba nunc addo) dire-
,, ctoria potestate, omniaque necessaria ad
,, explendum munus pro salute Ecclesiæ
,, agendi facultate instructus; tametsi Lo-
,, cus, ac Sedes hujus potestatis in Metro-
,, poli Christiani Orbis Roma ex humanis
,, considerationibus placuerit (1) ,, . Ita
ille quidem. Sed ejus postrema verba cum
superioribus cohærere ne Salomon quidem
Deylingius Lutheranus putat. Quare *mira-
tur Leibnitzium in eam devenire potuisse opinio-
nem, Regimen Monarchicum in Ecclesia Uni-
versa juris esse Divini, licet Romanæ Sedis
prerogativæ humani sint juris* (2). Verum
hac de re suo loco pluribus differam. In-
terea hoc tenebo, Protestantes magnam par-
tem non probare, neque vero pati; sed de-

 testa-

(1) In Epist. VIII. Tom. I. Epistolar. Edit. Lips. an. 1734. pag. 15. Vide & Epist. XI. n. II. p. 21. & Epist. XII. n. II. p. 23.

(2) P. IV. Observation. Sacrar. Exercit. VI. pag. 420. Edit. Lips. an. 1747. quæ Exercitatio est de Novitate Regiminis Monarchici in Ecclesia. Confer quæ de aliis, qui non dissident a Leibnitzio, scripsi Tom. V. Antiq. Christ. P. I. pag. 210. & 211. in Adnotationib. Vide etiam, quæ in hanc rem descripsi ibid. pag. 209. sq. e Grotio. Nam is saniora demum consilia cepisse videtur. Secundo ne exitu? Cuperem equidem. Sed male metuo;

testari potius, atque in erroribus etiam ponere probatam tibi hæretici hominis, inque nos a te ipso contortam sententiam.

§. XII.

Ex hactenus constitutis rebus, non componi quidem Febronij opera, ut ille blanditur sibi, sed turbari majorem in modum pacem, viamque ad nova discidia pandi liquet.

XXXIII. AGe vero cum Patres, cum Ecclesia Gallicana, cum Synodi Oecumenicae, adeoque Christiana Respublica universa Scripturae, Divinarumque Traditionum auctoritate munita; cumque Græci Schismatici, parsque magna Protestantium istud dogmatis Pufendorfiani genus, quo tu, ac si catholicum sit, quid de Regiminis Ecclesiastici forma sentire quemque oporteat, statuendum doces; cum, inquam, Gallicana Ecclesia, Synodi Oecumenicæ &c. istud dogmatis genus, ut inimicum Religioni veræ rejiciant, errorisque condemnent; quam tu speres [veluti tertio quoque verbo gloriare] futuram opera tua inter orthodoxos, atque heterodoxos reconciliationem concordiae? Perturbare istud est, mihi crede, non componere; dis-

diſſolvere majorem in modum, non coagmentare pacem. Quo enim, obſecro te, Proteſtantes, Schiſmaticos, male ſanos Catholicos illos, qui forte fortuna aſſenſi Pufendorfio fuerint, doctrina iſta, niſi eo præcipites aget, ut ad Eraſtianos, ac Remonſtrantes, novo ſchiſmate conflato, transfugiant, auctoque numero inimicorum, impetu majore Hierarchiam adoriantur? Moneri te patere, mi Febroni: conſidera etiam atque etiam, quid ſcripſeris: cave, ne qui exiſtant, qui, etſi modo hoc, modo aliud dicere videare, ſententiam tamen Pufendorfii ejuſdem *veram* eſſe, atque *catholicam* toties palam ajenti tibi illud non injuria opponant, quod objectum Conſtantio fuiſſe ab Hilario Pictavorum Epiſcopo legimus. „ Unitatem pro-„ curat, ne pax ſit; Sacerdotes honorat, „ ne Epiſcopi ſint (1). Diſſenſiones, arti-„ fex, nutris.. Veterum turbator es, pro-„ fanus novorum (2).. Tuis ipſis diſſides.. „ Novis vetera ſubvertis; nova ipſa, rur-„ ſum innovata emendatione reſcindis; e-„ mendata, iterum emendando condem-„ nas [3] „. Confido autem plane fore, ut,

 ani-

(1) Lib. I. contra Conſtantium n. v. pag. 1241. Edic. Pariſ. an. 1593.
(2) Ibid. n. vi.
(3) Ibid. n. 23. pag. 1253.

hæc , quo ipſe ſcribo, eodem tu accipias animo ; atque una laborem hunc certiſſimum indicem chriſtiani amoris erga te mei, ut non levem mihi, ſic tibi non inutilem fuiſſe confiteare. Vale. Kalendis April. an. 1776.

F I N I S.

IN-

INDEX EPISTOLARUM,

PARAGRAPHORUM, ET NUMERORUM.

EPISTOLA I.

EPISTOLA II.

§. I.

Quid sit Ecclesia.

§. II.

Quid Febronius Eccleſiam eſſe putet.

§. III.

Quid Eccleſiam eſſe ſtatuant Gallicana, Genteſque orthodoxae reliquae.

VI. *Idi-*

§. IV.

Ecclesiam Collegium, non Statum esse, Febronius, Pufendorfium hæreticum hominem sequutus, scribit.

§. V.

Ulla ne sit certa a Christo instituta gerendæ Ecclesiæ ratio? Negat Pufendorfius. Hujus esse doctrinam hac de re veram, atque catholicam Febronius arbitratur. Febronii secum de re eadem certatio, quæ sane afferre tegendi erroris excusationem nullam potest.

§. VI.

Pufendorfianum de Forma Regiminis Ecclesiastici Systema proponitur. Id probans Febronius non liberat, quam dedit, fidem confirmandae perpetuo sententiae cujusque suæ auctoritate Majorum.

§. VII.

Quam id Pufendorfianæ doctrinæ genus repugnet Catholico dogmati, demonstrat Divina per Apostolos, Patresque latissime propagata, atque ad nos usque continenter perducta traditio.

XXIV. *Eo*

§. VIII.

Adversus eam, quam Pufendorfius tuetur, sententiam actum ab Synodis, ut adversus hæresim, publica etiam exsecratione fuit.

§. IX.

Eadem Pufendorfiana doctrina, ut inimica Catholicæ Fidei, ab Ecclesia Gallicana rejicitur.

§. X.

Eadem Pufendorfii doctrina ab ceteris quibusque Ecclesiis Orthodoxis , ut fidei Catholicæ repugnans , reprobatur .

§. XI.

Pufendorfianam doctrinam non solum Græci Schismatici, sed ne Protestantes quidem magnam partem ferendam censent .

§. XII.

Ex hactenus constitutis rebus, non componi quidem Febronii opera, ut ille blanditur sibi, sed turbari majorem in modum pacem, viamque ad nova discidia pandi liquet.

NOS

NOS FR. JOANNES THOMAS

TIT. S. SYXTI S.R.E. PRESB. CARDINALIS

DE BOXADORS

UNIVERSI ORD. FF. PRÆDICAT. HUMILIS

MAGISTER GENERALIS,

ET SERVUS.

HArum ſerie, noſtrique auctoritate Officii licentiam concedimus, quantum in Nobis eſt, R. A. P. M. Fr. Thomae Mariæ Mamachi Provinciæ noſtræ Romanæ Theologo Caſanatenſi typis edendi: *Epiſtolarum ad Juſtinum Febronium Juriſconſultum de ratione regendæ Chriſtianæ Reipublicæ, deque legitima Roman. Pontif. Poteſtate, Librum primum*: dummodo a duobus S. Theologiæ Profeſſoribus Ordinis noſtri probetur, ac ſerventur cetera de jure ſervanda. In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. In quorum fidem &c.

Dat. Romae in Conventu noſtro S. Mariæ ſupra Minervam die 17. Aprilis An. 1776.

F. JOH. THOMAS CARD. DE BOXADORS
Magiſter Ordinis.

Reg. pag. 29.
Fr. Dominicus Vincentius Maria Bertucci Mag. Provincialis Daciæ, & Socius.

ADPROBATIONES.

JUbente Emo, & Rmo Patre S. R. E. Cardinali Fr. Jo. Thoma de Boxadors totius Ordinis Prædicatorum Magistro Generali, attente legi primum Tomum Operis Clarissimi Viri Fratris Thomæ Mariæ Mamachii ejusdem Ordinis S. Theologiæ Magistri, & Theologi Casanatensis, in quo magno studio, mira eruditione, ac perspicuitate incomparabili, inchoata videtur, quam tanti nominis Auctor sibi ex Religionis zelo sumendam existimarat, nimirum Justini Febronii Jurisconsulti confutatio, sane non acri, non arido, non calumnioso, sed suavi, eleganti, & christiano stilo; non levibus, sed gravissimis argumentis tam ab auctoritate, quam a ratione depromtis; non iracunde, sed pacifice; non demum captiose, sed solide, clare, & nervose suscepta. Quamobrem aureum hoc Opus, dum Lectorem in sui rapit admirationem, ipsum insignem Auctorem egregie in eo commendat, quod non videatur alium sibi præfixisse scopum, quam ut adversarium ab erroribus, in quibus versari videtur, non obstante Scriptorum haud paucorum oppugnatione, ad sanam reduceret doctrinam; quod profecto pronum est credere eventurum tam ex præjactis in hoc primo Tomo fundamentis, quam ex majori argumentorum pondere, quod in ceteris, suo tempore edendis, observandum erit. Prodeat igitur in lucem istud novum, & præclarum zeli pro Domo Dei specimen, quo laudatus, sed numquam satis laudandus Auctor sibi semper constans flagrat, ubi oporteat Sanctæ Sedis splendorem, atque prærogativas vindicare. Ita censeo. Romæ apud Minervam 13. Aprilis 1776.

Fr. Carolus Kellus S. Theologiæ Magister Theologus Casanatensis.

Jussu

JUssu Emi, & Rmi Domini Patris Joannis Thomæ de Boxadors S. R. E. Cardinalis, universique Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri, perlegi studiose Epistolas, quibus eximius Vir Fr. Thomas Maria Mamachi Casanatensis Theologus expostulat de doctrina a Justino Febronio defensa reconciliandæ pacis causa Protestantes inter, & Catholicos. In his autem Epistolis minus accurati offendi prorsus nihil; profundæ contra, ac vastæ eruditionis comperi plurimum, qua Clarissimus Auctor Febronianum Systema, SS. Patrum traditione, ipsiusque etiam Gallicanæ Ecclesiæ sententiis librat; illudque ab æquo, & vero longe distans ostendit; parique soliditate, ac fidelitate ejus Theoremata in quinque voluminibus dispersa colligit, & ad invicem collata, nitide exhibet, ac refellit. Censeo igitur Opus hoc utilissimum publico; ac plane dignum, ut typis evulgetur.

Dabam Romæ in Collegio Minervitano 16. Aprilis 1776.

Fr. Eustachius Bous S. Ord. Præd.
Theolog. Casanat.

QUo latius in dies serpunt, pluriumque manibus avide teruntur, quæ de Statu Ecclesiæ scripsit, & aliis, atque aliis editis identidem Libris confirmare pergit Justinus Febronius; eo sane optabilius, ut Viri sacrorum studiorum laude præstantes in illorum refutatione sedulo versentur, ne (uti apposite monuit olim Arnobius sub initium Lib. I. adversus Gentes) *aut ille sibi videatur, popularia dum verba depromit, magnum aliquid dicere; aut, si nos talibus continuerimus ab litibus, obtinuisse se Causam putet victam sui vitio, non assertorum silentio destitutam*; neve, quod multo quidem pluris interest, maximo cum pacis, unitatis, & disciplinæ Ecclesiasticæ detrimento, incautis forte,

vel

vel minus peritis imponant. Quamobrem gratulandum profecto, Virum longe Clarissimum P. Thomam Mariam Mamachium Febronii oppugnandi onus post ceteros suscepisse, scriptis ad ipsum Epistolis *De Ratione regendæ Christianæ Reipublicæ, deque legitima Rom. Pontificis Potestate*. Quam strenue, ingeniose, scienterque perdifficilem, plenamque laboris rem fuerit persequutus, ii facile judicabunt, qui non expertes Ecclesiasticarum Disciplinarum opus summa industria elaboratum studiose perlegerint. Quod ad nos potissimum attinet, illud adfirmamus, in priore ejus Libro, quem Rmus S. A. P. Magister Fr. Thomas Augustinus Ricchinius nobis recensendum detulit, omnia, quantum quidem adsequi potuimus, Orthodoxæ Religionis Decretis, incorruptæque morum Disciplinæ egregie congruere; itaque nihil obesse, quominus communi omnium commodo typis in vulgus efferatur.

Romæ prid. Kalend. Majas An. 1776.

Nicolaus Salulini Sacrorum Canonum in Archigymnasio Sapientiæ, & in Romano Collegio Juris publici Professor, nec non S. Congregat. Indicis Consultor.

Joseph. Ant. Reggi Biblioth. de Comitibus Præf. & P. in Collegio Rom. S. Script. Prof.

IMPRIMATUR

Si videbitur Rmo Patri Magistro Sac. Pal. Apost.

F. A. Episc. Montis Alti Vicesg.

IMPRIMATUR

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius Sac. Pal. Apost. Magist.

AD-

PAg.6. *lin.* 9. christianae : *corrig.* christiane. *Ibid. lin.*22. Paululum : *corrig.* Paulum. *Pag.*7.*lin.*18. aprte : *corrig.* aperte. *Pag.*8. *lin.*8. confectar : *corr.* confectari. *Pag.* 10.*lin.*8. abusum : *corr.* abusuum. *Pag.* 42. *lin.* 10. omnino novem : *corr.* omnino tresdecim. *Ibid.lin.*12.*sq.*Hoc novennio : *corr.* Hoc annorum XIII. intervallo. *Ibid.lin.*30. ptomiserat : *corr.* promiserat. *Pag.*64. *lin.*9. *adnot*, earent : *corr.* carent. *Ibid.lin.*20. delei : *corr.* delai. *Ibid.lin.*21. RUPTURAE : *corr.* RUPTURE. *Pag.*74.*lin.*7.unielre : *corr.* universe. *Pag.*93.*adnot.lin.*6. CAESARUS : *corr.* CAESARIS. *Pag.*107. *lin.*18. cumburi : *corr.* comburi. *Pag.*108.*lin.*8. qriquid : *corr.* quidquid. *Ibid.lin.*14. jure magisterio : *corr.* jure, magisterio. *Pag.* 111. *in not. marginali lin.*12. plena : *corr.* plenum. *Pag.*112.*in adnot.lin.*3. diritropolitico : *corr.* diritto politico. *Pag.*121. Locus, quem in Adnotationem hujusce paginæ Secundam transtuli, cujusnam sit, nescio. Eo autem ipsum dumtaxat consilio descripsi, quo Febronianum Librum a plurimis Germaniæ Episcopis fuisse proscriptum ostenderem. Ceterum non paruisse Decretis eorumdem Episcoporum Febronianos, non inde effici volui. Non enim est opus testimoniis, si res ipsa clamet. Ac res quidem ipsa clamat, perstare eos in sententia, idque eniti, ut laudibus auctoritate operis confirmata, numerus ipsorum augeri possit. Jam vero sit ne ex eo loco, quem descripsi, consequens, a Febronianis (extenuandorum Decretorum Episcopalium caussa) petitionem Pontificiam prohibendi Operis, adhæsionemque Episcoporum ad Romanam Censuram commemorari, quasi hæc adhæsio artibus sit extorta Romanæ Curiæ; nec ne sit consequens, non laboro. His certe Decretis Episcoporum Febroniani non paruerunt; quod satis mihi est. Artes autem exprobrari a Febronio Romanæ Curiæ (quo jure, ipse viderit) eamque ob caussam in Romanos invehi eumdem Febronium, perspicuum

cuum ex ejus Voluminibus quinque est. Id autem, an sit ferendum, cuique considerandum relinquo. *Pag.* 127. *hæc addantur*. Quæ de Febronio, quasi contra Decretum Nicænum de Paschate stomachans, contentim egerit, dixi, eo dixi, quo proponi ab eo tot in id Decretum objecta viderem, quæ solvenda non putavit, cum tamen solvenda essent ab eo, qui adolescentes Catholicos in Jure Canonico instituere se velle profiteretur. Ceterum si id Decretum probandum ille, magnoque in pretio, ita ut par est, habendum credit; quæ dixi, indicta volo: quamquam rogo, ut quæstiones illas, atque objecta solvat, ne qua inferri Sanctissimæ Synodo injuria videatur. *Pag.* 128. *lin.* 1. insititutum: *corr.* institutum. *Pag.* 136. *not. lin.* 3. EXRCITIO: *corr.* EXERCITIO. *Pag.* 137. *lin.* 3. te auctore erit: *corr.*, te auctore, erit. *Pag.* 140. *in not. lin.* 12. agnossent Ugenium: *corr.* agnossent, Eugenium. *Pag.* 144. *lin.* 2. presertim: *corr.* præsertim. *Pag.* 155. *in adnot. marginal. lin.* 6. ostendet: *corr.* ostenditur. *Ibid. lin.* 8. Febronii Ecclesiastici: *corr.* Febronii, Ecclesiastici. *Pag.* 165. *in not. margin.* nos: *corr.* non. *Pag.* 233. *lin.* 8. præminentiam: *corr.* præeminentiam. *Pag.* 237. *lin.* 28. (qui auscultaris Pufendorfio fuisse): *corr.* (qui auscultaris Pufendorfio) fuisse. *Pag.* 256. *lin.* 14. testamentis: *corr.* testamenti. *Pag.* 265. *lin.* 14. ineresse: *corr.* interesse. *Pag.* 273. *lin.* 11. que: *corr.* quæ. *Pag.* 278. *lin.* 7. Pictaviansis: *corr.* Pictaviensis. *Pag.* 281. *lin.* 18. diffisis: *corr.* diffissis. *P.* 283. *lin. penult.* orbem universum: *corr.* universum. *P.* 289. *lin.* 14. præssent: *corr.* præessent. *P.* 290. *lin.* 10. præsbyteris: *corr.* presbyteris. *Pag.* 298. *lin.* 5. volentium: *corr.* nolentium. *Pag.* 318. *lin.* 5. ed: *corr.* ad. *Pag.* 325. *lin.* 10. Demecratiæ: *corr.* Democratiæ. *Ibid. lin.* 19. aliquam: *corr.* aliqua. *Pag.* 331. *in adnot. lin.* 2. singit: *corr.* fingit. *Pag.* 339. *lin.* 4. ceteri: *corr.* ceteris. *Pag.* 348. *lin.* 13. universo: *corr.* universo. *Pag.* 349. *in adnot. lin.* 2. eelebratis: *corr.* celebratis. *Pag.* 361. *lin.* 22. præseribitur: *corr.* præscribitur. *Pag.* 361. *lin.* 7. presidum: *corr.* præsidum. *Idem corr. pag.* 367. *lin.* 4. *Pag.* 372. *in adnot. lin.* 3. christlana: *corr.* christiana.